

Bedrifters vurdering av Innovasjon
Norges tjenester og programmer

Innsikt om utsikt

Kundeeffektundersøkelse blant bedrifter som fikk støtte i 2008

Oxford Research
November 2009

Oxford Research er et skandinavisk konsultentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).

Se www.oxford.no for mer informasjon om selskapet.

Tittel:	Innsikt om utsikt
Undertittel:	Kundeeffektundersøkelse av bedrifter som fikk støtte fra Innovasjon Norge i 2008
Oppdragsgiver:	Innovasjon Norge
Prosjektperiode:	Januar 2009 – Oktober 2009
Prosjektleder:	Tor Borgar Hansen
Forfatter(e):	Tor Borgar Hansen, Bjørn Brastad og Inger-Johanne Danielsen

Forord

Oxford Research har gjennomført denne kundeeffektundersøkelsen (KEU) på oppdrag fra Innovasjon Norge. Bedrifter som har mottatt en tjeneste eller deltatt i et program finansiert av Innovasjon Norge i 2008 er blitt intervjuet angående ulike sider ved Innovasjon Norge og forventninger til effekter av prosjektet/aktiviteten. Dette er en såkalt førundersøkelse, noe som innebærer at bedriftene blir undersøkt året etter støtte er gitt.

Rapportens tittel henspiller på at det er en sterk sammenheng mellom resultatene i førundersøkelsene og resultatene som faktisk oppnås når bedriftene blir spurt om disse fire år etter (etterundersøkelsene).

Arbeidet med undersøkelsen har vært utført av et team bestående av senioranalytiker Tor Borgar Hansen (prosjektleder), senioranalytiker Bjørn Brastad og analytiker Inger-Johanne Danielsen fra Oxford Research.

Det har vært oppnevnt en egen referansegruppe for undersøkelsen. Den har bestått av representanter for Innovasjon Norge og berørte departementer. Gruppen har kommet med verdifulle innspill til analysen av de presenterte data. I tillegg har det vært tett og god dialog med oppdragsgiver, primært representert ved Gry E. Monsen. Konklusjoner og vurderinger i rapporten står imidlertid for utredernes regning.

Vi vil takke Innovasjon Norge for oppdraget og alle bedriftene som har bidratt med informasjon og data til undersøkelsen.

Kristiansand, november 2009

Harald Furre

Oxford Research AS

Leserveiledning

Denne rapporten inneholder en mengde informasjon og data. I sammendrags- og oppsummeringskapittelet har vi forsøkt å lage en syntese av funnene i rapporten. Dessuten er det foretatt en vurdering av resultatene fra undersøkelsen sett i forhold til Innovasjon Norges mål. Denne delen kan leses selvstendig. For lesere som vil gå mer detaljert inn i rapporten, anbefaler vi at innlednings- og metodekapittelet leses.

Teksten knyttet til de ulike tabellene kommer gjennomgående før tabellen. Av den grunn kan det også forekomme at tekst og tilhørende tabell er på ulike sider.

Skalaene i figurene er fremstilt slik de også er benyttet i spørreskjemaet. Høye tall betyr gjennomgående stor grad av enighet/oppnåelse/tilfredshet.

Variasjonen av tjenester og programmer som Innovasjon Norge forvalter og tilbyr, er stor. Fellesbetegnelsen som benyttes i denne rapporten er *tjenester og programmer*, som benyttes for alle typer bidrag fra Innovasjon Norge, både finansielle og ikke-finansielle til bedriftene.

Innhold

Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon	11
1.1 Undersøkelsens formål.....	11
1.2 Kundeeffektundersøkelsen 2008 – noen hovedtrekk.....	12
1.2.1 Addisjonalitet	12
1.2.2 Bidrag til samarbeid, kompetanseutvikling, atferdsendring og innovasjon.....	13
Noe mindre samlet bidrag til samarbeid.....	14
Noe økt bidrag til kompetanseutvikling	14
Stabile bidrag til atferdsendringer	15
Noe økte innovasjonsbidrag.....	16
1.2.3 Utviklingsorienterte bedrifter.....	16
1.2.4 Bidrag til bærekraft	18
Økonomisk bærekraft.....	18
Sosial og miljømessig bærekraft.....	18
1.3 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge	19
Kapittel 2. Innledning og bakgrunn	23
2.1 Hensikten med undersøkelsen	23
2.2 Innovasjon Norges formål	23
2.3 Hva omfatter undersøkelsen?.....	25
2.4 Noen sentrale begreper.....	26
2.5 Representativitet.....	26
Del 1: Metode	29
Kapittel 3. Undersøkelsesdesign	29
3.1 Om spørreskjema.....	29
3.2 Tjenester og programmer	29
3.3 Populasjonen	31
3.4 Utvalg.....	31
3.5 Datainnsamling.....	33
3.5.1 Purrerutiner	33
3.6 Svar og frafall.....	34
3.7 Vekting av utvalget	35

3.8	Undersøkelsens styrker og svakheter	37
3.8.1	Vurdering av datamaterialet og analyse	37
Del 2: Resultater fra undersøkelsen.....		39
Kapittel 4. Organisering og gjennomføring.....		39
4.1	Bruk av tilbudt støtte	39
4.1.1	Status for igangsettingen	40
4.2	Fullfinansiering	42
4.3	Bidragstyttere til utvikling av prosjektidé/deltagelse i aktivitet.....	44
Kapittel 5. Addisjonalitet		47
5.1	Prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet.....	48
5.2	Addisjonalitet etter tjeneste og program.....	49
5.3	Addisjonalitet etter formål	53
5.4	Addisjonalitet etter distriktpolitisk virkeområde.....	53
Kapittel 6. Bidrag til samarbeid		55
6.1	Samarbeid etter tjeneste og program.....	58
6.2	Samarbeid etter formål	59
6.3	Samarbeid etter distriktpolitisk virkeområde.....	61
6.4	Samlet samarbeidsbidrag.....	61
6.4.1	Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste og program	61
6.4.2	Samlet samarbeidsbidrag etter formål.....	62
6.4.3	Samlet samarbeidsbidrag etter distriktpolitisk virkeområde	63
6.4.4	Samlet samarbeidsbidrag etter addisjonalitet	64
Kapittel 7. Bidrag til kompetanseutvikling.....		65
7.1	Bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program.....	67
7.2	Bidrag til økt kompetanse etter formål	68
7.3	Bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde	69
7.4	Samlet bidrag til økt kompetanse.....	70
7.4.1	Samlet bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program	70
7.4.2	Samlet bidrag til økt kompetanse etter formål	71
7.4.3	Samlet bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde	72
7.4.4	Samlet bidrag til økt kompetanse etter addisjonalitet.....	73
Kapittel 8. Atferdsendring		75
8.1	Atferdsendringer på overordnet nivå.....	75
8.2	Atferdsendring etter tjeneste og program.....	76
8.3	Atferdsendring etter formål.....	78

8.4	Atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde	79
8.5	Samlet bidrag til atferdsendring	80
8.5.1	Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program.....	80
8.5.2	Samlet bidrag til atferdsendring etter formål.....	81
8.5.3	Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde.....	82
8.5.4	Antall bidrag til atferdsendringer etter addisjonalitet	83
Kapittel 9. Bidrag til innovasjon		85
9.1	Bidrag til innovasjon på hovedområder	86
9.1.1	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter tjeneste og program.....	88
9.1.2	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter formål	89
9.1.3	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter distriktpolitisk virkeområde.....	90
9.2	Bidrag til innovasjon på delområder	90
9.2.1	Bidrag til innovasjon på delområder etter tjeneste/program	92
9.3	Samlet bidrag til innovasjon	93
9.3.1	Samlet bidrag til innovasjon etter tjeneste og program.....	93
9.3.2	Samlet bidrag til innovasjon etter formål	94
9.3.3	Samlet bidrag til innovasjon etter distriktpolitisk virkeområde...	95
9.3.4	Samlet bidrag til innovasjon etter addisjonalitet.....	96
9.4	Prosjektenes/aktivitetenes nyhetsverdi	97
9.4.1	Radikale innovasjoner etter tjenester og programmer	98
Kapittel 10. Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem...		101
10.1	Andel utviklingsorienterte bedrifter	101
10.1.1	Resultater av analysen	102
10.2	Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene	103
10.2.1	Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene	103
10.2.2	Størrelsesfordeling i de tre gruppene	104
10.2.3	Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde i de tre gruppene	105
10.2.4	Bedriftenes alder i de tre gruppene	105
10.2.5	Fordeling ut fra prosjektformål i de tre gruppene	106
10.2.6	Fordeling ut fra andre kjennetegn i de tre gruppene	106
10.2.7	Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene.....	107
10.2.8	Addisjonalitet i de tre gruppene	108
10.2.9	Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene	108
10.2.10	Hva kjennetegner ”Superinnovatørene”?.....	109

Kapittel 11. Prosjektenes bærekraft	111
11.1 Økonomisk bærekraft.....	113
11.1.1 Viktighet for konkurranseevne	113
11.1.1.1 Viktighet for konkurranseevne etter tjeneste og program	114
11.1.1.2 Viktighet for konkurranseevne etter formål.....	115
11.1.1.3 Viktighet for konkurranseevne etter distriktpolitisk virkeområde	116
11.1.1.4 Viktighet for konkurranseevne etter addisjonalitet	117
11.1.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling	118
11.1.2.1 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og program	118
11.1.2.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter formål.....	119
11.1.2.3 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter distriktpolitisk virkeområde	120
11.1.2.4 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet	121
11.1.3 Viktighet for overlevelse	122
11.1.3.1 Viktighet for overlevelse etter tjeneste og program	122
11.1.3.2 Viktighet for overlevelse etter formål	124
11.1.3.3 Viktighet for overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde	125
11.1.3.4 Viktighet for overlevelse etter addisjonalitet.....	125
11.1.4 Endring av ansatte og omsetning	126
11.2 Samfunnsmessig bærekraft	127
11.2.1 Samfunnsmessig bærekraft etter tjeneste og program.....	127
11.2.2 Samfunnsmessig bærekraft etter formål	129
11.2.3 Samfunnsmessig bærekraft etter distriktpolitisk virkeområde...	130
11.2.4 Samfunnsmessig bærekraft etter addisjonalitet.....	130
11.3 Miljømessig bærekraft.....	131
11.3.1 Miljømessig bærekraft etter tjeneste og program	131
11.3.2 Miljømessig bærekraft etter formål	133
11.3.3 Miljømessig bærekraft etter distriktpolitisk virkeområde	134
11.3.4 Miljømessig bærekraft etter addisjonalitet.....	134
Del 3: De enkelte tjenestene.....	137
Kapittel 12. Kort om hver enkelt tjeneste og program.....	137
12.1 Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (BU-midlene)	138
12.2 Bygdeutviklingsmidler-tillegg (BU-midlene- tillegg)	139
12.3 Distriktsrettede risikolån	140

12.4 Distriktsutviklingstilskudd	141
12.5 Grunnfinansieringslån-fiskeflåten	142
12.6 Landsdekkende risikolån.....	143
12.7 Landsdekkende utviklingstilskudd.....	144
12.8 Lavrisikolån.....	145
12.9 Lån til landbruket.....	146
12.10 OFU-IFU	147
12.11 FRAM.....	148
12.12 Marint verdiskapingsprogram	149
12.13 Maritim utvikling.....	150
12.14 Verdiskapningsprogram mat	151
12.15 Verdiskapingsprogrammet for reindrift.....	152
12.16 Trebasert Innovasjonsprogram.....	153
12.17 Bioenergiprogrammet.....	154
12.18 Etablererstipend	155
12.19 Inkubatorstipend	156
12.20 Bygdeutviklingsstipend.....	157
12.21 Oppfinnerstipend.....	158
12.22 Internasjonalisering.....	159
Kapittel 13.Vedlegg	161
13.1 Spørreskjema	161
13.2 Inndeling i distriktpolitisk virkeområde	169

Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon

1.1 Undersøkelsens formål

Innovasjon Norge har et formål, stadfestet i Lov om Innovasjon Norge hvor det i §1 heter at:

”Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.”

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges tjenester og programmer har *to* formål:

- et internt formål som søker å bidra til forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene
- et eksternt formål som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått igjen noe for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter

Selv om kundeeffektundersøkelsen inneholder mye informasjon omkring Innovasjon Norges måloppnåelse, må den ikke leses som en fullstendig evaluering av organisasjonens virke. Enkelttjenester og -programmer blir evaluert fra tid til annen. I tillegg skal det også gjennomføres eksterne evalueringer av organisasjonen som helhet. Disse gjennomføres i regi av Nærings- og handelsdepartementet, som Innovasjon Norges eierdepartement¹. Kundeeffektundersøkelsen er således ikke en konseptevaluering, hvor premissene og rammebetingelsene for organisasjonens virke vurderes. Disse premissene må derimot legges til grunn når man vurderer resultatene fra undersøkelsen.

Kundeeffektundersøkelsen består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at støtten fra Innovasjon Norge er gitt. Etterundersøkelsen gjennomføres fire år etter. Foreliggende undersøkelse er en førundersøkelse av bedrifter som mottok en tjeneste eller et program fra Innovasjon Norge i 2008.

Den samlede bevilgning til de tjenestene og programmene som er med i denne undersøkelsen, var på kr. 4 514 mill. i 2008. Den totale bevilgningen fra Innovasjon Norge var i 2008 på kr. 5 153 mill.. Dermed omfatter denne undersøkelsen 87,5 prosent av de totale bevilgningene fra Innovasjon Norge dette året. Dette er en økning fra 2007 både når det gjelder bevilgninger i rene kroner (4 095 mill. i 2007) og andelen av midlene som inngår (85,7 prosent i 2007).

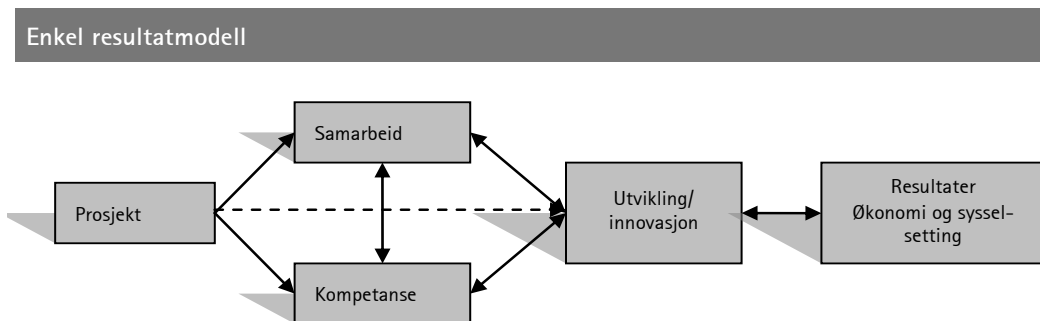
Foreliggende undersøkelse bygger på intervju med 2427 bedrifter og omhandler 22 ulike tjenester og programmer. Rapporten består av tre deler utover dette sammendraget og innledningen. Del en er metodekapittelet. Del to er en gjennomgang av hovedfunnene, og i del tre presenteres sentrale data for hver enkelt tjeneste i kortform.

¹ Den neste skal være ferdig i 2010.

1.2 Kundeeffektundersøkelsen 2008 – noen hovedtrekk

Dersom en ser resultatene fra denne førundersøkelsen samlet, er hovedbildet at det er relativt små endringer sett i forhold til resultatene for 2007-årgangen. Vi vil understreke at denne konsistensen i resultater over tid kan betraktes som en styrke ved undersøkelsen. Det styrker både troverdigheten til målingene samt validiteten i spørsmålsstillingene.

For å strukturere analysen og forstå resultatene, har vi tatt utgangspunkt i en enkelt resultatmodell. Denne modellen er basert på en antakelse om at ”myke” resultater som samarbeid og kompetanseutvikling er effekter som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske og sysselsettingsmessige resultater, oftest gjennom utvikling av nye produkter, tjenester, prosesser, markeder og organisatoriske løsninger hos den enkelte bedrift. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt.

Kilde: Oxford Research

På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektenes resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse, samarbeid og innovasjon gjør bedriftene bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling.

I de videre gis det en nærmere omtale av resultatene knyttet til de ulike dimensjonene som er sentrale i forhold til denne modellen.

1.2.1 Addisjonalitet

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at den økonomiske støtten fra Innovasjon Norge bidrar til at det igangsettes en rekke utviklingsaktiviteter og prosjekter. Spørsmålet er om disse ville vært gjennomført uansett. Dette vil i så tilfelle bety at den ekstra tilførte verdien av Innovasjon Norges bidrag er betydelig mindre. Dette fører til at man nødvendigvis må reise spørsmålet:

Hva ville skjedd med prosjektet/ aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?

Dersom bedriften under alle omstendigheter ville ha gjennomført prosjektet eller aktiviteten, er det jo ingen grunn til at det offentlige skal gi støtte? I hvilken grad prosjektet har en utløsende effekt måles i denne undersøkelsen ved å se på prosjektets addisjonalitet.

Andelen høy addisjonaliteten sank gradvis fra 2003 til 2005. I samme tidsperiode økte andelen middels addisjonalitet. Summen av høy og middels addisjonalitet har dermed vært tilnærmet stabil i denne tidsperioden. I 2006 og 2007 ser vi imidlertid en marginal økning i andelen høy addisjonalitet og en marginal nedgang i middels addisjonalitet. Andelen høy addisjonalitet økte ytterligere i 2008, fra henholdsvis 57 prosent i 2007 til 59 prosent i 2008. Når det gjelder andelen med middels addisjonalitet, har andelen gått ned fra 25 prosent i 2007 til 23 prosent i 2008. Dessuten finner det sted en marginal økning i andelen lav addisjonalitet mellom de to årene (13 % i 2007 til 14 % i 2008). Det overordnede bildet er dermed at resultatene er svært stabile fra 2006 til 2008.

Når det gjelder addisjonalitet, ser vi også at:

- Størst økning i andel høy addisjonalitet finner vi blant prosjekter som har fått støtte tilknyttet Marint verdiskapingsprogram (82 prosent i 2008 og 56 prosent i 2007) og Distriktsrettede risikolån (74 prosent i 2008 og 56 prosent i 2007). Vi gjør imidlertid oppmerksom på at førstnevnte program omfatter få svar, og resultatene må derfor tolkes med forsiktighet.
- Prosjektene som i størst grad er avhengig av støtte fra Innovasjon Norge befinner seg innen formålet² Innovasjon på nasjonalt nivå. I 2007-årgangen var det formålet Miljøforbedring som utmerket seg som mest avhengig av en slik støtte. Nederst finner vi Strukturtilpasning og Kapitalstyrking, en tendens som også ble avdekket i 2007-årgangen.

I forbindelse med addisjonalitet er det viktig å understreke at høy addisjonalitet ikke nødvendigvis er et mål i seg selv. En for stor vektlegging av addisjonalitet kan medføre satsning på for risikoorienterte prosjekter. Innovasjon Norge har i utgangspunktet en meget krevende oppgave. For det første skal organisasjonen satse på prosjekter hvor deres bidrag har en utløsende effekt (høy addisjonalitet). På den annen side skal risikoen være på et håndterlig nivå. Organisasjonen er verken tjent med at midlene går til prosjekter som uansett hadde blitt realisert, eller at det satses på så risikofylte prosjekter at pengene forsvinner i urealistiske satsinger.

Addisjonalitetsdimensjonen må også betraktes i lys av at Innovasjon Norge bidrar med andre ytelser i tillegg til finansiering gjennom de ulike tjenestene og programmene. I tillegg er ofte slik at offentlig finansiering utløser midler i det private markedet og dermed samlet bidrar til mer midler som kan investeres i næringslivet.

For mer inngående analyser av denne dimensjonen vises det til kapittel 5.

1.2.2 Bidrag til samarbeid, kompetanseutvikling, atferdsendring og innovasjon

Prosjektene/aktivitetene skal bidra til samarbeid, kompetanseutvikling, atferdsendring og innovasjon i bedriftene. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriftene, det vil si egenskaper som bidrar til å gi dem konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at konkurransefortrinn vil være større jo flere av områdene bedriftene får til utvikling på. Det vil gjøre det mer komplekst å kopiere dem, noe som igjen vil gjøre det lettere å opprettholde konkurransefortrinn over tid.

² I denne rapporten benyttes "formål" som en av flere bakgrunnsvariabler og begrepet henviser i denne sammenhengen til Innovasjon Norges kategorisering av støttede prosjekter og aktiviteter i henhold til et utvalg av forhåndsdefinerte prosjektmål.

Ser en alle de fire dimensjonene under ett, har det vært en viss endring av resultatene fra 2007-årgangen til 2008-årgangen. De største endringene er knyttet til samarbeid og innovasjon. Prosjektene samlede bidrag til samarbeid blitt noe redusert, mens bidraget til innovasjon har økt noe.

Noe mindre samlet bidrag til samarbeid

I 2007-årgangen ble det avdekket at prosjektene/aktivitetene samarbeidet i noe mindre grad med aktørene inkludert i analysen sammenliknet med 2006-årgangen. Når det gjelder 2008-årgangen finner vi imidlertid at resultatene for enkelte aktører er stabile eller økende sammenliknet med 2007. Økningen er størst for Bransjeorganisasjoner med henholdsvis 5 prosentpoeng (48 prosent i 2007 og 53 prosent i 2008).

Prosjektene har bidratt til økt samarbeid med minst en aktør i 82 prosent av bedriftene. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt samarbeid med 3,3 aktører. Dette er en reduksjon fra fjoråret, hvor det tilsvarende tallet var 3,7 aktører. Årets resultat ligger således tettere opp til resultatet for 2006-årgangen, som henholdsvis var 3,4 aktører.

Prosjektene har først og fremst ført til økt samarbeid med kunder (76 prosent) og leverandører (71 prosent), mens de har minst betydning for samarbeid med konkurrenter (35 prosent) og universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter (30 prosent).

I forhold til samarbeid ser vi også følgende trekk:

- Gjennomgående er forventet økt samarbeid til samtlige aktører stabilt høyt knyttet til prosjekter innen formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, Kompetanseutvikling og Idéutvikling (40 prosent eller høyere for samtlige aktører). Tilsvarende tendens ble også avdekket i 2007-årgangen.
- Generelt ser det ut til at prosjekter/aktiviteter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet er de prosjektene med høyest andel økt samarbeid/forventet økt samarbeid med samtlige aktører. Dette er i overensstemmelse med funnene i 2006 og 2007, og skyldes primært ulikheter i tjeneste- og programfordelingen.

For mer inngående analyser, se kapittel 6.

Noe økt bidrag til kompetanseutvikling

Prosjektene/aktivitetene gir vesentlige kompetansebidrag i bedriftene, men bidragene varierer mellom kompetanseområdene. Prosjektene har i størst grad ført til økt kompetanse i stor grad når det gjelder produktutvikling (59 prosent) og markedsutvikling (52 prosent), mens de i minst grad har gjort det angående eksport (25 prosent) og internasjonalt samarbeid (30 prosent) og tilgang og bruk av avansert teknologi (30 prosent).

På et overordnet nivå er tendensene relativt like i forhold til resultatene for 2007-årgangen. Imidlertid ser vi en relativt begrenset økning i andelen prosjekter som i stor grad vil føre til/har ført til økt kompetanse på samtlige områder. Andelen som svarer i "I stor grad" har økt mest i forhold til Strategi (41 prosent i 2007 og 50 prosent i 2008) og Opparbeiding av bedre nettverk 39 prosent i 2007 og 50 prosent i 2008). Samtidig har andelen prosjekter som i liten grad har bidratt til økt kompetanse gått noe ned på samtlige områder.

I forhold til bidrag til kompetanseutvikling vil vi også framheve følgende forhold:

- Prosjektene har bidratt til kompetansøkning på minst ett område i 69 prosent av bedriftene.
- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse i stor grad på 3,3 av 10 utvalgte områder. Dette er noe høyere enn i 2007, hvor tallet var 3,2, og årets resultat nærmer seg resultatet i 2006 (3,4). Kompetansebidraget varierer sterkt mellom tjenestene og programmene. Inkubatorstipend skårer aller høyest, i likhet med 2007.
- Det er prosjekter i formålskategorien Innovasjon på internasjonalt nivå som bidrar til økt kompetanse på flest områder (6,1 områder), mens prosjekter innen Strukturtilpasning bidrar til økt kompetanse på færrest områder (1,3 områder).
- Sone I og II skiller seg ut fra de andre distriktpolitiske virkeområdene, med henholdsvis høyest og lavest antall områder hvor prosjektet har ført til økt kompetanse. I denne sammenhengen er det viktig å være klar over at det er få repon-denter i sone II.

For mer inngående analyser, se kapittel 7.

Stabile bidrag til atferdsendringer

Et interessant spørsmål er hvorvidt det oppstår endringer i bedriftens atferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon. Ett hovedpoeng i denne forbindelse er at langvarige effekter av offentlige intervensjoner først opptrer i virksomhetene når mottakerbedriftene endrer sin atferd, for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Tankegangen er at dette vil gjøre virksomhetene bedre i stand til å møte framtidige utfordringer.

Det er flest som rapporterer om at prosjektene/aktivitetene i stor grad har eller vil bidra til kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne (70 prosent), økt fokus på utvikling og innovasjon (61 prosent) og utvikling av nettverk (56 prosent). Dette er de samme områdene som i 2006 og 2007. Resultatene er også de samme som for 2006 og 2007 når det gjelder hva færrest prosjekter/aktiviteter vil bidra til, nemlig ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (12 prosent) og større kompetanseer om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (18 prosent).

Vi vil i tillegg framheve følgende utviklingstrekk:

- Prosjektene har bidratt til adferdsendring på minst ett område i 77 prosent av bedriftene.
- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til atferdsendringer på 2,9 områder. Dette er tilnærmet samme resultatet som for 2006 og 2007 (3,0).
- Antall bidrag er størst blant mottakerne av OFU/IFU (4,9 områder) og Inkubatorstipend (4,6 områder), mens det er minst blant de som har fått støtte gjennom Grunnfinansieringslån – flåte (1,1 områder) og Landbrukslån (1,7 områder).
- Det er prosjekter innen formålskategorien Innovasjon på internasjonalt nivå som bidrar til atferdsendringer på flest områder (4,7 områder), mens prosjekter innen Uvikling av næringsmiljøer og nettverk følger deretter (4,3 områder). Strukturtilpasning (1,3 områder) og Miljøforbedring (1,5 områder) er de formålene som i minst grad fører til atferdsendringer.

For mer inngående analyser, se kapittel 8.

Noe økte innovasjonsbidrag

Prosjektene/aktivitetene gir viktige bidrag til innovasjon i bedriftene. Som i 2007 forventes det at prosjektene/aktivitetene i sterkest grad bidrar til utvikling av nye produkter og tjenester (62 prosent). Deretter følger markedsutvikling og/eller endret markedsføring (49 prosent), utvikling av nye produksjonsprosesser (38 prosent) og organisasjonsutvikling (34 prosent). For de tre førstnevnte områdene har det vært samme rekkefølge siden 2006-kullet. Sammenligner en derimot skåren på de tre førstnevnte områdene, har den økt med 6-7 prosentpoeng fra 2007 til 2008.

Andre interessante funn i forhold til innovasjon er at:

- Prosjektene har bidratt til innovasjon på minst ett område i 69 prosent av bedriftene.
- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt innovasjon på 3,4 av totalt 13 områder.
- Antall innovasjonsbidrag er størst blant mottakerne av Distriktsrettede risikolån (5,1 områder), Verdiskapingsprogram mat (4,9 områder) og Inkubatorstipend (4,9 områder), mens de er minst blant de som har fått støtte gjennom Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (0,7 områder), Bioenergiprogrammet (1,6 områder) og Landbrukslån (1,8 områder). Rekkefølge når det gjelder antall områder er i stor grad som tidligere.
- Det forventes flest innovasjoner på områder knyttet til formålene Innovasjon på internasjonalt nivå (5,1 områder), på bransjenivå (5,0 områder) og på fylkesnivå (4,8 områder). Prosjekter med formål Miljøforbedring og Strukturtilpasning er dem hvor det forventes innovasjoner på færrest områder, henholdsvis 1,9. Dette er ikke unaturlig da disse formålene er relativt ”spisse”.
- I motsetning til tidligere er det i lite grad store forskjeller i samlet bidrag til innovasjon ut fra distriktpolitisk virkeområde.

For mer inngående analyser, se kapittel 9.

1.2.3 Utviklingsorienterte bedrifter

For å se prosjektenes/aktivitetens bidrag til samarbeid, kompetanse, atferdsendring og innovasjon i sammenheng, har vi gruppert bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er. Det framkommer da at bedriftene kan deles inn i tre hovedgrupper. Gruppe 1 består av 54 prosent av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire indikatorene og kan betegnes som ”De driftsorienterte”. Gruppe 2 utgjør 33 prosent av bedriftene. Disse skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som ”De utviklingsorienterte”. Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 13 prosent bedriftene. Den gruppen skårer høyest på alle indikatorene, og kan kalles ”Superinnovatørene”.

Tabell 1: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent, 2008

Karakteristika	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Antall bidrag til samarbeid	2,2	4,4	5,2
Antall bidrag til kompetanse	1,1	5,2	7,5

Tabell 1: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent, 2008			
Karakteristika	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Antall bidrag til atferdsendring	1,2	4,2	5,7
Antall bidrag til innovasjon	0,9	4,8	9,8
Andel i gruppen i 2008	54 %	33 %	13 %
Andel i gruppen i 2007	38 %	46 %	16 %
Andel i gruppen i 2006	52 %	37 %	11 %

Vi finner videre at det har skjedd en viss endring fra 2007 til 2008-kullet i hvordan særlig de driftsorienterte skårer. I 2008-årgangen skårer de driftsorienterte både høyere i forhold til samarbeid og kompetanse, mens de skårer noe lavere i forhold til innovasjon. Det er vanskelig å si om dette er en positiv eller negativ. Det er svært komplekse årsaks/virknings-sammenhenger mellom de ulike dimensjonene.

For øvrig finner vi at:

- I motsetning til for 2007-kullet er det ingen signifikante forskjeller i andelen superinnovatører mellom kvinner og menn. Det er en like stor andel kvinnerettede prosjekter blant superinnovatørene som det antall prosjekter tilsier.
- Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant "Superinnovatørene", mens det er relativt flere som har mellom 5-9 og 20 eller flere ansatte. I denne sammenhenge er det imidlertid viktig å være klar over at det er store forskjeller i tjeneste- og programfordelingen. Blant de minste bedriftene er det en overvekt av tjenester og programmer rettet mot primærnæringene.
- Det er en relativ svak overvekt av bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet blant "De driftsorienterte", mens det er relativt sett noen flere virksomheter utenfor virkeområdet blant "Superinnovatørene". Som i fjor vil vi imidlertid påpeke at det også er et flertall (63 prosent) av bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet blant "Superinnovatørene", og at denne andelen har økt med 6 prosentpoeng fra i fjor.
- Sammenlignet med bedriftene som tilhører "De driftsorienterte" er det blant "Superinnovatørene" en vesentlig større andel prosjekter som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå, Innovasjon på nasjonalt nivå, Innovasjon på bransjenivå, Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, mens det blant "De driftsorienterte" er klart flere prosjekter som er knyttet til Innovasjon på bedriftsnivå og Kapasitetsutvidelse.
- "Superinnovatørene" kjennetegnes av følgende forhold:
 - Det er en relativ overvekt av mottakere av Distriktsutviklingstilskudd, Etablererstipend, OFU/IFU, Distriktsrettede risikolån og Landsdekkende utviklingstilskudd blant "Superinnovatørene". Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant "Superinnovatørene", mens det er relativt flere som har mellom 10-49 ansatte.
 - Det er relativt sett noen flere virksomheter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet blant "Superinnovatørene".
 - Det er en større andel prosjekter som kan betegnes som Innovasjon på in-

ternasjonalt nivå, Innovasjon på nasjonalt nivå, Innovasjon på bransjenivå, Utvikling av næringsmiljøer og nettverk blant ”Superinnovatørene”.

- ”Superinnovatørene” har prosjekter som i mindre grad er ungdomsrettet, men i større grad er knyttet opp til internasjonalisering, IT, design og kompetanse.

For mer inngående analyser, se kapittel 10.

1.2.4 Bidrag til bærekraft

I årets forundersøkelse er det for første gang tatt inn spørsmål om prosjektenes/aktivitetenes bidrag til bedriftenes bærekraft i ulike dimensjoner. De dimensjonene som kartlegges er økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft.

Økonomisk bærekraft

De forventede og allerede realiserte resultatene når det gjelder økt samarbeid, kompetanse og innovasjon, kan betraktes som midler for å oppnå målsetningen om å gjøre bedrifter mer robuste og lønnsomme. Dette er knyttet prosjektenes bidrag i forhold til virksomhetenes overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhet og vekst.

Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftenes overlevelse. 67 prosent av prosjektene er viktige i forhold til overlevelse (skår 4&5), 20 prosent middels viktige og 13 prosent lite viktige (skår 1&2). Sammenligner vi disse resultatene med forundersøkelsene i 2006 og 2007 finner vi at disse verdiene er i ferd med å stabilisere seg. Ser man resultatene over litt lengre tid, ser det imidlertid ut til at prosjektenes betydning stiger marginalt. Prosjektene har størst betydning for overlevelse blant virksomheter som har mottatt Inkubatorstipend, Landbrukslån, Distriktsrettede risikolån og Tradisjonelle Bygdeutviklingsmidler,

Prosjektene forventes å ha stor betydning for bedriftenes konkurranseevne. Totalt sett påpeker 78 prosent av bedriftene at prosjektene er viktige (skår 4&5), 14 prosent middels viktige og 8 prosent lite viktige (skår 1&2). I tillegg ser det ut til at andelen som oppgir dette, er økende fra tidligere år. I 2003 var det 67 prosent som ga det samme svaret og i 2006 var andelen økt til 75 prosent, før den nå altså ser ut til å ha stabilisert seg rett i underkant av 80 prosent.

Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. 78 prosent av prosjektene er viktige (skår 4&5) i forhold til lønnsomhetsutvikling, 15 prosent middels viktige og 7 prosent lite viktige (skår 1&2). Dette er tilnærmet samme resultat som for de som fikk støtte både i 2006 og 2007. Gjennomgående er det slik at prosjekter innen Stipendtjenester og Lånetjenester forventes å ha størst betydning for bedriftens lønnsomhetsutvikling, mens Programmene skårer lavest. Det er ikke noen nevneverdige forskjeller i bidrag til lønnsomhetsutvikling ut fra distriktpolitisk virkeområde.

Sosial og miljømessig bærekraft

Den sosiale dimensjonen er definert som å stimulere kundene til å ta samfunnsansvar gjennom god forvaltning av sine relasjoner til arbeidstakere og andre mennesker eller organisasjoner som berøres av eller påvirker virksomheten. Dette skal vektlegges i

alle aktivitetene til Innovasjon Norge. Den miljømessige dimensjonen er definert som å prioritere miljø enda høyere og videreutvikle Innovasjon Norge som miljøfyrtårn gjennom å påvirke kundene til å ta hensyn til hvordan både produksjonen, produktene og tjenesteytelsene påvirker miljøet.

Det er stilt to spørsmål hver knyttet til den sosiale og den miljømessige dimensjonen. Det første spørsmålet adresserer bedriftenes vurdering av hvorvidt Innovasjon Norge har vektlagt den respektive bærekraftdimensjonen i saksbehandlingen. Det andre spørsmålet søker å avdekke bedriftenes forventninger til hvorvidt den respektive dimensjonen vil bli styrket i egen organisasjon som følge av prosjektet/aktiviteten det blir gitt støtte til fra Innovasjon Norge.

Et iøynefallende trekk ved resultatene knyttet til disse to dimensjonene, er den meget høye andelen av bedrifter som svarer ”Vet ikke/ikke relevant” (hhv. 32 og 25 prosent) for de to spørsmålene knyttet til den sosiale bærekraften og 32 og 28 prosent for de to spørsmålene knyttet til den miljømessige bærekraften.

Et annet tydelig trekk er at Innovasjon Norge ikke synes å ha vektlagt disse forholdene i forbindelse med sin søknadsbehandling, da vi her har enda høyere andeler ”I liten grad” samt ”Vet ikke/ikke relevant” enn for bedriftenes vurderinger av om disse forholdene vil bli styrket. Dette er en indikasjon på at mange bedrifter, gjerne ofte de små, ikke har et aktivt forhold til disse begrepene.

For mer inngående analyser, se kapittel 11.

1.3 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge

Hovedmålet og delmålene for Innovasjon Norge ble fastsatt høsten 2004, og gjelder også for 2008.

Innovasjon Norges hovedmål og delmål er formulert slik:

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Delmål

1. Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet
2. Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet
3. Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt
4. Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger
5. Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsdrevet organisasjon, korrigere for systemsvikt og være en kompetent pådriver³.

³Formuleringen her er en kortversjon av det følgende offisielle målet:

Delmål 5: Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet:

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Med utgangspunkt i resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, vil vi her gi en summarisk vurdering av hvorvidt prosjektene som fikk støtte i 2008, har bidratt til at organisasjonen har oppfylt sine mål. Vi kommenterer først hovedmålet, deretter delmål 1, 2 og 5. Målet om profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt kan ikke omtales ettersom undersøkelsen ennå ikke dekker denne delen av Innovasjon Norges virksomhet. Vi finner heller ikke grunnlag i kundeeffektundersøkelsen for å vurdere om næringsutviklingen er basert på regionale forutsetninger.

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Innovasjon Norges hovedmål kan nedbrytes til:

- **Å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet**

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at Innovasjon Norge i 2008 i betydelig grad bidro til dette ved at:

- 78 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for bedriftens lønnsomhet, hvilket bl.a. avspeiler seg i mer effektive produksjonsmetoder og reduksjon i produksjonskostnader.
- 78 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for fremtidig konkurranseevne, hvilket avspeiler seg i utvikling av nye produkter og økt omsetning og eksport.
- 67 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for bedriftens overlevelse.
- Det er ingen signifikante forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til overlevelse, konkurranseevne og lønnsomhetsutvikling mellom bedrifter utenfor og innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

- **Å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering**

En vurdering av dette bør sees i forhold til Innovasjon Norges delmål, hvor kundeeffektundersøkelsen først og fremst har betydning for delmål 1 og 2.

Delmål 1

Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet ved å fremme nyskaping og omstilling i, og etablering av norske bedrifter, øke næringslivets innovasjonsevne, utvikle sterkere næringsmiljøer og innovasjonssystemer, og styrke kommersialiseringen av ideer og kunnskap, varer og tjenester. Innovasjon Norge bidrar med, kobler og utløser finansiering, kompetanse og nettverk.

I forhold til kundeeffektundersøkelsen kan det fra delmål 1 settes fokus på:

- **Nyskaping og omstilling**

Mange bedrifter har igangsatt nye innovasjonsprosjekter, hvilket har resultert i at:

- 62 prosent av bedriftene arbeidet med produkt- og tjenesteutvikling, først og

fremst med utvikling av nye og forbedring av eksisterende produkter og tjenester.

- 49 prosent av bedriftene har tatt initiativ til markedsutvikling og/eller endret markedsføring, særlig med henblikk på salg til nye kunder/kundegrupper.
- 38 prosent av bedriftene arbeidet med utvikling av produksjonsprosesser, først og fremst med forbedring av eksisterende produksjonsprosesser.
- 34 prosent av bedriftene har arbeidet med organisasjonsutvikling.
- **Økning av næringslivets innovasjonsevne**
 - Ved å gjennomføre de støttede aktivitetene/prosjektene har 61 prosent av bedriftene fått økt fokus på utvikling og innovasjon, og prosjektet har bidratt til kompetanseutvikling hos seg selv/medarbeiderne i 70 prosent av virksomhetene.
 - I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene ført til økt innovasjon på 3,4 av 13 valgte områder. 71 prosent av bedriftene forventer innovasjon (skår 4&5) på minst ett område, mens 29 prosent ikke ser ut til å innovere i stor grad på noen av de 13 områdene.
- **Finansiering, kompetanse og nettverk**
 - Fullfinansieringsgraden har hatt en jevn positiv utvikling fra 60 prosent i 2005 til 76 prosent i 2008. Størrelsen på støtten ser også ut til å ha betydning for fullfinansiering eller ikke. Desto mer Innovasjon Norge har gitt i støtte, jo større er sannsynligheten for at prosjektet er fullfinansiert.
 - Støtten fra Innovasjon Norge bidrar til å løfte **kompetansenivået** i den enkelte bedrift og bidrar til utvikling av nettverk i 58 prosent av dem. I gjennomsnitt har Innovasjon Norge bidratt til økt kompetanse i stor grad på 3,3 av 10 valgte områder og økt samarbeid med 3,4 av 8 aktører. 85 prosent av bedriftene har oppnådd økt samarbeid i stor grad med minst en aktør, mens den tilsvarende andelen for økt kompetanse ligger på 73 prosent.

Delmål 2

Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til innhenting og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til norske bedrifter. Videre skal Innovasjon Norge bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet gjennom tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter.

Innovasjon Norge skal også fokusere på overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv, kartlegging av markedsmuligheter for norskutviklet teknologi, norske produkter og tjenester og bidra til etablering av nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

Fra delmål 2 vil vi fremheve følgende elementer:

- **Bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet**
 - I 2008 er det 55 prosent av bedriftene i kundeeffektundersøkelsen som oppgir å ikke ha eksport. Dette er samme nivå som i 2007.
 - Andelen som forventer økt eksport som følge av prosjektet/aktiviteten ligger på noe lavere nivå enn i 2007 med 26 prosent.
- **Bidra til overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv**
 - I denne undersøkelsen er det 62 prosent av bedriftene som oppgir at pro-

sjektet/aktiviteten har ført til utvikling av nytt produkt. I 2007 var den tilsvarende andelen på 55 prosent. Dette indikerer at innovasjonskraften blant støttemottakerne er stabil høy.

- 32 prosent oppgir at prosjektet i stor grad (skår 4&5) vil bidra til økt kompetanse om internasjonale markeder. 30 prosent forventer økt kompetanse tilknyttet internasjonalt samarbeid.

Delmål 5:

Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet:

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Fra delmål 5 vil vi påpeke følgende elementer:

- **Kunde- og markedsdrevet organisasjon**
 - Innovasjon Norge blir en stadig viktigere partner for bedriftene i utviklingen av prosjektideer. Andelen prosjekter/aktiviteter hvor Innovasjon Norge har bidratt i stor grad til prosjektideen har økt fra 33 prosent i 2005 til 42 prosent i 2006, til 44 prosent i 2007 og til 46 prosent i 2008. Innovasjon Norge er den klart viktigste eksterne partneren i forhold til utvelgning av prosjektideen.
- **Korrigere for svikt i finansmarkedene, som tilleggsfinansør og som aktør i samhandlingen mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner.**
 - Innovasjon Norges virksomhet skal være et korrektiv i finansmarkedene. Organisasjonen bidrar til at en rekke bedrifts- og samfunnsøkonomiske lønnsomme prosjekter blir realisert som ikke hadde blitt realisert dersom bedriftene kun hadde de private finansmarkedene å spille på.
 - Innovasjon Norge gjør mye, men har fortsatt mye ugjort, når det gjelder å bidra til samhandling mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner⁴.
 - Som tidligere fører ca. 9 av 10 prosjektene/aktivitetene til økt samarbeid med eksterne aktører, og gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører har gått ned fra 3,7 i 2007 til 3,3 i 2008.
 - Forskningsmiljøene og Norges Forskningsråd spiller imidlertid fortsatt en liten rolle for utviklingen av prosjektene. Forventningene til i hvilken grad prosjektet/aktiviteten vil føre til økt samarbeid med FoU-miljøene har økt, men er fortsatt på et lavt nivå (kun 30 prosent). Til sammenlikning var andelen 26 % i 2007.

⁴ Vi gjør oppmerksom på at ARENA-programmet som nettopp har som formål å skape innovasjon i samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor og akademia er ikke med i kundeeffektundersøkelsen. Dette programmet drives i samarbeid mellom Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd.

Kapittel 2. Innledning og bakgrunn

2.1 Hensikten med undersøkelsen

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges engasjementer har to hovedformål. Det er et internt som gjelder forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene, og et eksternt som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått noe igjen for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter. Med andre ord har undersøkelsen både et utviklings- og et resultatperspektiv.

Innovasjon Norge har et Mål- og resultatsystem som består både av et omfattende opplegg for rapportering av aktiviteter (ved bruk av aktivitetsindikatorer ved registrering av saker når de kommer inn) og et opplegg for måling av effekter, herunder evalueringer generelt og kundeeffektundersøkelser mer spesielt.

Kundeeffektundersøkelsen vil i forhold til evaluering av Innovasjon Norges resultater dels representere et analyseverktøy som ”står på egne ben”, samtidig vil denne undersøkelsen inngå som en av flere dokumentasjonsformer i mer omfattende evalueringer. I andre studier, hvor det legges opp til mer fullstendige analyser av Innovasjon Norge, vil det for eksempel være naturlig å supplere kundeeffektundersøkelsen med dokumentstudier og casestudier hvor en får anledning til å gå mer i dybden i kartleggingen av de forholdene som gir den beste uttellingen hva angår addisjonalitet, og hva som mangler av betingelser for å få dette til. I sin tur vil dette kunne utgjøre et viktig innspill i forhold til hva som bør være innretningen på ordningene i den hensikt å få mest uttelling i forhold til de beløpene som anvendes.

2.2 Innovasjon Norges formål

Innovasjon Norge ble som kjent etablert 1.1.2004. Dette er med andre ord den fjerde førundersøkelsen som gjennomføres av Oxford Research etter at organisasjonen var en realitet. Det er imidlertid gjennomført kundeeffektundersøkelser siden 1994, i starten i regi av SND.

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge er formulert slik:

Hovedmålet for Innovasjon Norge er:

«Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.»

Hovedmålet er overordnet andre styringssignaler. I arbeidet med å oppnå hovedmålet skal Innovasjon Norge rette innsatsen mot fokusområder og målgrupper der offentlig innsats kan utløse økt verdiskaping. Disse er internasjonalisering og prosjekter i ide-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe.

Delmålene for Innovasjon Norge er:

1. Økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til

- økt omfang av lønnsomme etableringer
- økt innovasjonsevne og –takt
- utvikling av lokale, regionale og nasjonale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping

2. Økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til:

- økte kunnskaper i næringslivet om internasjonale markeder og muligheter
- økt internasjonal aktivitet i næringslivet
- at norske bedrifter utnytter teknologi og kunnskaper utviklet i utlandet og til eksport av norsk teknologi

3. Styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Innovasjon Norge skal bidra til:

- å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet
- økt lønnsomhet i reiselivsnæringen og økte markedsandeler i utlandet
- økt kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte land og målgrupper
- at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet eller investerer i Norge

4. Næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge skal bidra til:

- lokal og regional bedrifts- og næringsutvikling
- å styrke samhandlingen mellom aktørene i de regionale partnerskap
- at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet

5. Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Ovennevnte hovedmål er fastsatt av Nærings- og Handelsdepartementet⁵. I rapporten omkring hovedmål og delmål, ble også følgende føringer gitt for Innovasjon Norge sin virksomhet:

- Innovasjon Norge skal ha et klart kundefokus som innebærer at næringslivet er tilfreds med organisasjonens tjenester og programmer.
- Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet hos kundene.
- Tre bedriftsmålgrupper skal prioriteres: entreprenører, unge bedrifter og SMB med vekstambisjoner og -potensial.
- Kvinner er en prioritert målgruppe.
- Innovasjon Norge skal arbeide med og prioritere verdikjeder, bransjer og næringer med særskilte utfordringer og/eller verdiskapingsmuligheter hvor landbrukstilknyttet virksomhet og marin sektor er nevnt spesielt.
- Innovasjon Norges tjenester og programmer skal korrigere for markeds- og systemsvikt og være rettet mot dynamikken i næringslivet uten å virke unødige konkurransevriddende.
- Innen rammen av hovedmålet skal Innovasjon Norge være en regional og nasjonal kunnskapsbygger og bidra til regional tilpasning av nasjonale, innovasjonspolitiske strategier.
- Innovasjon Norge skal bidra til å fremme miljøvennlige og bærekraftige løsninger.
- Vektingen av disse målsettingene vil i betydelig grad være påvirket av finansieringsprofilen i bevilgningene.

2.3 Hva omfatter undersøkelsen?

Undersøkelsen omfatter 22 av Innovasjon Norges tjenester og programmer. I det følgende nevnes disse sammen med innvilget beløp for disse tjenestene og programmene totalt sett i 2008.

Tabell 2: Tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen	
Tjenester og programmer	2008 i kr.
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell	906 342 344
Bygdeutviklingsmidler-tillegg	149 738 515
Distriktsrettede risikolån	343 793 100
Distriktsutviklingstilskudd	447 430 959
Grunnfinansieringslån-flåte	652 557 808
Landsdekkende risikolån	163 340 000
Landsdekkende utviklingstilskudd	32 506 131
Lavrisikolån	658 028 749
Landbrukslån	519 811 425
OFU/IFU	280 032 938
FRAM	.
Marint verdiskapingsprogram	29 314 000
Maritim utvikling	25 653 000
VSP Mat	58 204 150

⁵ Mål og resultatstyringssystem for Innovasjon Norge. Rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Nærings- og handelsdepartementet. Avgitt 24. juni 2004. Se også "Operasjonalisering av MRS-systemet for Innovasjon Norge". Rapport fra prosjektgruppe i IN, 10. desember 2004.

Tabell 2: Tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen	
Tjenester og programmer	2008 i kr.
Trebasert innovasjonsprogram	25 917 000
VSP Rein	9 654 600
Bioenergiprogrammet	44 344 650
Etablererstipend	103 971 988
Inkubatorstipend	27 295 000
Bygdeutviklingsstipend	18 503 649
Oppfinnerstipend	2 096 000
Internasjonalisering (deler av virksomheten)	15 553 023
Total	4 514 089 029
Kilde: Innovasjon Norge	

Summen av midler som vi har undersøkt effekten av, er kr. 4,5 milliarder. De tjenestene og programmene som inngår, er valgt ut fra en hensiktsmessighetsbetraktning hvor viktigste vurderingskriterium var hvorvidt identifiserbare bedrifter/kunder hadde inngått i tjenesten/programmet.

Det er viktig å understreke at Innovasjon Norge gir rådgivning knyttet til alle sine tjenester og programmer, men det er altså noen tjenester og programmer som har rådgivning som en del av selve programinnholdet – ikke bare rådgivning knyttet til selve saksbehandlingen mv.

2.4 Noen sentrale begreper

I førundersøkelsen inngår både tjenester og programmer⁶. Disse kan inneholde både finansielle og ikke-finansielle bidrag. Begrepet *støtte* benyttes som en samlebetegnelse på tjenestene og programmene i aktivitets- og prosjektsammenheng. Dette innebærer at bedriftene har fått tjenester/programmer fra Innovasjon Norge og aktivitetene/prosjektene er støttet gjennom disse.

2.5 Representativitet

Kundeeffektundersøkelsene frem til og med 2002-årgangen omfattet 10 ulike tjenester og programmer. I 2003 omfattet den 21 tjenester og programmer, 22 i 2004, 23 i 2005, 21 i 2006, 21 i 2007 og 22 i 2008. I perioden har de skjedd enkelte endringer i tjeneste- og programfordelingen. Disse beskrives i metodekapittelet i de enkelte rapportene.

Den økonomiske rammen som er tilgjengelige for Oxford Research for å gjennomføre undersøkelsen er økt sett i forhold til de senere år⁷. Det er dermed også flere respondenter. Denne endringen har skjedd for å gjøre datamaterialet mest mulig egnet til bruk i det effektindikatorsystemet som Oxford Research og NIBR har utviklet for de midlene som KRD bruker til regional utvikling gjennom fylkeskommunene (kapittel 551 post 60). Som et resultat av dette gjennomføres det en undersøkelse blant alle

⁶ Et program er en skreddersydd pakke av tjenester levert med definert mål, målgruppe, budsjett og målgruppe. En tjeneste er et definert tilbud til en definert målgruppe.

⁷ KRD bidrar med tilleggfinansiering for å få til populasjonsundersøkelse av tre tjenester.

som har fått støtte gjennom tre av tjenestene; distriktsutviklingstilskudd, distriktsrettede risikolån og etablererstipend.

For de resterende tjenestene og programmene, har vi den samme økonomiske rammen og forholde oss til og omtrent det samme volum hva gjelder antall respondenter. For disse har det dermed være nødvendig å foreta enkelte valg hva gjelder krav til representativitet for ulike dimensjoner. Det er sikret representativitet for hver enkel tjeneste og hvert enkelt program, mens det av metodiske årsaker ikke ble stilt tilsvarende krav for andre bakgrunnsvariabler. På totalnivå er det sikret representasjon fra alle distriktpolitiske virkeområder, bransjer etc. Utvalget er således kun trukket med tanke på at man skulle få nok svar fra de enkelte tjenestene og programmene.

Del 1: Metode

Kapittel 3. Undersøkellesdesign

Dette kapittelet beskriver metoden som kundeeffektundersøkelsen for 2008 er gjennomført etter. Undersøkelsen er basert på et modulbasert system. Dette innebærer at de mest sentrale spørsmålene stilles bedriftene hvert år, mens en har mulighet til å stille andre spørsmål sjeldnere. Selve datainnsamlingen er gjennomført som en kombinasjon av Internett-undersøkelse og telefonintervju.

Et viktig grep som er gjort i årets undersøkelse, er at det gjennomføres en populasjonsundersøkelse for tre av tjenestene; distriktsutviklingstilskudd, distriktsrettede risikolån og etablererstipend. Som nevnt i kapittelet foran har dette skjedd for å gjøre datamaterialet mest mulig egnet til bruk i det effektindikatorsystemet som Oxford Research og NIBR har utviklet for de midlene som KRD bruker til regional utvikling gjennom fylkeskommunene (kapittel 551 post 60).

3.1 Om spørreskjema

Kundeeffektundersøkelsene har historisk vært omfattende både for etablererne/bedriftene som skulle svare og for lesere av rapportene. Videre viser utviklingen over tid at svarene varierer relativt lite fra år til år. I de siste årene har det derfor blitt benyttet en modulbasert undersøkelse. Tanken bak denne er at noen sentrale spørsmål stilles bedriftene hvert år, mens man har mulighet til å stille andre spørsmål sjeldnere, etter en form for ”rullering”. Dette gir mulighet for å utvikle egne moduler knyttet til særlig aktuelle tema. Dette gjør undersøkelsen kortere og mer fokusert, men reduserer enkelte analysemuligheter. Samtidig vil tilnærmingen kunne frigjøre ressurser til eksplorative analyser, og således øke nytten for Innovasjon Norge.

I forhold til spørreskjemaet som ble benyttet for 2007-årgangen, er det foretatt noen mindre justeringer i spørreskjemaet. For det første er det gjort en tilnærming til Innovasjon Norges definerte innovasjonstyper og innovasjonsnivå. Dette er blant annet gjort gjennom å ta inn en ny hovedkategori når det gjelder innovasjonstyper, nemlig organisasjonsutvikling. For det andre er det lagt til spørsmål for å dekke bærekraftsdimensjonen på en bredere måte. Tidligere har spørsmålene begrenset seg til økonomisk bærekraft, mens det i år er lagt til spørsmål om sosial og miljømessig bærekraft.

3.2 Tjenester og programmer

I alt er 22 tjenester og programmer inkludert i denne førundersøkelsen. Tjenestene og programmene kan inndeles i fire hovedgrupper. Disse hovedgruppene kaller vi tjeneste- og programtyper. Denne inndelingen vil også bli brukt i analysen av resultatene.

Følgende hovedgrupper er i bruk i undersøkelsen for 2008:

- Tilskuddstjeneste
- Lånetjeneste
- Program
- Stipendstjeneste

Under er de ulike tjenestene og programmene satt opp i henhold til de typene de er knyttet til.

Tabell 3: Kategorisering av tjenestene og programmene i type	
Tjeneste/program	Tjeneste- og programtype
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell	Tilskuddstjeneste
Bygdeutviklingsmidler-tillegg	Tilskuddstjeneste
Distriktsrettede risikolån	Lånetjeneste
Distriktsutviklingstilskudd	Tilskuddstjeneste
Grunnfinansieringslån-flåte	Lånetjeneste
Landsdekkende risikolån	Lånetjeneste
Landsdekkende utviklingstilskudd	Tilskuddstjeneste
Lavrisikolån	Lånetjeneste
Landbrukslån	Lånetjeneste
OFU/IFU	Program
FRAM	Program
Marint verdiskapingsprogram	Program
Maritim utvikling	Program
VSP Mat	Program
VSP Rein	Program
Trebasert innovasjonsprogram	Program
Bioenergiprogrammet	Program
Etablererstipend	Stipendstjeneste
Inkubatorstipend	Stipendstjeneste
Bygdeutviklingsstipend	Stipendstjeneste
Oppfinnerstipend	Stipendstjeneste
Internasjonalisering	Program
Kilde: Oxford Research 2009	

I forhold til undersøkelsen for 2007-kullet, er NT-programmet gått ut, mens Maritim utvikling har blitt inkludert. I tillegg har Bygdeutviklingsmidlene blitt delt opp i to; Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell og Bygdeutviklingsmidler-tillegg.

Når det gjelder Internasjonalisering, er det kun enkeltkunder som er inkludert i undersøkelsen (Single client sale). Alle tjenester/programmer der omkostningene er mindre enn kr 40 000, dvs. prosjekter som tilsvarer mindre enn ca 1 ukeverk, og de prosjekter hvor det ikke er ført opp noe beløp, er utelatt. Grunnen til det er at en her i liten grad forventer effekter som lar seg måle i Kundeeffektundersøkelsen. Dette kan imidlertid påvirke sammensetningen av prosjekter og bedrifter i undersøkelsen, noe som igjen trolig påvirker forventede effekter etc. Følgende prosjekttyper innen Internasjonalisering er inkludert i undersøkelsen:

- 100 % Client financed
- ENTR project
- INT

- SMB-I
- SME financing

3.3 Populasjonen

Populasjonen, dvs. de bedriftene vi ønsker å si noe om, er alle de bedriftene som har mottatt finansielle eller faglige tjenester/program fra Innovasjon Norge i 2008. For å inngå i undersøkelsen, må bedriftene oppfylle følgende krav:

1. Mottaker av tjenesten/programmet må være innenfor de sektorkodene som omfatter private selskaper, personlig næringsdrivende eller enkeltpersoner. Mottakeren innen statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltninger er utenfor mandatet for undersøkelsen.
2. Bedriften må ha fått innvilget støtte om lån, tilskudd eller mottatt andre tjenester/programmer i løpet av 2008 innenfor de tjeneste- og programgruppene som inngår i mandatet for denne undersøkelsen.
3. Det må være registrert tilstrekkelig informasjon om støtten og om mottaker til at bedriften eller personen som har mottatt tjenesten/programmet, entydig kan identifiseres. Mottakerens geografiske lokalisering må fremgå.

Basert på avgrensingene foran, ble populasjonen i 2008-årgangen definert. Populasjonen i årets undersøkelse er 5681 tildelinger av støtte fordelt på 4073 enkeltbedrifter.

Tabell 4: Tildelinger, bedrifter og trekkposisjoner i undersøkelsene							
Antall\År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Tildelinger	7097	6387	5737	6202	5195	5413	5681
Bedrifter	4787	4853	4674	4505	4157	3852	4073
Trekkposisjoner*	5014	5346	5289	5220	4769	4684	4714

* Som følge av at bedriftene har fått tildelt støtte flere ganger samme år og at vi kun spør hver bedrift om en tildeling, kan de totalt delta som 4714 enheter i populasjonen for 2008. Dette tilsvarer antall enkeltbedrifter pr tjeneste og program. Dette innebærer at flere tildelinger innen en og samme tjeneste/program er fjernet, men samme bedrift kan være oppført på ulike tjenester/program.

Av oversikten som er gjengitt i tabellen over, framgår det at antall tildelinger har økt noe fra 2006 til 2008. Tabellen illustrerer også at enkelte bedrifter var oppført to eller flere ganger innen samme tjeneste/program eller i flere ulike tjenester/programmer. Alle tildelinger, foruten de som gikk til bedrifter som ikke er med i utvalget, ble beholdt før trekningen ble gjort. På den måten sikres det at sannsynligheten for at en tildeling skal trekkes ut, er lik for alle bedriftene. Dette innebærer at bedrifter som har fått tildelt støtte gjennom flere tiltak, har større sannsynlighet for å bli trukket ut enn de som kun har fått støtte gjennom ett tiltak.

3.4 Utvalg

Utvalgsprosedyren er veien fra populasjon til at det foreligger et representativt uttrekk av respondenter. Utvalget av respondenter ble gjort fra den populasjonen som er beskrevet ovenfor.

Ved trekket av utvalget har vi først og fremst tatt hensyn sikkerhet og presisjon på tjeneste- og programnivå. Dette er avgjørende i og med at så mange som 22 ulike tjenester og programmer er med i denne undersøkelsen. Utvalget er således strategisk disproporsjonalt stratifisert. Dette innebærer at tiltakene ikke er trukket ut fra deres andel av populasjonen, men ut fra hensynet til den enkelte tjenesten og det enkelte program. Dette er gjort ved å beregne utvalgets nødvendige størrelse ved 95 prosents sikkerhet og maksimal feilmarging ut fra populasjonen. Nytt i årets undersøkelse er det gjennomføres en populasjonsundersøkelse for tre av tjenestene; Distriktsutviklingstilskudd, Distriktsrettede risikolån og Etablererstipend. Dette har skjedd for å gjøre det innsamlede datamaterialet mest mulig egnet til bruk i KRDs effektindikatortystem for de midlene som brukes til regional utvikling (post 551.60).

Tabell 5: Oversikt over uttrekket i undersøkelsen, 2008						
Tjeneste/program	Populasjon	Utvalg max feilmargin	Netto utvalg	Justert populasjon	Justert andel doble	Endelig utvalg
Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell	1269	170	237	237	304	234
Bygdeutviklingsmidler-tillegg	472	139	194	194	248	163
Distriktsrettede risikolån	151	85	118	118	152	104
Distriktsutviklingstilskudd	1011	164	228	228	293	628
Grunnfinansieringslån-flåte	167	90	125	125	161	143
Landsdekkende risikolån	65	49	68	68	88	58
Landsdekkende utviklingstilskudd	162	89	124	124	159	114
Lavrisikolån	135	80	111	111	143	114
Landbrukslån	323	122	170	170	218	196
OFU/IFU	211	102	142	142	182	146
FRAM	150	85	118	118	152	147
Marint verdiskapingsprogram	41	34	47	47	61	37
Maritim utvikling	29	25	35	35	45	26
VSP Mat	166	90	125	125	161	135
VSP Rein	51	41	57	57	73	47
Trebasert innovasjonsprogram	24	21	29	29	38	22
Bioenergiprogrammet	262	112	156	156	200	187
Etablererstipend	580	146	203	203	261	532
Inkubatorstipend	91	62	86	86	111	83
Bygdeutviklingsstipend	184	95	132	132	170	166
Oppfinnerstipend	27	24	33	33	43	26
Internasjonalisering	110	71	99	99	127	86
Totalt	5681	1896	2641	2641	3388	3394

Utvalgsprosessen starter med beregning av antall svar ved maksimal feilmargin for de ulike tjenestene og programmene. I de tilfeller der antallet bedrifter er likt eller mindre enn terskelen for å foreta et uttrekk, velges alle bedrifter ut til å inngå i undersøkelsen. Dette gjelder for 11 av de 22 tjenestene og programmene (skraverter).

I de tilfeller der samme bedrift har fått flere tildelinger innenfor samme tjeneste/program i 2008, ble bedriften tatt med kun én gang, hvilke av disse ble trukket tilfeldig. Dersom bedriften hadde fått tildeling innenfor ulike tjenester eller programmer, ble den beholdt i det tiltaket med færrest enheter. Dette for å redusere feilmarginen innen de tjenestene og programmene med liten populasjon.

Det totale utvalget utgjør ca. 72 prosent av populasjonen. I alt forelå det 3394 bedrifter som grunnlag for utsendelse av spørreskjema og rekruttering til telefonintervjuene. Dette er 884 flere enn i førundersøkelsen av 2007-årgangen. I 2007 var 2510 bedrifter med i utvalget. Dette utgjorde den gang 53 prosent av populasjonen.

3.5 Datainnsamling

Som tidligere har Polarfakta AS gjennomført datainnsamlingen på oppdrag fra Oxford Research. Innsamlingen var basert på en kombinasjon av Internett og telefonintervju. Følgerebrevet og spørreskjemaet ble sendt ut postalt til hele utvalget. Respondenten ble i følgerbrevet invitert til å svare elektronisk på en oppgitt Internett-adresse. For å ivareta sikkerheten fikk hver respondent en ID og et passord for innlogging. Denne muliggjorde også at Polarfakta kunne spore hvem som hadde svart eller ikke. Etter at svarfristen gikk ut, tok Polarfakta kontakt med dem som ikke hadde svart på Internett for å intervju dem over telefon.

Av totalt 2427 svar, kom 609 inn via Internett. Dette tilsvarer en andel på 25 prosent. Det er ikke funnet forskjeller av betydning mellom de som har svart via Internett og de som har svart på telefon ut fra en del sentrale karakteristika ved støttemottakerne, blant annet bedriftsstørrelse, hovedtype av tjeneste/program, distriktspolitisk virkeområde og addisjonalitet. Dette indikerer at denne kombinasjonen av innsamling via Internett og telefonintervju mest sannsynlig ikke skaper systematiske skjevheter i datamaterialet.

3.5.1 Purrerutiner

Alle bedrifter som ikke hadde svart over Internett innen fristen, ble forsøkt kontaktet inntil 10 ganger over flere dager før numrene ble erklært ubrukelige.

Alle som sa at de skulle svare på undersøkelsen, og der det ble gjort avtaler, ble fulgt opp kontinuerlig til de enten avga svar eller nektet å delta. Denne oppfølgingen skjedde gjennom både telefon, mobiltelefon, telefaks og e-post. Intervjuerne har også forsøkt å nå aktuelle respondenter på kveldstid, der dette har vært hensiktsmessig. Dette gjelder spesielt respondenter innenfor primærnæringene.

Der Polarfakta fant gale telefonnummer på intervjuobjektet, ble det benyttet flere alternative kilder for å spore opp nye nummer; Internett og Telenors nummeropplysning.

Datainnsamlingen ble foretatt i perioden fra juni til august 2009.

3.6 Svar og frafall

I dette kapittelet gis det en nærmere beskrivelse av årsakene til frafallet i undersøkelsen. Som tidligere nevnt var utvalget på 3394 bedrifter. Av disse var 23 ikke mulig å komme i kontakt med som følge av at bedriften var konkurs eller nedlagt, og 111 ikke mulig på grunn av feil telefonnummer, at bedriften ikke er i målgruppen eller at det ikke lot seg gjøre å komme i kontakt med rett person. Vi stod dermed igjen med 3260 potensielle intervjuobjekter.

Som det fremgår av tabellen under ble det totalt gjennomført 2427 intervjuer. Dette gir en svarprosent på 74 prosent. Sammenliknet med 2007 er dette en økning på hele 10 prosentpoeng.

Tabell 6: Svar og frafall i undersøkelsen totalt, 2004 til 2008

		Utvalg	Feil tlf/ikke i målgruppen/feil person	Konkurs/nedlagt	Potensielle intervju	Utførte intervju	Nekt	Ikke svar
2004	Total	2 684	295	11	2520	1 566	245	567
2004	Pst.	100 %	11 %	0 %	100 %	62 %	10 %	23 %
2005	Total	2748	372	41	2337	1566	244	524
2005	Pst.	100 %	14 %	1 %	100 %	67 %	10 %	22 %
2006	Total	2763	199	13	2552	1686	103	762
2006	Pst.	100 %	7 %	0 %	100 %	66 %	4 %	30 %
2007	Total	2510	100	10	2400	1524	140	736
2007	Pst.	100 %	4 %	0 %	100 %	64 %	6 %	31 %
2008	Total	3394	111	23	3260	2427	32	801
2008	Pst.	100 %	3 %	1 %	100 %	74 %	1 %	25 %

I tabellen under brytes disse tallene ned på tjeneste og program. Tabellen viser først antall bedrifter i utvalget pr. tjeneste og program, andel av disse som har feil adresse/telefonnummer/kontaktperson og andelen som er konkurs/nedlagt. Deretter vises antallet bedrifter som det har vært mulig å intervju og deretter andelen hvor det er gjennomført intervju, antall bedrifter som har nektet å la seg intervju og til slutt, antall bedrifter som ikke har svart etter gjentatte henvendelser.

Det er relativt store forskjeller mellom tjenestene og programmene. Andelen gjennomførte intervju i prosent av potensialet varierer mellom 86 prosent for Landsdekkende utviklingstilskudd til 54 prosent for Internasjonalisering.

Andelen som nekter å la seg intervju har gått tilbake sammenliknet med foregående åranger.

Tabell 7: Svar og frafall i undersøkelsen etter tjeneste og program, 2008

Tjeneste/program	Utvalg	Feil tiff/ikke målgj./feil person	Konkurs/ nedlagt	Potensielle intervju	Utførte intervju	Andel utførte intervju	Nekt	Ikke svar
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell	234	5		229	174	76 %	1	54
Bygdeutviklingsmidler-tillegg	163	6		157	116	74 %		41
Distriktsrettede risikolån	104	8	1	95	77	81 %		18
Distriktsutviklingstilskudd	628	36	3	589	456	77 %	2	131
Grunnfinansieringslån-flåte	143		1	142	106	75 %	1	35
Landsdekkende risikolån	58		2	56	43	77 %	1	12
Landsdekkende utviklingstilskudd	114	9	3	102	88	86 %	2	12
Lavrisikolån	114	1		113	90	80 %	3	20
Landbrukslån	196	3		193	133	69 %	3	57
OFU/IFU	146	1	1	144	104	72 %	1	39
FRAM	147	3	7	137	92	67 %	1	44
Marint verdiskapingsprogram	37	1		36	24	67 %		12
Maritim utvikling	26	1		25	21	84 %		4
Verdiskapingsprogram mat	135	1		134	91	68 %		43
Trebasert innovasjonsprogram	47		1	46	33	72 %		13
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	22			22	12	55 %		10
Bioenergiprogrammet	187	5		182	130	71 %	3	49
Etablererstipend	532	17	1	514	394	77 %	5	115
Inkubatorstipend	83	3	1	79	65	82 %		14
Bygdeutviklingsstipend	166	5		161	117	73 %	1	43
Oppfinnerstipend	26	1		25	18	72 %	1	6
Internasjonalisering	86	5	2	79	43	54 %	7	29
Totalt	3394	111	23	3260	2427	74 %	32	801

3.7 Vekting av utvalget

Utvalget er som tidligere nevnt trukket disproporsjonalt. Det vil si at vi ikke har tatt hensyn til de ulike tiltakenes andel av populasjonen. Vi har derimot trukket utvalget med hensyn til hver enkel tjeneste og hvert enkelt program. Med andre ord er utvalget skjevt med hensyn til fordelingen mellom tjenestene og programmene. I store trekk kan man si at de tjenestene og programmene med relativt få tildelinger og relativt små budsjetter er overrepresentert, mens de store tjenestene og programmene målt i antall tildelinger og budsjetter er underrepresentert⁸.

Når vi skal analysere dataene, må vi foreta en veiing av svarene for å korrigere for disse skjevhetene. Kun slik kan totalsvarene bli korrekte. Grunnen er at svarene på spørsmålene som er stilt i undersøkelsen, trolig er avhengige av hvilken tjeneste eller program respondenten har fått bevilget. Vektingen vil redusere feilmarginen som skjevheten i utvalget innebærer. Vi oppnår dermed å fjerne utvalgsfeilene som skyldes underrepresentasjon av store tjenester og programmer og overrepresentasjon av små⁹.

⁸ I og med at det gjennomføres populasjonsundersøkelse for distriktsutviklingstilskudd, distriktsrettede risikolån og etablererstipend, vil disse oppføre seg som de tjenestene og programmene med få støtte.

⁹ Hellevik, O., "Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap", Oslo: Universitetsforlaget, 1991.s. 331

Denne vektingen har kun innvirkning på fordelingen av svarene totalt sett i undersøkelsen og påvirker ikke fordelingen internt i tjenestene og programmene.

For å beregne vektene for hver av tjenestene og programmene, må en kjenne fordelingen mellom disse i populasjonen og i svarene. For hver av tjenestene og programmene beregnes det en vekt som tilordnes alle de enhetene som tilhører denne tjenesten eller dette programmet. Når det for eksempel gjelder Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell, står de for 22 prosent av tiltakene i populasjonen, men bare for 7 prosent av svarene. Dermed blir vekten $0,22/0,07=3,1$. Tilsvarende får bedriftene som får Distriktsrettede risikolån, som er overrepresentert i svarene, vekten 0,8. På denne måten beregnes en vekt for alle tjenestene og programmene.

Tabell 8: Vekting etter tjeneste og program					
Tjeneste/program	Populasjon	Fordeling av populasjon	Svar	Fordeling av svar	Vekt
Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell	1269	22 %	174	7 %	3,1
Bygdeutviklingsmidler-tillegg	472	8 %	116	5 %	1,7
Distriktsrettede risikolån	151	3 %	77	3 %	0,8
Distriktsutviklingstilskudd	1011	18 %	456	19 %	0,9
Grunnfinansieringslån-flåte	167	3 %	106	4 %	0,7
Landsdekkende risikolån	65	1 %	43	2 %	0,6
Landsdekkende utviklingstilskudd	162	3 %	88	4 %	0,8
Lavrisikolån	135	2 %	90	4 %	0,6
Landbrukslån	323	6 %	133	5 %	1,0
OFU/IFU	211	4 %	104	4 %	0,9
FRAM	150	3 %	92	4 %	0,7
Marint verdiskapingsprogram	41	1 %	24	1 %	0,7
Maritim utvikling	29	1 %	21	1 %	0,6
VSP Mat	166	3 %	91	4 %	0,8
VSP Rein	51	1 %	33	1 %	0,7
Trebasert innovasjonsprogram	24	0 %	12	0 %	0,9
Bioenergiprogrammet	262	5 %	130	5 %	0,9
Etablererstipend	580	10 %	394	16 %	0,6
Inkubatorstipend	91	2 %	65	3 %	0,6
Bygdeutviklingsstipend	184	3 %	117	5 %	0,7
Oppfinnerstipend	27	0 %	18	1 %	0,6
Internasjonalisering	110	2 %	43	2 %	1,1
Total	5681	100 %	2427	100 %	1,0

Enkelte av analysene gjøres kun innen hovedgruppene av tjenester eller programmer. Dermed lages det separate vekter til bruk for de ulike hovedgruppene, etter samme fremgangsmåte. Da tas det utgangspunkt i populasjonens størrelse innen hovedgruppen det gjelder, og ikke populasjonen totalt. Fordelingen av denne sammenholdes så med fordelingen av svarene og vektene blir beregnet. Selve veiingen er noe som enkelt utføres i statistikkprogrammet SPSS. Der får hver enhet den vekten som den skal ha og teller da det antall ganger vekten tilsier.

3.8 Undersøkelsens styrker og svakheter

Kundeeffektundersøkelsen dekker i alt 22 ulike tjenester og programmer, og foreliggende undersøkelsen omfatter en stor del av organisasjonens ressursbruk i 2008. Innovasjon Norges tjenester og programmer spenner vidt hva gjelder bl.a. målgrupper, næringer, formål og geografisk nedslagsfelt. Hver enkelt tjeneste/program har sin egen innretning på disse og flere andre områder.

Analysen av kundeeffektundersøkelsen er søkt balansert slik at gjennomsnittbetraktninger er brukt der det oppfattes å være relevant, mens mye av omtalen er konsentrert om den enkelte tjeneste og det enkelte program. Dette medfører imidlertid ikke at vi anser kundeeffektundersøkelsen som irrelevant for å vurdere måloppnåelsen for Innovasjon Norge som helhet. Så lenge aktiviteten gjennomføres i form av et antall tjenester og programmer, vil det i stor grad være summen av resultatene fra disse som bestemmer graden av måloppnåelse. Helhetsbetraktninger på tvers av tjenestene og programmene vil derfor være relevante, men det er viktig å gjenta at en fullstendig evaluering av Innovasjon Norge må basere seg på et mer omfattende undersøkelsesdesign tilpasset ulike programkonsept enn det kundeeffektundersøkelsen alene gjør.

Tilfredshet kan ses på som forskjellen mellom forventning og resultat. I forhold til resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, baseres våre vurderinger av hva som er bra og hva som er dårlig i stor grad på en tolkning av formålet og målene for Innovasjon Norge. Undersøkelsesopplegget rommer ikke mulighet til å analysere resultatene i forhold til målene for den enkelte tjeneste og det enkelte programmet som omfattes.

Undersøkelsen baserer seg på subjektive vurderinger. Dette medfører at datamaterialet er utsatt både for strategisk svargivning og for svar som ikke er eksakte. Dette tas hensyn til i tolkning og i analysen av datamaterialet. I analysen fokuseres det sterkt på utviklingen i resultater over tid. Om en antar at feilkildene er stabile, vil disse trendene gi et konsistent resultat.

3.8.1 Vurdering av datamaterialet og analyse

Feilmarginen for utvalget er maksimalt +/- 1,5 prosentpoeng med et sikkerhetsnivå på 95 prosent. Antall gjennomførte intervju er lavt innenfor enkelte tjenester og programmer. Dette påvirker presisjonen i dataene, og da særlig der antall svar er lavt samtidig som populasjonen er liten. Det resulterer i høy feilmargin. Dette gjelder særlig tjenestene/programmene Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapningsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnertipend og Verdiskapningsprogram rein. Innenfor disse må en være varsom med å trekke bastante konklusjoner, og primært benytte data til å *indikere* eventuelle funn. For de fleste andre tjenestene og programmene, er feilmarginene relativt lave. Dataene for disse er dermed mer presise.

Tabell 9: Sikkerheten i resultatene etter tjenestene/programmene	
Tjeneste/program	Høy
Totalt	
Distriktsutviklingstilskudd	
Etablererstipend	
Bygdeutviklingsmidler – tradisjonell	
Landbrukslån	
Bioenergiprogrammet	
Bygdeutviklingsstipend	
Bygdeutviklingsmidler-tillegg	
Grunnfinansieringslån-flåte	
OFU/IFU	
FRAM	
Verdiskapingsprogram mat	
Lavrisikolån	
Landsdekkende utviklingstilskudd	
Distriktsrettede risikolån	
Inkubatorstipend	
Landsdekkende risikolån	
Internasjonalisering	
Trebasert innovasjonsprogram	
Marint verdiskapingsprogram	
Maritim utvikling	
Oppfinnerstipend	
Verdiskapingsprogrammet for reindrift	
	Lav

Datamaterialet ble klargjort for analysen gjennom at registerdata fra Innovasjon Norge ble koplet til filen sammen med de ulike vektene. Den filen som da forelå, er benyttet i den videre statistiske analysen og i den foreliggende rapporteringen.

Del 2: Resultater fra undersøkelsen

Kapittel 4. Organisering og gjennomføring

Fullfinansieringsgraden har økt fra 2007 til 2008, noe som kan skyldes en lettere tilgang til ekstern kapital eller økt egenfinansiering. Fullfinansieringsgraden er størst i sone IV av det distriktpolitiske virkeområdet og i sone I (utenfor). Bidraget fra andre aktører i forhold til utvikling av prosjektideen er stabil.

Innledningsvis skal vi i dette kapittelet se på organiseringen og bruken av de støtte som ble gitt i 2008. Det viser seg at ikke alle støtte blir benyttet og at mange av prosjektene ikke blir fullfinansiert i henhold til prosjektplanen.

4.1 Bruk av tilbudt støtte

De fleste bedrifter gjør seg bruk av tilbudet fra Innovasjon Norge, men noen benytter seg ikke av støtten. Av de 2427 bedriftene har 2031 benyttet seg av støtten, mens 280 bedrifter kommer til å benytte den i fremtiden. 64 har ikke, og vil ikke, benytte seg av støtten.

Ser en bort fra ”vet ikke”- kategorien, som teller 52 bedrifter, har 86 prosent (2007: 87) av bedriftene benyttet seg av tilbudet fra Innovasjon Norge og 12 prosent vil gjøre det (2007: 9). De 64 som ikke vil benytte seg av tilbudet, utgjør bare omlag 2 prosent (2007: 3). Disse andelene er relativt stabile fra ett år til et annet.

Årsakene til at bedriftene ikke vil benytte seg av tilbudet, framgår av avsnittet og tabellen nedenfor. Disse bedriftene er holdt utenfor de resterende spørsmålene.

17 bedrifter oppgir at årsaken til at de ikke benytter tilbudet, er at prosjektet/aktiviteten er opphørt eller forsinket, mens 18 oppgir at de har fått annen finansiering og derfor ikke har behov for støtte fra Innovasjon Norge. De resterende 29 har andre grunner eller vet ikke hvorfor de ikke benytter tilbudet fra Innovasjon Norge. I forhold til 2007-årgangen kan vi se en forskyvning i retning av at en langt større andel av bedriftene som takker nei til støtte, gjør dette fordi prosjektet eller aktiviteten er finansiert gjennom andre kilder, som oftest banker. I tillegg er det en tilsvarende lavere andel bedrifter som oppgir opphør eller forsinkelse i prosjektet som årsak til at støtten fra Innovasjon Norge ikke har blitt eller vil bli benyttet.

Tabell 10: Årsak til at bedriften ikke vil benytte seg av tilbudet fra Innovasjon Norge, 2006/2007/2008

Årsak	2006	2007	2008	Andel 2006	Andel 2007	Andel 2008
Prosjektet er opphørt/forsinket	22	20	17	38 %	38 %	27 %
Prosjektet/aktiviteten er dekket gjennom andre kilder	11	9	18	18 %	17 %	29 %
Annen grunn/Vet ikke	26	24	29	44 %	46 %	45 %

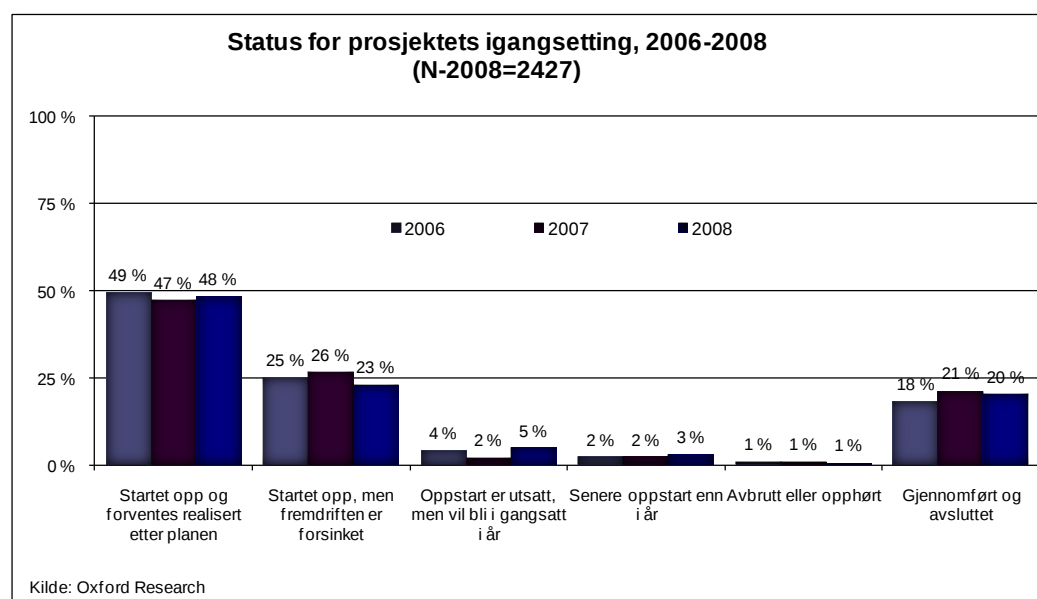
Kilde: Oxford Research

I kroner står tildelingene som ikke er benyttet for totalt 4,2 prosent av bevilgningene som er undersøkt, mot ca. 3 prosent av antall prosjekter. I sum utgjør de 41,6 mill. kroner. I det videre vil altså kun svarene fra de 2375 bedriftene som har benyttet eller vil benytte støtte, inngå.

4.1.1 Status for igangsettingen

Som vist i forrige tabell, benyttes ikke alle støtteene. Som tidligere år er det heller ikke alle prosjekter som gjennomføres etter planene. Hvert femte prosjekt var ved undersøkelsestidspunktet gjennomført og avsluttet. Om lag halvparten av prosjektene er startet opp og forventes fullført etter planen.

Figur 1: Status for prosjektets igangsetting, 2006-2008

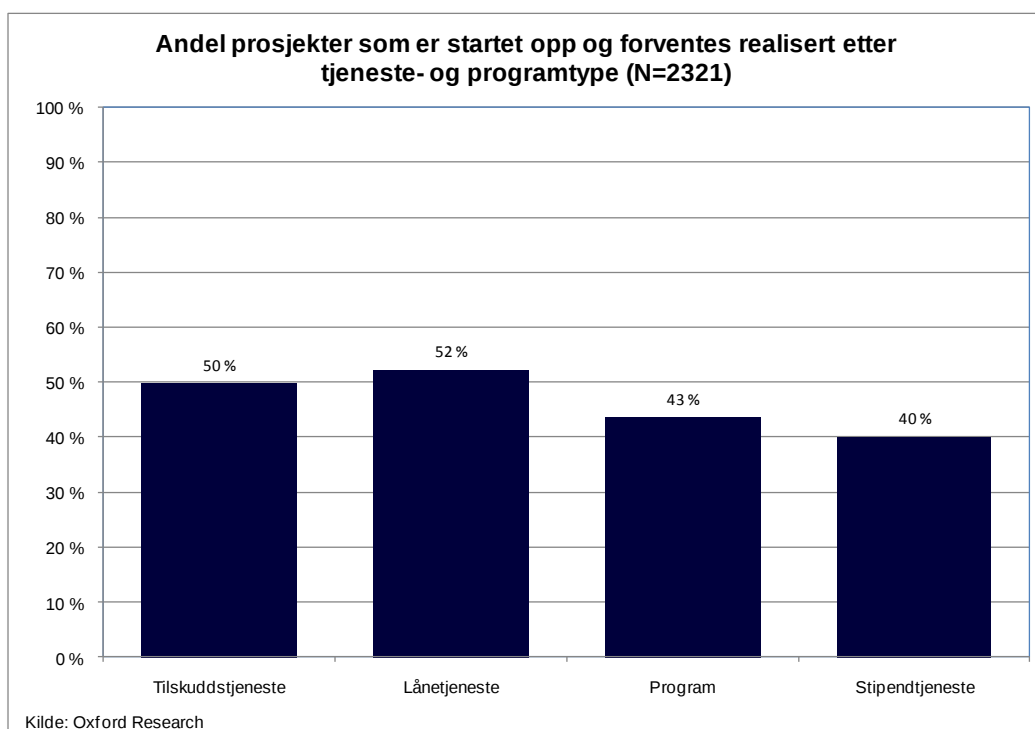

Prosjektene som er gjennomført og avsluttet har i gjennomsnitt mottatt ca. kr. 672 000,- kroner (2007: 653 000,- kroner). Dette er like under gjennomsnittet for prosjektene samlet, nemlig ca. kr. 892 500 (2007: 658 000,-). Neste tabell viser at prosjektene som er avbrutt eller opphørt i snitt har fått innvilget minst; ca. kr. 400 000. Dette er relativt få prosjekt (18, 2007: 12), men tyder uansett på at disse prosjektene er relativt små.

Tabell 11: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter status for prosjektet, 2007/2008		
Status	2007 Kr	2008 Kr
Startet opp og forventes realisert etter planen	763 432	1 123 429
Startet opp, men fremdriften er forsinket	507 204	676 735
Oppstart er utsatt, men vil bli i gang i 2008	963 914	644 603
Senere oppstart enn 2008	177 458	493 889
Avbrutt eller opphørt	172 715	399 333
Gjennomført og avsluttet	653 185	672 070
Total	658 067	892 522
Kilde: Oxford Research		

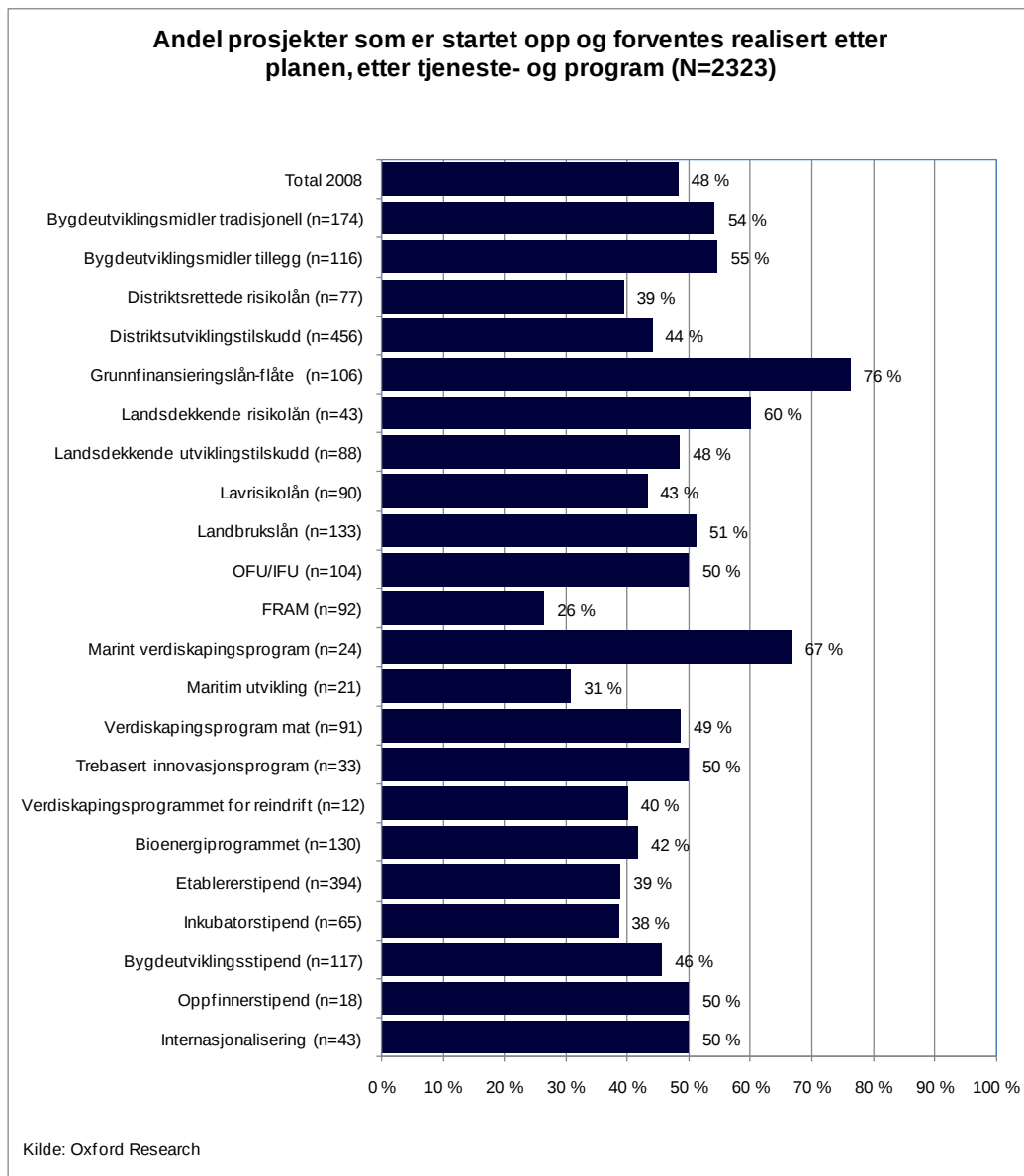
Størst andel av prosjekter som forventes å bli realisert i henhold til planen finner man innen Lånetjenestene med 52 prosent (2007: 60 prosent), mens planene i minst grad ser ut til å bli fulgt innen Stipendjentene (40 prosent) (2007: 37 prosent). Det er grunn til å tro at dette først og fremst skyldes ulikheter knyttet til hvor langt virksomhetene har kommet i sin livssyklus. Det er helt naturlig å gjøre flere endringer før en har kommet i en mer stabil driftsfase.

Figur 2: Andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert etter planen, etter tjeneste- og programtype, 2008

Størst andel prosjekter som forventes å bli realisert i henhold til planen, finner man innen Grunnfinansieringslån – fiskeflåten med 76 prosent (2007: 75 prosent). Realisering av planene ser i minst grad ut til å bli fulgt innen FRAM (26 prosent) og Maritim utvikling (31 prosent). (2007: Verdiskapningsprogram rein (17 prosent), FRAM (23 prosent) og NT-programmet (25 prosent).

Figur 3: Andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert etter planen, etter tjeneste og program, 2008

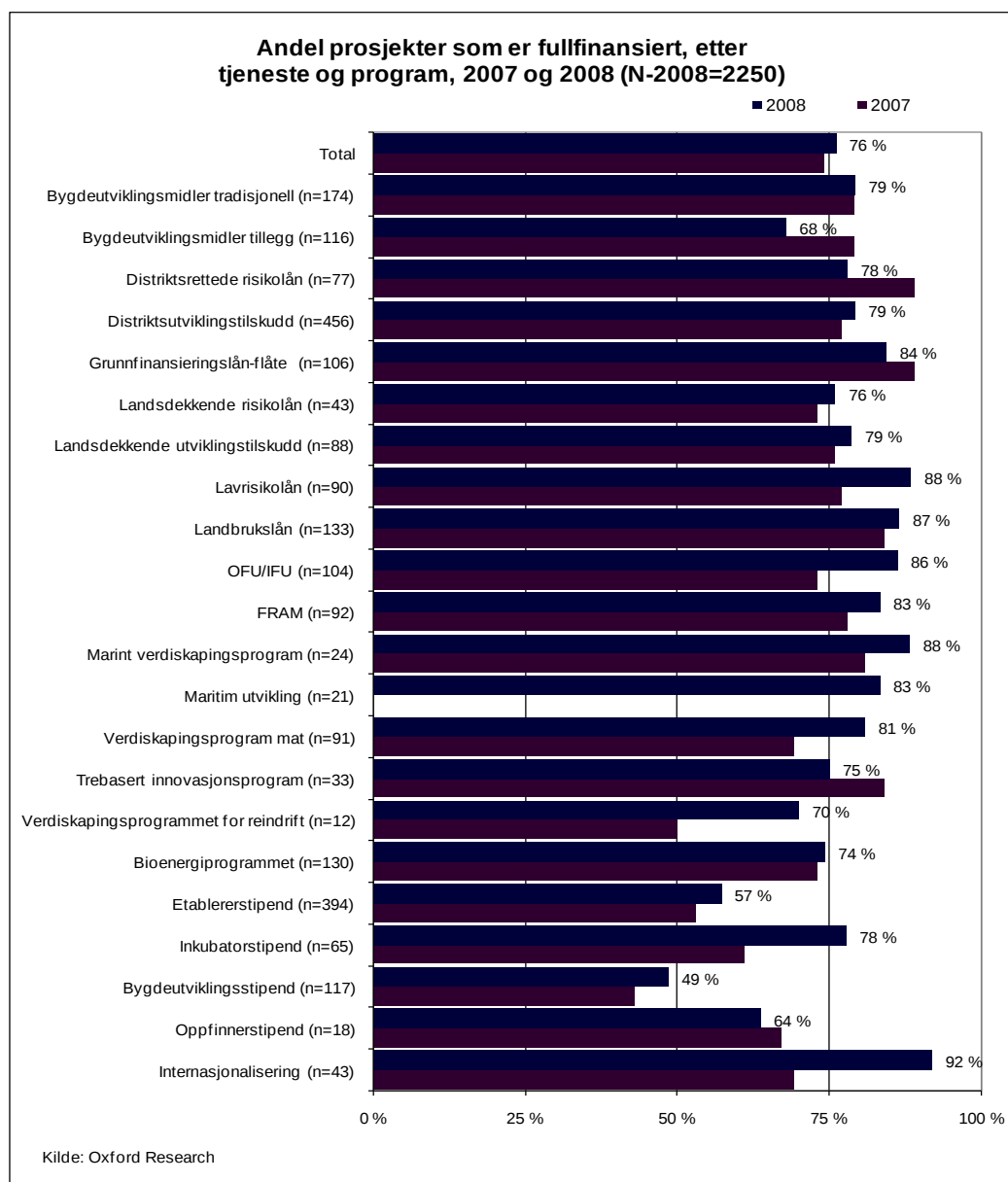

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

4.2 Fullfinansiering

Fullfinansieringsgraden har hatt en jevn positiv utvikling fra 60 prosent i 2005 til 76 prosent i 2008. Dette burde på sikt bidra til at andelen prosjekter som fullføres i henhold til prosjektplanen øker. I tillegg kan det gi indikasjoner på et marked der det er enklere å skaffe finansiering til prosjektene. Dette kan i sin tur redusere bedriftenes avhengighet av Innovasjon Norge.

Figur 4: Andel prosjekter som er fullfinansiert, etter tjeneste og program, 2007 og 2008

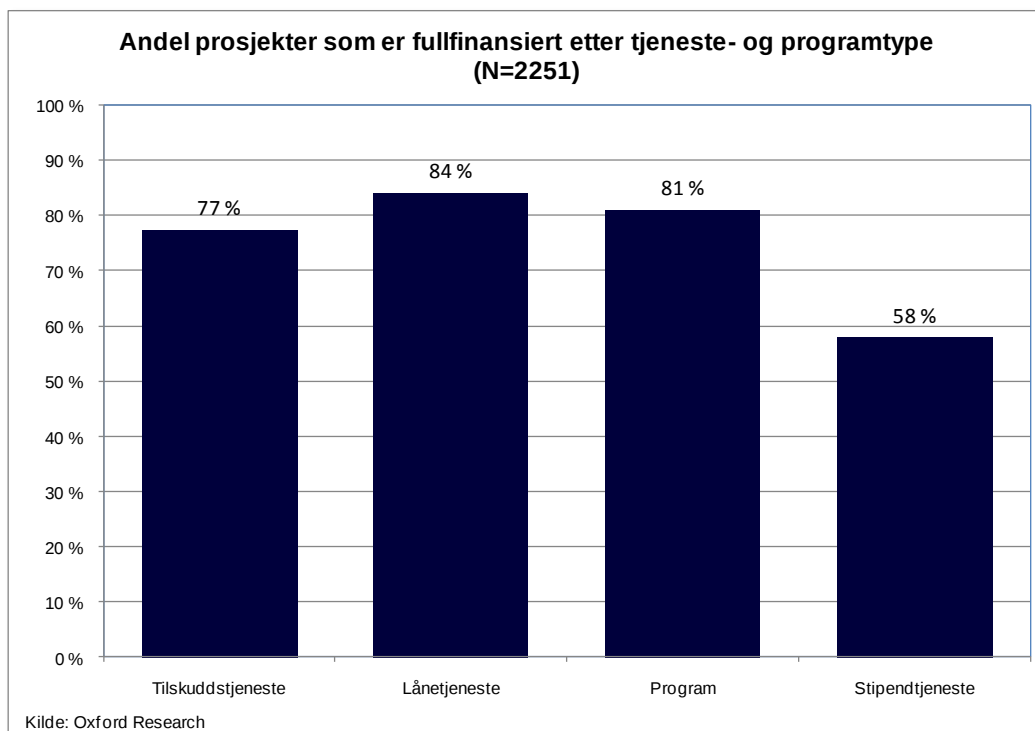

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

Når det gjelder den enkelte tjeneste og det enkelte program, viser det seg at Internasjonalisering (92 prosent), Marint verdiskapingsprogram og Lavrisikolån (begge 88 prosent) (2007: Distriktsrettet risikolån (89 prosent) og Grunnfinansieringslån – fiskeflåten (89 prosent)) har høyest andel, mens Stipendtjenestene Bygdeutviklingsstipend (49 prosent), Etablererstipend (57 prosent) og Oppfinnerstipend (64 prosent) (2007: Bygdeutviklingsstipend (43 prosent)) har den laveste andelen fullfinansierte prosjekter.

Ser vi på de ulike tjeneste- og programtypene viser resultatene at det er Lånetjenestene som har høyest fullfinansieringsgrad (84 prosent, som i 2007). Tilskuddstjenestene og Programmene ligger noe under (som i 2007). Stipendtjenestene utmerker seg med den klart laveste fullfinansieringsgraden på 58 prosent (2007: 52 prosent).

Figur 5: Andel prosjekter som er fullfinansiert, etter tjeneste og programtype, 2008

Støttestørrelsen ser også ut til å ha betydning for fullfinansiering eller ikke. Desto mer Innovasjon Norge har gitt i støtte, jo større er sannsynligheten for at prosjektet er fullfinansiert. Fullfinansierte prosjekter har i snitt fått kr. 1 026 000,- (2007: 733 000,-) i støtte, mens prosjekter som ikke er fullfinansiert har fått kr. 533 000 (2007: 488 000,-).

Andelen fullfinansierte prosjekter er størst i sone IV (79 prosent), mens andelen fullfinansierte prosjekter er minst i sone I. Dette er det som tidligere ble betegnet som ”utenfor DPV”. Gjennomsnittlig innvilget beløp er imidlertid lavest i sone I (2007: sone IV) og høyest i sone II (2007: Sone II).

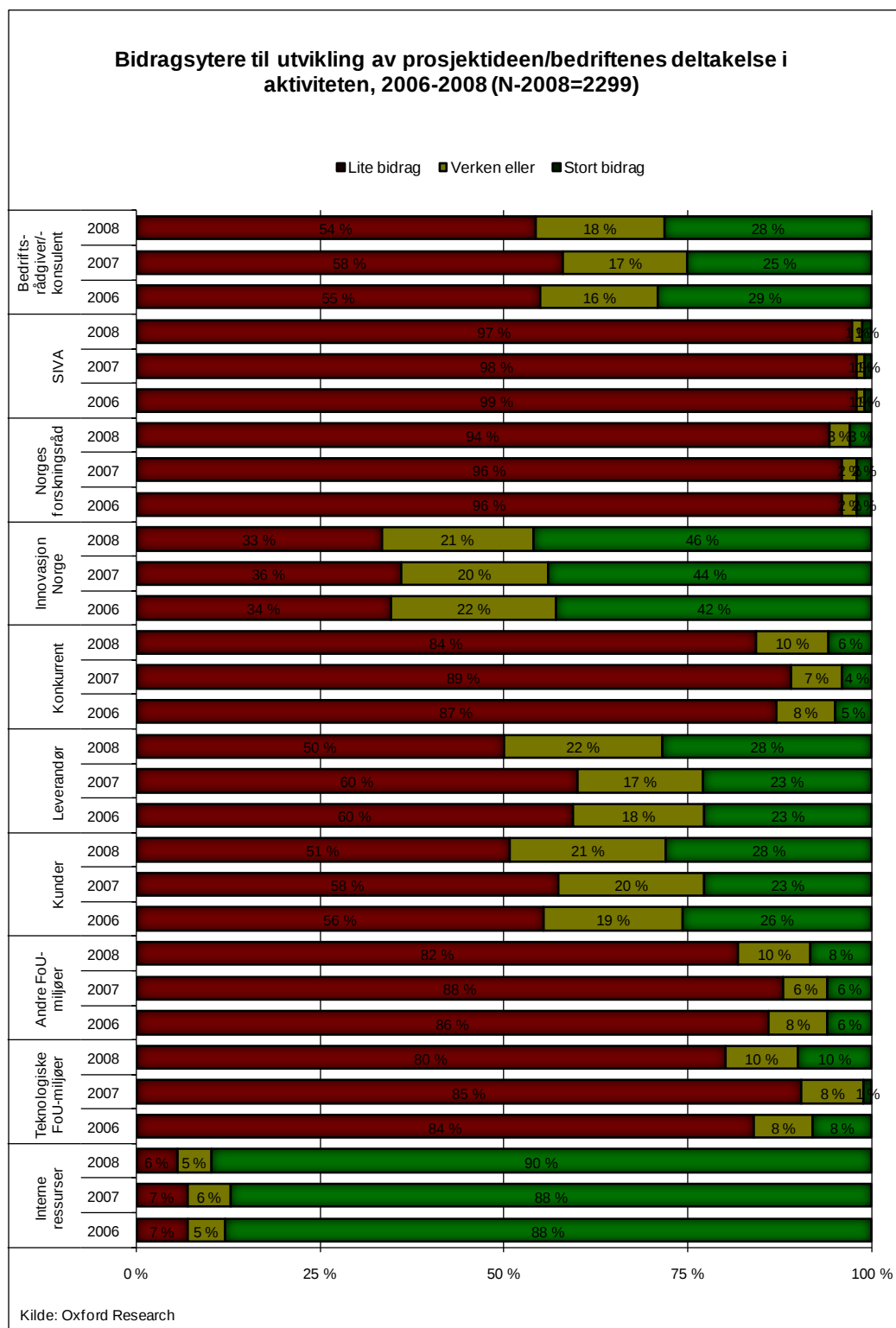
Tabell 12: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter distriktspolitiske virkeområde, 2007 og 2008		
DPV	2007 Kr	2008 Kr
Område I (utenfor)	717 591	792 345
Område II	874 176	1 139 625
Område III	818 503	1 070 763
Område IV	558 414	874 534
Total	700 460	906 968
Kilde: Oxford Research		

4.3 Bidragsytere til utvikling av prosjektidé/deltagelse i aktivitet

Bidragsyterne til utviklingen av prosjektidé/deltakelse i aktivitet omfatter bedriftenes subjektive oppfatning av hvem som har bidratt til utvikling av prosjektet eller bedriftens deltagelse i nettverksprogrammer/-aktiviteter. Det er helt tydelig ut fra neste figur at det, som i de foregående årene, primært er interne ressurser som bidrar til utviklingen av prosjektidé eller bedriftens deltagelse i aktiviteten. Hele 90 prosent oppgir at interne ressurser har gitt store bidrag. Den nest viktigste bidragsyteren er Innovasjon Norge, men skåren her er langt lavere (46 prosent). Ser en på hvordan

resultatene har utviklet seg fra 2007 til 2008, er et fellestrekk at det kun har vært små endringer for alle de ulike bidragsyterne.

Figur 6: Bidragsytere til utvikling av prosjektideen/bedriftenes deltakelse i aktiviteten, 2006-2008

Kapittel 5. Addisjonalitet

Andelen som oppgir høy addisjonalitet er noe høyere i 2008 enn i 2007. Det gjelder også andelen som oppgir lav addisjonalitet, om enn i marginal grad. Prosjektene som i størst grad er avhengige av støtte er innen formålet Innovasjon på nasjonalt nivå.

Addisjonalitetsbegrepet brukes til å si noe om hvor nødvendig bruken av offentlige virkemidler er - hvilken forskjell har midlene utgjort? Addisjonalitet er således et sentralt begrep innen det offentlig virkemiddelapparat, og er et forsøk på å anslå i hvilke grad støtten fra Innovasjon Norge tilfører aktivitet som ellers ikke ville vært gjennomført.

Addisjonalitet kan måles på flere måter. De tre vanligste formene for addisjonalitet er innsats- (input), resultat- (output) og adferds- (behavioural) addisjonalitet.

I utgangspunktet ønsker man med *innsatsaddisjonalitet*¹⁰ å kunne gi svar på om de som mottar et virkemiddel eller deltar i en offentlig initiert satsing virkelig har bruk for det, eller om det er slik at dette ville blitt gjennomført uansett. Høy innsatsaddisjonalitet forutsetter imidlertid ikke nødvendigvis at det subsidierte prosjektet eller tiltaket er vellykket, da man fokuserer på "input" og ikke på "output" eller en adferdsdimensjon. Denne formen på addisjonalitet er imidlertid ofte viktig for å legitimere offentlig virkemiddelbruk.

I evalueringsstudier som legger *resultataddisjonalitet* til grunn er det imidlertid viktig å avdekke hvorvidt offentlige intervensjoner stimulerer mottakerbedriftene til å realisere vellykkede prosjekter, nye produkter, prosesser og innovasjoner, som uten offentlig støtte ikke hadde blitt utviklet. Resultataddisjonalitet prøver med andre ord å beskrive tilleggseffekten på tjenester eller produkter som kan tilskrives en offentlig satsing; altså: hva er kommet ut av deltakelse i programmet, som ellers ikke ville blitt realisert.

Adferdsaddisjonalitet er et mer komplekst begrep som ble introdusert delvis for å komplettere de to foregående addisjonalitetsbegrepene, og handler om i hvilken grad det oppstår forskjeller og endringer i bedriftens adferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon¹¹. Adferdsaddisjonalitet handler om de kvalitative endringene som oppstår når bedrifter mottar offentlig støtte/deltar i offentlig støttede programmer. Dette kan for eksempel inkludere påvirkning/endring av strategisk adferd (eksempelvis i forbindelse med bedriftssamarbeid) eller forbedringer med hensyn til ledelse av utviklings- og innovasjonsprosesser eller lignende. Fokus rettes mot de mer langsiktige endringene av bedriftenes atferd. Ett hovedpoeng i denne forbindelse er at offentlige intervensjoner vil ha langvarige effekter på innsats først når mottakerbedriftene endrer sin adferd som for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Å måle adferdsendring er imidlertid krevende, da det blant annet vil ta tid å end-

¹⁰ For en diskusjon av input-addisjonalitet og innovasjon, se Georghiou og Clarysse (2006). En diskusjon av input-addisjonaliteten i måling av innsats mot bedrifter i Norge finnes bl.a. i Alsos et al. (2006).

¹¹ Forutsetningen som ligger til grunn for dette, er at adferden endres i en fordelaktig retning, selv om en i evalueringssammenheng også må være oppmerksom på mulige negative effekter (OECD, 2005).

re/påvirke bedriftene. I tillegg vil det selvfølgelig alltid være måleproblemer med hensyn til hva som er effekten av hva.

Begrepet er definert på ulike måter, men i denne rapporten er det knyttet til i hvilke grad tjenesten eller programmet fra Innovasjon Norge har vært utløsende for prosjektet eller om prosjektet ville blitt gjennomført uavhengig av støtte fra Innovasjon Norge. Dette innebærer at det er et kontrafaktisk element i begrepet, gjennom at man forsøker å finne ut hva som ville skjedd dersom ting forholdt seg annerledes enn hva de faktisk gjør.

Det primære spørsmålet knyttet til addisjonalitet, som alle bedriftene er spurt om, er ”Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?” I Kundeeffektundersøkelsene måler man altså ikke reell addisjonalitet, men brukernes uttrykte holdninger til betydningen av støtten fra Innovasjon Norge for gjennomføringen av prosjektet. Om utfallet faktisk ville blitt i henhold til disse utsagnene, vet en ikke. Analyse av reell addisjonalitet krever helt andre metodiske opplegg, med blant annet kontrollgrupper og målinger som følger enkeltbedrifter over en lengre tidsperiode enn ett enkelt år som er opplegget i denne undersøkelsen.

Når addisjonalitet er så viktig, er det fordi selve hovedargumentet for å benytte offentlige ressurser innen et område, er at disse har en aktivitetsutløsende effekt. Dersom aktiviteten hadde funnet sted uansett, hadde det da vært behov for offentlig innsats? Det er likevel ikke nødvendigvis slik at alternativ finansiering via det private markedet nødvendigvis er å foretrekke selv om dette finnes, selv til samme kostnad. Lavere avkastningskrav (det kan f. eks. være lengre tidshorisont og tålmodighet hos utlåner) og tilgang på tilleggstjenester, som for eksempel nettverksaktiviteter, kan være av de forhold som kan skille et privat tilbud fra et tilbud drevet i regi av Innovasjon Norge.

5.1 Prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet

Dersom vi kategoriserer svarene ut i fra grad av addisjonalitet, som vist i tabell 14, ser vi at andel prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet, utgjør godt over halvparten av alle prosjekter/aktiviteter, henholdsvis 59 prosent.

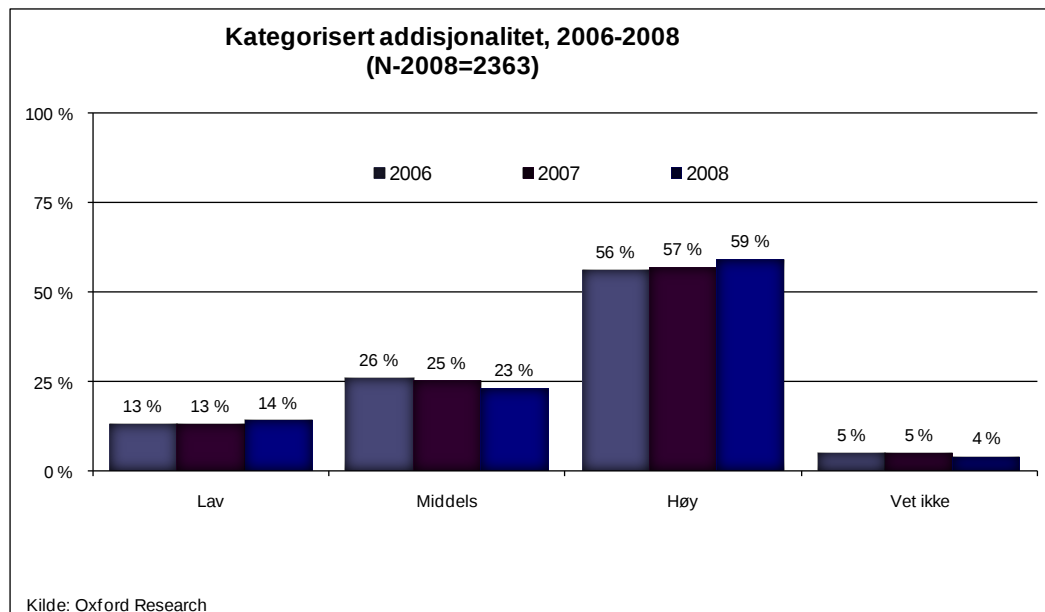
Ved å utelate de som har svart ”vet ikke”, finner vi at 15 prosent har oppgitt lav addisjonalitet, 24 prosent middels, og 61 prosent høy addisjonalitet.

Tabell 13: Addisjonalitet for alle undersøkte tjenester og programmer under ett: "Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?"				
Addisjonalitet		Antall	Andel	Andel
Lav	Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer	333	14 %	14 %
Middels	Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt	247	10 %	23 %
Middels	Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men til samme tid	302	13 %	
Høy	Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala	559	24 %	59 %
Høy	Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført	832	35 %	
	Vet ikke	90	4 %	4 %
I alt		2363	100 %	100 %

Kilde: Oxford Research AS. Ved summering og sammenslåing av tall er tradisjonelle avrundingsregler benyttet.

Hovedtendensen knyttet til addisjonalitet over år, er at det siden 2006 og 2007 fant sted en marginal økning i andelen høy addisjonalitet og en marginal nedgang i middels addisjonalitet. Som vi ser av figur 7 finner det sted en økning i høy addisjonalitet mellom 2007 og 2008 (2 prosentpoeng). Parallelt er andelen som oppgir middels addisjonalitet redusert med 2 prosentpoeng i perioden, mens andelen lav addisjonalitet har økt marginalt (1 prosentpoeng).

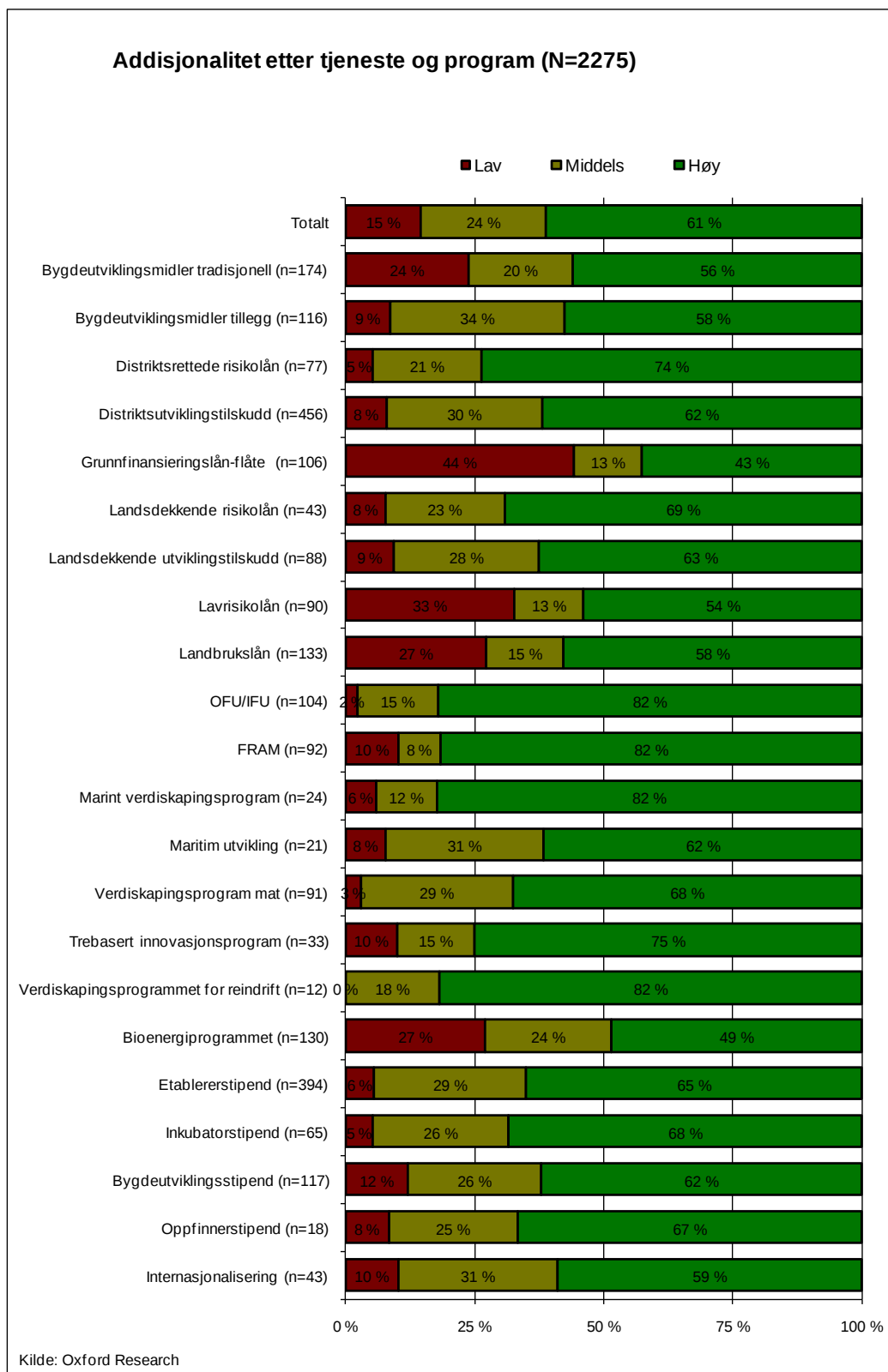
Figur 7: Kategorisert addisjonalitet, 2006-2008

5.2 Addisjonalitet etter tjeneste og program

Tolkningen av addisjonalitet må sees i forhold til hvilke tjenester og programmer som er inkludert. I forhold til 2007-årgangen er endringene i porteføljen at Bygdeutviklingsmidler er delt opp i Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell og Bygdeutviklingsmidler-tillegg. Dessuten er NT-programmet utgått og Maritim utvikling er kommet med. Disse endringene vil i stor grad kun ha marginale utslag for totaltallene i forhold til addisjonalitet. For langt de fleste av tjenestene utgjør andelen høy addisjonalitet i overkant av 50 prosent. Andelen prosjekter med høy addisjonalitet er høyest for OFU/IFU, Fram, Marint verdiskapingsprogram og Verdiskapingsprogrammet for reindrift. For alle disse ligger andelen med høy addisjonalitet på 82 prosent.

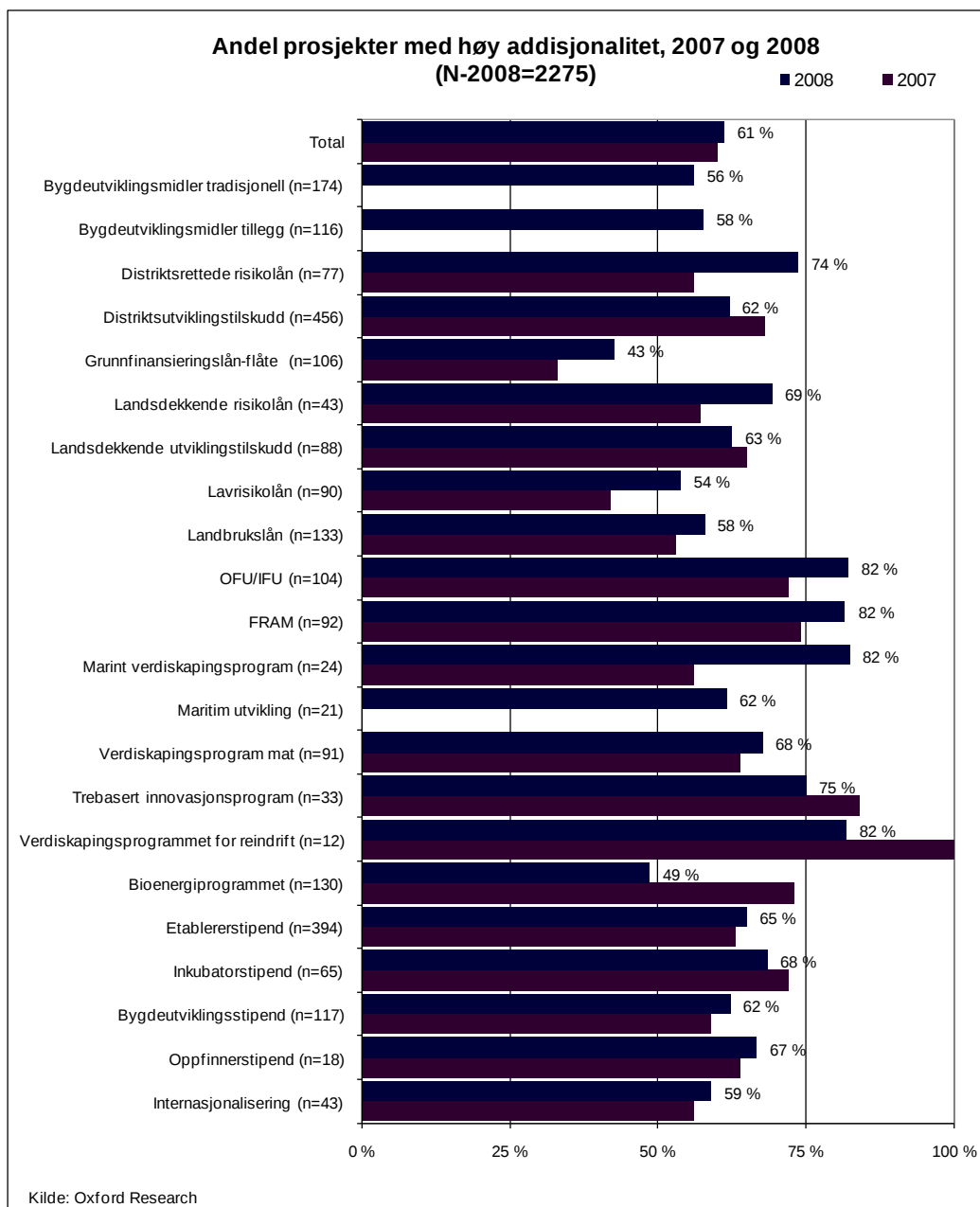
Figur 8: Addisjonalitet etter tjeneste og program, 2008

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

Mellom 2005 og 2006 ble det rapportert om en generell økning hva gjelder addisjonalitet innenfor de fleste tjenestene og programmene. Resultatene for 2007-årgangen avdekket imidlertid ikke en like klar tendens til økning i samtlige tjenester og programmer. Når det gjelder 2008, finner vi en økning i addisjonalitet kun i enkelte av programmene og tjenestene. Størst økning i andel høy addisjonalitet finner vi blant prosjekter som har fått støtte gjennom Marint verdiskapingsprogram (82 prosent i 2008 og 56 prosent i 2007) og Distriktsrettede risikolån (74 prosent i 2008 og 56 prosent i 2007). Vi gjør imidlertid oppmerksom på at førstnevnte program omfatter et lite antall svar og resultatene må derfor tolkes med forsiktighet. Marint verdiskapingsprogram var dessuten det programmet/den tjenesten med størst tilbakegang i 2007 sammenliknet med 2006. Når det gjelder tilbakegang i årets utgave (2008), finner vi at Bioenergiprogrammet har hatt en tilbakegang på 24 prosentpoeng mellom 2007 og 2008 (73 prosent i 2007 mot 49 prosent i 2008). Også når det gjelder Verdiskapingsprogrammet for reindrift finner vi at det har forekommet en tendens til tilbakegang mellom 2007 og 2008 (100 prosent i 2007 og 82 prosent i 2008). I den sammenheng er det imidlertid viktig å påpeke at antallet som har svart i gruppen ”Verdiskapingsprogrammet for reindrift” er lavt både i 2007 og 2008, mens antallet som har svart i gruppen ”Bioenergiprogrammet” var lavt i 2007, men har økt betydelig i 2008.

Figur 9: Andel prosjekter med høy addisjonalitet, 2007 og 2008

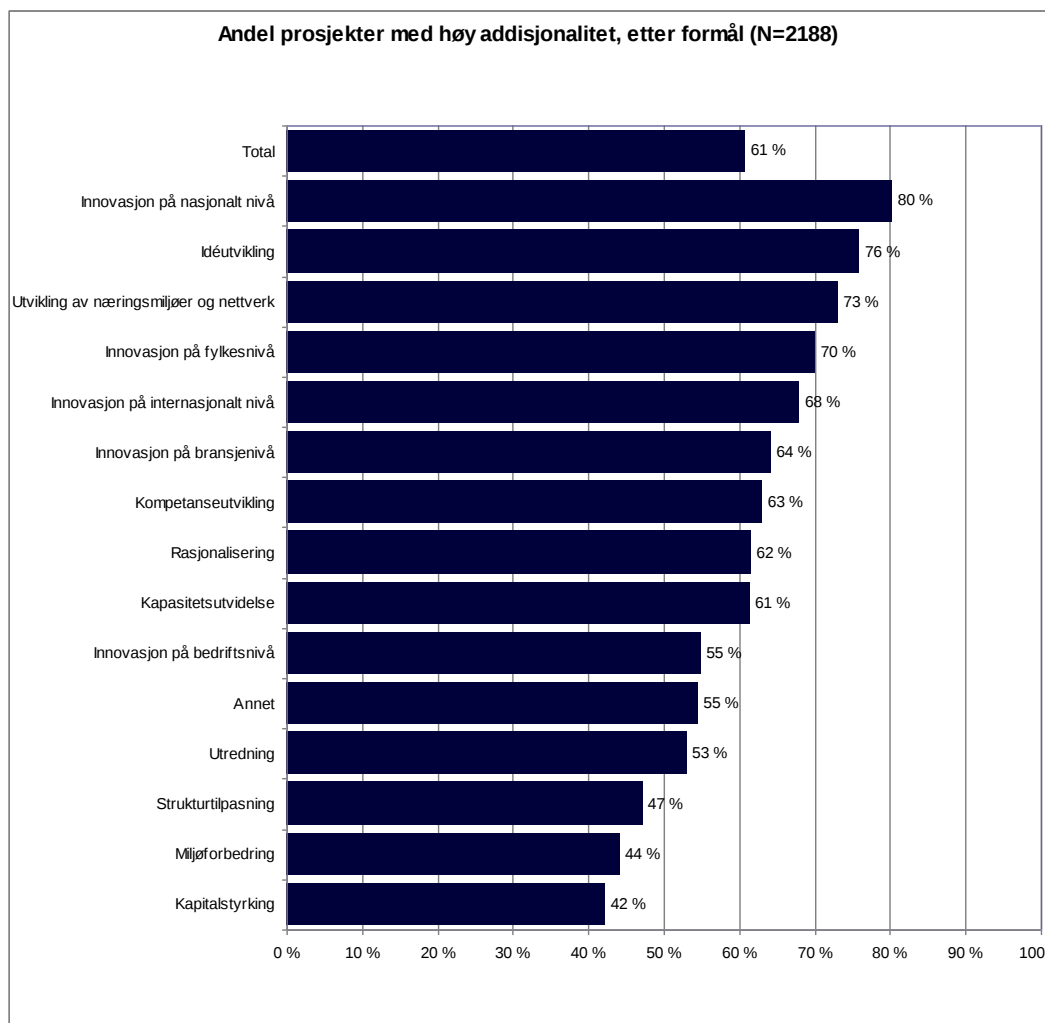

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

5.3 Addisjonalitet etter formål

Det er naturlig at det forekommer forskjeller i addisjonalitet på bakgrunn av at tjeneste- og programfordelingen i de ulike formålene varierer etter tjeneste og program. I figuren under ser vi at det er relativt store forskjeller i andelen høy addisjonalitet. Prosjektene som i størst grad er avhengige av støtte er innen formålet Innovasjon på nasjonalt nivå. Nederst finner vi Kapitalstyrking og Miljøforbedring.

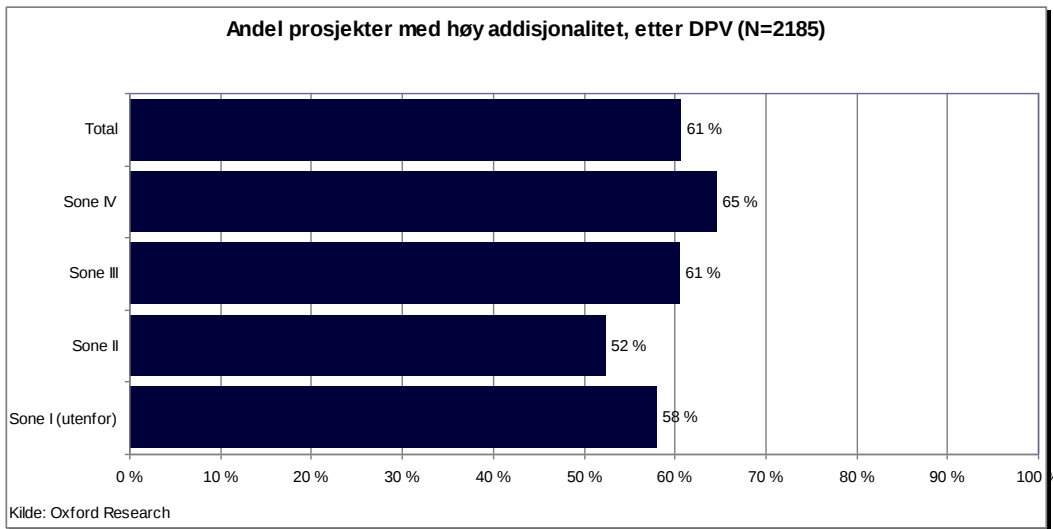
Figur 10: Andel prosjekter med høy addisjonalitet etter formål, 2008

5.4 Addisjonalitet etter distriktpolitisk virkeområde

Som vi ser av figuren under utgjør andelen høy addisjonalitet over 50 prosent innenfor samtlige av de distriktpolitiske virkeområdene. Videre kan resultatene tyde på noe høyere grad av addisjonalitet i sone IV enn i de øvrige. Her oppgir 65 prosent høy addisjonalitet, mens til sammenlikning oppgir 52 prosent i sone II det samme.

Figur 11 Andel prosjekter med høy addisjonalitet etter distriktspolitisk virkeområde, 2008

Kapittel 6. Bidrag til samarbeid

Prosjektene/aktivitetene har bidratt til økt samarbeid med minst en aktør i 82 prosent av bedriftene. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt samarbeid med 3,3 aktører. Dette er en reduksjon fra fjoråret, hvor det tilsvarende tallet var 3,7 aktører. Formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, Idèutvikling og Innovasjon på internasjonalt nivå fører i størst grad til økt samarbeid med samtlige aktører. Det samme gjør prosjekter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Innovasjon Norge legger stor vekt på at prosjektene/aktivitetene skal bidra til samarbeid, kompetanseheving og innovasjon. I de påfølgende kapitler ser vi nærmere på hvilke ”myke” effekter virksomhetene forventer seg av prosjektene/aktivitetene. Samarbeid er hovedfokus i dette kapitlet, mens vi i de etterfølgende går nærmere inn på prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kompetanse, ulike atferdsendringer og innovasjon.

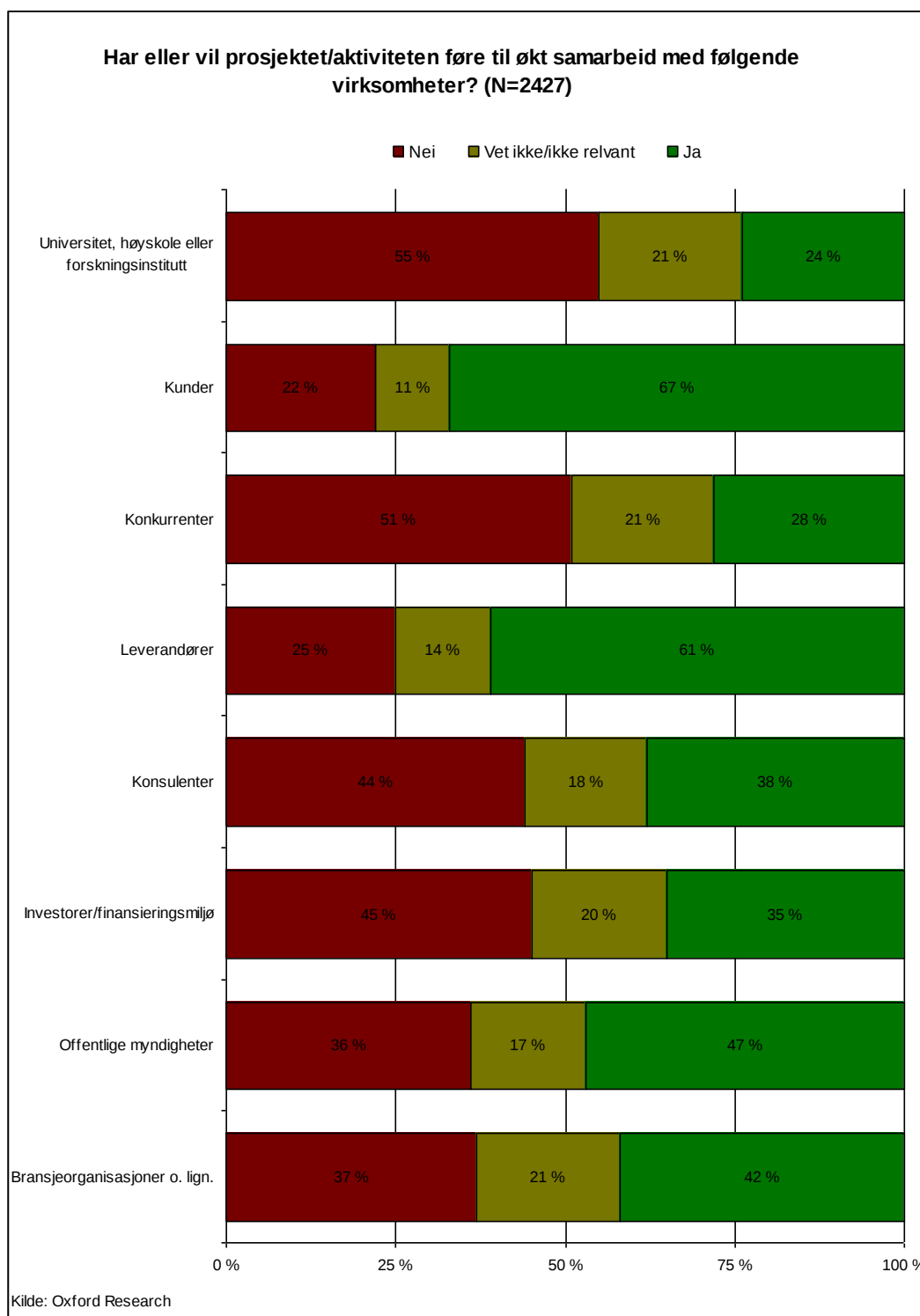
Samarbeid med andre aktører er viktig av flere grunner. Samarbeid kan blant annet bidra til at bedriftene kompletterer sin ressursbase i bred forstand, og derigjennom blir mer konkurransedyktige. Forskning viser videre at en viktig faktor for å skape innovasjon i bedriftene er samarbeid med andre. Indikasjoner på at prosjektene fører til økt samarbeid er derfor effekter av Innovasjon Norges engasjement som det er grunn til å se nærmere på.

For å kartlegge prosjektenes samarbeidsbidrag er bedriftene spurt om prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med følgende aktører:

- Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt
- Kunder
- Konkurrenter
- Leverandører
- Konsulenter
- Investorer/finansieringsmiljø
- Offentlige myndigheter
- Bransjeorganisasjoner og lignende

Som tidligere år er det først og fremst slik at prosjektene/aktivitetene har ført til, eller vil føre til, økt samarbeid med kunder og leverandører. Prosjektene har minst betydning for samarbeid når det gjelder universiteter, høyskoler eller forskningsinstitutt, samt konkurrenter, i likhet med resultatene tidligere år. Dessuten finner vi at prosjektene har størst betydning for samarbeid når det gjelder kunder, tett etterfulgt av leverandører.

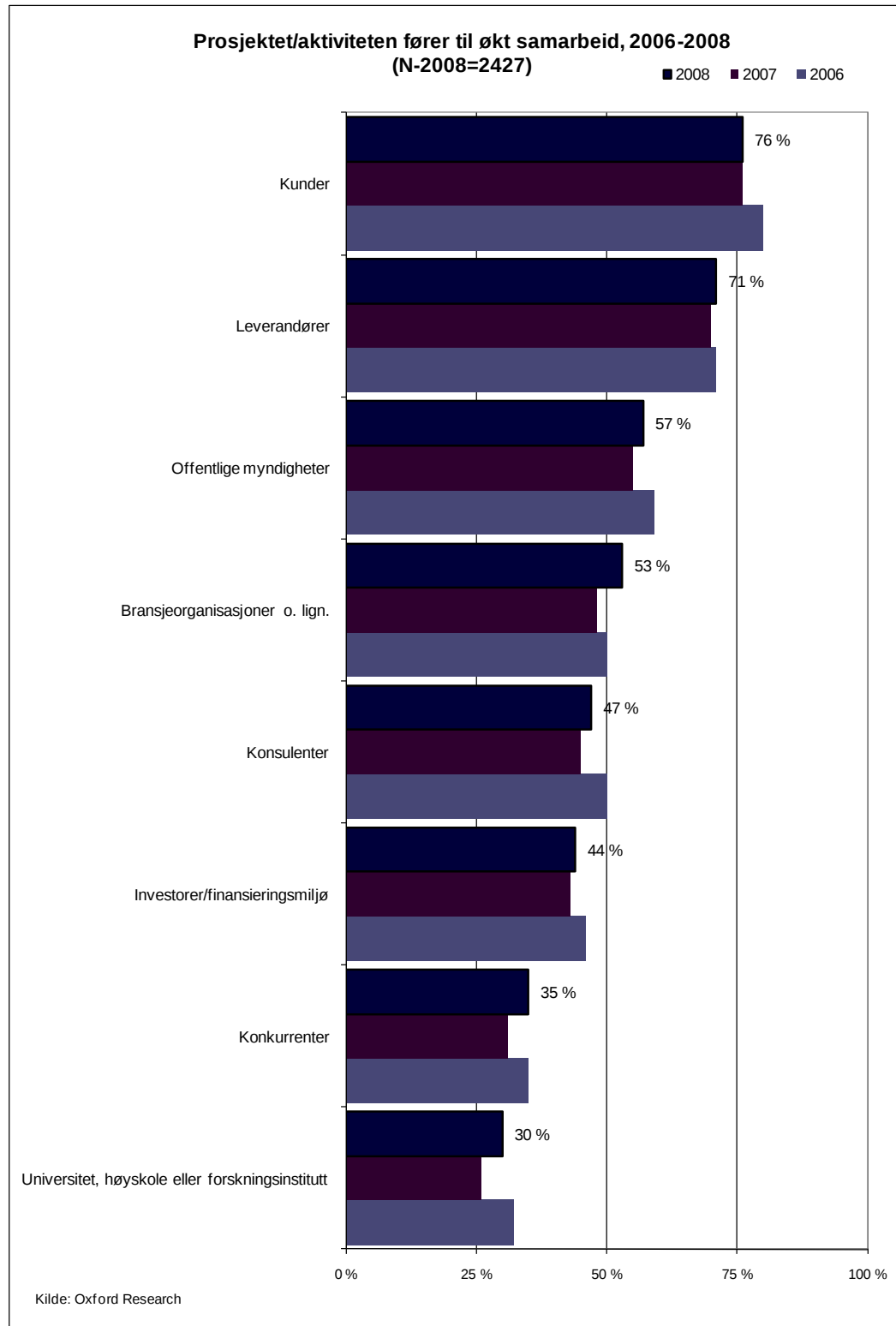
Figur 12 Prosjektet/aktiviteten fører til økt samarbeid med utvalgte virksomheter, 2008

Det ble avdekket en tilbakegang i prosjekter/aktiviteter som har ført til økt samarbeid med samtlige aktører i 2007-årgangen sammenliknet med 2006. Når det gjelder 2008-årgangen finner vi imidlertid at resultatene for enkelte aktører er stabile eller økende sammenliknet med 2007. Økningen er størst for Bransjeorganisasjoner med henholdsvis 5 prosentpoeng (48 prosent i 2007 og 53 prosent i 2008), etterfulgt av Konkurrenter og Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt, der det for begge

aktørene er en økning på 4 prosentpoeng fra 2007 til 2008 (For førstnevnte 31 prosent i 2007 og 35 prosent i 2008, men for sistnevnte 26 prosent i 2007 og 30 prosent i 2008).

Figur 13: Prosjektet/aktiviteten fører til økt samarbeid, 2006-2008

6.1 Samarbeid etter tjeneste og program

De ulike tjenestene og programmene har ulike målgrupper og ulike formål. I neste tabell ser vi nærmere på i hvilken grad det er variasjoner mellom de ulike tjenestene og programmene når det gjelder andelen bedrifter som sier prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt samarbeid mellom de ulike aktørene.

Av neste tabell ser vi at det er store variasjoner mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få frem hvilke tjenester og programmer aktørene har hatt aller størst betydning for, har vi uthevet de to aktørene med den høyeste andelen.

I likhet med 2007-årgangen, finner vi også i år en særlig stor grad av variasjon mellom programmene og tjenestene når det gjelder i hvilken grad de har bidratt eller vil bidra til økt samarbeid med universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Dette er ikke så overraskende når en tar i betraktning de store variasjonene i målsetninger mellom dem.

Prosjekter/aktiviteter som baserer seg på forretningsideer som er komplekse, innovative og kunnskapsintensive tar ofte lengre tid å utvikle og introdusere på markedet. Dette innebærer at de har et relativt stort behov for finansiell kapital. Ofte er det slik at det er vanskeligere å få finansiering i en tidlig fase av etableringsprosessen. Det er dermed svært interessant at det er de som har fått støtte gjennom Inkubatorstipend og Oppfinnerstipend som i størst grad rapporterer om at prosjektene har bidratt eller vil bidra til økt samarbeid med investorer og finansieringsmiljøer. Dette tyder på at Innovasjon Norge har bidratt til å redusere risikoen og gitt dem økte muligheter til å få ekstern finansiering. Dette gir igjen visse indikasjoner på at Innovasjon Norge har valgt å gi støtte til prosjekter som blir oppfattet som gode og interessante i markedet. Tilsvarende funn ble gjort for 2006- og 2007-årgangen. En slik positiv trend over år, er verdt å merke seg.

Tabell 14: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste og program, 2008

	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorg.
Tjeneste og program								
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (n=174)	9 %	43 %	23 %	60 %	38 %	31 %	41 %	44 %
Bygdeutviklingsmidler-tillegg (n=116)	17 %	93 %	49 %	64 %	39 %	25 %	61 %	57 %
Distriktsrettede risikolån (n=77)	46 %	83 %	27 %	80 %	58 %	75 %	71 %	60 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=456)	35 %	86 %	37 %	79 %	47 %	50 %	61 %	54 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n=106)	12 %	51 %	29 %	52 %	13 %	33 %	29 %	23 %
Landsdekkende risikolån (n=43)	43 %	96 %	14 %	67 %	38 %	57 %	48 %	36 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=88)	67 %	90 %	40 %	72 %	59 %	70 %	74 %	66 %
Lavrisikolån (n=90)	19 %	66 %	33 %	65 %	34 %	36 %	40 %	36 %

Tabell 14: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste og program, 2008

Tjeneste og program	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorg.
Landbrukslån (n=133)	12 %	58 %	29 %	58 %	37 %	28 %	52 %	48 %
OFU/IFU (n=104)	70 %	97 %	20 %	75 %	49 %	65 %	66 %	61 %
FRAM (n=92)	23 %	73 %	43 %	75 %	69 %	35 %	44 %	56 %
Marint verdiskapingsprogram (n=24)	62 %	83 %	21 %	81 %	53 %	47 %	60 %	60 %
Maritim utvikling (n=21)	44 %	92 %	18 %	67 %	55 %	36 %	55 %	50 %
Verdiskapingsprogram mat (n=91)	42 %	90 %	47 %	79 %	58 %	33 %	73 %	64 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=33)	85 %	74 %	53 %	75 %	70 %	33 %	70 %	83 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n=12)	33 %	90 %	70 %	78 %	40 %	40 %	67 %	56 %
Bioenergiprogrammet (n=130)	13 %	56 %	26 %	71 %	38 %	37 %	55 %	49 %
Etablererstipend (n=394)	45 %	94 %	47 %	81 %	63 %	63 %	65 %	59 %
Inkubatorstipend (n=65)	70 %	92 %	21 %	86 %	78 %	81 %	77 %	68 %
Bygdeutviklingsstipend (n=117)	29 %	96 %	82 %	75 %	64 %	40 %	83 %	77 %
Oppfinnerstipend (n=18)	40 %	89 %	22 %	89 %	50 %	89 %	57 %	43 %
Internasjonalisering (n=43)	66 %	95 %	31 %	81 %	58 %	58 %	71 %	61 %
Totalt	30 %	76 %	35 %	71 %	47 %	44 %	57 %	53 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

6.2 Samarbeid etter formål

Samarbeid med de ulike aktørene vil antakelig være forskjellig avhengig av hvilke type prosjekt som gjennomføres og hvilke formål prosjektet har. I neste tabellen ser vi nærmere på hvorvidt prosjektenes bidrag til samarbeid med de ulike aktørene varierer ut fra prosjektets formål, vurdert av Innovasjon Norges saksbehandler.

Gjennomgående er forventet økt samarbeid til samtlige aktører stabilt høyt knyttet til prosjekter innen formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, Kompetanseutvikling, Idéutvikling (40 prosent eller høyere for samtlige aktører). Tilsvarende tendens ble avdekket i 2007-årgangen.

Tabell 15: Andel som samarbeider med ulike aktører etter bedriftsstørrelse, 2008

Formål	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/ fi- nansierings- miljø	Offentlige myn- digheter	Bransjeorg.
Kapasitetsutvidelse	11 %	58 %	26 %	61 %	34 %	30 %	35 %	47 %
Rasjonalisering	0 %	38 %	22 %	66 %	47 %	42 %	42 %	52 %
Strukturtilpasning	8 %	42 %	30 %	66 %	35 %	46 %	48 %	25 %
Kompetanseutvikling	51 %	93 %	40 %	73 %	53 %	48 %	71 %	63 %
Kapitalstyrking	12 %	68 %	25 %	59 %	35 %	39 %	39 %	33 %
Miljøforbedring	18 %	42 %	21 %	63 %	25 %	27 %	45 %	36 %
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	60 %	93 %	54 %	84 %	59 %	65 %	90 %	81 %
Utredning	43 %	84 %	59 %	71 %	67 %	61 %	81 %	59 %
Annet	19 %	63 %	36 %	64 %	36 %	33 %	51 %	38 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	58 %	93 %	23 %	81 %	54 %	68 %	59 %	52 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	57 %	91 %	27 %	73 %	57 %	53 %	70 %	57 %
Innovasjon på bransjenivå	36 %	87 %	34 %	81 %	48 %	49 %	60 %	60 %
Innovasjon på fylkesnivå	42 %	86 %	52 %	80 %	51 %	49 %	70 %	59 %
Innovasjon på bedriftsnivå	15 %	77 %	43 %	67 %	47 %	33 %	58 %	56 %
Idéutvikling	52 %	87 %	44 %	87 %	73 %	72 %	65 %	60 %
Total	30 %	75 %	35 %	71 %	46 %	44 %	57 %	53 %

6.3 Samarbeid etter distriktpolitisk virkeområde

Vi har også sett på i hvilken grad andelen bedrifter som har gjennomført prosjekter/aktiviteter som har ført eller vil føre til økt samarbeid med ulike aktører, varierer ut fra distriktpolitisk virkeområde.

Vi ser av neste tabell at forventningene varierer avhengig av distriktpolitisk område. Flest prosjekter har fått/forventer økt samarbeid med kunder utenfor virkeområdet. Videre er det færrest prosjekter som har fått/forventer økt samarbeid med UoH i område II, hvilket også var tendensen i 2007-årgangen. Denne forskjellen skyldes antakelig primært ulikheter i tjenestefordelingen.

Generelt ser det ut til at prosjekter/aktiviteter innenfor område I er de prosjektene med høyest andel økt samarbeid/forventet økt samarbeid med samtlige aktører. Tilsvarende funn ble gjort i 2007-årgangen.

Tabell 16: Andel som samarbeider med ulike aktører etter distriktpolitisk virkeområde, 2008								
Distriktpolitisk virkeområde	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorg.
Sone IV	23 %	71 %	38 %	72 %	41 %	46 %	58 %	49 %
Sone III	24 %	76 %	34 %	72 %	45 %	39 %	55 %	53 %
Sone II	16 %	61 %	33 %	60 %	40 %	26 %	41 %	35 %
Sone I (utenfor)	42 %	80 %	34 %	69 %	53 %	49 %	58 %	56 %
Totalt	30 %	75 %	35 %	71 %	46 %	44 %	57 %	53 %

6.4 Samlet samarbeidsbidrag

6.4.1 Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste og program

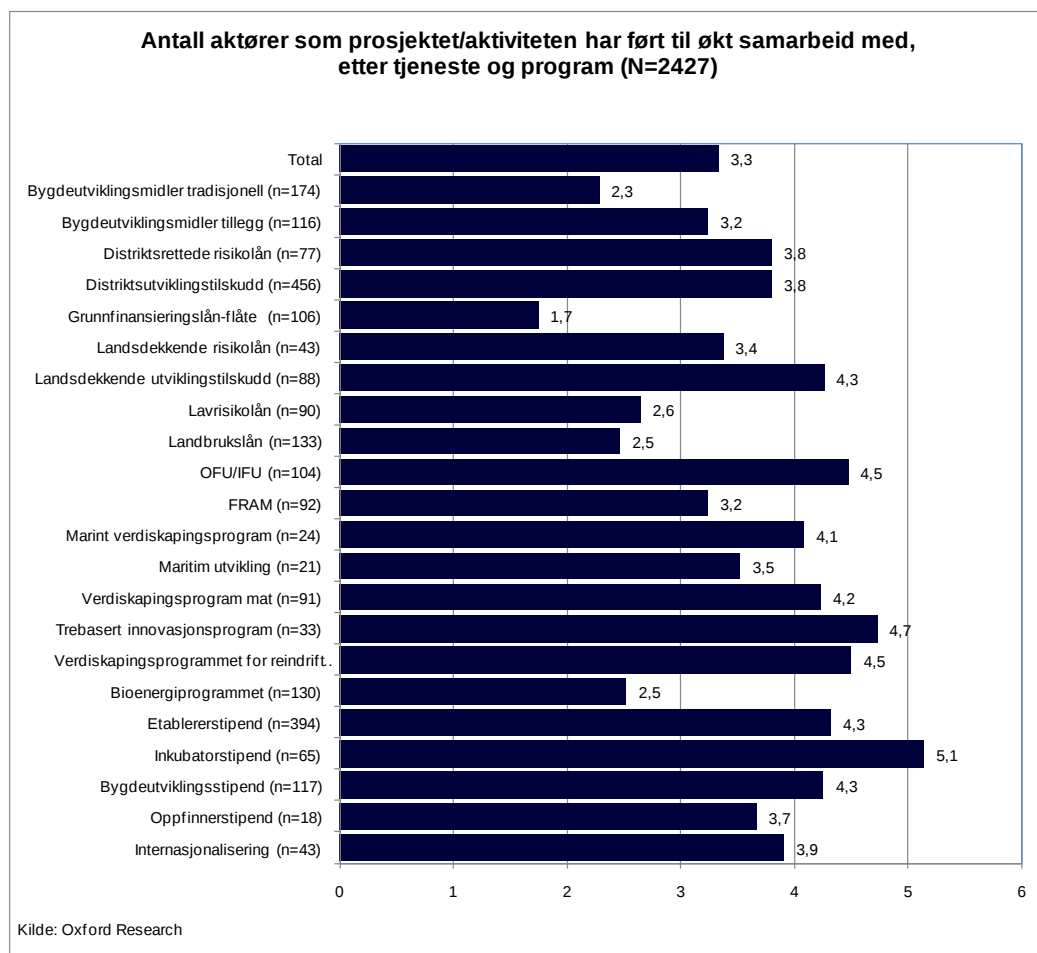
Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert har ført til eller vil føre til økt samarbeid med enkeltaktører. Ut fra et innovasjonssystem perspektiv er det imidlertid også interessant å kartlegge i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til eller vil bidra til økt samarbeid med flere aktører. I neste figur illustreres antall samarbeidsaktører per tjeneste og program.

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt samarbeid med 3,3 aktører. Dette er en reduksjon fra fjoråret, hvor det tilsvarende tallet var 3,7 aktører. Årets resultat ligger således tettere opp til resultatet for 2006-årgangen, som henholdsvis var 3,4 aktører.

Det er som tidligere år stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det gjelder antall samarbeidsbidrag. Generelt finner vi en begrenset økning i samarbeidsbidrag fra 2007-årgangen. Vi finner en tendens til økning når det gjelder Internasjonalisering og Bygdeutviklingsstipend, mens tilbakegangen er størst for mottakerne av Oppfinnerstipend, Bioenergiprogrammet samt Marint verdiskapingsprogram.

I likhet med 2007-årgangen er det Inkubatorstipend som fører til størst samlet samarbeidsbidrag (5,1 aktører), og Grunnfinansieringslån – flåte som fører til minst samlet samarbeidsbidrag (1,7 aktører). At sistnevnte skårer lavest på dette området, er ikke overraskende ut fra formålet til denne lånetjenesten.

Figur 14: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med etter tjeneste og program, 2008

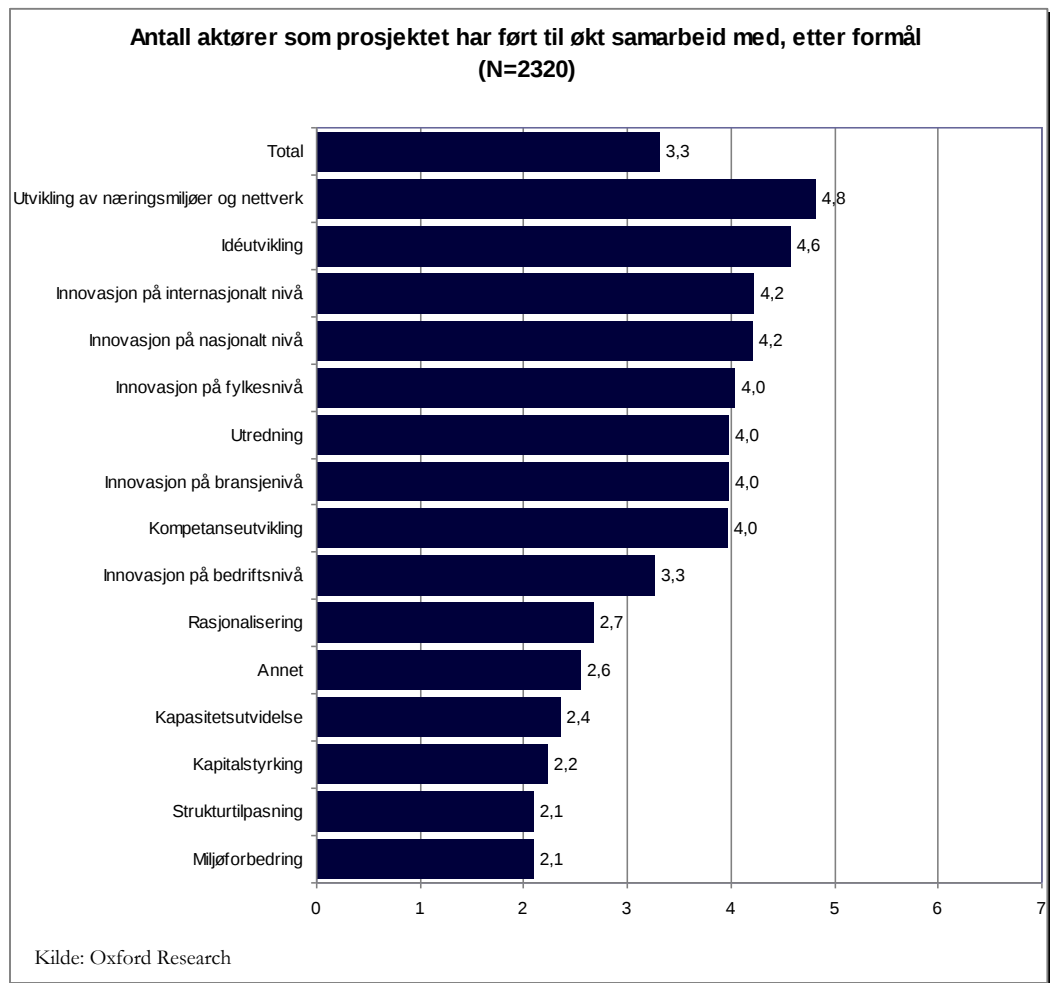
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

6.4.2 Samlet samarbeidsbidrag etter formål

Vi har også undersøkt hvorvidt det er variasjoner i antall samarbeidsbidrag ut fra formål. Som neste figur viser, er det relativt store forskjeller i resultatene fra denne bakgrunnsvariabelen. Naturlig nok er det samlede samarbeidsbidraget størst blant prosjekter som har formålet Utvikling av næringsmiljøer og nettverk (4,8 aktører). Dette formålet omfatter prosjekter som bidrar til å styrke lokale, regionale eller nasjonale næringsmiljø og etablering av nettverk mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer og forskningsinstitusjoner.

Bidraget er minst blant prosjekter innen formålene Miljøforberedning og Strukturtilpasning (2,1 aktører). Dette er de to samme områdene som for 2007-årgangen.

Figur 15: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med etter formål, 2008

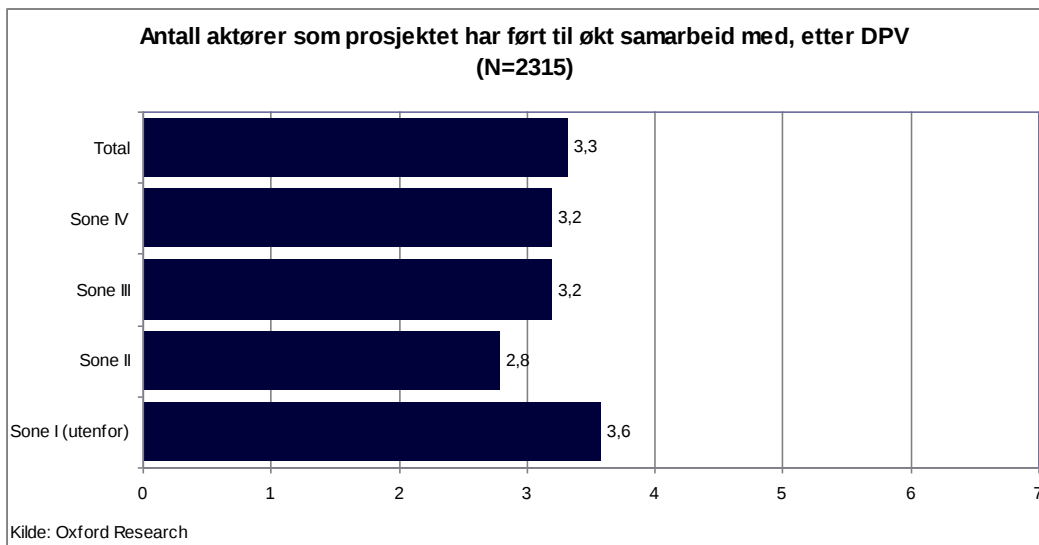
6.4.3 Samlet samarbeidsbidrag etter distriktspolitisk virkeområde

I neste figur vises det i hvilke grad det er forskjell i samarbeidsbidrag ut fra distriktspolitisk virkeområde.

Som det fremgår av figuren skiller område II seg ut fra de andre. Prosjektene/aktivitetene innenfor dette område har/vil ført/føre til samarbeid med et klart lavere antall aktører enn for de øvrige områdene. Her er det imidlertid viktig å være klar over at det er få svar, så dette er trolig kun et utslag av tilfeldigheter som oppstår pga. svært få svar knyttet til dette området.

For de resterende tre områdene er samlet samarbeidsbidrag relativt likt, med utenfor virkeområdet på topp med gjennomsnittlig økning på 3,6 samarbeidsaktører.

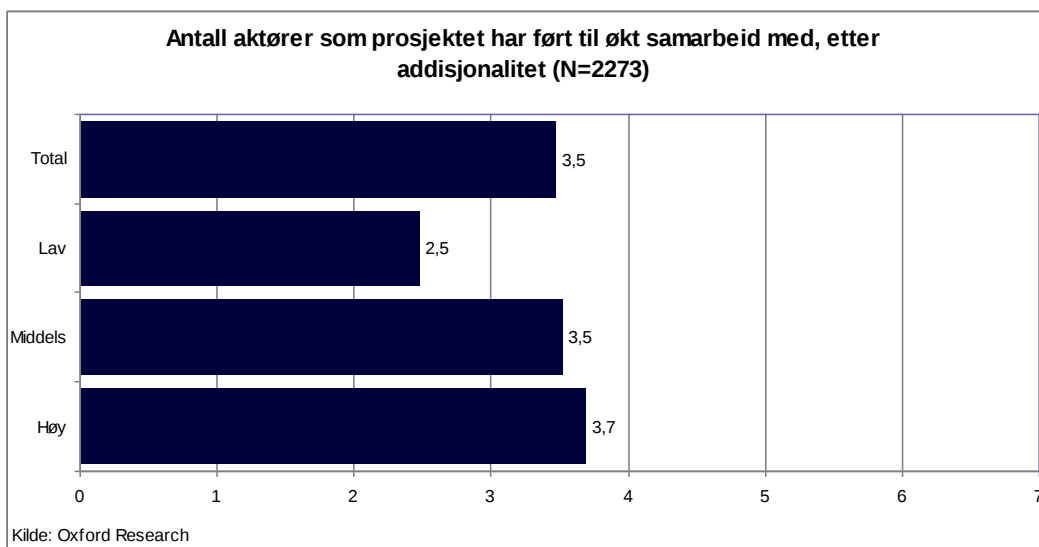
Figur 16: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med, etter distriktspolitisk virkeområde, 2008

6.4.4 Samlet samarbeidsbidrag etter addisjonalitet

Et interessant spørsmål i forhold til samarbeidsbidrag er hvorvidt det er forskjeller ut fra addisjonalitet. Dette fremkommer av neste figur. Bildet er tilnærmet likt som for 2007-årgangen. Samarbeidsbidraget er minst i prosjekter/aktiviteter med lav addisjonalitet (2,5 aktører), og størst i prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet (3,7 aktører). Dette er i tråd med økonomisk teori som påpeker at det ofte er vanskelig å få finansiert fellestiltak, for eksempel samarbeidsaktiviteter, som innebærer en stor grad av eksterne effekter. Dette skyldes at en enkeltbedrift ikke kan innkassere den fulle gevinsten av slike tiltak.

Figur 17: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med, etter addisjonalitet, 2008

Kapittel 7. Bidrag til kompetanseutvikling

Prosjektene/aktivitetene har bidratt til kompetansøkning på minst ett område i 69 prosent av bedriftene. Prosjektene/aktivitetene har i størst grad ført til økt kompetanse i stor grad når det gjelder produktutvikling og markedsutvikling. Kompetansebidraget er størst for prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet. I gjennomsnitt har prosjektet/aktivitetene bidratt til økt kompetanse på 3,4 områder. Formålet Innovasjon på internasjonalt nivå fører til mest kompetanseutvikling, mens formålet Strukturtilpasning fører til minst kompetanseutvikling.

At prosjektene/aktivitetene skal føre til kompetanseutvikling i bedriftene er ett av Innovasjon Norges delmål. For å kartlegge i hvilken grad Innovasjon Norge når dette målet, har vi i førundersøkelsen et spørsmål om kompetanseeffekter. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kompetanse på følgende områder:

- Produktutvikling
- Prosessutvikling
- Markedsutvikling¹²
- Strategi
- Organisasjon og ledelse
- Tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi
- Opparbeiding av bedre nettverk
- Internasjonalt samarbeid
- Internasjonale markeder
- Eksport

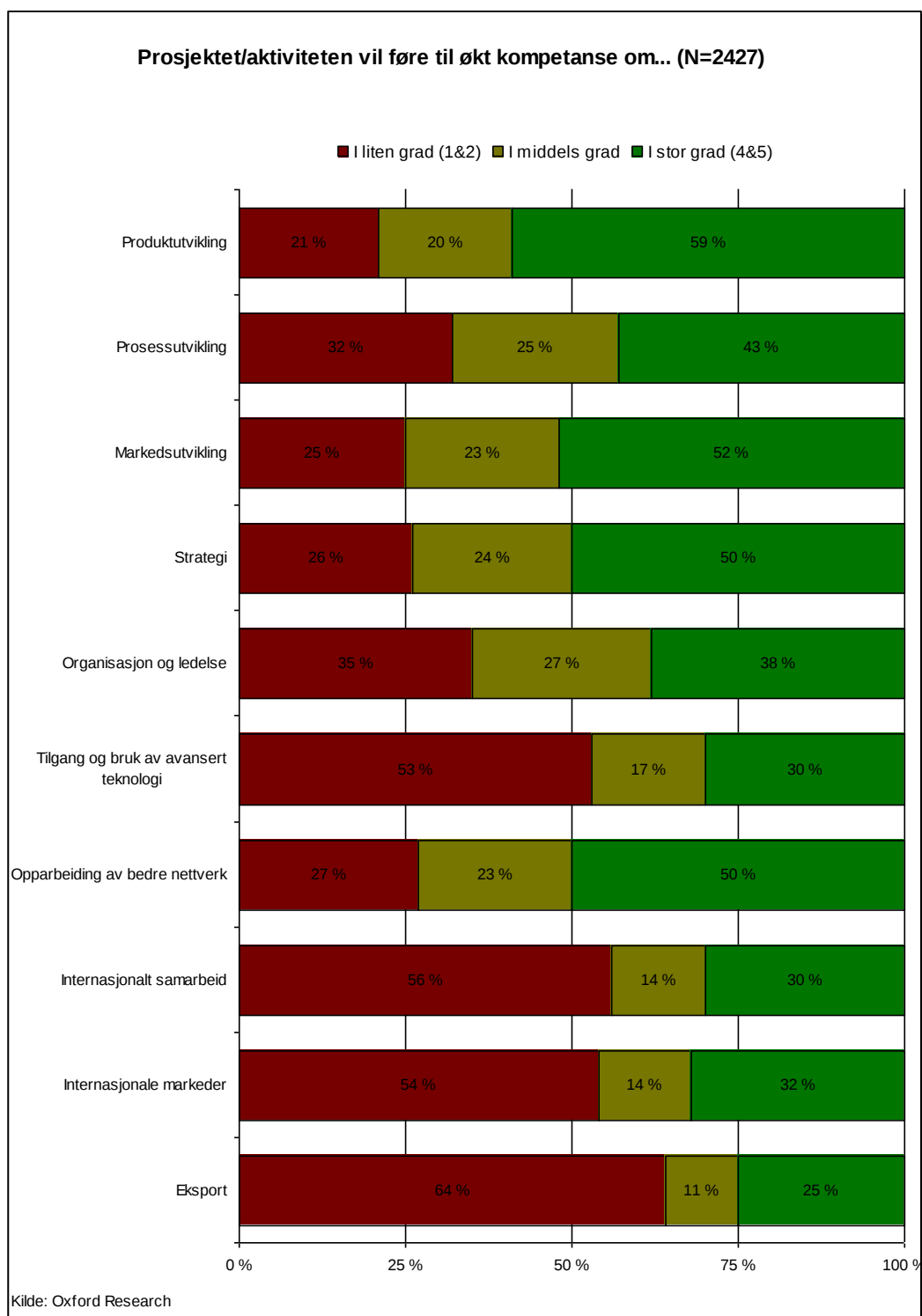
Neste figur viser i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kompetanse i liten grad (skåre 1 og 2), i middels grad (skåre 3) og i stor grad (skåre 4 og 5) på de ulike områdene.

Prosjektene har i størst grad ført til økt kompetanse i stor grad når det gjelder produktutvikling (59 prosent) og markedsutvikling (52 prosent), mens de i minst grad har gjort det angående eksport (25 prosent) og internasjonalt samarbeid og bruk av avansert teknologi (30 prosent).

På et overordnet nivå er tendensene relativt like i forhold til resultatene for 2007-årgangen. Imidlertid ser vi en økning i andelen prosjekter som i stor grad vil føre til/har ført til økt kompetanse på samtlige områder. Andelen som svarer i ”I stor grad” har økt mest i forhold til Strategi (41 prosent i 2007 og 50 prosent i 2008) og Opparbeiding av bedre nettverk (39 prosent i 2007 og 50 prosent i 2008). Samtidig har andelen prosjekter som i liten grad har bidratt til økt kompetanse gått ned på samtlige områder. Alt i alt har dermed prosjektene som analyseres i 2008-årgangen, i større grad enn prosjektene som inngikk i undersøkelsen for 2007-årgangen, ført til økt kompetanse på samtlige kompetanseområder.

¹² Både lokale, regionale, nasjonale og internasjonale markeder.

Figur 18: Kompetansebidraget gjennom prosjektet/aktiviteten, 2008

Bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program

De ulike tjenestene og programmene har ulike formål og målgrupper, og det er dermed interessant å se nærmere på i hvilken grad dette slår ut i forhold til bidrag til kompetanseutvikling.

Neste tabell viser variasjonene mellom de ulike tjenestene og programmene når det gjelder andelen bedrifter som sier at prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til kompetanseutvikling i stor grad (skåre 4 og 5), på de ulike områdene.

Tabellen viser at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få fram hvilke tjenester og programmer som skårer høyest på de ulike områdene, har vi markert de to tjenestene og programmene med den høyeste andelen innen hvert område med grått.

Resultatene i tabellen viser at det er noen områder hvor det er relativt store og mer gjennomgående variasjoner mellom tjenestene og programmene. Dette gjelder produktutvikling, markedsutvikling, tilgang og bruk av avansert teknologi og til dels strategi. Når det gjelder produktutvikling har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse om dette i sterkest grad blant de som har fått støtte gjennom Landsdekkende risikolån (88 prosent) og Trebasert innovasjonsprogram (85 prosent). Prosjektene har bidratt minst for de som har fått Grunnfinansieringslån-flåte (24 prosent) og for Bioenergiprogrammet (32 prosent).

Resultatene for markedsutvikling viser at det er Inkubatorstipend (76 prosent) og Verdiskapingsprogram mat (75 prosent) som i størst grad har bidratt til økt kompetanse, mens det er Grunnfinansieringslån – flåte (11 prosent) og Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (17 prosent) som skårer lavest.

Tabell 17: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program, 2008

Tjeneste	Produkt- utvikling	Prosess- utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Tilgang og bruk av avansert teknologi	Bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (n=174)	34 %	19 %	17 %	26 %	26 %	23 %	20 %	3 %	3 %	4 %
Bygdeutviklingsmidler-tillegg (n=116)	56 %	41 %	52 %	43 %	29 %	10 %	41 %	11 %	21 %	9 %
Distriktsrettede risikolån (n=77)	72 %	61 %	61 %	63 %	58 %	41 %	47 %	36 %	42 %	37 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=456)	72 %	53 %	67 %	60 %	41 %	37 %	63 %	39 %	46 %	34 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n=106)	24 %	12 %	11 %	22 %	24 %	20 %	25 %	8 %	7 %	7 %
Landsdekkende risikolån (n=43)	88 %	54 %	60 %	63 %	50 %	61 %	43 %	65 %	70 %	65 %
Landsdekkende utv.tilskudd (n=88)	62 %	49 %	69 %	68 %	49 %	41 %	77 %	64 %	54 %	51 %
Lavrisikolån (n=90)	51 %	52 %	46 %	43 %	41 %	32 %	30 %	18 %	26 %	29 %
Landbrukslån (n=133)	42 %	24 %	24 %	27 %	30 %	16 %	36 %	5 %	7 %	6 %

Tabell 17: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program, 2008

Tjeneste	Produkt- utvikling	Prosess-utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Tilgang og bruk av avansert teknologi	Bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
OFU/IFU (n=104)	75 %	56 %	73 %	60 %	31 %	74 %	63 %	65 %	66 %	57 %
FRAM (n=92)	48 %	46 %	53 %	73 %	63 %	17 %	51 %	18 %	16 %	12 %
Marint innov.program (n=24)	75 %	50 %	71 %	63 %	38 %	7 %	67 %	71 %	63 %	53 %
Maritim utvikling (n=21)	69 %	54 %	75 %	77 %	33 %	50 %	54 %	58 %	73 %	58 %
Verdiskapingsprogram mat (n=91)	77 %	54 %	75 %	55 %	45 %	9 %	69 %	19 %	16 %	8 %
Trebasert innov.program (n=33)	85 %	63 %	47 %	50 %	22 %	53 %	67 %	32 %	11 %	17 %
Verdiskapingsprogramm et for reindrift (n=12)	73 %	20 %	73 %	33 %	40 %	0 %	60 %	10 %	22 %	22 %
Bioenergiprogrammet (n=130)	32 %	27 %	35 %	33 %	24 %	27 %	33 %	9 %	10 %	4 %
Etablererstipend (n=394)	76 %	59 %	71 %	69 %	53 %	34 %	71 %	52 %	51 %	40 %
Inkubatorstipend (n=65)	82 %	56 %	76 %	61 %	56 %	54 %	68 %	58 %	63 %	51 %
Bygdeutviklingsstipend (n=117)	71 %	54 %	63 %	49 %	45 %	15 %	61 %	16 %	14 %	2 %
Oppfinnerstipend (n=18)	73 %	40 %	64 %	73 %	50 %	36 %	40 %	60 %	70 %	60 %
Internasjonalisering (n=43)	78 %	46 %	73 %	65 %	38 %	35 %	63 %	68 %	73 %	58 %
Totalt	59 %	43 %	52 %	49 %	38 %	30 %	49 %	30 %	32 %	25 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

7.2 Bidrag til økt kompetanse etter formål

I neste tabell vises det i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til økt kompetanse ut fra formål.

Også i forhold til formål finner vi en relativt stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få fram hvilke tjenester og programmer som skårer høyest på de ulike områdene, har vi markert de to tjenestene og programmene med den høyeste andelen innen hvert område med lys grå. Vi har samtidig markert de to tjenestene og programmene som skårer lavest med mørk grå.

Som vi ser av tabellen under, er det et relativt klart mønster når det kommer til hvilke formålscoder som i minst grad fører til økt kompetanse på de ulike områdene. Prosjekter som faller inn under formålscoden Kapasitetsutvidelse og Rasjonalisering skårer lavest på henholdsvis 6 av 10 kompetanseområder. Videre ser vi at det er prosjekter innen Innovasjon på internasjonalt nivå som fører til økt kompetanse på flest områder (5 av 10). Det som imidlertid er noe uventet, er at formålet Kompetanseut-

vikling ikke scorer spesielt høyt på denne indikatoren, på tross av at Innovasjon Norge selv har vurdert dette til å være prosjektenes primære formål.

Tabell 18: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program, 2008										
Bedriftsstørrelse	Produkt- utvikling	Prosess- utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Tilgang og bruk avansert teknologi	Bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Kapasitetsutvidelse	38 %	22 %	26 %	27 %	26 %	21 %	29 %	7 %	9 %	6 %
Rasjonalisering	34 %	26 %	20 %	25 %	35 %	33 %	31 %	5 %	2 %	7 %
Strukturtilpasning	29 %	13 %	29 %	34 %	26 %	24 %	23 %	8 %	14 %	8 %
Kompetanseutvikling	69 %	55 %	64 %	59 %	46 %	29 %	67 %	37 %	33 %	26 %
Kapitalstyrking	45 %	38 %	41 %	38 %	41 %	21 %	35 %	26 %	25 %	21 %
Miljøforbedring	29 %	28 %	32 %	29 %	23 %	37 %	22 %	9 %	6 %	7 %
Utv. av næringsmiljøer og nettverk	68 %	57 %	72 %	63 %	43 %	26 %	79 %	47 %	48 %	34 %
Utredning	69 %	56 %	60 %	52 %	42 %	30 %	66 %	37 %	37 %	25 %
Annet	50 %	26 %	39 %	39 %	31 %	18 %	35 %	15 %	19 %	17 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	78 %	54 %	72 %	68 %	43 %	61 %	65 %	71 %	71 %	63 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	79 %	62 %	69 %	61 %	43 %	45 %	64 %	42 %	39 %	32 %
Innovasjon på bransjenivå	80 %	63 %	70 %	62 %	47 %	44 %	63 %	42 %	50 %	39 %
Innovasjon på fylkesnivå	71 %	55 %	67 %	63 %	51 %	23 %	66 %	30 %	39 %	26 %
Innovasjon på bedriftsnivå	54 %	37 %	45 %	44 %	34 %	15 %	41 %	13 %	18 %	10 %
Idéutvikling	77 %	59 %	72 %	70 %	54 %	28 %	68 %	35 %	35 %	26 %
Total	59 %	42 %	52 %	49 %	37 %	31 %	49 %	29 %	32 %	25 %

7.3 Bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde

Det er vanlig å anta at det er større markedssvikt knyttet til kompetansemarkedet i distriktspregede områder, og det er derfor interessant å se nærmere på i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes kompetansebidrag ut fra distriktpolitiske virkeområde. Dette illustreres i mer detalj i neste tabell.

Som neste tabell viser er det ikke store variasjoner i forventningene avhengig av distriktpolitisk virkeområdet. I likhet med 2007-årgangen, viser også årets resultater at flest prosjekter har ført til/forventes å føre til økt kompetanse om produktutvikling i sone I (utenfor). I tillegg finner vi at færrest prosjekter har ført til/forventes å føre til økt kompetanse om internasjonale markeder i sone II.

Overordnet viser tabellen under med markeringene vi har gjort, at det er gjennomgående i sone I (utenfor) at vi finner flest prosjekter som har ført til/forventes å føre til økt kompetanse på langt de fleste områdene. Unntaket er økt kompetanse om strategi samt organisasjon og ledelse. Her er andelen størst i henholdsvis sone II og sone III.

Tabell 19: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program, 2008										
Distriktpolitisk virkeområde	Produkt-utvikling	Prosess-utvikling	Markeds-utvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Tilgang til og bruk av avansert teknologi	Bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Sone IV	55 %	36 %	48 %	45 %	37 %	24 %	44 %	20 %	26 %	18 %
Sone II	60 %	46 %	53 %	50 %	39 %	31 %	50 %	28 %	31 %	25 %
Sone I	53 %	27 %	28 %	51 %	37 %	32 %	43 %	11 %	13 %	9 %
Sone I (utenfor)	61 %	46 %	55 %	51 %	37 %	36 %	54 %	40 %	38 %	31 %
Totalt	59 %	42 %	52 %	49 %	37 %	31 %	49 %	29 %	32 %	25 %

7.4 Samlet bidrag til økt kompetanse

7.4.1 Samlet bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program

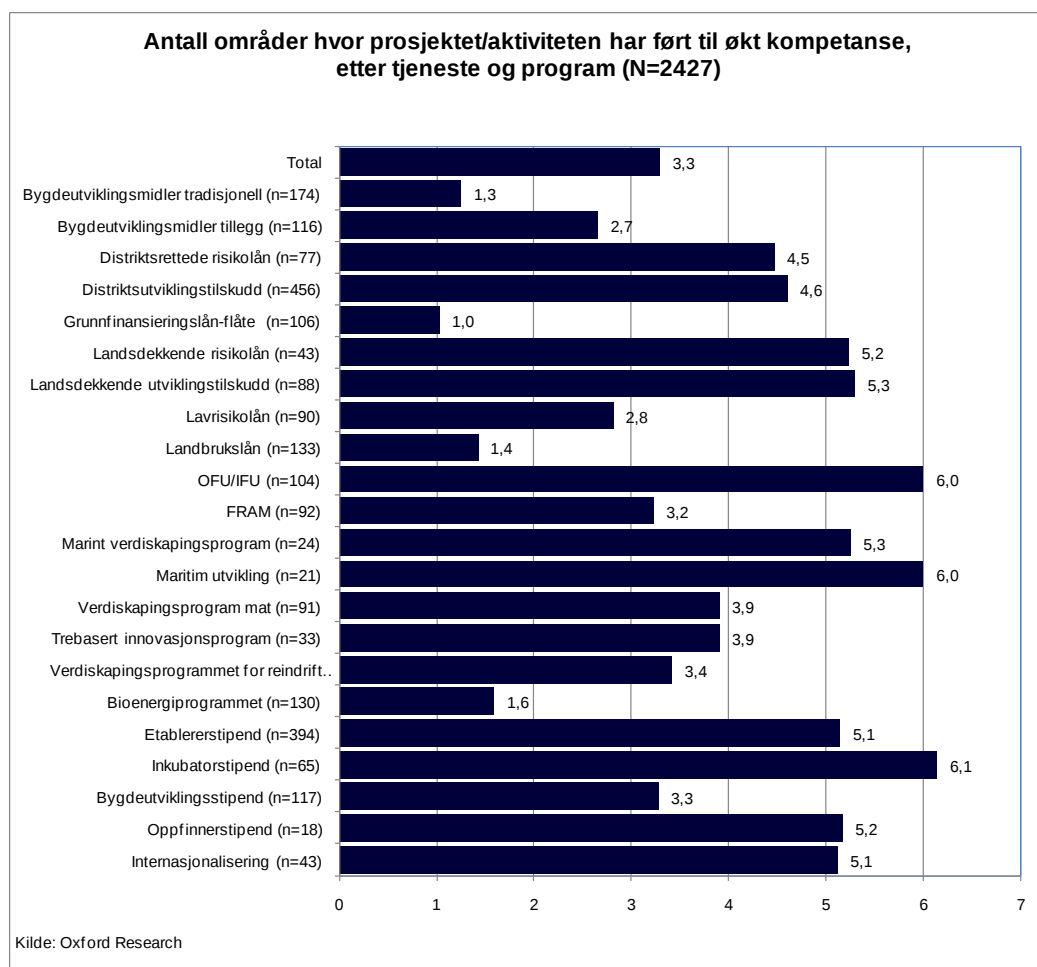
For å lykkes, er bedrifter avhengig av kompetanse på et bredt spekter av områder. I neste figur vises hvor mange områder prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad (skår 4 og 5) etter tjeneste og program.

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse på 3,3 områder. Dette er en svak oppgang fra 2007 (3,2 områder).

Det er videre relativt store variasjoner mellom tjenestene og programmene når det gjelder antall bidrag til økt kompetanse. Antall bidrag er størst blant mottakerne av Inkubatorstipend (6,1 områder), Maritim utvikling (6,0 områder) og OFU/IFU (6,0 områder). Bidragene er minst blant mottakerne av Grunnfinansieringslån – flåte (1,0 områder), Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (1,3 områder) og Landbrukslån (1,4 områder).

Ser vi på de enkelte tjenestene og programmenes utvikling fra 2007 til 2008, er det Landsdekkende risikolån som har økt mest i antall områder hvor prosjektene/aktivitetene fører til økt kompetanse på (fra 4,0 områder til 5,2 områder) og Verdskapingsprogrammet for reindrift som har hatt den største tilbakegangen (fra 4,1 områder til 3,4 områder).

Figur 19: Kompetansebidraget gjennom prosjektet/aktiviteten, 2008

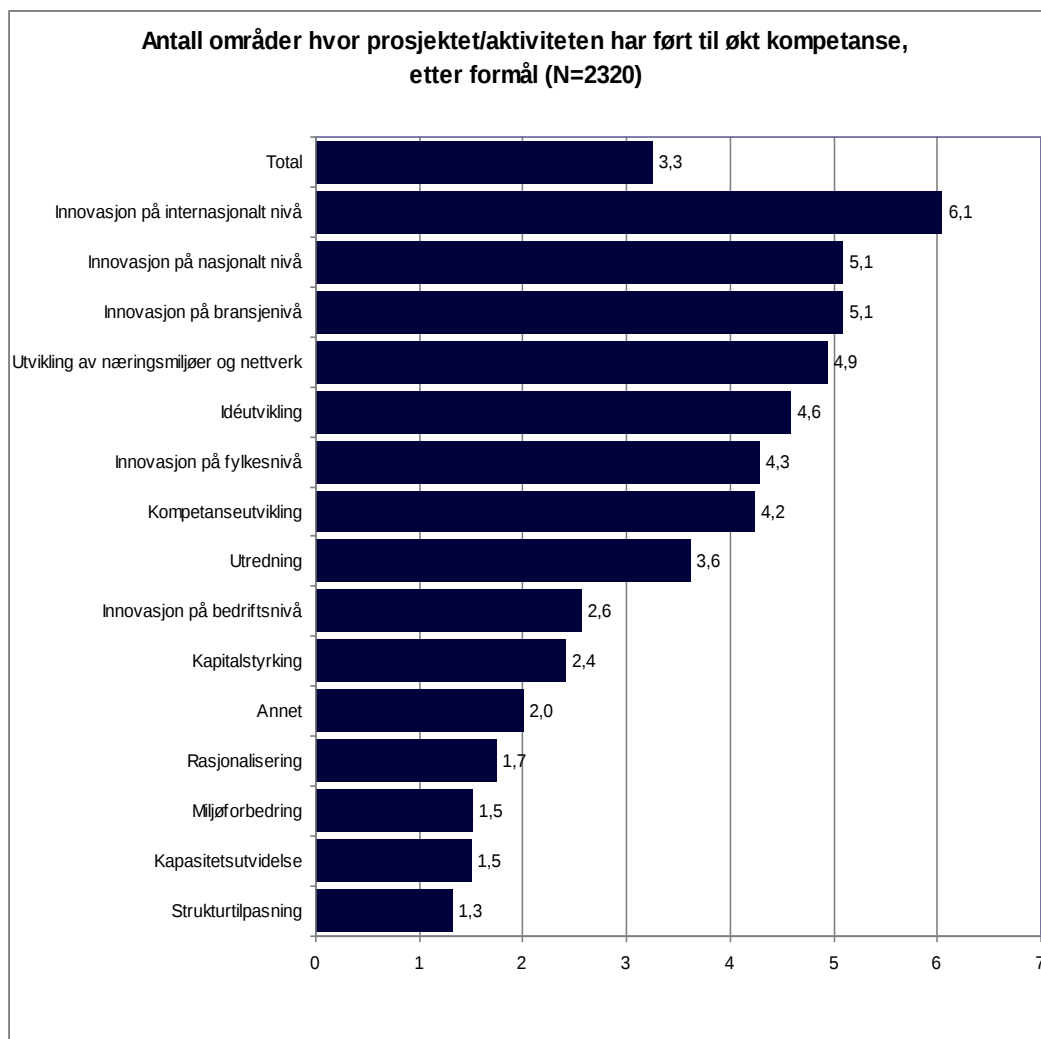
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

7.4.2 Samlet bidrag til økt kompetanse etter formål

Vi har også undersøkt i hvilke grad det er variasjoner i antall bidrag til økt kompetanse ut fra formål.

Som neste figur viser, er det også her relativt store variasjoner i resultatene. Det er prosjekter i formålskategorien Innovasjon på internasjonalt nivå som bidrar til økt kompetanse på flest områder (6,1 områder), mens prosjekter innen Strukturtilpasning bidrar til økt kompetanse på færrest områder (1,3 områder). Videre er det interessant å merke seg at flere av ”innovasjonsformålene” (Innovasjon på internasjonalt-, nasjonalt- og bransjenivå), skårer relativt høyt på antall områder hvor prosjekter/aktivitetene har ført til økt kompetanse. Som nevnt skårer prosjekter innen Innovasjon på internasjonalt nivå høyest, mens prosjekter innen Innovasjon på bransjenivå og på nasjonalt nivå fører til økt kompetanse på 5,1 områder. Igjen ser vi at Kompetanseutvikling ikke scorer så høyt som man kunne forvente på dette området.

Figur 20: Antall områder hvor prosjektet har ført til økt kompetanse, etter formål, 2008

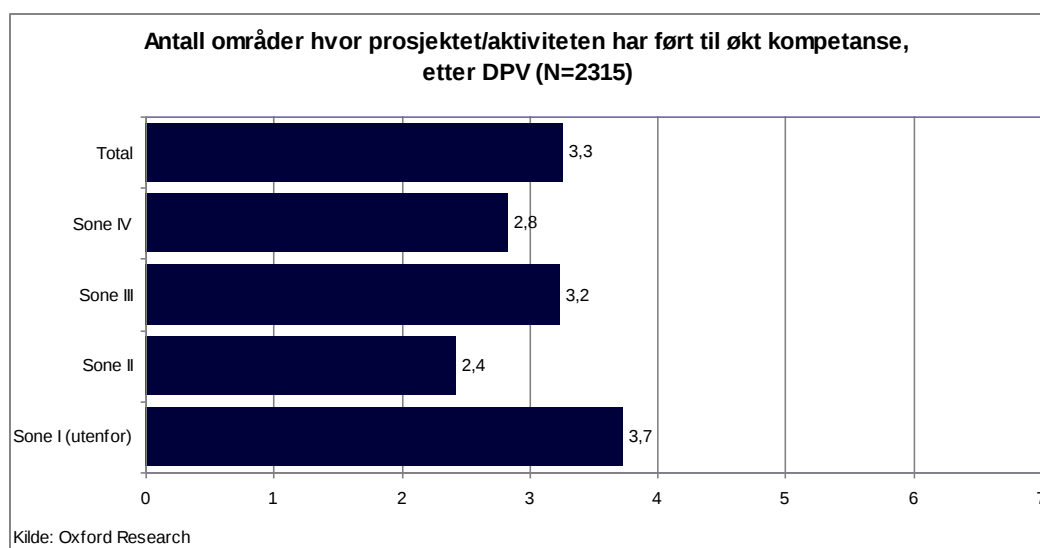

7.4.3 Samlet bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde

Neste figur viser i hvilken grad det er forskjell i antall bidrag til økt kompetanse ut fra distriktpolitisk virkeområde.

Som det fremgår av figuren under skiller sone I og II seg ut fra de andre, med henholdsvis høyest og lavest antall områder hvor prosjektet har ført til økt kompetanse. Nærmere bestemt finner vi at det laveste antallet områder hvor prosjektene/aktivitetene har ført til økt kompetanse innenfor sone II, mens det høyeste antallet finner vi utenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

Figur 21: Antall områder hvor prosjektet har ført til økt kompetanse, etter distriktspolitisk virkeområde, 2008

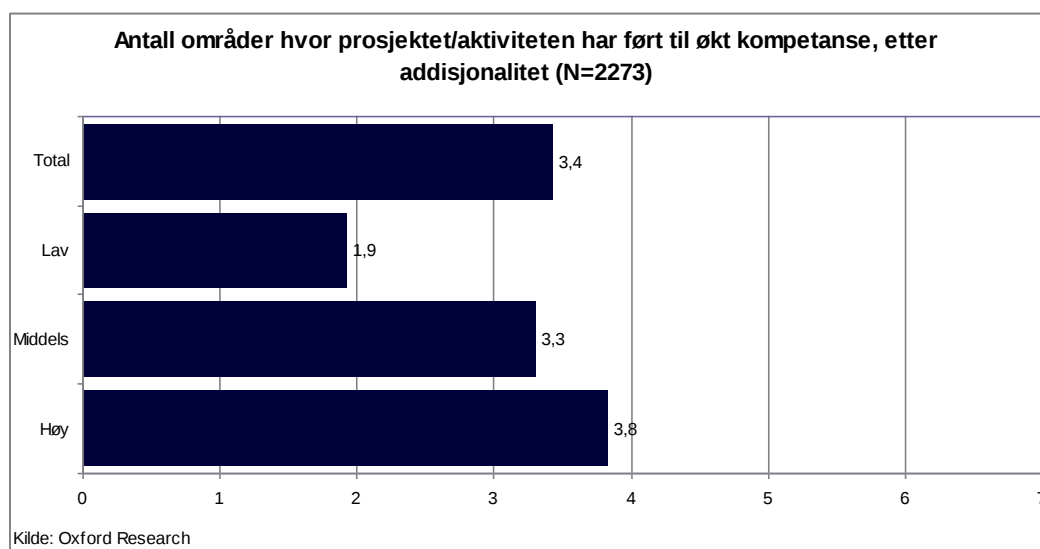

7.4.4 Samlet bidrag til økt kompetanse etter addisjonalitet

Å beholde kompetanse som er utviklet i en bedrift kun i den aktuelle bedriften, kan være vanskelig. Dette kan medføre problemer med å få finansiert kompetanseprosjekter. Dette belyses nærmere i neste figur.

Det fremgår av figuren at det er en klar sammenheng mellom prosjektets/aktivitetens addisjonalitet og kompetansebidrag. Kompetansebidraget er størst i prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet (3,8 områder), mens det er minst i prosjekter/aktiviteter med lav addisjonalitet (1,9 områder). Dette er i tråd med de teoretiske betraktningene kommentert ovenfor. Resultatene er for øvrig tilnærmet like resultatene for 2007-årgangen.

Figur 22: Antall områder hvor prosjektet har ført til økt kompetanse, etter addisjonalitet, 2008

Kapittel 8. Atferdsendring

Prosjektene/aktivitetene har bidratt til adferdsendring på minst ett område i 77 prosent av bedriftene. Prosjektene/aktivitetene har i størst grad ført til kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne, økt fokus på utvikling og innovasjon samt utvikling av nettverk (56 prosent). I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til atferdsendringer på 2,9 områder, noe som er en svak nedgang fra 2007 (3,0 områder).

Dette kapittelet fokuserer på de atferdsmessige endringene i bedriftene som følge av støtten fra Innovasjon Norge. De atferdsmessige endringene som studeres er blant annet knyttet til strategi, kompetanseutvikling, nettverksarbeid og måten bedriftene jobber med innovasjon på. Tanken er at bedriftene vil stå bedre rustet ovenfor fremtidige utfordringer om det fokuseres ytterligere på disse områdene. I dette kapittelet vil vi se nærmere på hvorvidt prosjektene/aktivitetene har ført til, eller vil føre til, atferdsendringer i bedriftene knyttet til følgende faktorer:

- Økt fokus på utvikling og innovasjon
- Bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften
- Bedre innsamling og strukturering av kunnskap
- Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres
- Ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling
- Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne
- Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid
- Utvikling av nettverk

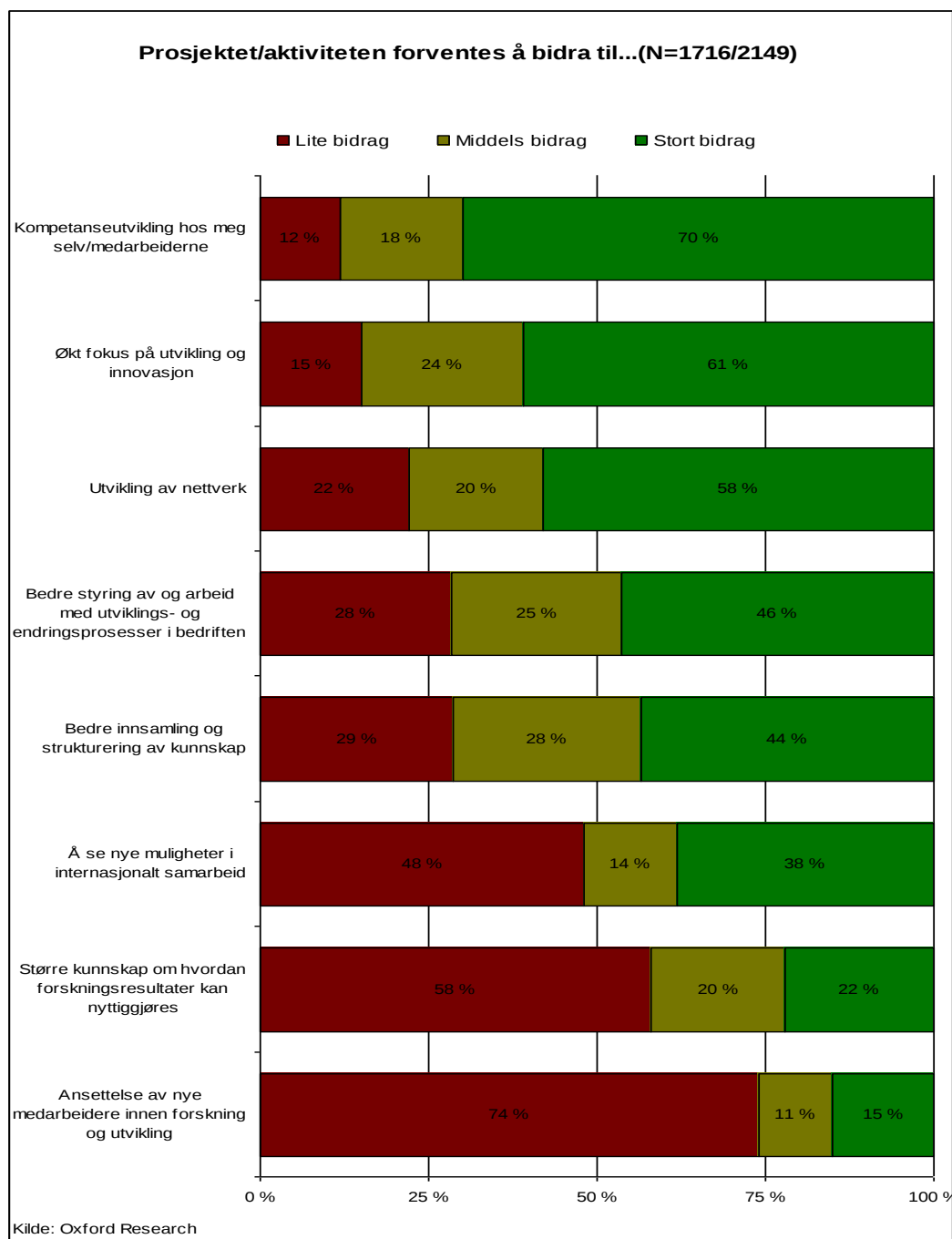
8.1 Atferdsendringer på overordnet nivå

I figuren under vises det i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har eller vil gi lite bidrag (skår 1 og 2), middels bidrag (skår 3) og store bidrag (skår 4 og 5) til atferdsendringer i bedriftene. Det er store variasjoner i virksomhetenes skår på de ulike områdene. Det er flest som rapporterer om at prosjektene/aktivitetene i stor grad har eller vil bidra til kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne (70 prosent), økt fokus på utvikling og innovasjon (61 prosent) og utvikling av nettverk (56 prosent). Dette er også de samme områdene som i 2006 og 2007 ble fremhevet som områder hvor prosjektene/aktivitetene i stor grad forventes å føre til endringer.

Ser en på de områdene hvor færrest prosjekter/aktiviteter forventes å bidra, er resultatene de samme som for 2006- og 2007-kullet. Prosjektene/aktivitetene vil bidra minst til ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (15 prosent) og større kompetanse om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (22 prosent).

Sammenligner en resultatene for 2008-årgangen med 2007-årgangen, er det en gjennomgående trend at resultatene har forbedret seg noe på ulike indikatorene. Forskjellen er størst for ”bedre innsamling og strukturering av kunnskap” (9 prosentpoeng), mens økningen er minst for ”kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne” og ”ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (3 prosentpoeng).

Figur 23: Atferdsendringer som følge av prosjektet/aktiviteten, 2008

8.2 Atferdsendring etter tjeneste og program

I neste tabell ser vi nærmere på hvorvidt det er forskjeller mellom de ulike tjenestene og programmene når det kommer til andelen bedrifter som fremhever at prosjektene/aktivitetene har eller vil gi store bidrag (skår 4 og 5) til atferdsendringer. Resultatene viser at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få fram hvilke tjenester og programmer prosjektene/aktivitetene har hatt aller størst betydning for, har vi uthevet de to tjenestene/programmene med de høyeste andelen.

Dersom en ser alle de 8 områdene samlet, vil prosjektene i størst grad bidra til atferdsendringer blant de som har fått OFU/IFU, Landsdekkende utviklingstilskudd, Inkubatorstipend og Internasjonalisering. Dette er ikke overraskende ut fra hva som er målsetningen med disse. Prosjektene vil i minst grad bidra til atferdsendring blant de støttemottakerne som har mottatt Grunnfinansieringslån-flåte, Bioenergiprogrammet, Landbrukslån og Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell. Dette er i stor grad som forventet i og med at disse tjenestene og programmene først og fremst går til rene fysiske investeringer.

Innovasjon Norge legger særlig stor vekt på å bidra til utvikling og innovasjon. Vi har derfor sett nærmere på akkurat denne dimensjonen. Det er stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det gjelder deres forventede bidrag til dette. De tjenestene og programmene som skårer høyest når det gjelder utvikling og innovasjon, er OFU/IFU (84 prosent) og Landsdekkende utviklingstilskudd (83 prosent), mens det er Grunnfinansieringslån-flåte (31 prosent), Landbrukslån (31 prosent) og Bioenergiprogrammet (37 prosent) som skårer lavest. At de sistnevnte skårer lavest skyldes som nevnt at de først og fremst benyttes til rene fysiske investeringer.

Tabell 20: Andel store bidrag til atferdsendringer etter tjeneste og program, 2008									
Tjeneste	Utvikling og innovasjon	Utvikling og innovasjon – sesser	Utvikling og innovasjon – kompetanse	Innsamling og strukturering	Nytte av forskningsres.	Nye FOU med-arbeidere	Kompetanse-utvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av nettverk
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (n=174)	48 %	44 %	38 %	16 %	3 %	57 %	6 %	30 %	
Bygdeutviklingsmidler-tillegg (n=116)	51 %	44 %	37 %	9 %	7 %	64 %	19 %	54 %	
Distriktsrettede risikolån (n=77)	63 %	52 %	41 %	27 %	17 %	71 %	48 %	63 %	
Distriktsutviklingstilskudd (n=456)	70 %	50 %	50 %	24 %	17 %	74 %	52 %	69 %	
Grunnfinansieringslån-flåte (n=106)	31 %	24 %	22 %	5 %	7 %	44 %	10 %	20 %	
Landsdekkende risikolån (n=43)	73 %	45 %	52 %	24 %	36 %	84 %	64 %	67 %	
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=88)	83 %	57 %	63 %	38 %	23 %	78 %	71 %	83 %	
Lavrisikolån (n=90)	58 %	46 %	39 %	20 %	10 %	55 %	26 %	42 %	
Landbrukslån (n=133)	37 %	46 %	35 %	10 %	3 %	59 %	11 %	37 %	
OFU/IFU (n=104)	84 %	49 %	46 %	41 %	56 %	84 %	77 %	78 %	
FRAM (n=92)	57 %	65 %	49 %	29 %	13 %	75 %	33 %	67 %	
Marint verdiskapingsprogram (n=24)	75 %	25 %	44 %	31 %	7 %	71 %	67 %	71 %	
Maritim utvikling (n=21)	75 %	42 %	42 %	33 %	20 %	92 %	73 %	67 %	
Verdiskapingsprogram mat (n=91)	76 %	48 %	41 %	22 %	10 %	75 %	29 %	76 %	
Trebasert innovasjonsprogram (n=33)	76 %	58 %	71 %	33 %	12 %	82 %	37 %	80 %	
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n=12)	82 %	40 %	33 %	0 %	10 %	82 %	30 %	80 %	

Tabell 20: Andel store bidrag til atferdsendringer etter tjeneste og program, 2008

Tjeneste	Utvikling og innovasjon	Utvikling av næringsprossesser	Utvikling av kunnskap og strukturering	Innsamling og forskningsses.	Nytte av nye FoU medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av nettverk
Bioenergiprogrammet (n=130)	37 %	23 %	27 %	19 %	4 %	55 %	13 %	34 %
Etablererstipend (n=394)	69 %	45 %	49 %	24 %	20 %	85 %	62 %	82 %
Inkubatorstipend (n=65)	82 %	42 %	47 %	40 %	46 %	87 %	63 %	81 %
Bygdeutviklingsstipend (n=117)	59 %	51 %	55 %	24 %	7 %	84 %	25 %	74 %
Oppfinnerstipend (n=18)	82 %	44 %	44 %	30 %	50 %	73 %	73 %	55 %
Internasjonalisering (n=43)	78 %	59 %	51 %	38 %	24 %	76 %	74 %	85 %
Totalt	61 %	46 %	44 %	22 %	15 %	70 %	38 %	58 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

8.3 Atferdsendring etter formål

Et annet interessant spørsmål i forbindelse med prosjektenes/aktivitetenes bidrag til atferdsendringer er hvorvidt det er forskjeller i bidrag ut fra prosjektenes formål slik de er definert av Innovasjon Norge. Dette illustreres nærmere i neste tabell. For å få fram hvilke formål som har hatt aller størst betydning for atferdsendring innenfor de ulike områdene, har vi uthevet de to formålene med de høyeste andelene innenfor hvert område.

Får å få et mer overordnet inntrykk av resultatene, har vi sett nærmere på alle de 8 områdene samlet. Prosjektene vil i størst grad bidra til atferdsendringer der prosjektformålet er Innovasjon på internasjonalt nivå og Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, mens de i minst grad vil bidra for Miljøforbedring og Strukturtilpasning. Disse forskjellene skyldes først og fremst ulikheter i tjeneste- og programfordelingen. Blant de formålene som skårer laves, er det slik at det er en høy andel tjenester og programmer som primært er innrettet mot rene fysiske investeringer.

Ser en nærmere på de ulike dimensjonene som brukes til å si noe om atferdsendringer, er det størst variasjon ut fra formål knyttet til utvikling og innovasjon og utvikling av nettverk. Når det gjelder *utvikling og innovasjon*, er det formålet Utvikling av næringsmiljøer og nettverk (82 prosent) og Kompetanse (80 prosent) som skårer høyest, mens Strukturtilpasning (31 prosent). I forhold til *utvikling av nettverk* er det formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk (88 prosent) samt Idéutvikling (83 prosent) som skårer høyest, mens formålet Rasjonalisering skårer lavest (16 prosent). Dette er de samme formålene som for 2007-kullet.

Tabell 21: Andel store bidrag til atferdsendringer etter formål, 2008

Formål	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endringsprosesser	Å kunne utvikle og strukturere	Innsamling og forskningsres.	Nytte av arbeidere	Nye FoU med-utvikling	Kompetanse-samarbeid	Internasjonalt nettverk
Kapasitetsutvidelse	43 %	45 %	34 %	13 %	4 %	61 %	12 %	38 %
Rasjonalisering	49 %	59 %	49 %	15 %	0 %	46 %	7 %	34 %
Strukturtilpasning	31 %	32 %	24 %	2 %	5 %	43 %	24 %	37 %
Kompetanseutvikling	80 %	52 %	51 %	26 %	11 %	82 %	42 %	79 %
Kapitalstyrking	39 %	35 %	26 %	6 %	5 %	55 %	33 %	38 %
Miljøforbedring	39 %	24 %	21 %	13 %	4 %	47 %	10 %	35 %
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	82 %	51 %	54 %	37 %	19 %	78 %	58 %	88 %
Utredning	60 %	44 %	52 %	32 %	9 %	77 %	45 %	76 %
Annet	48 %	37 %	34 %	12 %	5 %	58 %	25 %	46 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	78 %	49 %	52 %	38 %	46 %	82 %	75 %	77 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	73 %	49 %	54 %	34 %	25 %	84 %	52 %	68 %
Innovasjon på bransjenivå	76 %	56 %	53 %	26 %	20 %	84 %	56 %	69 %
Innovasjon på fylkesnivå	69 %	51 %	55 %	23 %	15 %	81 %	48 %	72 %
Innovasjon på bedriftsnivå	56 %	42 %	40 %	14 %	4 %	66 %	21 %	48 %
Idéutvikling	72 %	58 %	63 %	26 %	24 %	83 %	48 %	83 %
Total	60 %	45 %	43 %	21 %	15 %	69 %	37 %	58 %

8.4 Atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde

Neste tabell viser forventet bidrag til atferdsendringer etter distriktspolitisk virkeområde. Resultatene avdekker at det også i forhold til denne bakgrunnsvariabelen er visse variasjoner i bidragene til atferdsendringer, men variasjonen er mindre her enn hva som er tilfelle for bakgrunnsvariablene tjeneste og programmer samt formål. I tabellen har vi uthevet det virkeområdet som har den høyeste skåren innenfor hvert av de 8 områdene.

Ser en resultatene under ett, er det slik at bidraget til atferdsendringer er størst utenfor det distriktspolitiske virkeområdet og minst i sone II. Også i sone IV ligger bidraget til atferdsendringer noe lavere enn hva som er tilfelle utenfor virkeområdet. Også her er hovedgrunnen til dette ulikheter i tjeneste- og programfordelingen.

Ser en på de enkelte atferdsdimensjonene, er det størst variasjon ut fra virkeområde knyttet til å se nye muligheter i Internasjonalt samarbeid og Utvikling av nettverk. Det området som det er minst variasjon i resultatene for ut fra virkeområde, er Bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften. Her er det kun ubetydelige forskjeller mellom de ulike sonene.

Tabell 22: Andel store bidrag til atferdsendringer etter distriktspolitisk virkeområde, 2008

Distriktspolitisk virkeområde	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endingsprosesser	Utvikling og strukturering av kunnskap	Innsamling og forskningsres.	Nytte av nye FoU medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av nettverk
Sone I (utenfor)	64 %	44 %	44 %	27 %	20 %	73 %	45 %	63 %
Sone II	54 %	42 %	42 %	12 %	5 %	56 %	19 %	46 %
Sone III	63 %	47 %	44 %	21 %	15 %	70 %	37 %	56 %
Sone IV	55 %	45 %	42 %	16 %	9 %	66 %	31 %	54 %
Totalt	60 %	45 %	43 %	22 %	15 %	69 %	37 %	57 %

8.5 Samlet bidrag til atferdsendring

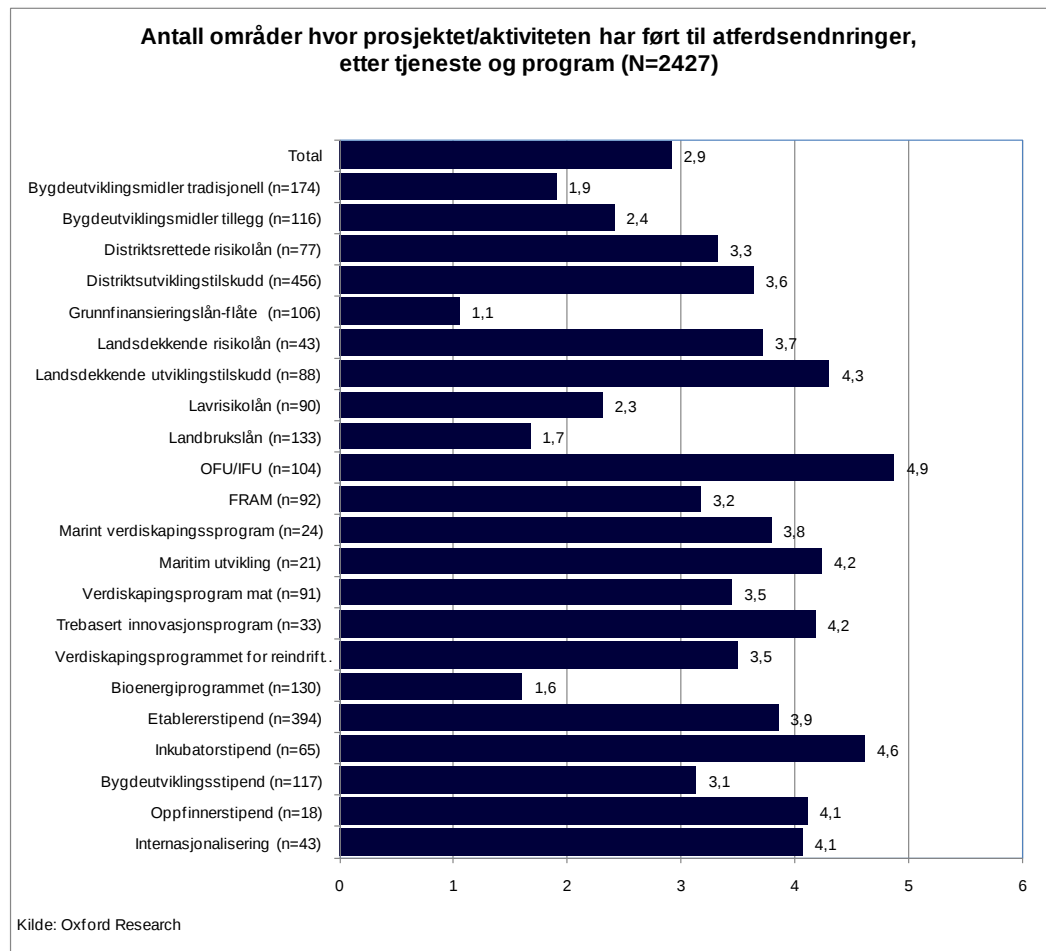
8.5.1 Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program

Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert har ført til eller vil føre til atferdsendringer på de enkelte områdene. Det er imidlertid også interessant å se nærmere på prosjektenes/aktivitetenes totale bidrag til atferdsendringer. I neste figur vises det hvor mange områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til atferdsendringer i stor grad (skår 4 og 5) på, etter tjeneste/program.

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til atferdsendringer på 2,9 områder. Sammenliknet med resultatene for de to foregående årene er dette en nedgang på 0,1 område, det vil si tilnærmet samme resultat.

Som for de to siste årgangene er det store variasjoner mellom de ulike tjenestene og programmene når det gjelder antall bidrag til atferdsendringer. Antall bidrag er størst blant mottakerne av OFU/IFU (4,9 områder) og Inkubatorstipend (4,6 områder), mens det er minst blant de som har fått støtte om Grunnfinansieringslån – flåte (1,1 områder) og Landbrukslån (1,7 områder). Disse forskjellene henger sammen med innretningen til tjenestene og programmene. De to sistnevnte tjenestene er innrettet mot å gi støtte til fysiske investeringer, ikke bidra til atferdsendringer i bedriftene.

Figur 24: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter tjeneste og program, 2008

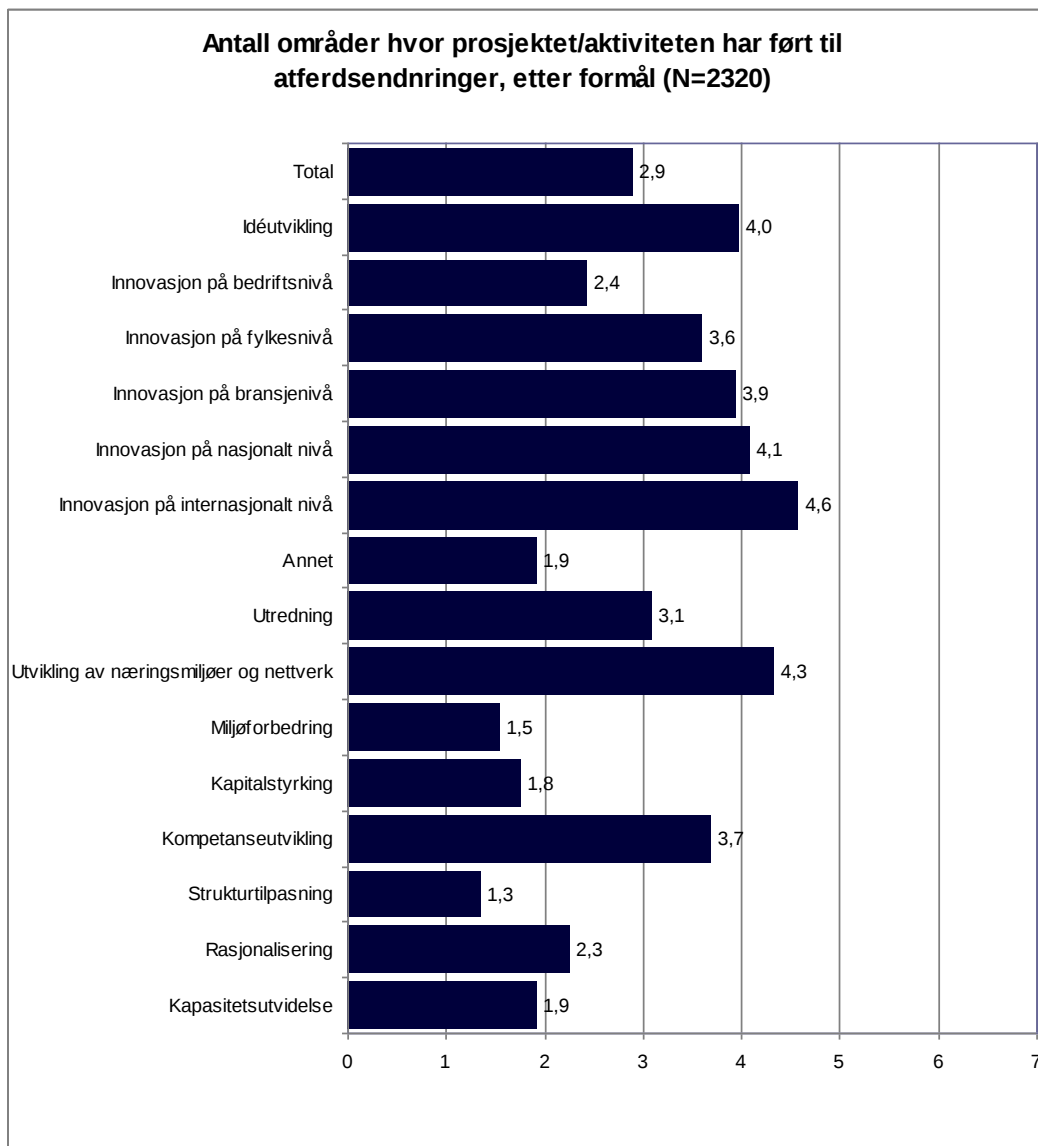

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

8.5.2 Samlet bidrag til atferdsendring etter formål

Vi har også kartlagt hvorvidt det er variasjoner i antall bidrag til atferdsendringer ut fra formål. Resultatene i neste figur illustrerer at det er relativt store variasjoner i antall bidrag til atferdsendringer ut fra formål. Det er prosjekter innen formålskategorien Innovasjon på internasjonalt nivå som bidrar til atferdsendringer på flest områder (4,7 områder), mens prosjekter innen Uvikling av næringsmiljøer og nettverk følger deretter (4,3 områder). Strukturtilpasning (1,3 områder) og Miljøforbedring (1,5 områder) er de formålene som i minst grad fører til atferdsendringer. Den bakenforliggende grunnen til dette er i stor grad ulikheter i tjeneste og programfordelingen. For eksempel er det en relativ overvekt av de tjenestene og programmene (OFU/IFU, Inkubatorstipend og Landsdekkende utviklingstilskudd) som skårer høyt blant de to førstnevnte formålene.

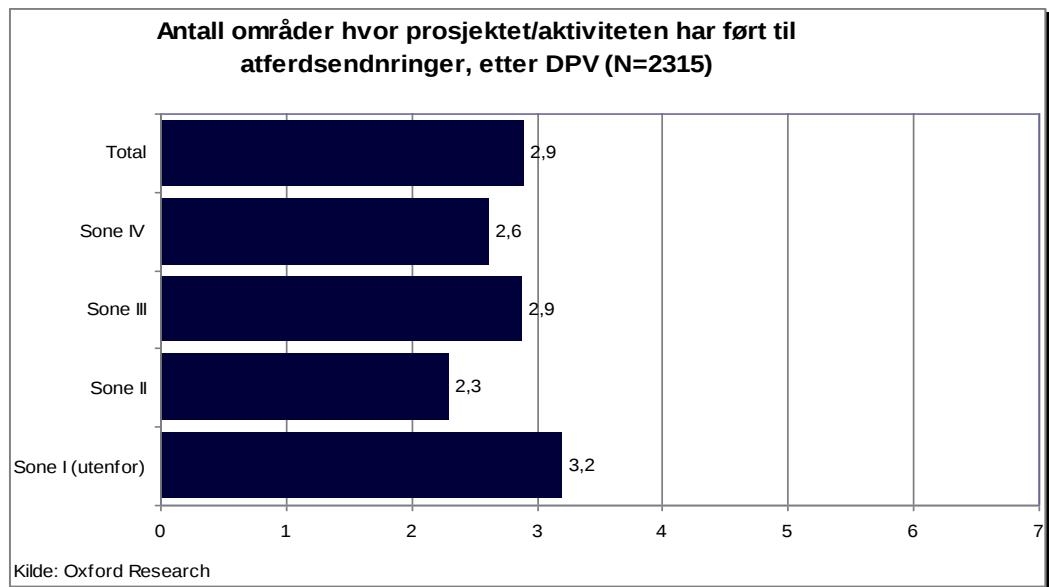
Figur 25: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter formål, 2008

8.5.3 Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde

I figuren under vises det i hvilke grad det er forskjell i samlet bidrag til atferdsendring ut fra distriktpolitisk virkeområde. Resultatene viser at bidraget til atferdsendringer er større utenfor enn innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Dette er samme funn som tidligere, og skyldes primært ulikheter i tjeneste- og programfordelingen.

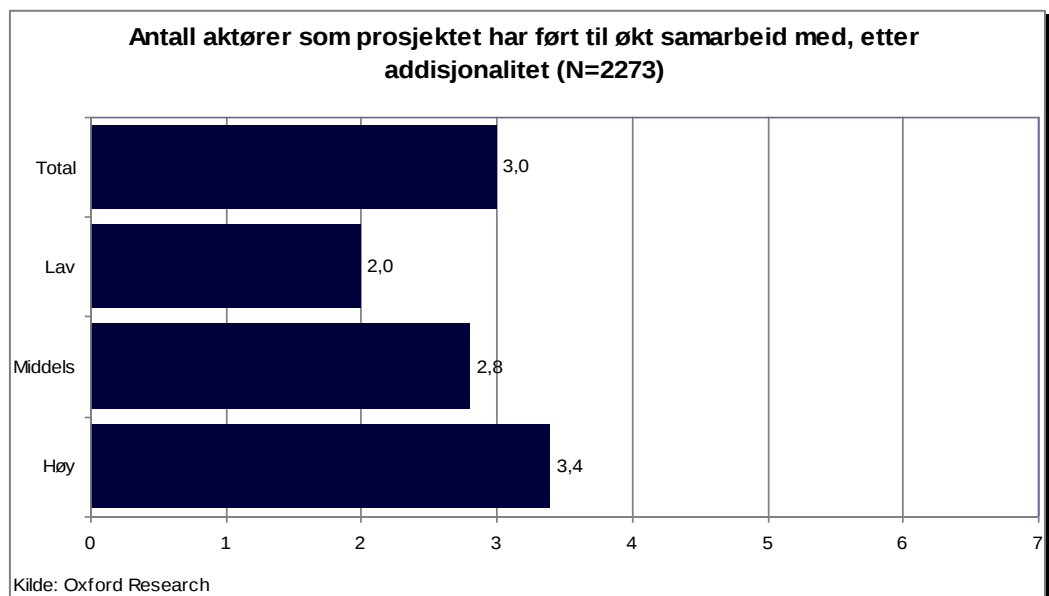
Figur 26: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter distriktspolitisk virkeområde, 2008

8.5.4 Antall bidrag til atferdsendringer etter addisjonalitet

I utgangspunktet er det krevende å få til endringer i en bedrift. Det er derfor interessant å kartlegge i hvilken grad det er en sammenheng mellom bidrag til atferdsendringer og addisjonalitet. Dette illustreres i neste figur.

Figur 27: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter addisjonalitet, 2008

Den gjennomførte analysen viser at det er en klar sammenheng mellom addisjonalitet og atferdsendringer. Bidraget til atferdsendringer er størst i prosjekter med høy addisjonalitet (3,4 områder), mens det er lavest i prosjekter med lav addisjonalitet (2,0 områder). Dette er tilnærmet de samme resultatet som for 2006- og 2007-årgangen.

Kapittel 9. Bidrag til innovasjon

Prosjektene/aktivitetene har bidratt til innovasjon på minst ett område i 69 prosent av bedriftene. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt innovasjon på 3,4 av totalt 22 områder. Dette er en økning på 0,1 sammenliknet med 2007-årgangen. Antall innovasjonsbidrag er størst blant mottakerne av Distriktsrettede risikolån (5,1 områder), Verdiskapingsprogram mat og Inkubatorstipend (4,9 områder), mens de er minst blant de som har fått støtte gjennom Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (0,7 områder), Bioenergiprogrammet (1,6 områder) og Landbrukslån (1,8 områder).

Innovasjon Norge har som mål at de skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt innovasjon på følgende områder:

Utvikling av nye produkter og tjenester

- Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter
- Utvikling av et nytt produkt
- Utvikling av en ny tjeneste
- Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg

Utvikling av nye produksjonsprosesser

- Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)
- Utvikling av nye produksjonsprosesser
- Forbedring av transport og logistikk
- Endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter

Markedsutvikling og/eller endret markedsføring

- Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsformer
- Salg til nye kunder/kundegrupper
- Lansering av produktet på en ny måte

Organisasjonsutvikling

- Ny eller vesentlig endret struktur i foretaket (for å øke bruken av kunnskap, kvaliteten i varer og tjenester eller effektiviteten i arbeidsprosesser)
- Ny eller vesentlig endrede ledelsesmetoder (for å øke foretakets bruk av kunnskap, kvaliteten i varer og tjenester eller effektiviteten i arbeidsprosesser)

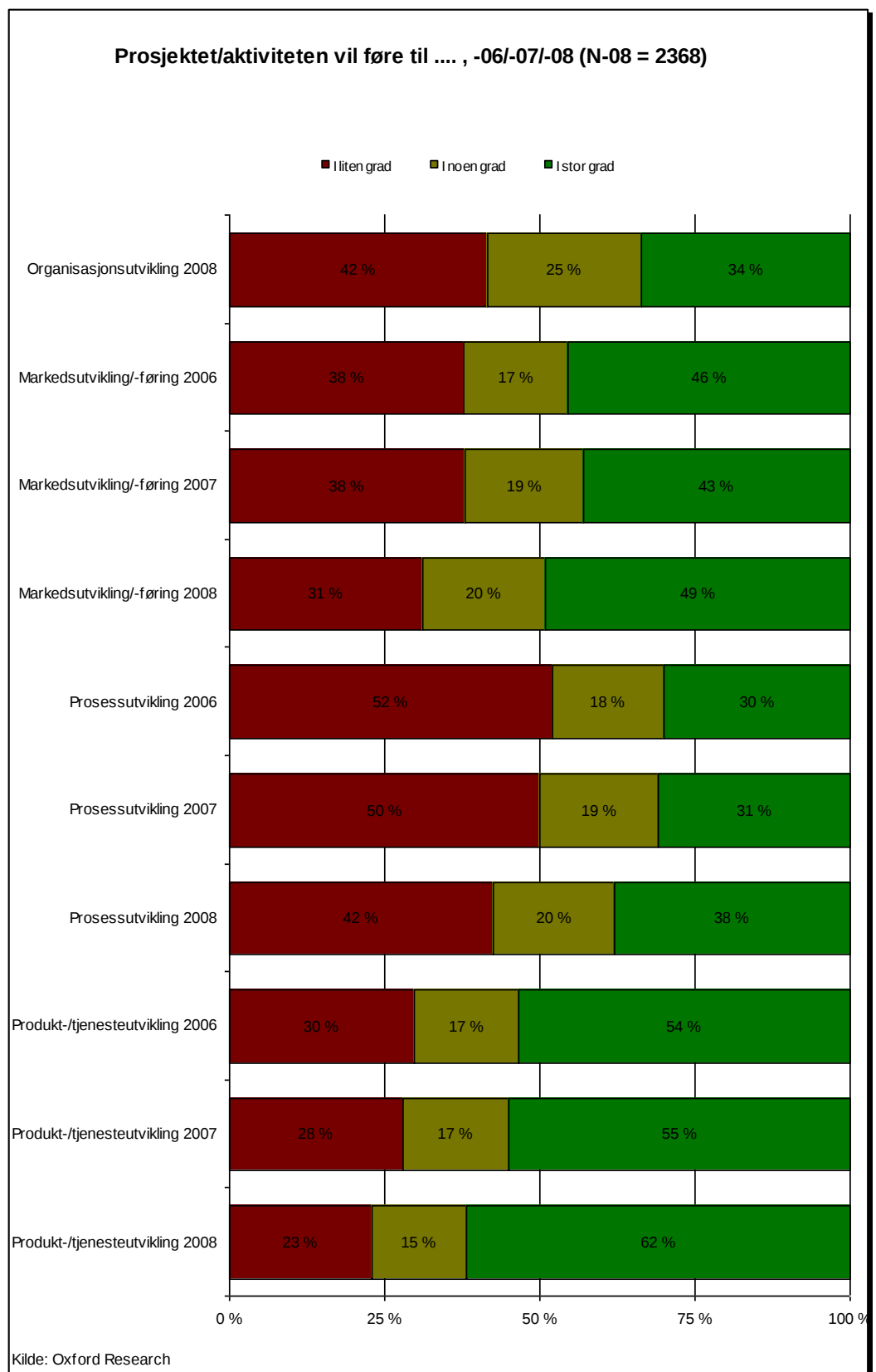
Den siste kategorien er ny i forhold til fjorårets førundersøkelse og skal dekke et nytt innovasjonsområde, nemlig organisatorisk innovasjon. I årets førundersøkelse kan dermed bedriftene innovere på 4 hovedområder og 13 underområder. Dette er viktig å ha i tankene når resultatene skal sammenlignes med resultater fra tidligere førundersøkelser.

9.1 Bidrag til innovasjon på hovedområder

I neste figur vises det i hvilke grad prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til økt innovasjon, på de fire overordnede områdene som er uthevet over; utvikling av nye produkter og tjenester, utvikling av nye produksjonsprosesser, markedsutvikling og/eller endret markedsføring samt organisasjonsendringer. Svarene er inndelt i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5).

Som i 2007 forventes det at prosjektene/aktivitetene i sterkest grad bidrar til utvikling av nye produkter og tjenester (62 prosent). Deretter følger markedsutvikling og/eller endret markedsføring (49 prosent), utvikling av nye produksjonsprosesser (38 prosent) og organisasjonsutvikling (34 prosent). For de tre førstnevnte av disse områdene har det vært samme rekkefølge siden 2006-kullet. Sammenligner en derimot skåren på de tre områdene, har det vært en viss økning fra 2007 til 2008. Økningen har vært på 7 prosentpoeng i forhold til utvikling av nye produkter og tjenester samt nye produksjonsprosesser. Når det gjelder bidraget til markedsutvikling og/eller endret markedsføring, har økningen vært på 6 prosentpoeng. Det er vanskelig å ha noe klar formening om hva denne kan skyldes. En mulighet kan være et enda sterkere fokus fra Innovasjon Norge sin del. En annen kan være at bedriftene legger enda større vekt på det som følge av det fokuset som har vært på finanskrisen og lavkonjunktur både i Norge og internasjonalt.

Figur: 28 Bidrag til innovasjon på hovedområder, 2008

9.1.1 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter tjeneste og program

Det er stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det kommer til innovasjonsgrad. I neste tabell vises andelen som oppgir at prosjektet vil bidra i stor grad til økt innovasjon (skår 4 og 5) på de tre hovedområdene.

Når det gjelder forventet innovasjon i stor grad innen Produkt- og tjenesteutvikling ser vi at Programmene OFU/IFU (94 prosent, 2007: 88 prosent) og Maritim utvikling (92 prosent) skiller seg ut. Generelt er det i Stipendene og Programmene forventningen er størst innen dette området. Når det gjelder Prosessutvikling, skiller Distriktsrettede Risikolån seg ut med høyest andel (58 prosent, 2007: Verdiskapingsprogram mat 53 prosent). På dette området er det flest innen Tilskuddstjenestene som har de høyeste forventningene. Verdiskapingsprogrammet for mat har størst andel som forventer stor grad av innovasjon innen Markedsutvikling/-føring (77 prosent). På dette området er det Stipendene som har størst andeler som forventer stor grad av innovasjon. For Organisasjonsutvikling, finner vi de høyeste forventningene i FRAM-programmet (56 prosent). Også for dette området er det høyest forventninger innenfor Stipendene og Programmene. Et gjennomgående trekk er at Grunnfinansieringslån-flåte skiller seg ut med lave forventninger på alle innovasjonsområdene.

Tjeneste/program	Produkt og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring	Organisasjonsutvikling
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (n=174)	32 %	34 %	13 %	15 %
Bygdeutviklingsmidler-tillegg (n=116)	66 %	35 %	62 %	29 %
Distriktsrettede risikolån (n=77)	71 %	58 %	65 %	46 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=456)	79 %	49 %	65 %	44 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n=106)	16 %	19 %	7 %	7 %
Landsdekkende risikolån (n=43)	83 %	55 %	55 %	42 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=88)	84 %	31 %	65 %	53 %
Lavrisikolån (n=90)	57 %	50 %	48 %	38 %
Landbrukslån (n=133)	30 %	23 %	20 %	17 %
OFU/IFU (n=104)	94 %	42 %	74 %	46 %
FRAM (n=92)	46 %	31 %	42 %	56 %
Marint verdiskapingsprogram (n=24)	72 %	57 %	75 %	40 %
Maritim utvikling (n=21)	92 %	17 %	73 %	36 %
Verdiskapingsprogram mat (n=91)	83 %	40 %	77 %	45 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=33)	75 %	52 %	47 %	30 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n=12)	78 %	38 %	38 %	29 %
Bioenergiprogrammet (n=130)	33 %	25 %	24 %	19 %
Etablererstipend (n=394)	82 %	39 %	60 %	41 %
Inkubatorstipend (n=65)	90 %	38 %	73 %	46 %
Bygdeutviklingsstipend (n=117)	64 %	29 %	49 %	35 %
Oppfinnerstipend (n=18)	90 %	27 %	44 %	33 %

Tabell 23: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter tjeneste/program, 2008

Tjeneste/program	Produkt og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring	Organisasjonsutvikling
Internasjonalisering (n=43)	75 %	37 %	71 %	42 %
Total	62 %	38 %	49 %	34 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnertilpend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

9.1.2 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter formål

Innovasjoner er noe som skjer i alle bedrifter i større og mindre grad, men det er ofte forskjeller knyttet til hvilke type prosjekt som gjennomføres og hvilke formål prosjektet har. I tabellen nedenfor ser vi nærmere på hvorvidt prosjektenes bidrag til innovasjon på de fire hovedområdene varierer ut fra prosjektets formål, vurdert av Innovasjon Norges saksbehandlere.

Gjennomgående er forventningene til innovasjon lav knyttet til prosjekter innen Kapasitetsutvidelse, Rasjonalisering og Miljøforbedring. Rasjonalisering skiller seg noe ut da andelen som i stor grad vil bidra til Prosessutvikling er betydelig mye høyere enn de andre områdene. Dette er naturlig i og med at Prosessinnovasjoner er hovedvirkemiddelet for i forhold til Rasjonalisering.

Forventet innovasjon er høyest knyttet til Kapitalstyrking, Utvikling av næringsmiljøer og nettverk samt prosjekter med innovasjon som formål. Det er interessant å merke seg at forventningene øker med innovasjonsnivå, i den forstand at samlet forventning er størst blant prosjekter innen Innovasjon på internasjonalt nivå for så å synke gradvis ned til Innovasjon på bedriftsnivå. Dette funnet støtter den kategoriseringen som gjøres med hensyn til disse formålsskodene.

Tabell 24: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter formål, 2008

Formål	Produkt og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring	Organisasjonsutvikling
Kapasitetsutvidelse	39 %	35 %	24 %	18 %
Rasjonalisering	22 %	37 %	18 %	42 %
Strukturtilpasning	28 %	33 %	20 %	20 %
Kompetanseutvikling	80 %	40 %	64 %	46 %
Kapitalstyrking	57 %	29 %	48 %	29 %
Miljøforbedring	38 %	29 %	21 %	10 %
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	78 %	35 %	76 %	51 %
Utredning	64 %	35 %	58 %	38 %
Annet	55 %	31 %	35 %	23 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	90 %	44 %	68 %	46 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	84 %	44 %	64 %	45 %
Innovasjon på bransjenivå	84 %	53 %	62 %	40 %
Innovasjon på fylkesnivå	81 %	41 %	72 %	46 %
Innovasjon på bedriftsnivå	54 %	35 %	44 %	25 %
Idéutvikling	77 %	43 %	70 %	35 %
Total	62 %	38 %	49 %	33 %

9.1.3 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter distriktpolitisk virkeområde

I tabellen under vises det i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes innovasjonsbidrag ut fra distriktpolitiske virkeområde.

Hvilke område det forventes mest innovasjon innen, avhenger av hvilke type innovasjon man ser på. Tradisjonell Produkt og tjenesteutvikling forventes i størst grad utenfor det distriktpolitiske virkeområdet og i sone III. Innovasjon knyttet til Prosessutvikling forventes i størst grad i sone II, og minst utenfor og i sone IV. Også når det gjelder Markedsutvikling/-føring er forventningene størst utenfor virkeområdet. Når det gjelder Organisasjonsutvikling, er forventningene størst i sone III og lavest i sone II. Disse forskjellene skyldes først og fremst at det er ulikheter i tjeneste- og programfordelingen.

Tabell 25: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter distriktpolitisk virkeområde, 2008				
Distriktpolitisk virkeområde	Produkt og tjenesteutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring	Organisasjonsutvikling
Område I	69 %	37 %	52 %	33 %
Område II	43 %	40 %	42 %	24 %
Område III	61 %	41 %	48 %	35 %
Område IV	57 %	37 %	46 %	31 %
Totalt	62 %	38 %	49 %	33 %

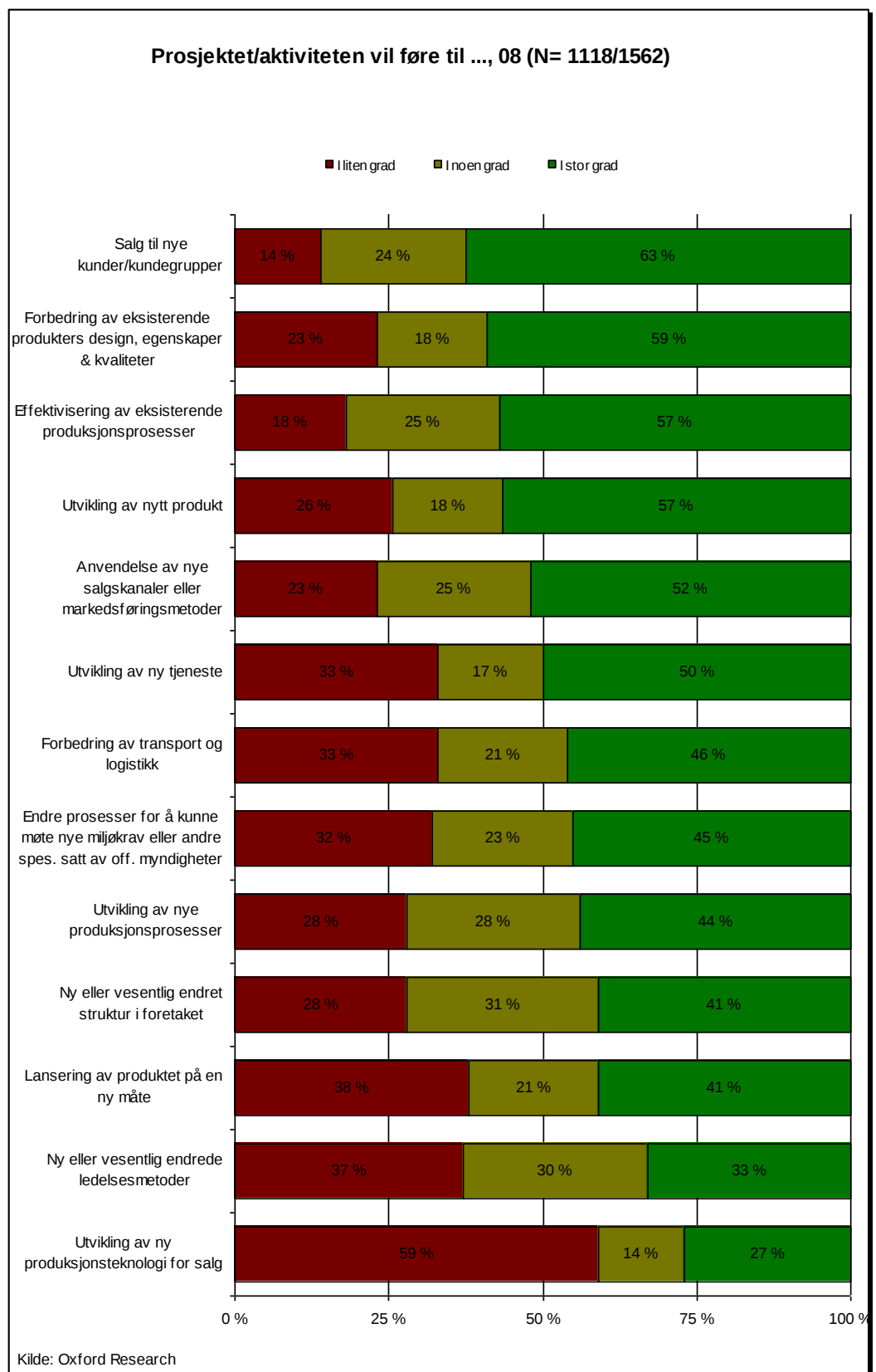
9.2 Bidrag til innovasjon på delområder

For hvert av de fire hovedområdene, utvikling av nye produkter og tjenester, utvikling av nye produksjonsprosesser, markedsutvikling og/eller endret markedsføring og organisasjonsutvikling, er bedriftene spurt mer konkret om forventet utvikling. Svarene på disse spørsmålene illustreres i neste figur. På hvert spørsmål vises det i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til økt innovasjon i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5) på 13 ulike, konkretiserte områder.

Ser en på de enkelte områdene, er det de samme som i 2007-årgangen som skårer høyest. Prosjektene har i aller størst grad bidratt til salg til nye kunder/kundegrupper (63 prosent). Deretter følger forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter (59 prosent), effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (57 prosent) og utvikling av nytt produkt (57 prosent). Prosjektene bidrar i minst grad til utvikling av ny produksjonsteknologi for salg (27 prosent).

Sammenligner en resultatene med 2007-årgangen, har det skjedd en liten økning i prosjektenes bidrag på mange områder. Denne økningen ligger stor sett i intervallet fra 4 til 6 prosentpoeng. Denne største økningen i prosjektene bidrag er knyttet til utvikling av ny produksjonsteknologi for salg. Her har skåren økt med 6 prosentpoeng fra 2007-kullet. Når det gjelder utvikling av nytt produkt, har bidraget til dette økt med 5 prosentpoeng.

Figur 29: Bidrag til innovasjon på delområder, 2008

9.2.1 Bidrag til innovasjon på delområder etter tjeneste/program

Vi så tidligere at det var forskjeller mellom tjenestene og programmene når det kom til hovedområdene for innovasjon. Tatt i betraktning at årsaken til at de er inndelt i så mange ulike tjenester og programmer er at de har ulike formål og ulik innretning, vil det være rimelig at man finner forskjeller i innovasjonsbidrag mellom dem. Neste tabell viser andelen prosjekter som i stor grad (skår 4 og 5) vil bidra til økt innovasjon på hvert av de 13 konkrete områdene. For å få fram hvilke tjenester og programmer som skårer høyest på de ulike områdene, har vi uthevet de to tjenestene med den høyeste andelen innen hvert område.

Om en ser de ulike tjenestene- og programmene under ett, er det store forskjeller mellom dem. Innovasjonsbidraget er størst for Distriktsrettede risikolån, Landsdekkende risikolån og OFU/IFU, mens det er minst for Grunnfinansieringslån-flåte og Bioenergiprogrammet. Det er imidlertid viktig å være klar over at det stor variasjon i resultatene når en ser på enkeltområder. Selv om en tjeneste- og program ikke er blant de som skårer høyest totalt sett, kan de skåre høyt på enkeltområder. For eksempel skårer Landbrukslån høyest når det gjelder bidrag til forbedring av eksisterende produksjonsprosesser. Dette innebærer at resultatene må ses i sammenheng med formålet til hver enkelt tjeneste og program. Hvordan de enkelte tjenestene og programmene skårer på de ulike områdene, illustreres i tabellen under.

Tjeneste	Eksisterende produkter	Nytt produkt	Ny tjeneste	Ny prod. teknologi	Eksisterende prod.prosesser	Nye prod.prosesser	Transport og logistikk	Miljøkrav og andre spesifikasjoner	Nye salgskanaler/markedsmetoder	Nye kunder/kundegrupper	Produktlansering på ny måte	Endret struktur	Nye/forbedrede ledelsesmetoder
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (n=174)	53 %	24 %	18 %	15 %	76 %	38 %	58 %	65 %	20 %	26 %	25 %	44 %	39 %
Bygdeutviklingsmidler-tillegg (n=116)	55 %	53 %	58 %	15 %	46 %	42 %	35 %	32 %	58 %	64 %	42 %	37 %	30 %
Distriktsrettede risikolån (n=77)	71 %	58 %	54 %	37 %	63 %	55 %	63 %	46 %	56 %	78 %	45 %	53 %	48 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=456)	66 %	67 %	57 %	34 %	57 %	54 %	44 %	37 %	56 %	70 %	44 %	41 %	34 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n=106)	23 %	16 %	11 %	16 %	47 %	33 %	36 %	33 %	13 %	33 %	13 %	31 %	13 %
Landsdekkende risikolån (n=43)	67 %	68 %	55 %	39 %	76 %	71 %	43 %	50 %	45 %	74 %	67 %	42 %	29 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=88)	57 %	68 %	59 %	25 %	53 %	50 %	43 %	39 %	60 %	75 %	38 %	53 %	47 %
Lavrisikolån (n=90)	56 %	45 %	41 %	27 %	68 %	57 %	59 %	50 %	45 %	65 %	29 %	42 %	31 %
Landbrukslån (n=133)	51 %	29 %	48 %	16 %	82 %	38 %	77 %	57 %	39 %	45 %	21 %	41 %	17 %
OFU/IFU (n=104)	65 %	89 %	61 %	40 %	35 %	49 %	34 %	48 %	59 %	78 %	45 %	35 %	25 %
FRAM (n=92)	41 %	36 %	30 %	16 %	47 %	32 %	35 %	33 %	35 %	43 %	32 %	47 %	46 %
Marint innovasjonsprogram (n=24)	60 %	47 %	47 %	42 %	42 %	33 %	38 %	10 %	60 %	75 %	50 %	36 %	33 %
Maritim utvikling (n=21)	55 %	67 %	50 %	27 %	13 %	13 %	13 %	57 %	55 %	82 %	25 %	25 %	11 %
Verdiskapingsprogrammat (n=91)	63 %	69 %	52 %	24 %	45 %	44 %	35 %	40 %	63 %	78 %	66 %	44 %	37 %

Tabell 26: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad på ulike områder etter tjeneste/program, 2008

Tjeneste	Eksisterende produkter	Nytt produkt	Ny tjeneste	Ny prod. teknologi	Eksisterende prod.prosesser	Nye prod.prosesser	Transport og logistikk	Miljøkrav og andre spesifikasjoner	Nye salskanaler/markeds.metoder	Nye kunder/kundegrupper	Produktlansering på ny måte	Endret struktur	Nye/forbedrede ledelsesmetoder
Trebasert innovasjonsprogram (n=33)	83 %	56 %	44 %	41 %	53 %	53 %	31 %	59 %	39 %	50 %	29 %	38 %	23 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n=12)	78 %	67 %	43 %	29 %	50 %	22 %	25 %	17 %	57 %	38 %	50 %	25 %	25 %
Bioenergiprogrammet (n=130)	20 %	18 %	37 %	14 %	41 %	33 %	43 %	53 %	28 %	47 %	29 %	32 %	30 %
Etablererstipend (n=394)	64 %	72 %	64 %	35 %	45 %	45 %	35 %	31 %	63 %	65 %	46 %	44 %	33 %
Inkubatorstipend (n=65)	55 %	80 %	56 %	41 %	40 %	41 %	33 %	40 %	66 %	68 %	45 %	34 %	25 %
Bygdeutviklingsstipend (n=117)	64 %	56 %	60 %	18 %	50 %	33 %	39 %	48 %	45 %	59 %	40 %	38 %	33 %
Oppfinnerstipend (n=18)	50 %	80 %	44 %	11 %	43 %	29 %	43 %	50 %	57 %	38 %	29 %	50 %	25 %
Internasjonalisering (n=43)	71 %	61 %	39 %	36 %	44 %	44 %	41 %	23 %	57 %	72 %	47 %	32 %	14 %
Totalt	59 %	57 %	50 %	27 %	57 %	44 %	46 %	45 %	52 %	63 %	41 %	41 %	33 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

9.3 Samlet bidrag til innovasjon

9.3.1 Samlet bidrag til innovasjon etter tjeneste og program

Ikke kopierbare tjenester, produkter eller prosesser er det som i stor grad avgjør bedriftenes konkurransefortrinn. Kompleksitet og innovasjon på flere områder bidrar dermed til økt konkurransekraft. I neste figur ser vi nærmere på prosjektenes/aktivitetenes samlede innovasjonsbidrag målt i form av antall delområder som prosjektene har bidratt til eller vil bidra til økt innovasjon på i stor grad (skår 4 og 5).

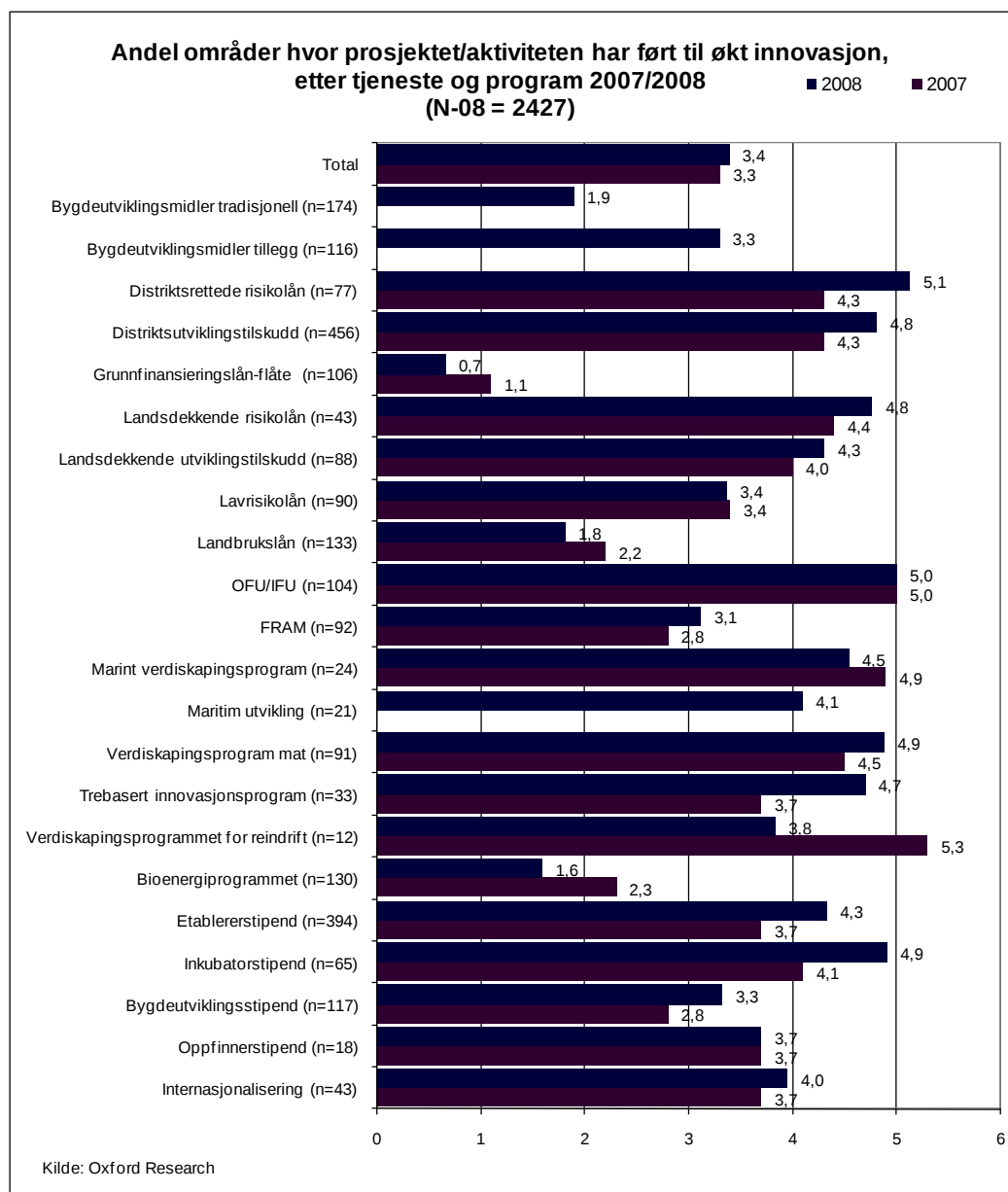
I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt innovasjon på 3,4 av totalt 22 områder. Dette er en økning på 0,1 sammenliknet med 2007-årgangen. En slik overordnet betraktning skulle kanskje tilsi at innovasjonsgraden er stabil, men tilslører faktisk betydelige variasjoner mellom tjenestene og programmene. Antall innovasjonsbidrag er størst blant mottakerne av Distriktsrettede risikolån (5,1 områder), Verdiskapingsprogram mat og Inkubatorstipend (4,9 områder), mens de er minst blant de som har fått støtte gjennom Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (0,7 områder), Bioenergiprogrammet (1,6 områder) og Landbrukslån (1,8 områder).

Vi finner at det har skjedd visse endringer på rekkefølgen når det gjelder antall områder siden 2007-årgangen, både når det gjelder høye og lave antall innovasjonsbidrag.

Størst økning i antall innovasjonsområder har det vært i prosjekter knyttet til Trebasert innovasjonsprogram som har økt fra 3,7 til 4,7, Inkubatorstipend som har økt fra 4,1 til 4,9 og Distriktsrettede risikolån som har økt fra 4,3 til 5,1. Størst reduksjon i antall innovasjonsområder har det vært i prosjekter knyttet til Verdiskapingspro-

grammet for reindrift og Bioenergiprogrammet, som henholdsvis har en reduksjon på 5,3 til 3,8 og 2,3 til 1,6 mellom 2007 og 2008.

Figur 30: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter tjeneste

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

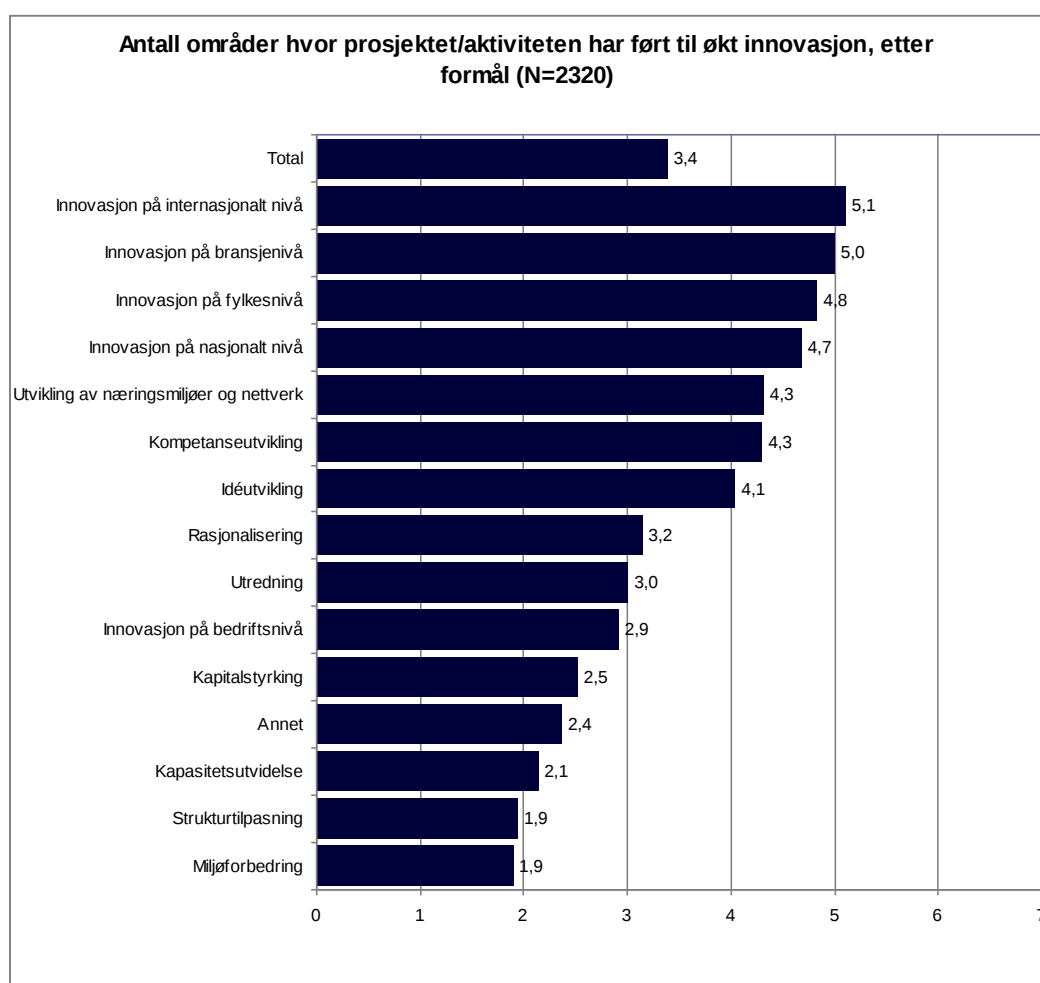
9.3.2 Samlet bidrag til innovasjon etter formål

Vi så tidligere at det er klare forskjeller i forventninger til innovasjon mellom prosjekter som har ulike formål. Vi har derfor også undersøkt i hvilke grad det er variasjoner i samlet bidrag, i form av antall områder hvor det forventes effekter. Som det illustreres i neste figur er det klare forskjeller i resultatene ut fra formål. Det forventes flest innovasjoner på områder knyttet til formålene Innovasjon på internasjonalt nivå (5,1

områder), på bransjenivå (5,0 områder) og på fylkesnivå (4,8 områder). I tillegg er det interessant å se at prosjekter knyttet til Idéutvikling forventer at det innoveres på 4,1 områder, noe som avkrefter hypotesen om at dette er svært fokuserte og ”smale” prosjekter. Tradisjonelt har man antatt at prosjekter innen dette formålet har fokusert på én idé, og at innovasjonsbredden dermed er relativt begrenset, men analysen viser altså noe annet.

Prosjekter med formål Miljøforbedring og Strukturtilpasning er dem hvor det forventes innovasjoner på færrest områder, henholdsvis 1,9. Dette er ikke unaturlig da disse formålene er relativt ”spisse”.

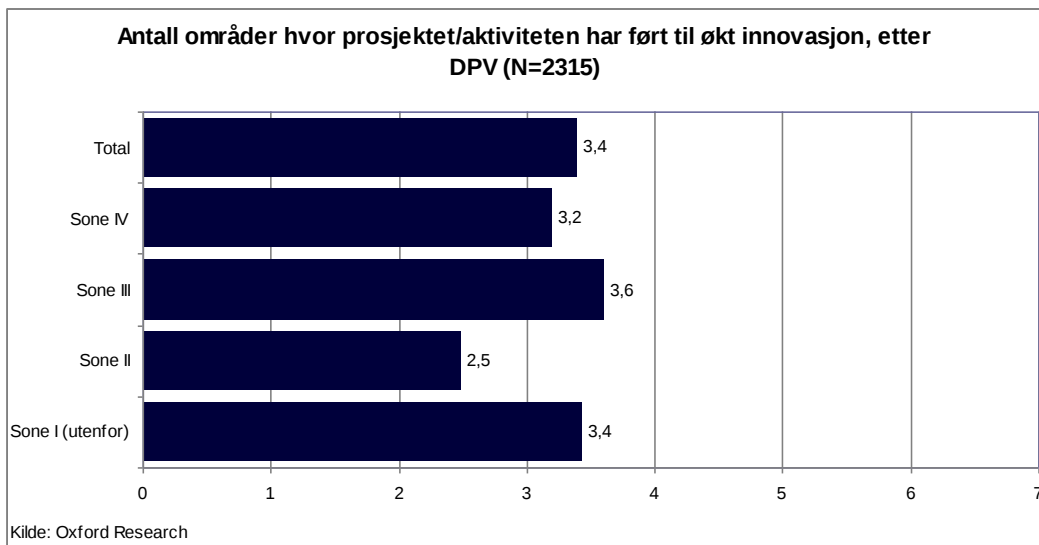
Figur 31: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter formål, 2008

9.3.3 Samlet bidrag til innovasjon etter distriktspolitisk virkeområde

I neste figur vises det i hvilke grad det er forskjell i antall bidrag til innovasjon ut fra distriktspolitisk virkeområde. Som for de enkelte områdene er det få store forskjeller i samlet bidrag til innovasjon ut fra distriktspolitisk virkeområde. Vi ser at sone II og III skiller seg ut som henholdsvis høyest og lavest antall. For sone II er skåren 2,5, mens den ligger på 3,6 for sone III.

Figur 32: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter distrikts-politisk virkeområde, 2008

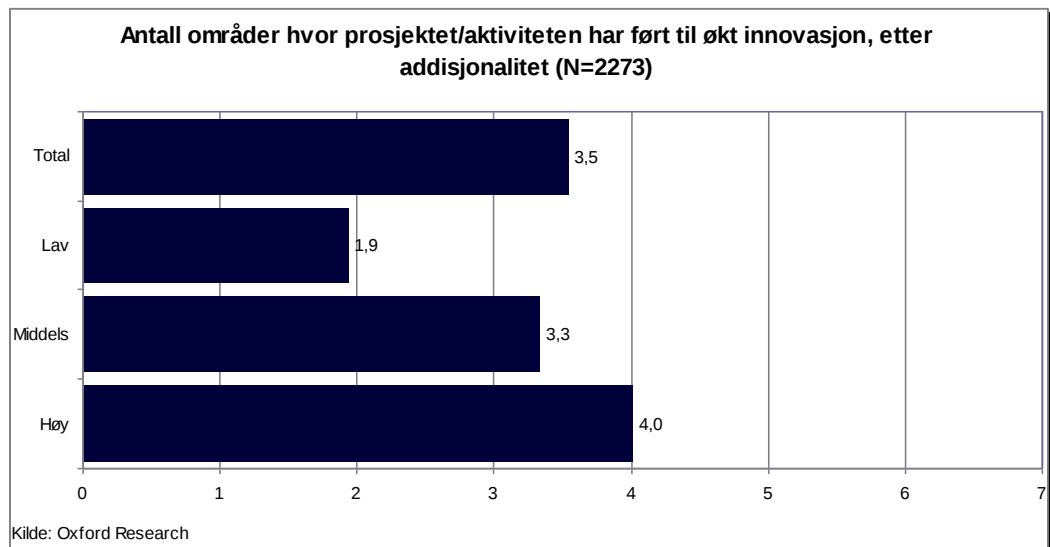
9.3.4 Samlet bidrag til innovasjon etter addisjonalitet

Kunststykket Innovasjon Norge skal utføre er å kombinere innovasjon- og utviklingsbidrag med også å ha en utløsende effekt. Det skal dermed være en fornuftig balanse mellom prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet og resultater i form av bidrag blant annet til innovasjon. Ett mål på hvorvidt man lykkes med denne avveiningen i praksis, illustreres i neste figur.

Som vi ser av figuren under, så er innovasjonsbidraget størst blant prosjektene med høy addisjonalitet (4,0 områder) og minst blant de med lav addisjonalitet (1,9 områder).

Når det gjelder innovasjonsbidraget blant prosjektene med høy addisjonalitet har gjennomsnittsskåren økt fra 3,5 til 4,0 områder fra 2007 til 2008, mens skåren blant prosjekter med lav addisjonalitet har blitt redusert fra 2,4 til 1,9 perioden. Dette betyr at det ikke er slik at en oppnår dårligere resultater selv om prosjektet har høy addisjonalitet, snarere tvert i mot. Dette kan igjen innebære at Innovasjon Norge har funnet en fornuftig balanse mellom risikoen som tas og forventede prosjekresultater. Dette vil en få et nærmere innblikk i gjennom etterundersøkelsen som skal gjennomføres i 2012.

Figur 33: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter distrikts-politisk virkeområde, 2008

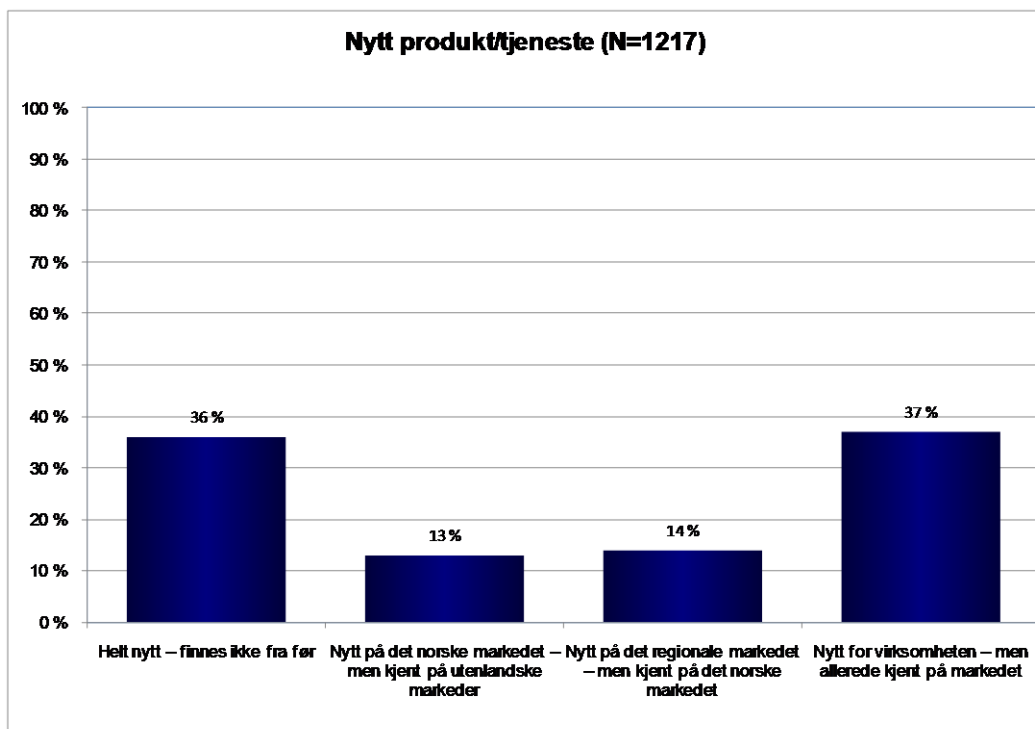
9.4 Prosjektenes/aktivitetenes nyhetsverdi

På samme måte som Innovasjon Norge kategoriserer innovasjonsprosjekter i henhold til nivå i prosjektformålene, ble bedriftene bedt om å spesifisere hva et nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode innebar for dem. Dermed får en et inntrykk av innovasjonenes nyhetsgrad. I utgangspunktet kan det innebære alt fra at utvikling av noe som er nytt for bedriften til vesentlige innovasjonsgjennombrudd på internasjonalt nivå. Vi vil presisere at innovasjon her er begrenset til å omfatte produkt- og prosessendringer, ikke markedsutvikling. Det ble stilt to spørsmål framfor ett, slik som i 2007-årgangne, for å belyse dette området i 2008-årgangen. Det ene omfatter utvikling av nytt produkt/tjeneste, mens det andre omfatter utvikling av ny produksjonsteknologi eller -metode.

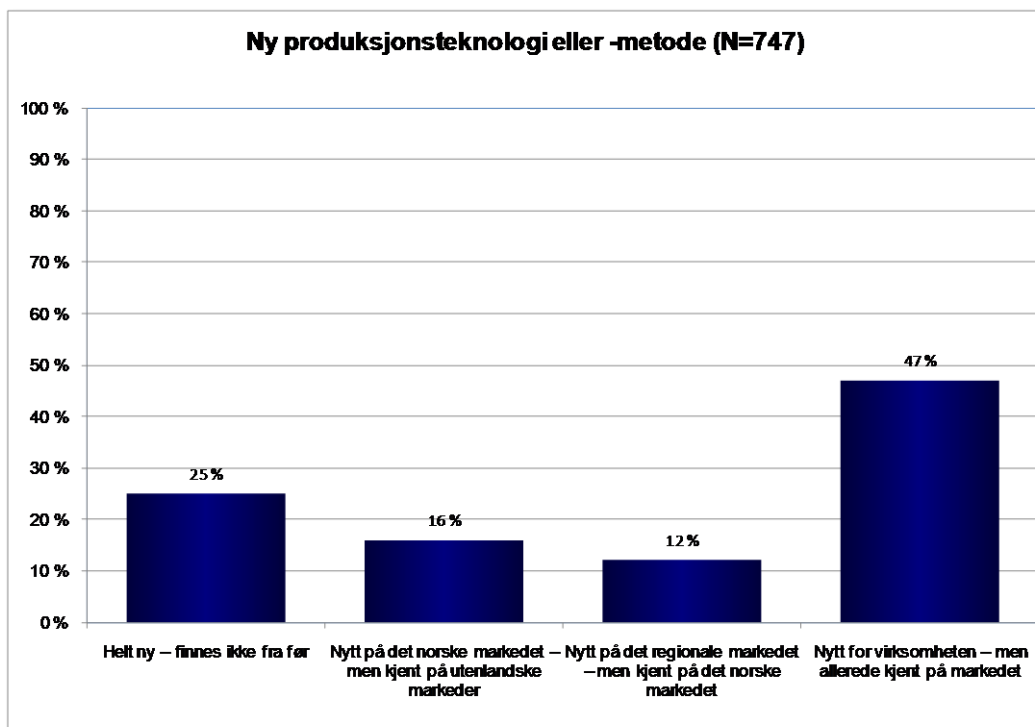
På bakgrunn av en slik endring i spørsmålsformulering er det ikke mulig å gjøre en direkte sammenlikning av resultatene på dette området over tid.

Når det gjelder innovasjon knyttet til produkt/tjeneste, finner vi at 36 % av nyvinningene er helt nye, 37 % er kun nye for bedriften. Kun 13 til 14 % oppgir at de enten er nye for det norske markedet eller i bransjen. I forhold til innovasjon knyttet til produksjonsteknologi, finner vi at 25 % av nyvinningene er helt nye, 47 % er kun nye for bedriften. Kun 16 til 12 % oppgir at de enten er nye for det norske markedet eller i bransjen.

Figur 34: Utvikling av nytt produkt/tjeneste, 2008

Figur 35 Utvikling av ny produksjonsteknologi eller -metode, 2008

9.4.1 Radikale innovasjoner etter tjenester og programmer

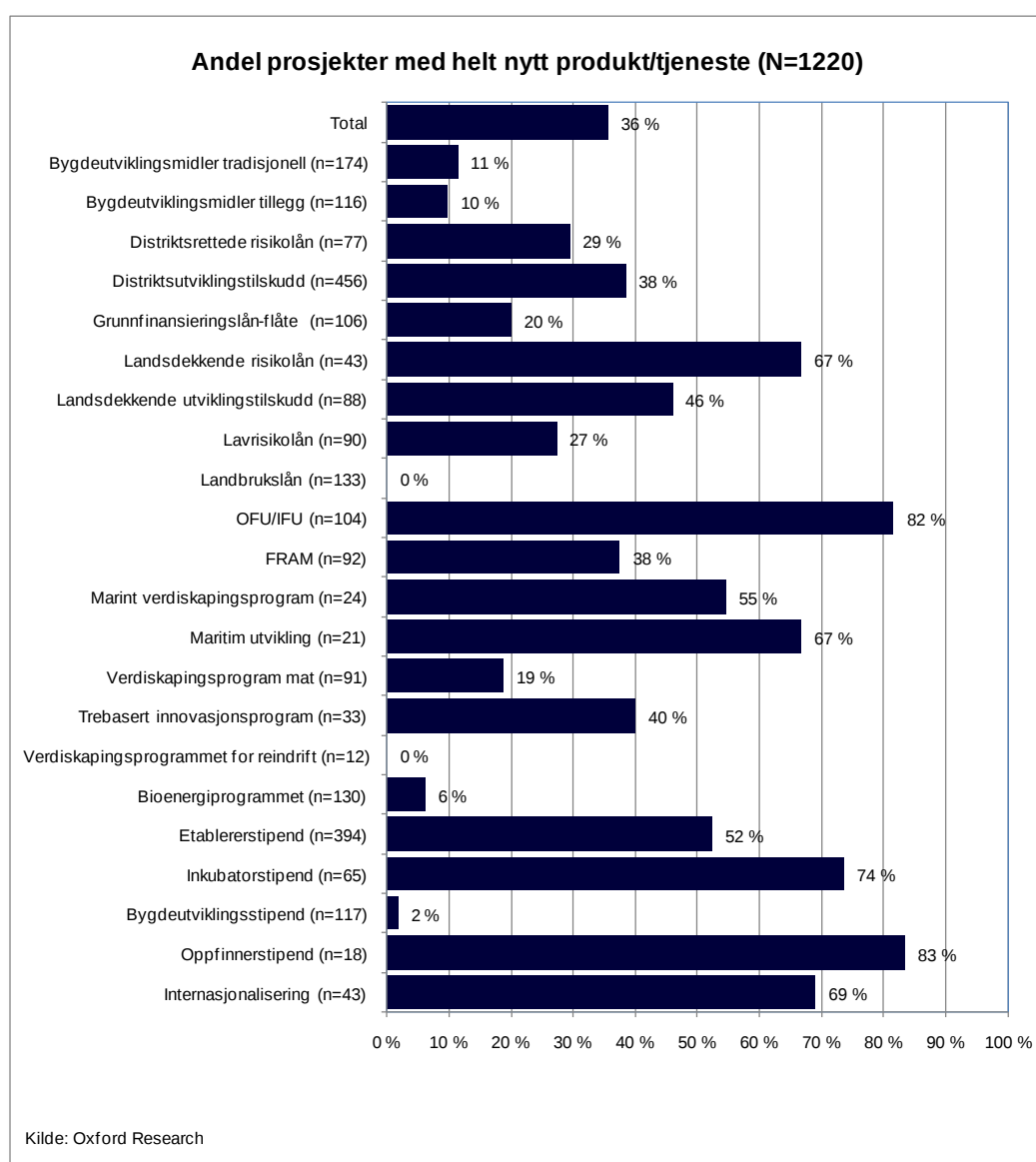
I de neste figurene illustreres hvor stor andel av mottakerne av de ulike tjenestene og programmene som oppgir at de har utviklet et helt nytt produkt, produksjonsteknologi/-metode som ikke finnes fra før.

Prosjektene/aktivitetene har i sterkest grad bidratt til et helt nytt produkt/tjeneste

blant de som har fått støtte gjennom Oppfinnerstipend, OFU/IFU og Inkubatorstipend. De har i minst grad gjort det samme blant mottakerne av Landbrukslån, Verdiskapingsprogrammet for reindrift og Bygdeutviklingsstipend. Dette er som forventet ut fra formålet med disse tjenestene. For de tre førstnevnte tjenestene/programmene legges det stor vekt på at de skal bidra til utvikling av helt nye produkter, mens de to sistnevnte tjenestene først og fremst skal gå til fysiske investeringer og tiltak på den enkelte gård mv.

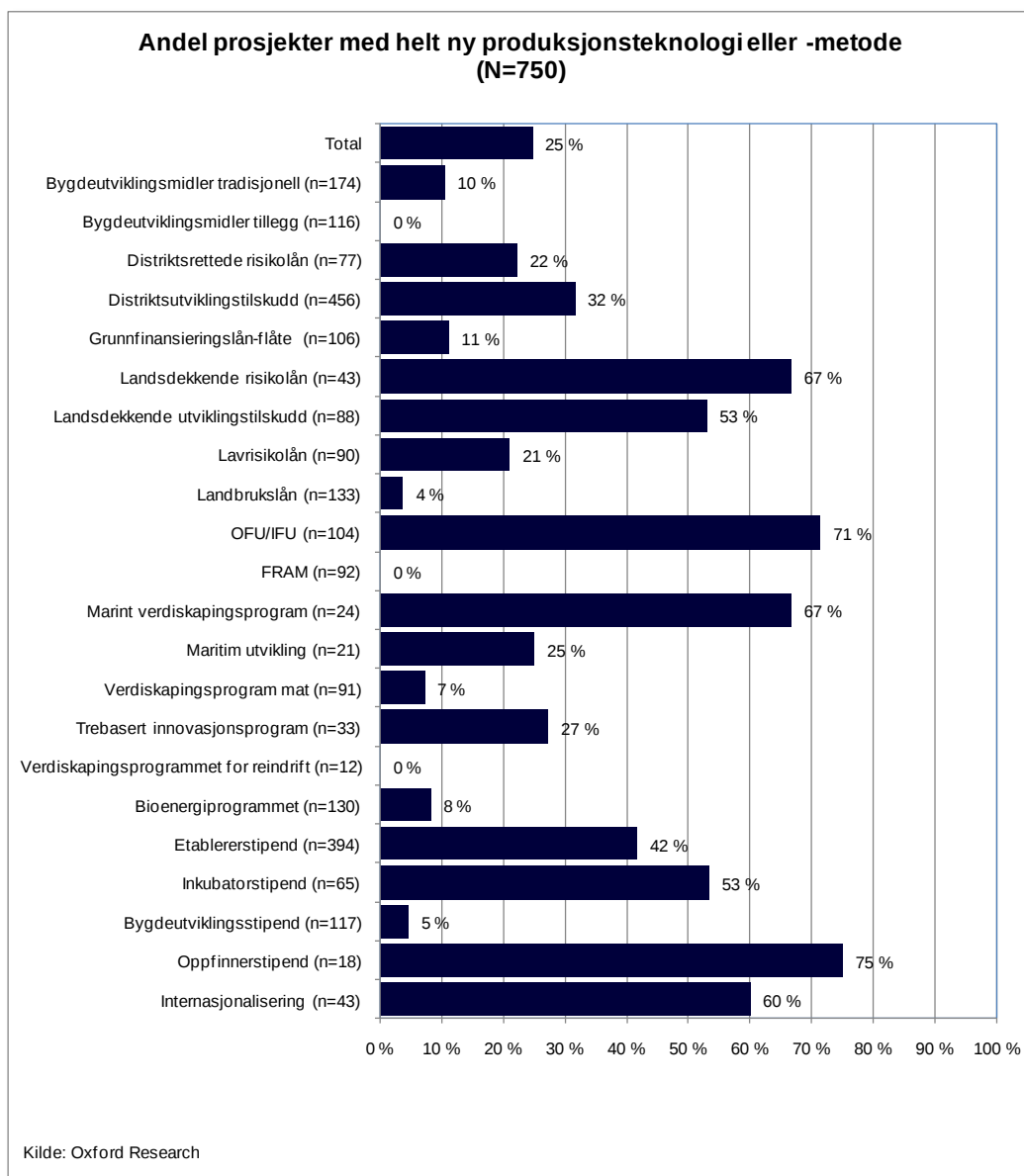
Når det gjelder produksjonsteknologi eller –metode ser vi at Oppfinnerstipend, OFU/IFU skårer høyt også her i forhold til helt nytt innovasjonsbidrag. Mottakerne som i minst grad oppgir utvikling av helt ny produksjonsteknologi eller –metode er Bygdeutviklingsmidler-tillegg, FRAM og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

Figur 36: Andel prosjekter/aktiviteter med helt nytt produkt/tjeneste, etter tjeneste og program, 2008

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

Figur 37: Andel prosjekter/aktiviteter med helt ny produksjonsteknologi eller -metode, etter tjeneste og program, 2008

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

Kapittel 10. Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem

Andel superinnovatører har holdt seg rimelig konstant fra 2007-årgangen, mens andelen utviklingsorienterte har gått ned og andelen driftsorienterte økt. I motsetning til for 2007-kullet er det ingen signifikante forskjeller i andelen superinnovatører mellom kvinner og menn. Det er en like stor andel kvinnerettede prosjekter blant superinnovatørene som det antall prosjekter tilsier.

I dette kapitlet har vi forsøkt å gjøre en oppsummerende analyse av prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, atferdsendring samt innovasjon. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriftene, det vil si er karakteristika ved dem som kan bidra til å gi dem konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at bidraget til konkurransefortrinn vil være størst dersom en får til utvikling på et bredt spekter av områder. På den måten blir bedriftene mer unike, noe vil gjøre det vanskeligere å kopiere dem. Dette vil igjen gjøre det lettere for dem å opprettholde konkurransefortrinnet over tid.

I det videre vil vi gruppere bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er samt bruke denne grupperingen til å se nærmere på hva som karakteriserer de ulike gruppene. En slik tilnærming vil både være med på å belyse i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål samt gi innspill i forhold til hvordan organisasjonen kan utvikle seg videre. Dette gjelder spesielt i forhold til prosjektseleksjon. Her må en imidlertid være bevisst på de ulike føringene som Innovasjon Norge har å forholde seg til. Organisasjonen kan kun gjøre omprioriteringer innenfor gitte rammer.

10.1 Andel utviklingsorienterte bedrifter

For å identifisere hvor utviklingsorienterte bedriftene kan sies å være, har vi gjennomført en klusteranalyse. Klusteranalyse er en statistisk analyseteknikk som grupperer virksomhetene ut fra fellestrekk ved dem. Det innebærer at en må velge ut minst en variabel som bedriftene skal grupperes etter, men det mest vanlige er å benytte flere. I vårt tilfelle har vi valgt å ta utgangspunkt i fire variabler. Disse representerer hvert av de fire kapitlene foran, og er:

- Samlet bidrag til økt samarbeid
- Samlet bidrag til økt kompetanse
- Samlet bidrag til atferdsendringer
- Samlet bidrag til økt innovasjon

Vi går ikke nærmere inn på disse variablene her, men viser til den detaljerte omtalen i de foregående kapitlene. Vi vil imidlertid påpeke at det har skjedd en endring i måten innovasjon måles på fra i år til i fjor. Respondentene blir nå også spurt om organisatoriske innovasjoner. Det gjør beregningsgrunnlaget ikke er helt identisk, men endringene er så små at det fortsatt er uproblematisk å gjøre sammenligninger med tidligere år så lenge som en holder seg til analyser på overordnet nivå, det vil si ser på variasjoner i utviklingsorientering ut fra ulike bakgrunnsvariabler.

10.1.1 Resultater av analysen

Den gjennomførte klusteranalysen viser at bedriftene kan deles inn i tre hovedgrupper basert på deres skår på samlet antall bidrag til henholdsvis samarbeid, kompetanse, atferdsendring og innovasjon. I tabellen under illustreres det hvordan virksomhetene i de tre gruppene i gjennomsnitt skårer på disse indikatorene. Gruppe 1 består av 54 prosent av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire indikatorene og kan betegnes som "De driftsorienterte". Gruppe 2 utgjør 33 prosent av bedriftene. Disse skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som "De utviklingsorienterte". Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 13 prosent bedriftene. Den gruppen skårer høyest på alle indikatorene, og kan kalles "Superinnovatørene".

Vi vil understreke at de navnene som vi har satt på gruppene, er "satt på spissen", og kun er ment å være noen hovedtypologier som det kan diskuteres ut fra. Vi vil også påpeke at de tallene som gjengis i tabellen under er gjennomsnittstall. Dette innebærer at det vil være en viss variasjon i skåren på de enkelte indikatorene mellom bedriftene som tilhører de ulike hovedgruppene. Variasjonen vil imidlertid langt fra være så stor at disse bedriftene ikke kan sies å tilhøre en bedriftsgruppe som har relativt like karakteristika på et overordnet nivå.

Sammenlignet med forrige forundersøkelse har resultatene endret seg en god del. Andelen superinnovatører har holdt seg rimelig konstant, mens andelen utviklingsorienterte har gått ned med 13 prosentpoeng og andelen driftsorienterte økt med 16 prosentpoeng. Sammenligner en derimot resultatene med 2006-årgangen, er de tilnærmet like. Det er dermed vanskelig å si om det er resultatene for 2007-årgangen som representerer et unntak før en får gjennomført enda en forundersøkelse.

For å få et godt inntrykk av hvordan utviklingen i bedriftenes utviklingsorientering har vært, er det ikke nok å kun se på hvor stor andel som tilhører de 3 gruppene. En må også undersøke hvordan virksomhetene i de 3 gruppene skårer på de variablene som er utgangspunktet for klyngeanalysen. Når en gjør dette, finner en at det har skjedd en viss endring fra 2007 til 2008-kullet i hvordan særlig de driftsorienterte skårer. I 2008-årgangen skårer de driftsorienterte både høyere i forhold til samarbeid og kompetanse, mens de skårer noe lavere i forhold til innovasjon. Det er vanskelig å si om dette er en positiv eller negativ utvikling. Det er svært komplekse årsaks/virknings-sammenhenger mellom de ulike dimensjonene. Om resultatene fra 2008-årgangen vil føre til bedre eller dårligere resultater på sikt enn 2007-årgangen, er det således vanskelig å ha noen klar formening om.

Tabell 27: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent, 2008

Karakteristika	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Antall bidrag til samarbeid	2,2	4,4	5,2
Antall bidrag til kompetanse	1,1	5,2	7,5
Antall bidrag til atferdsendring	1,2	4,2	5,7
Antall bidrag til innovasjon	0,9	4,8	9,8

Tabell 27: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent, 2008

Karakteristika	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Andel i gruppen 2008	54 %	33 %	13 %
Andel i gruppen i 2007	38 %	46 %	16 %
Andel i gruppen i 2006	52 %	37 %	11 %

10.2 Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene

For at en i større grad skal kunne forklare hvorfor de tre gruppene blir som de blir, samt kunne bruke resultatene til å videreutvikle Innovasjon Norge i større grad, kreves det en dypere forståelse av hva som kjennetegner bedriftene i de tre gruppene. I det videre vil vi se på hva som karakteriserer de tre gruppene ut fra noen sentrale kjennetegn ved prosjektene og bedriftene.

10.2.1 Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene

De to forrige analysene viste at det var svært store forskjeller mellom de tre gruppene ut fra hvilke tjenester og programmer som de besto av. Også i år har vi derfor sett nærmere på tjeneste- og programfordelingen i gruppene. Som tidligere framgår det at det er store forskjeller mellom gruppene. Hovedforskjellene gjør seg gjeldende blant ”De driftsorienterte” på den ene siden og ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene” på den andre siden. Blant ”De driftsorienterte” er det en klar overvekt av Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell, Landbrukslån, Grunnfinansieringslån-flåte og Bioenergiprogrammet mens blant ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene” er en relativ overvekt av Distriktsutviklingstilskudd og Etablererstipend. Ser en kun på ”Superinnovatørene”, er det i tillegg verdt å merke seg at det er en relativ overvekt av mottakere av OFU/IFU, Distriktsrettede risikolån og Landsdekkende utviklingstilskudd blant dem. Dette er i stor grad det samme bildet som i forrige undersøkelse.

Tabell 28: Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene, 2008

Tjeneste/program	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (n=174)	33 %	13 %	2 %
Bygdeutviklingsmidler-tillegg (n=116)	9 %	9 %	6 %
Distriktsrettede risikolån (n=77)	2 %	2 %	6 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=456)	11 %	24 %	30 %
Grunnfinansieringslån-flåte (n=106)	5 %	1 %	0 %
Landsdekkende risikolån (n=43)	1 %	2 %	2 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=88)	2 %	4 %	5 %
Lavrisikolån (n=90)	3 %	2 %	3 %
Landbrukslån (n=133)	9 %	2 %	2 %
OFU/IFU (n=104)	1 %	7 %	7 %
FRAM (n=92)	3 %	3 %	2 %

Tabell 28: Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene, 2008

Tjeneste/program	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Marint verdiskapingsprogram (n=24)	0 %	1 %	1 %
Maritim utvikling (n=21)	0 %	1 %	0 %
Verdiskapingsprogram mat (n=91)	2 %	3 %	4 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=33)	1 %	1 %	1 %
Verdiskapingsprogrammet for reindrift (n=12)	0 %	1 %	0 %
Bioenergiprogrammet (n=130)	7 %	1 %	3 %
Etablererstipend (n=394)	6 %	14 %	16 %
Inkubatorstipend (n=65)	1 %	3 %	3 %
Bygdeutviklingsstipend (n=117)	3 %	3 %	3 %
Oppfinnerstipend (n=18)	0 %	0 %	1 %
Internasjonalisering (n=43)	1 %	2 %	3 %
Total	100 %	100 %	100 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

10.2.2 Størrelsesfordeling i de tre gruppene

I forhold til et markedssviktperspektiv er det interessant å se nærmere på i hvilken grad det er slik at det er en overvekt av noen størrelseskategorier i noen av de tre gruppene. Resultatene viser at det særlig er et skille mellom ”Superinnovatørene” på den ene siden og ”De driftsorienterte” på den annen side. Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant ”Superinnovatørene”, mens det er relativt flere som har mellom 5-9 og 20 eller flere ansatte. I denne sammenheng er det imidlertid viktig å være klar over at det er store forskjeller i tjeneste- og programfordelingen. Blant de minste bedriftene er det en overvekt av tjenester og programmer rettet mot primærnæringene.

Tabell 29: Størrelsesfordeling i de tre gruppene, 2008

Bedriftsstørrelse	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
0 til 4 årsverk	83 %	71 %	59 %
5 til 9 årsverk	7 %	10 %	17 %
10 til 19 årsverk	4 %	9 %	8 %
20 til 49 årsverk	3 %	7 %	10 %
50 eller flere årsverk	2 %	3 %	6 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.3 Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde i de tre gruppene

Vi har også undersøkt i hvilken grad det er forskjeller mellom de tre gruppene når det gjelder bedriftenes lokalisering ut fra distriktspolitisk virkeområde. Resultatene viser at det er visse forskjeller mellom gruppene, men at disse forskjellene har blitt mindre enn for 2007-kullet. Det er en relativ svak overvekt av bedrifter innen det distriktspolitiske virkeområdet blant ”De driftsorienterte”, mens det er relativ sett noen flere virksomheter utenfor virkeområdet blant ”Superinnovatørene”. Som i fjor vil vi imidlertid påpeke at det også er et flertall (63 prosent) av bedrifter innen det distriktspolitiske virkeområdet blant ”Superinnovatørene”, og at denne andelen har økt med 6 prosentpoeng fra i fjor. Dette innebærer at en sterkere satsing på disse også vil være mulig uten en stor nedprioritering av det distriktspolitiske virkeområdet. Her er det imidlertid viktig å være klar over at det kan være ulikheter i hvor mange gode prosjekter som er tilgjengelige utenfor og innenfor virkeområdet.

Tabell 30: Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde i de tre gruppene, 2008

DPV	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Sone IV	34 %	28 %	28 %
Sone III	30 %	31 %	35 %
Sone II	4 %	2 %	1 %
Sone I (Utenfor)	32 %	39 %	37 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.4 Bedriftenes alder i de tre gruppene

Bedriftenes resultater og behov varierer ofte ut fra hvilken livsfase de er i. For å belyse noe av dette, har vi sett nærmere på i hvilken grad det er ulikheter mellom bedriftene i de tre gruppene knyttet til når virksomheten ble etablert. Som det illustreres i tabellen under, er det visse forskjeller mellom gruppene. Som for 2007-kullet er hovedtendensen at både ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene” består av en større andel yngre bedrifter enn hva som er tilfelle blant ”De driftsorienterte”. Det er grunn til å tro at dette henger sterkt sammen med tjeneste- og programfordelingen. Blant de eldste virksomhetene er det en overvekt av mottakere av Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell og Landbrukslån, og som vi har sett over, er disse to tjenestene overrepresentert blant ”De driftsorienterte”.

Tabell 31: Fordeling ut fra etableringsår i de tre gruppene

Etableringsår	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
2008-2009	15 %	20 %	17 %
2005-2007	16 %	24 %	27 %
Før 2005	58 %	49 %	53 %
Ikke etablert bedrift	11 %	7 %	3 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.5 Fordeling ut fra prosjektformål i de tre gruppene

Innovasjon Norge har betegnet alle prosjektene ut fra hvilket formål de har. I tabellen nedenfor illustreres det hvor stor andel av prosjektene i de tre gruppene som tilhører de ulike prosjektformålene. Samlet sett er det her store forskjeller mellom gruppene. Sammenlignet med bedriftene som tilhører ”De driftsorienterte” er det blant ”Superinnovatørene” en vesentlig større andel prosjekter som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå, Innovasjon på nasjonalt nivå, Innovasjon på bransjenivå, Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, mens det blant ”De driftsorienterte” er klart flere prosjekter som er knyttet til Innovasjon på bedriftsnivå og Kapasitetsutvidelse. Som for bedriftsalder er det grunn til å tro at hovedårsaken til disse forskjellene er ulikheter i tjeneste- og programfordelingen. Forskjeller i formål er nettopp knyttet opp mot målsetningen til de ulike tjenestene og programmene.

Tabell 32: Fordeling ut fra prosjektformål i de tre gruppene, 2008

Formål	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Kapasitetsutvidelse	23 %	9 %	5 %
Rasjonalisering	3 %	3 %	1 %
Strukturtilpasning	5 %	1 %	1 %
Kompetanseutvikling	3 %	7 %	6 %
Kapitalstyrking	2 %	1 %	1 %
Miljøforbedring	7 %	2 %	2 %
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	2 %	6 %	6 %
Utredning	4 %	2 %	4 %
Annet	11 %	7 %	4 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	5 %	19 %	24 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	2 %	9 %	8 %
Innovasjon på bransjenivå	3 %	10 %	13 %
Innovasjon på fylkesnivå	3 %	5 %	8 %
Innovasjon på bedriftsnivå	25 %	18 %	16 %
Idéutvikling	1 %	2 %	2 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.6 Fordeling ut fra andre kjennetegn i de tre gruppene

Innovasjon Norge har karakterisert prosjektene ut fra noen utvalgte kjennetegn ved dem og målgruppen som får støtte. Dette er blant annet om prosjektet kan betegnes som kvinnerett, internasjonalisering, IT-rettet, miljørett, designorientert, kompetanserett og ungdomsrett. I tabellen under vises det hvor stor andel av prosjektene i de tre gruppene som tilhører disse. Ut fra en totalvurdering er det stor forskjell mellom gruppene. Sammenlignet med bedriftene som tilhører ”De driftsorienterte” gjennomfører ”Superinnovatørene” prosjekter som i mindre grad er ungdomsrett, men i større grad er knyttet opp til internasjonalisering, IT, design og kompetanse.

Dette innebærer at det er nødvendig å foreta en avveining mellom prioriterte målgrupper og ønskede karakteristika ved prosjektet når en skal ta stilling til hvem som får støtte. I den sammenhengen er det imidlertid viktig å være klar over at det er andre bakenforliggende faktorer som kan være med på å forklare hvorfor det er færre ungdomsrettede prosjekter blant ”Superinnovatørene”. Mest nærliggende er tjeneste- og programfordelingen, men det kan også være ulikheter i prosjektstørrelse, prosjektformål og bedriftsalder.

I fjorårets undersøkelse fant vi at det var relativt færre kvinnerette prosjekter blant superinnovatørene enn det andelen prosjekter skulle tilsi. I år er det derimot ingen slik tendens. Dette innebærer at det ikke er noen signifikante forskjeller i andelen superinnovatører ut fra kjønn, det vil si at det er en like stor andel kvinnerettede prosjekter blant ”Superinnovatørene” som det antall prosjekter tilsier.

De virksomhetene som tilhører ”De utviklingsorienterte” befinner seg klart nærmere ”Superinnovatørene” enn ”De driftsorienterte”. Dette gjelder særlig i forhold til prosjektkjennetegnene internasjonalisering, IT, design og kompetanse. Her er det relativt små forskjeller mellom ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene”.

Tabell 33: Fordeling ut fra prosjektkjennetegn i de tre gruppene, 2008

Kjennetegn	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Kvinnerettet	32 %	33 %	37 %
Internasjonalisering	11 %	35 %	42 %
IT-rettet	3 %	13 %	12 %
Miljørettet	11 %	12 %	18 %
Designorientert	4 %	14 %	18 %
Kompetanserettet	14 %	28 %	36 %
Ungdomsrettet	19 %	15 %	11 %

10.2.7 Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene

Det er rimelig å anta at det er en sammenheng mellom prosjektets størrelse og hvilke resultater som oppnås. For å få et inntrykk av prosjektets størrelse, har vi valgt å ta utgangspunkt i innvilget beløp fra Innovasjon Norge. I tabellen nedenfor illustreres det hvilket beløp bedriftene i de tre gruppene i gjennomsnitt har fått fra Innovasjon Norge i 2008. Som i fjor er det innvilgede beløpet noe høyere blant ”De driftsorienterte”, men forskjellen er langt fra stor nok til at den er statistisk signifikant. Dette innebærer at Innovasjon Norge i stor grad bidrar med det samme kronebeløpet i de tre gruppene.

Som vi tidligere har sett, er det visse forskjeller i tjeneste- og programfordelingen. Dette er noe som en må ta hensyn til når en skal vurdere effekten av den innvilgede støtten. Støtteelementet av 1 krone som tilskudd og 1 krone som lån er forskjellig, noe som innebærer at en ideelt sett bør gjøre støtten om til støtteekvivalenter for å få et mer riktig sammenligningsgrunnlag. Som det framgår av tjeneste- og programfordelingen beskrevet tidligere i dette kapittelet, er det en noe større låneandel blant ”De driftsorienterte” enn det er blant ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene”. Forskjellen i låneandel er imidlertid ikke stor. I og med at ”De driftsorienterte” får

innvilget et noe større absolutt beløp fra Innovasjon Norge enn ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene”, betyr det at det innvilgede beløpet i de tre gruppene vil være relativt likt dersom en måler det ut fra støttekvivalenter/støtteelement¹³. Dette innebærer at forskjellene i fordelingen mellom lån og tilskudd ikke bør ha så stor betydning i praksis.

Tabell 34: Fordeling ut fra innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene, 2008			
	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Innvilget beløp	840 592 kr	780 545 kr	825 822 kr

10.2.8 Addisjonalitet i de tre gruppene

Innovasjon Norge må finne en balanse mellom hvilke resultater som oppnås gjennom prosjektet og graden av utløsende effekt (addisjonalitet). I tabellen under vises det hvordan addisjonaliteten fordeler seg i de tre gruppene. Det er klare forskjeller mellom dem. Som i de to forrige undersøkelser finner en høyest andel prosjekter med høy og middels addisjonalitet blant ”Superinnovatørene” og ”De utviklingsorienterte”. De høyere forventede ”myke effektene” hos ”Superinnovatørene” går dermed ikke på bekostning av utløsende effekt. ”Superinnovatørene” skårer høyest på begge deler. En viktig forklaringsfaktor her er den tjeneste- og programfordelingen som gjør seg gjeldende blant disse samt formålet med dem.

Tabell 35: Addisjonalitet i de tre gruppene, 2008			
Addisjonalitet	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Lav	20 %	9 %	6 %
Middels	25 %	21 %	22 %
Høy	50 %	68 %	70 %
Vet ikke	5 %	2 %	2 %

10.2.9 Prosjektenes bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene

Et annet spørsmål som det er vesentlig å se nærmere på, er i hvilken grad det er ulikheter i forventningene til de økonomiske resultatene av prosjektene mellom de tre gruppene. Det illustreres i tabellen under. Som for 2007-kullet er det også her tydelige forskjeller mellom gruppene. Prosjektene bidrar klart minst på alle områdene for ”De driftsorienterte”, mens de er viktigst for ”Superinnovatørene”. For ”De utviklingsorienterte”, er prosjektenes økonomiske bidrag klart nærmere ”Superinnovatørene” enn det er ”De driftsorienterte”.

Samlet innebærer disse resultatene at den høyere andelen prosjekter med høy og middels addisjonalitet blant ”Superinnovatørene” ikke har gått på bekostning av pro-

¹³ Se kapittel 5.5 i etterundersøkelsen for 2003-kullet for en nærmere utdyping. Stiberg-Jamt, R., B. Brastad og H. Furre, 2007. Fremdeles mer å hente. Etterundersøkelse av bedrifter som mottok støtte fra Innovasjon Norge i 2003. Oxford Research, Kristiansand.

sjktresultatene. Prosjektene blant ”Superinnovatørene” har den største andelen prosjekter med høy og middels addisjonalitet samtidig som de oppnår de beste resultatene på alle de områdene som vi har undersøkt. Dette gir indikasjoner på at Innovasjon Norge har funnet en fornuftig balanse mellom risiko og resultater for ”Superinnovatørene”. Hvorvidt disse indikasjonene faktisk stemmer, får vi et bedre inntrykk av når etterundersøkelsen for 2008-kullet er gjennomført. Dette vil skje i 2012.

Tabell 36: Bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene, 2008			
Prosjektbidrag	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Vekst i antall ansatte	31 %	62 %	77 %
Viktig for overlevelse	54 %	69 %	76 %
Viktig for framtidig konkurranseevne	57 %	87 %	95 %
Viktig for lønnsomhetsutvikling	60 %	85 %	94 %

10.2.10 Hva kjennetegner ”Superinnovatørene”?

”Superinnovatørene” har gjennomgående oppnådd de beste prosjektresultatene samtidig som Innovasjon Norge har størst utløsende effekt for disse. Hvilke kjennetegn ved ”Superinnovatørene” kan være med på å forklare dette? Vi vil trekke fram følgende forhold:

- Det er en relativ overvekt av mottakere av Distriktsutviklingstilskudd, Etablererstipend, OFU/IFU, Distriktsrettede risikolån og Landsdekkende utviklingstilskudd blant ”Superinnovatørene”.
- Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant ”Superinnovatørene”.
- Det er relativt sett noen flere virksomheter utenfor det distriktspolitiske virkeområdet blant ”Superinnovatørene”.
- Det er en større andel prosjekter som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå, Innovasjon på nasjonalt nivå, Innovasjon på bransjenivå, Utvikling av næringsmiljøer og nettverk blant ”Superinnovatørene”.
- ”Superinnovatørene” har prosjekter som i mindre grad er ungdomsrettet, men i større grad er knyttet opp til internasjonalisering, IT, design og kompetanse.

Kapittel 11. Prosjektenes bærekraft

I 2008 har bærekraft blitt målt i tre ulike dimensjoner. De to nye dimensjonene, samfunnsmessig og miljømessig bærekraft opptar bedriftene i liten grad, mye mindre enn den økonomiske dimensjonen. For denne fremkommer det at prosjektene har tilnærmet lik betydning for konkurranseevne, noe økt viktighet for lønnsomhet og stabil viktighet for overlevelse. Innovasjon Norge er like viktige for de økonomiske resultatene over hele landet. Stipend- og lånetjenestene er mest viktige totalt sett, mens programmene er minst viktige når det gjelder økonomiske bidrag. Forventningene til at prosjektene vil bidra til økt sysselsetting og omsetting stagnerer.

I årets førundersøkelse er det for første gang tatt inn spørsmål om bedriftenes bærekraft i ulike dimensjoner. Årsaken til dette er at Innovasjon Norge skal arbeide for at behovene til dagens generasjon sikres uten å sette til side kommende generasjoners mulighet til å imøtekomme sine behov. Dette er et mål for alle Innovasjon Norges aktiviteter. De ulike dimensjonene i bærekraftbegrepet er definert som følger:

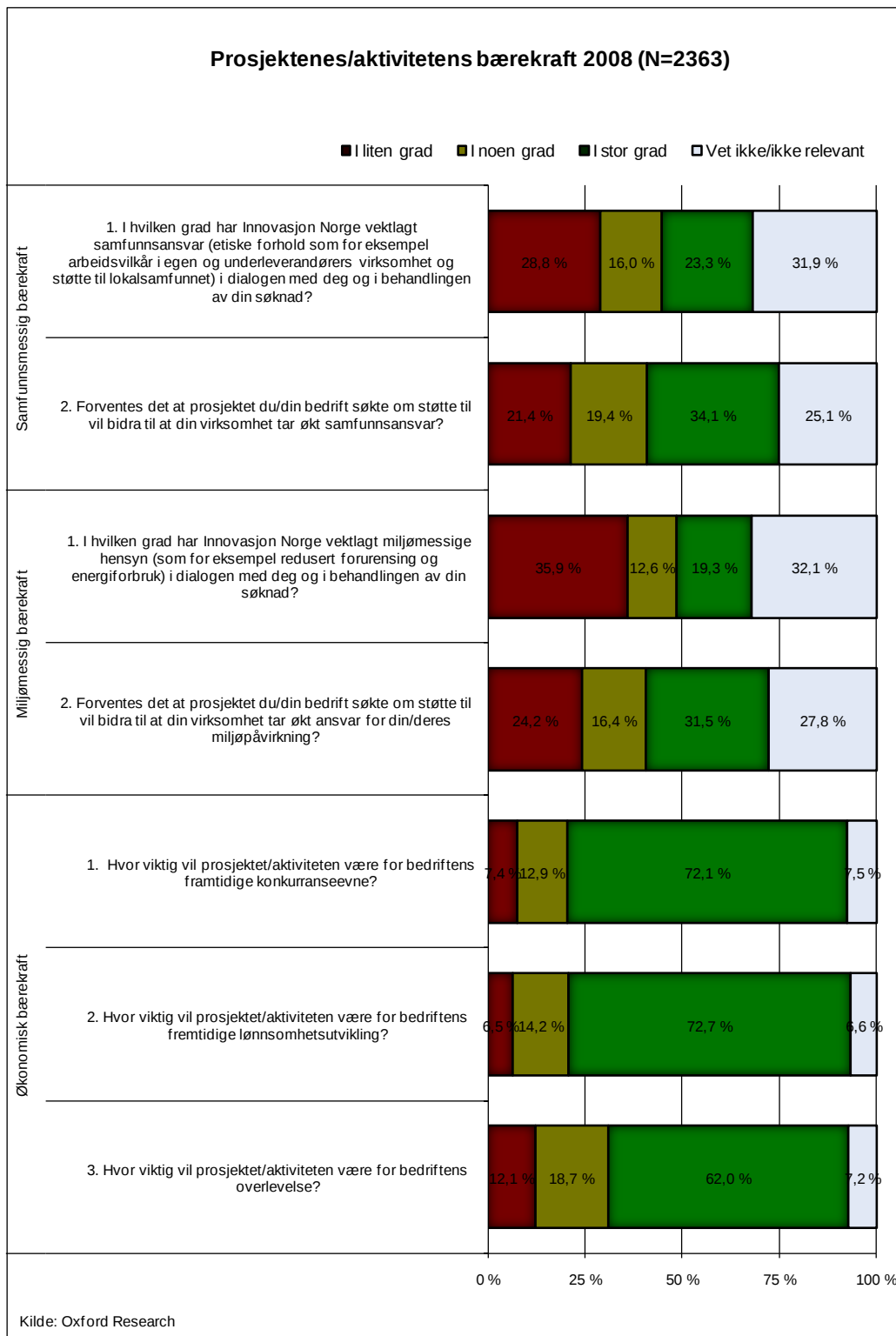
- Sosial dimensjon - Ved å stimulere våre kunder til å ta samfunnsansvar (engelsk: Corporate Social Responsibility (CSR)) og vektlegge dette i alle aktivitetene til Innovasjon Norge. I det følgende blir denne dimensjonen omtalt som samfunnsansvar eller samfunnsmessig bærekraft.
- Miljømessig dimensjon - Ved å prioritere miljødimensjonen enda høyere og videreutvikle Innovasjon Norge som miljøfyrtårn. I det videre blir denne dimensjonen omtalt som miljøansvar eller miljømessig bærekraft.
- Økonomisk dimensjon - Ved å stimulere til prosjekter som gir økt innovasjonsgrad og økonomisk bæreevne i næringslivet over hele landet.

Analysen starter med en oversikt over alle de tre dimensjonene i bærekraftbegrepet. Det er stilt to spørsmål hver knyttet til den sosiale og den miljømessige dimensjonen. Det første spørsmålet adresserer bedriftenes vurdering av hvorvidt Innovasjon Norge har vektlagt den respektive bærekraftdimensjonen i saksbehandlingen. Det andre spørsmålet søker å avdekke bedriftenes forventninger til hvorvidt den respektive dimensjonen vil bli styrket i egen organisasjon som følge av prosjektet/aktiviteten det blir gitt støtte til fra Innovasjon Norge. Den økonomiske dimensjonen er beholdt som i tidligere års førundersøkelser og består av bedriftenes forventninger til konkurranseevne, fremtidig lønnsomhetsutvikling og overlevelse.

De tre dimensjonene er fremstilt i figuren under. Et iøynefallende trekk er den meget høye andel av "Vet ikke/ikke relevant" knyttet til spørsmålene om samfunnsmessig og miljømessig bærekraft. Spesielt tydelig kommer det frem at bedriftene vurderer det slik at Innovasjon Norge ikke har vektlagt disse forholdene i forbindelse med sin søknadsbehandling, da vi her har enda høyere andeler "I liten grad" samt "Vet ikke/ikke relevant" enn for bedriftenes vurderinger av om disse forholdene vil bli styrket. Dette kan tas som en indikasjon på at mange bedrifter, gjerne ofte de små, ikke har et aktivt forhold til disse begrepene. En implikasjon av dette, er at det for senere undersøkelser bør vurderes å videreutvikle spørsmålene knyttet til disse dimensjonene for om mulig å redusere andelen som svarer "Vet ikke/ikke relevant".

Derimot fremkommer det tydelig at prosjektene – som i tidligere år - er viktige for bedriftenes økonomiske bærekraft, og da spesielt for bedriftenes fremtidige lønnsomhetsutvikling og konkurranseevne, og i noe mindre grad for deres overlevelse.

Figur 38: Prosjektene/aktivitetenes bærekraft, 2008

I det videre vil vi se nærmere på de ulike dimensjonene i bærekraftbegrepet og vi starter med den økonomiske dimensjonen. Denne er sammenlignbar med tidligere års forundersøkelser.

11.1 Økonomisk bærekraft

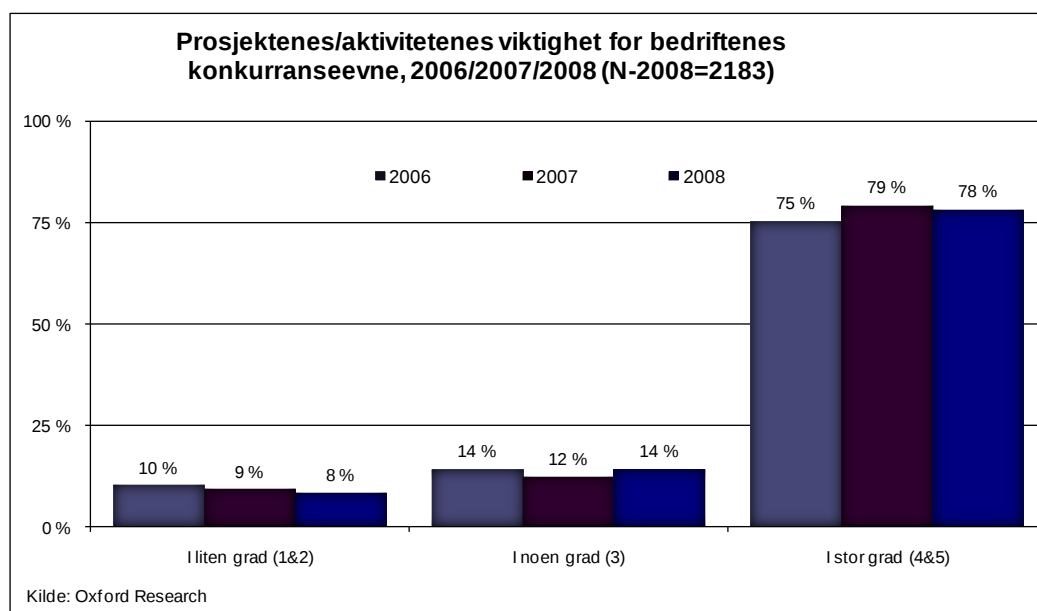
De forventede og allerede realiserte resultatene vi har sett på så langt i denne rapporten når det gjelder økt samarbeid, kompetanse og innovasjon, kan betraktes som midler for å oppnå målsetningen om å gjøre bedrifter mer robuste og lønnsomme. I dette avsnittet ser vi nærmere på hvor viktige prosjektene som Innovasjon Norge har gitt støtte til, er for virksomhetenes overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhet og vekst, hvor vi for sistnevnte går inn på betydningen for omsetningen på ulike markeder, i tillegg til å se på forventet utvikling i antall ansatte.

11.1.1 Viktighet for konkurranseevne

De ulike forholdene konkurranseevne, lønnsomhet og overlevelse henger nøye sammen. Økt konkurranseevne er en vesentlig faktor for å øke lønnsomheten i en bedrift samtidig som lønnsomhet er en viktig faktor for bedriftens overlevelse. Vi skal i det videre se nærmere på disse forholdene. Konkurranseevne kan altså ses på som en forklarende variabel i forhold til lønnsomhet.

Bedriftene er spurt om hvor viktig prosjektene vil være for deres framtidige konkurranseevne. Resultat på dette illustreres i neste figur. Av denne fremgår det at prosjektene forventes å ha svært stor betydning for bedriftenes konkurranseevne. Totalt sett påpeker 78 prosent av bedriftene at prosjektene er viktige (skår 4&5), 14 prosent middels viktige og 8 prosent lite viktige (skår 1&2). I tillegg ser det ut til at andelen som oppgir dette, er økende fra tidligere år. I 2003 var det 67 prosent som gav det samme svaret og i 2006 var andelen økt til 75 prosent, før den nå altså ser ut til å ha stabilisert seg rett i underkant av 80 prosent.

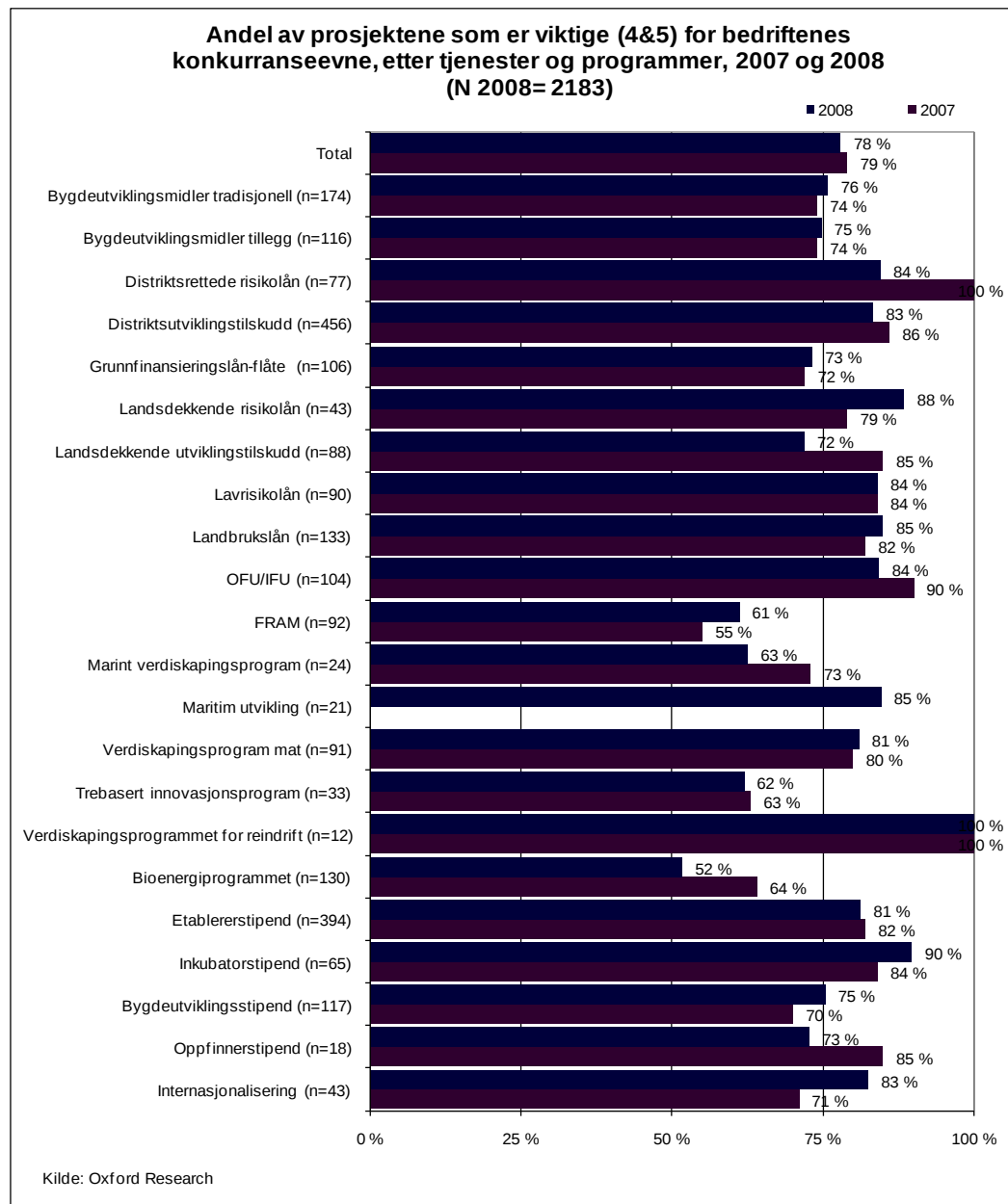
Figur 39: Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes konkurranseevne, 2006-2008

11.1.1.1 Viktighet for konkurranseevne etter tjeneste og program

Tjenestene og programmenes ulike innretning (se siste kapittel), innebærer at det naturlig nok er forskjell i prosjektenes betydning for konkurranseevnen. Generelt finner vi at Stipendjentene er mest betydningsfulle og Programmene minst betydningsfulle for fremtidig konkurranseevne. Dette er ikke overraskende i og med at Programmene representerer relativt begrenset støtte til den enkelte bedrift samt fokuserer mer på samarbeid, kompetanse og innovasjon. Det tar ofte en viss tid før dette slår ut i form av økonomiske resultater i virksomhetene. Imidlertid viser variansanalyser at forskjellene ikke er statistisk signifikante. I neste figur vises andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurranseevne etter tjenester og programmer. De tjenestene og programmene som statistisk sett skiller seg fra de andre er Bioenergiprogrammet med klart lavest andel (52 prosent) og Verdiskapingsprogrammet for reindrift (100 prosent) samt Inkubatorstipend (90 prosent) med klart høyest andel.

Figur 40: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurranseevne etter tjeneste, 2007 og 2008

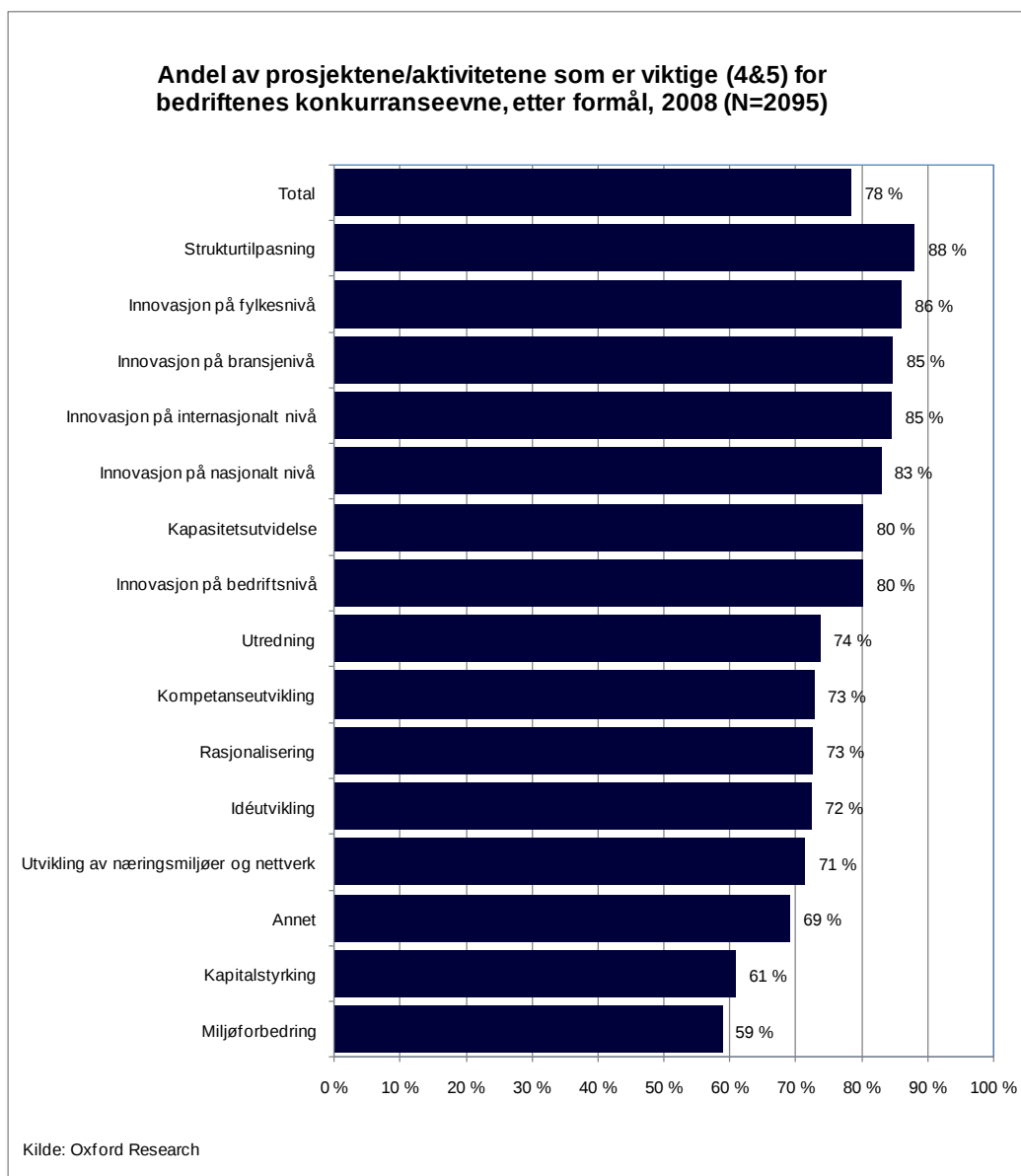

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

11.1.1.2 Viktighet for konkurranseevne etter formål

Det er naturlig å anta at prosjektenes betydning for fremtidig konkurranseevne varierer ut fra hva formålet med prosjektet er. Noen formål er sterkt knyttet til økt konkurranseevne, mens andre er det ikke. I neste figur ser vi andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres konkurranseevne fordelt etter formål. Resultatene viser relativt stor variasjon i betydningen. Variansanalysene viser at på den nedre delen av skalaen er det kun Miljøforbedring som skiller seg statistisk signifikant ut, mens det i toppen er formålene Strukturtilpasning samt Innovasjon på alle nivåer som skiller seg ut med svært høy betydning for fremtidig konkurransekraft.

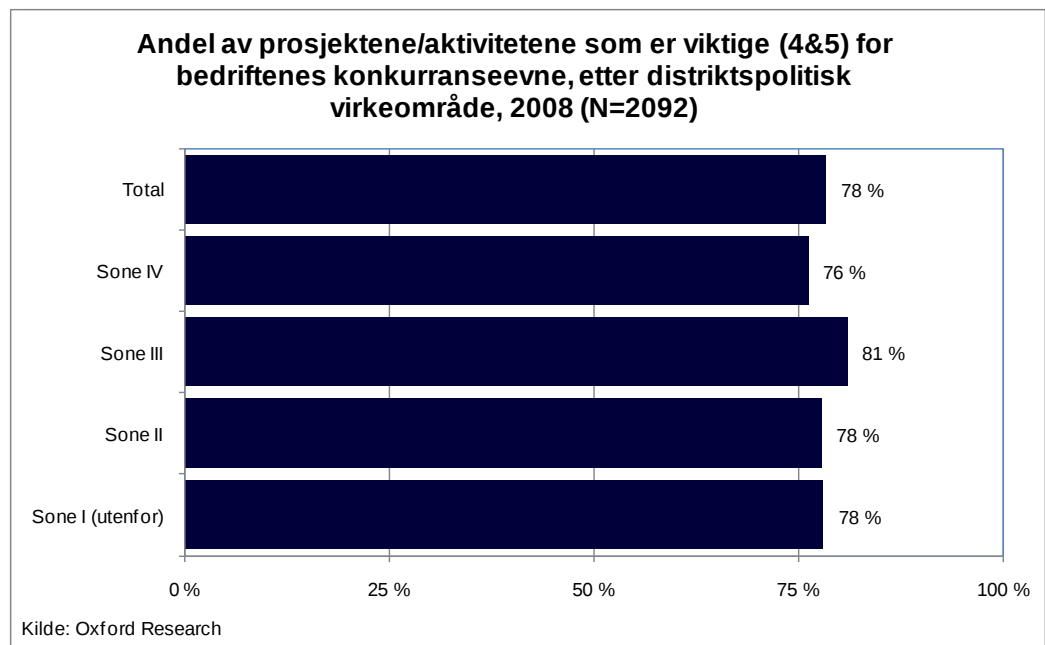
Figur 41: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurranseevne etter formål, 2008

11.1.1.3 Viktighet for konkurranseevne etter distriktpolitisk virkeområde

Å skape et konkurransedyktig næringsliv i hele landet, er blant oppgavene til Innovasjon Norge. Resultatene på spørsmålet om konkurransekraft er derfor relevant å splitte på distriktpolitiske virkeområder. Neste figur viser andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurranseevne ut fra distriktpolitisk virkeområde. Resultatene viser at ingen av områdene skiller seg ut fra de andre, noe som kan tyde på at Innovasjon Norge har lyktes i å kompensere for de ulempene som de distriktsrettede bedriftene står over for.

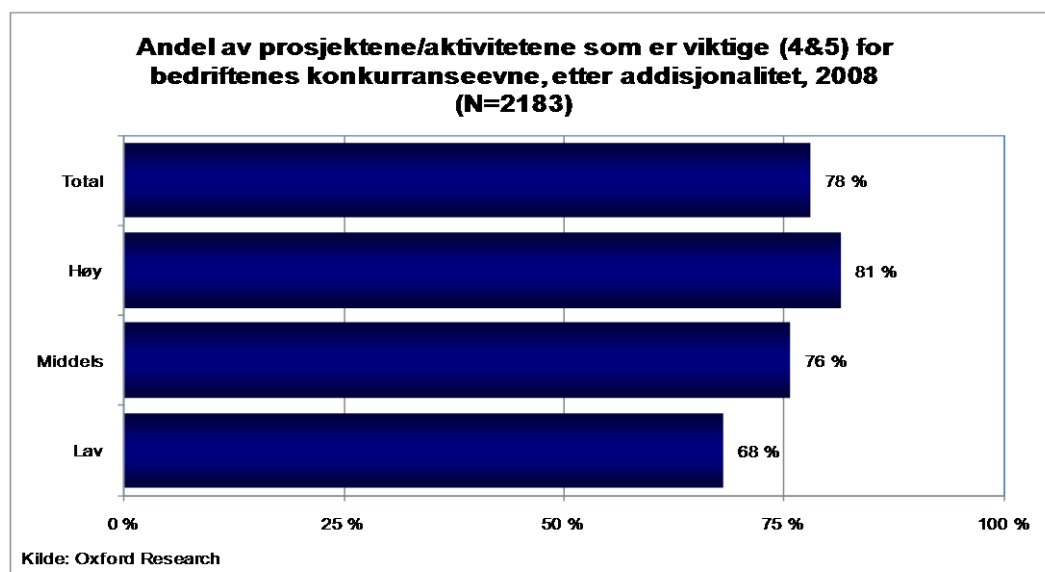
Figur 42: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurranseevne etter distriktpolitisk virkeområde, 2008

11.1.1.4 Viktighet for konkurranseevne etter addisjonalitet

En vanlig antakelse er at jo viktigere prosjektene er for en bedrift, desto lavere er addisjonaliteten. Altså at bedriftene vil strekke seg lengre for å gjennomføre prosjekter uten støtte jo viktigere prosjektene er. I neste figur vises andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurranseevne ut fra addisjonalitet. Her ser vi at denne hypotesen ikke kan forkastes, i hvert fall når det gjelder viktighet for konkurranseevne. Dette fordi viktigheten av prosjektet tilsynelatende øker med stigende grad av addisjonalitet, det vil si hvor avhengig prosjektet er av støtten fra Innovasjon Norge.

Figur 43 Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurranseevne etter addisjonalitet, 2008

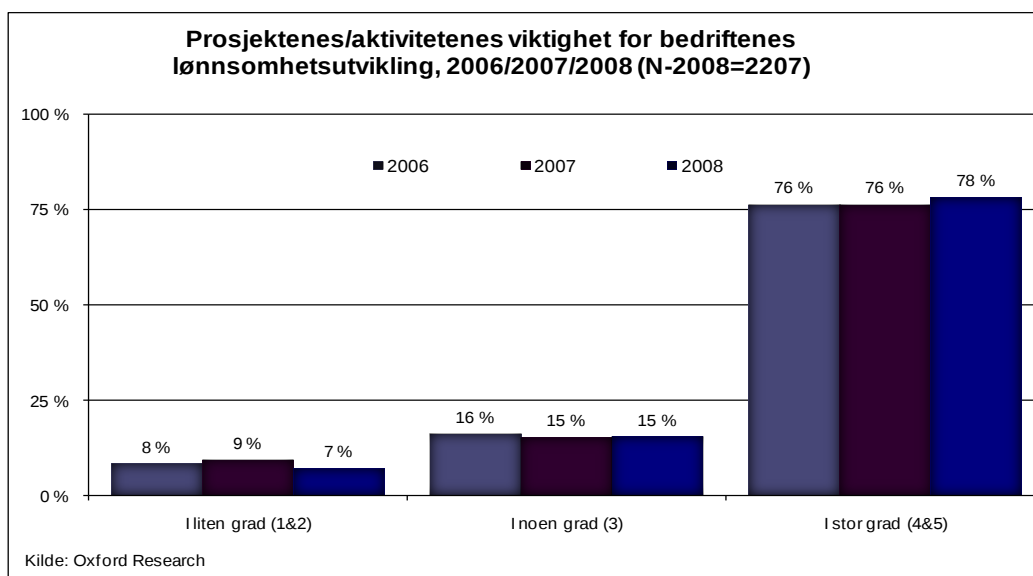

11.1.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling

Innovasjon Norges skal fremme lønnsom næringsutvikling i hele landet. I dette kapittelet belyser vi i hvilken grad Innovasjon Norge forventes å bidra til lønnsomme prosjekter og hvorvidt dette skjer i hele landet.

Neste figur viser andelen prosjekter/aktiviteter som vil være henholdsvis lite viktige (skår 1&2), middels viktige (skår 3) og viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. Prosjektene har totalt sett relativt stor betydning for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. 78 prosent av prosjektene er viktige i forhold til lønnsomhetsutvikling, 15 prosent middels viktige og 7 prosent lite viktige. Dette er tilnærmet samme resultat som for de som fikk støtte både i 2006 og 2007 og viser dermed en utjevning av prosjektenes viktighet for lønnsomhetsutviklingen.

Figur 44 Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes lønnsomhetsutvikling, 2006-2008

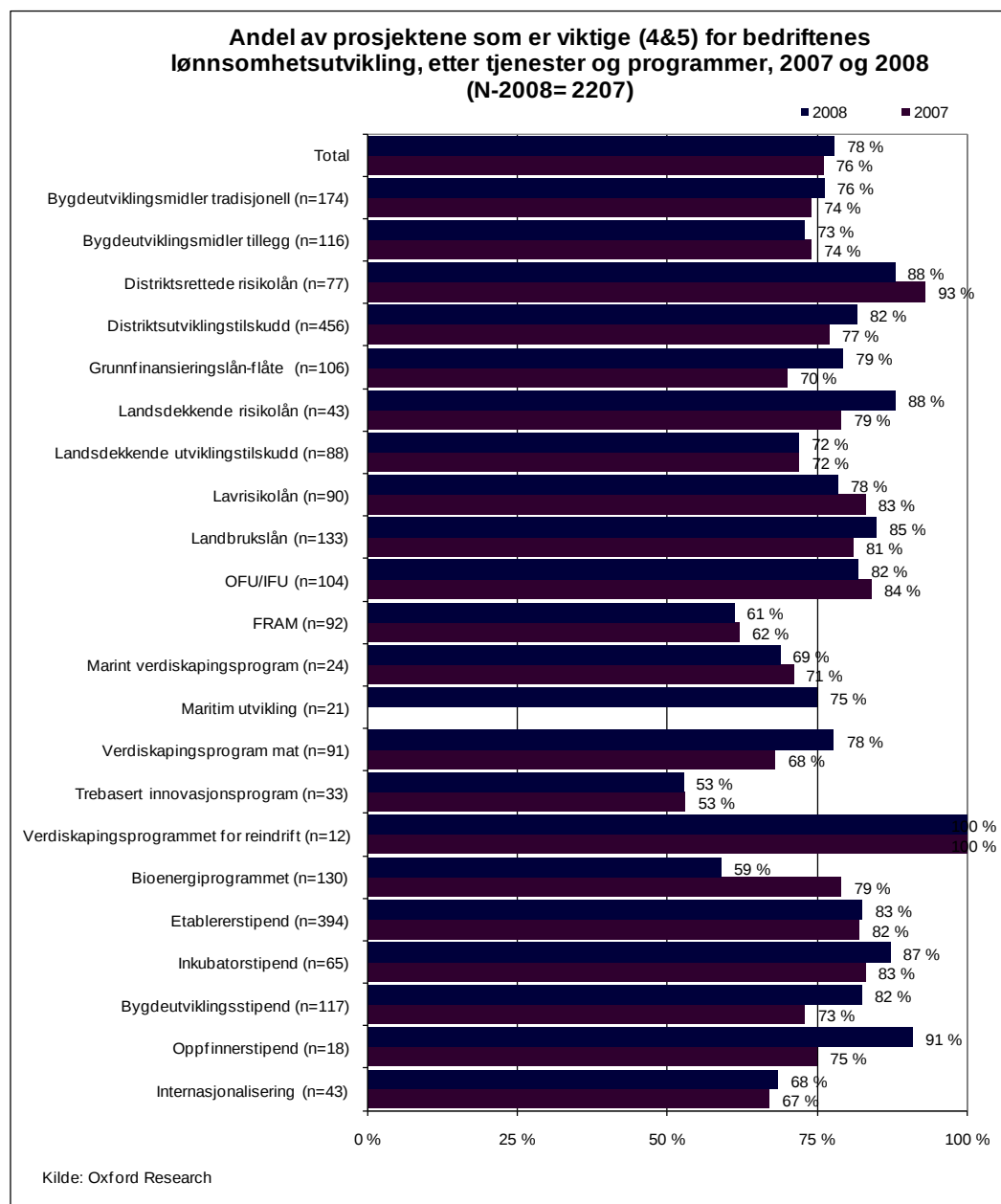
11.1.2.1 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og program

I figuren under illustreres det hvorvidt det er variasjoner mellom tjenestene og programmene når det gjelder andelen prosjekter som vil være viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. Det framgår at det er stor variasjon i resultatene. Variasjonen er om lag som for konkurranseevne og overlevelse.

Variasjonene synes umiddelbart å være relativt store, men variansanalyser viser at det kun er tre tjenester og programmer som skiller seg signifikant fra de andre. Den ene er Trebasert innovasjonsprogram, som har klart lavere andel enn de øvrige (53 prosent) og de andre to er Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift, med henholdsvis 93 og 100 prosent.

Gjennomgående er det slik at prosjekter innen Stipendtjenester og Lånetjenester forventes å ha størst betydning for bedriftens lønnsomhetsutvikling, som for konkurranseevne, mens Programmene skårer gjennomgående lavt på begge områdene. Dette skyldes blant annet forskjell i gjennomsnittlig innvilget beløp, og ulike formål. Vi har tidligere funnet en klar sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for lønnsomhetsutvikling, noe som dermed gir utslag når man fordeler på tjenester og programmer, og grupper av slike.

Figur 45: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og programmer, 2007 og 2008

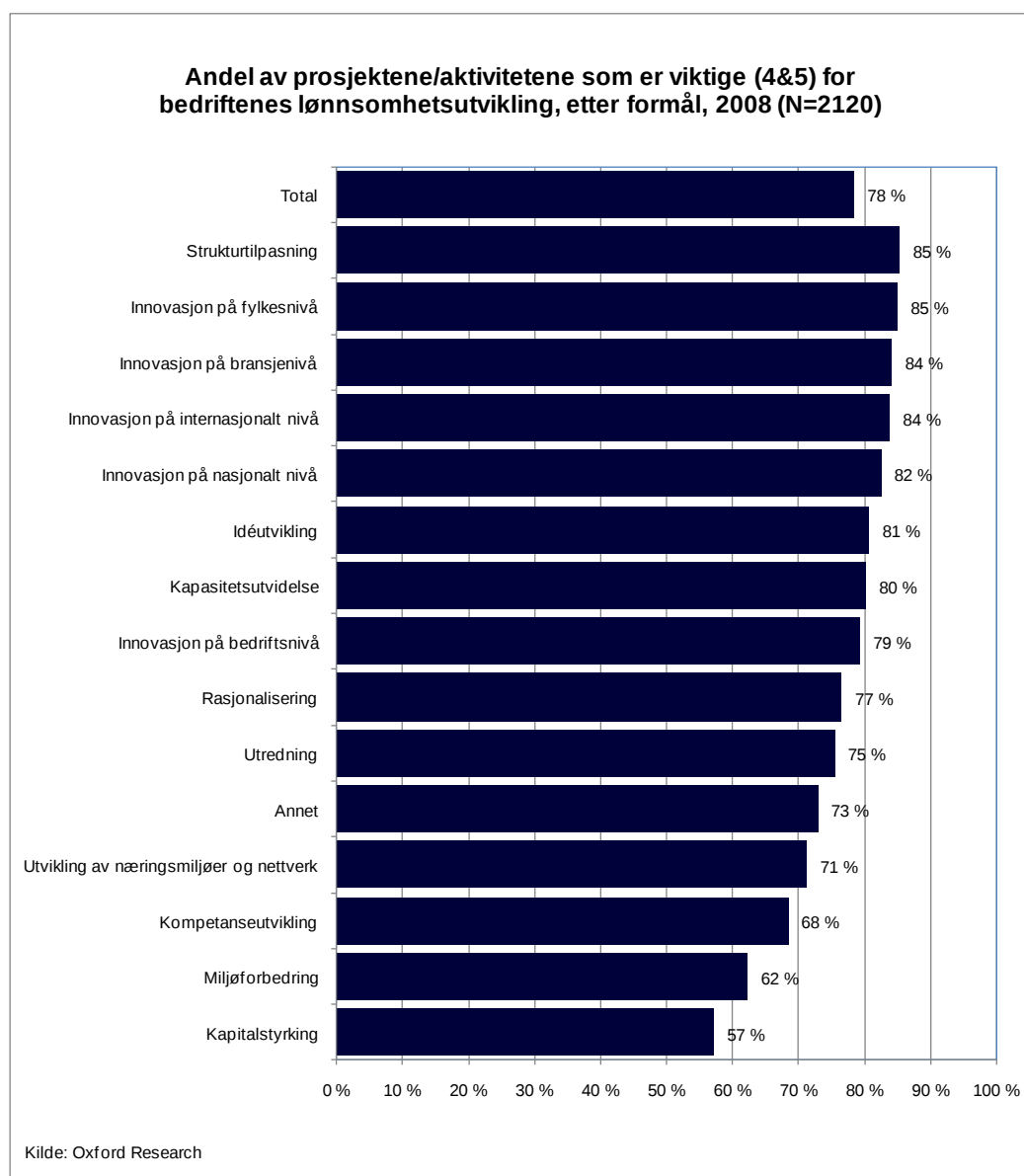

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

11.1.2.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter formål

I neste figur vises andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres lønnsomhetsutvikling fordelt pr formål. Resultatene viser, ikke uventet, store forskjeller mellom prosjekter som retter seg direkte mot dette og mot mer indirekte tiltak som utvikling av kompetanse og nettverksbygging. Prosjektene med formålene Strukturtilpasning samt Innovasjon på alle nivåer har størst betydning for lønnsomhetsutviklingen, mens vi meget overraskende finner at prosjekter som har formålet Kapitalstyrking, som er direkte rettet mot lønnsomhetsforbedring, skiller seg ut med klart lavest viktighet for lønnsomhetsutviklingen.

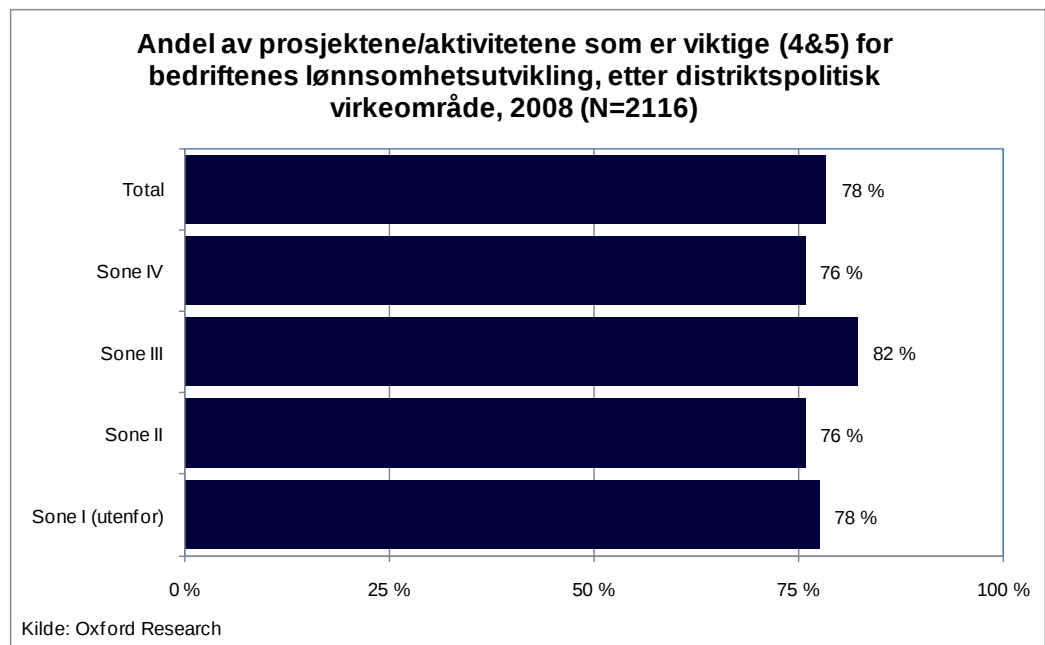
Figur 46: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter formål, 2008

11.1.2.3 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter distriktpolitisk virkeområde

Vi har også i år sett nærmere på i hvilken grad det er variasjoner i andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling ut fra distriktpolitisk virkeområde. Dette illustreres i neste figur. Resultatene viser at når det gjelder viktigheten for lønnsomhetsutviklingen er det heller ikke noen nevneverdig variasjon mellom de ulike sonene. Kun sone III skiller seg noe fra de andre, men dette er ikke noen signifikant forskjell. Dermed kan det hevdes at Innovasjon Norge evner å skape like vilkår for bedriftene i hele landet, i hvert fall med hensyn til lønnsomhetsutvikling.

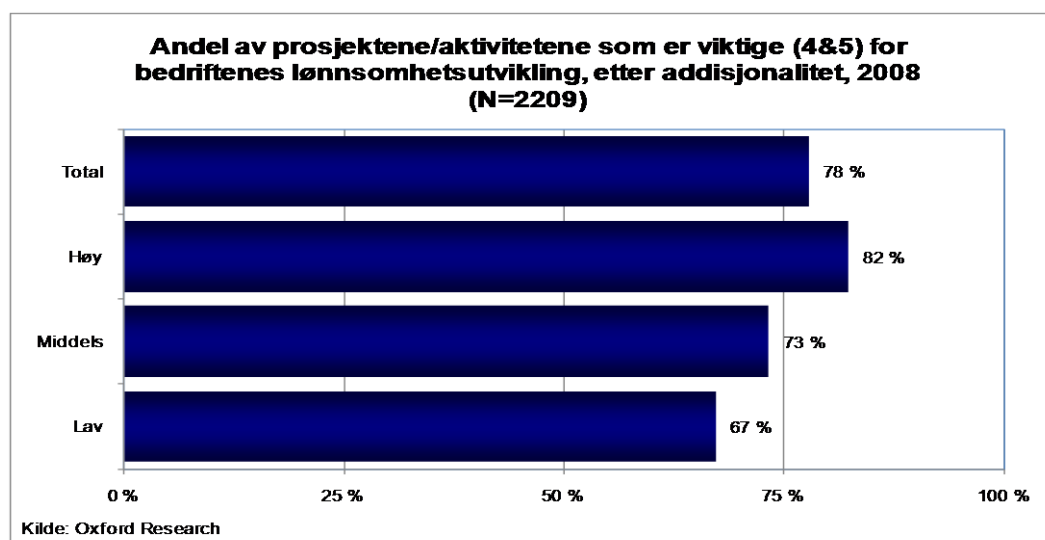
Figur 47: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter distriktpolitisk virkeområde, 2008

11.1.2.4 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet

I neste figur illustreres andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling ut fra addisjonalitet. I motsetning til de to foregående forundersøkelsene, finner vi relativt store forskjeller mellom addisjonalitetsgruppene. Mønsteret er det samme som for viktigheten for konkurranseevne, det vil si at viktigheten for lønnsomhetsutvikling øker med stigende grad av addisjonalitet. Variasjonsanalyser viser dog at forskjellen ikke er signifikant. Dette betyr at vi ikke kan benekte utsagnet om at en like stor andel av prosjektene, om lag 78 prosent er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling uavhengig av hvorvidt bedriftene hadde evnet/villet gjennomført dem uten støtten fra Innovasjon Norge.

Figur 48: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet, 2008

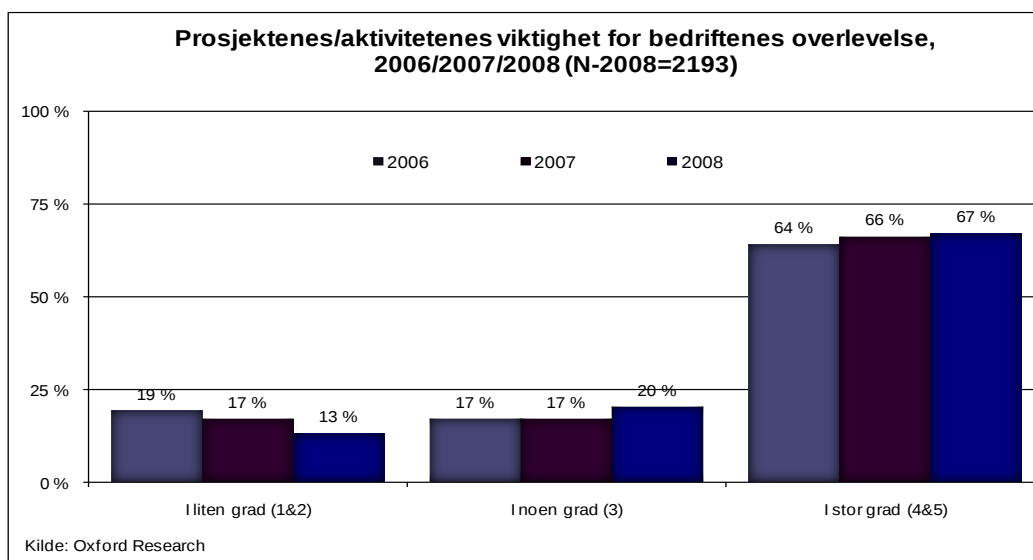

11.1.3 Viktighet for overlevelse

En av Innovasjon Norges målsetninger er at organisasjonen skal bidra til å skape mer robuste bedrifter. Robuste bedrifter overlever. Derfor er betydningen for bedriftens overlevelse en god indikator på om Innovasjon Norge velger de rette prosjektene og når sine mål.

I neste figur vises det hvor stor andel av prosjektene/aktivitetene som vil være henholdsvis lite viktige (skår 1&2), middels viktige (skår 3) og viktige (skår 4&5) for bedriftenes overlevelse. Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftenes overlevelse. 67 prosent av prosjektene er viktige i forhold til overlevelse, 20 prosent middels viktige og 13 prosent lite viktige. Sammenligner vi disse resultatene med førundersøkelsene i 2006 og 2007 finner vi at disse verdiene – i likhet med de to andre indikatorene på økonomisk bærekraft – er i ferd med å stabilisere seg, vi finner kun utslag i kategoriene liten viktighet og middels viktighet. Ser man resultatene over litt lengre tid ser det imidlertid ut til at prosjektenes betydning stiger marginalt. I 2003 var andelen som oppga at prosjektet er viktig 62 prosent mens den nå er 67 prosent.

Figur 49: Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes overlevelse, 2006-2008

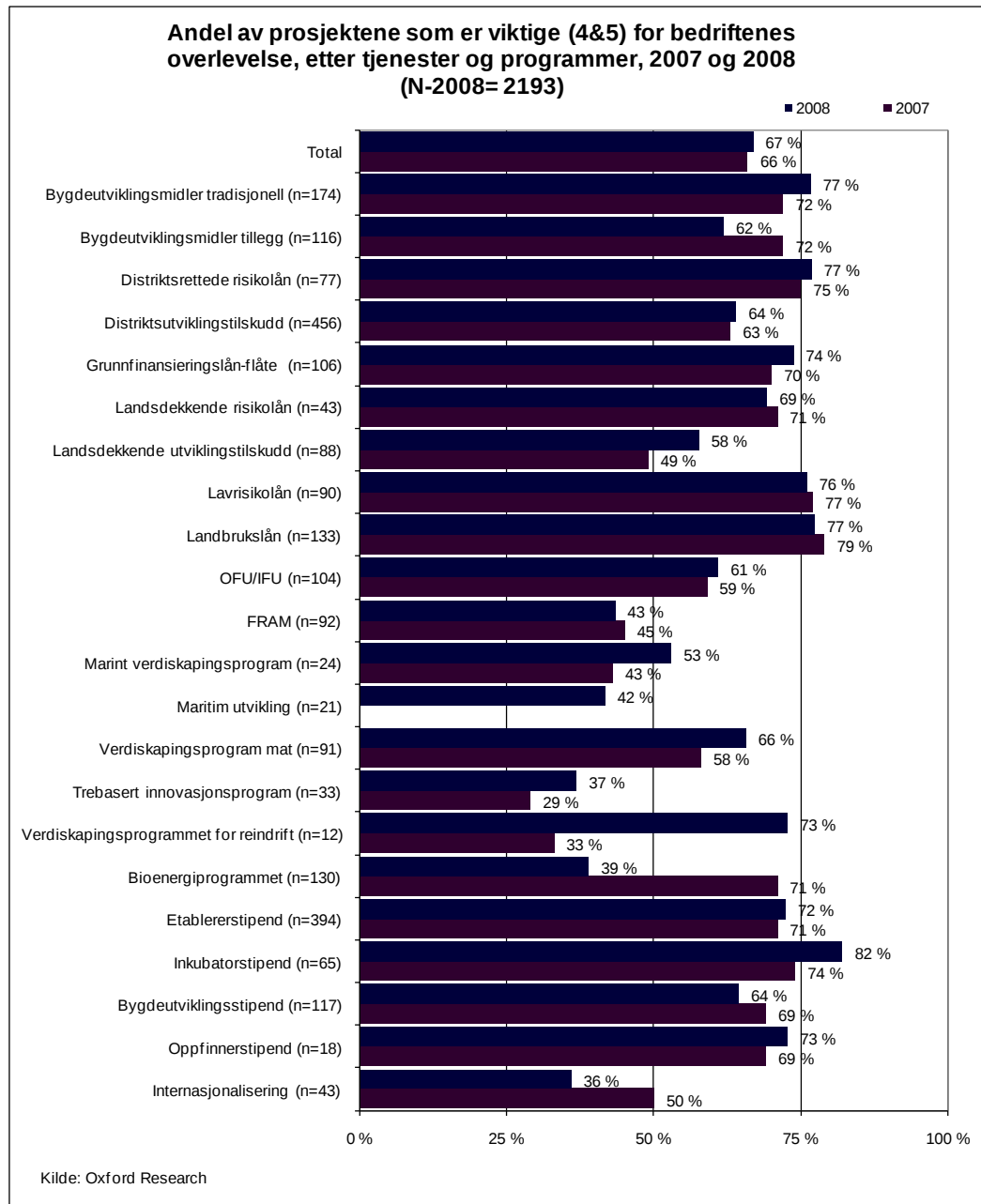
11.1.3.1 Viktighet for overlevelse etter tjeneste og program

Et interessant spørsmål å se nærmere på er hvorvidt det er variasjoner mellom tjenestene når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes overlevelse. Dette illustreres nærmere i figuren under.

Det er stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene og programmene. Prosjektene har størst betydning for overlevelse blant virksomheter som har mottatt Inkubatorstipend, Landbrukslån, Distriktsrettede risikolån og Tradisjonelle Bygdeutviklingsmidler, mens de har minst betydning for de som har deltatt i Internasjonalisering, Trebasert innovasjonsprogram og Bioenergiprogrammet Dette er ikke overraskende når en tar tjenestenes formål i betraktning. For eksempel er de virksomhetene som deltar i programmene, bedrifter som i stor grad har utviklings- og vekstambisjoner i utgangspunktet. Overlevelse er da i stor grad et tilbakelagt stadium på kort og mellomlang sikt, mens dette er en mer aktuell problemstilling for mottakere av Lånetjenestene som kommer høyt ut på rangeringen.

Som nevnt i tidligere undersøkelser er det en viss sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for overlevelse. Dette gir seg også utslag når det kommer til tjeneste- og prosjekttypene. Viktigheten er størst innen Lånetjenestene og minst innen Programmene. Dette virker rimelig i og med at Lånetjenestene tildeler størst støtte målt i kroner, mens gjennomsnittlig støttestørrelse innen Programmene er mye lavere, dog høyere enn innen Stipendjenestene.

Figur 50: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter tjeneste og program, 2007 og 2008

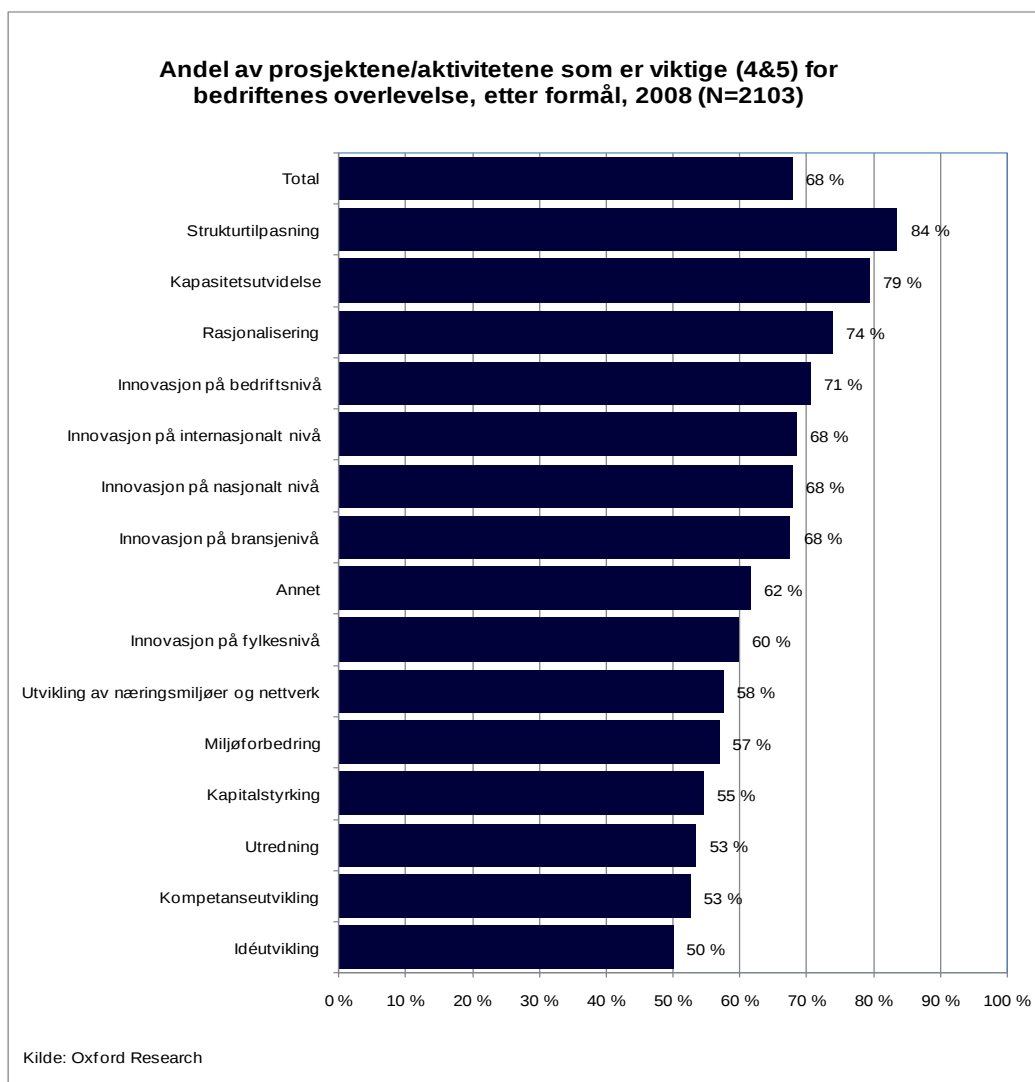

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

11.1.3.2 Viktighet for overlevelse etter formål

Det er åpenbart at prosjektenes formål har betydning for hvor viktige de er for bedriftens overlevelse. Prosjekter med formål som knytter seg til videreutvikling og innovasjon er naturlig nok ikke like viktige for overlevelsen som prosjekter som har til formål å avhjelpe økonomiske utfordringer eller forhindre en ellers snarlig konkurs. I neste figur ser vi at dette får klare utslag. Prosjektenes betydning for overlevelse er størst der formålet er Strukturtilpasning, Kapasitetsutvidelse og Rasjonalisering, overraskende nok ikke Kapitalstyrking (som var med i toppen i 2007). Dette er forventede resultater da alle disse formålene er relativt direkte knyttet til bedriftens økonomiske situasjon. Nederst i rangeringen kommer formålene Idéutvikling, Kompetanseutvikling, Utredning og Kapitalstyrking, Miljøforbedring og Utvikling av næringsmiljøer og nettverk. Dette er formål som benyttes for å karakterisere prosjekt hvor formålet er videreutvikling og endringer på noe lengre sikt. Imidlertid er andelen som opplever prosjektet som viktige for bedriftens overlevelse mellom 50 og 58 prosent blant disse formålene, noe som tyder på en generell høy viktighet. Prosjektets formål har betydning for viktigheten, men betydningen er høy for alle.

Figur 51: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftens overlevelse etter formål, 2008

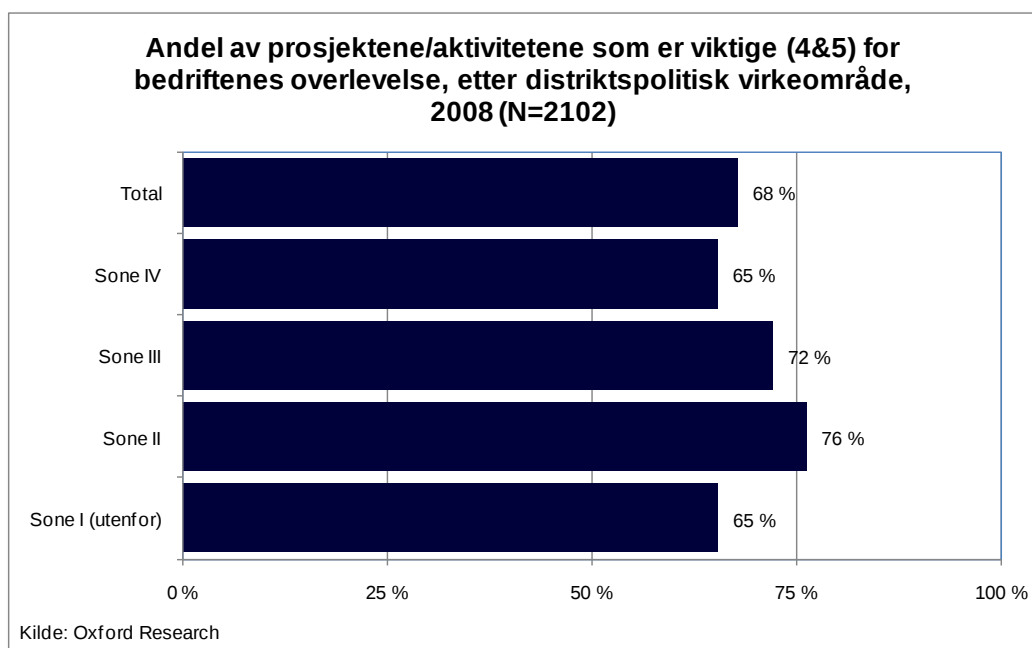

11.1.3.3 Viktighet for overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde

Et av de underliggende forhold som inndelingen i distriktpolitiske virkeområder baserer seg på, er ulike rammebetingelser for bedrifter ut fra geografisk lokalisering. I utgangspunktet kunne man dermed anta at 1) det er vanskeligere for bedrifter innen sone III og IV å overleve og at derfor 2) burde prosjekter igangsatt av bedrifter i disse områdene oftere være viktige for bedriftens overlevelse.

I neste figur vises i hvilken grad det er variasjoner mellom bedriftene ut fra distriktpolitisk virkeområde når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres overlevelse. Vi ser en svak tendens til at forventningene over innfris, men variansanalyser viser, som i tidligere undersøkelser, at det kun er små og uvesentlige forskjeller i bidrag til overlevelse mellom bedriftene ut fra plassering i det distriktpolitiske virkeområdet. Særlig ser vi at betydningen er relativt lav i sone IV. Den marginale forskjellen vi finner, kan trolig tilskrives at de ulike områdene har klart ulik sammensetting av tjenester og programmer, hvor man i sone I har klart flest Programmer (den tjeneste- og programtypen med klart minst betydning for overlevelse) og i sone IV har flest Lånetjenester (den tjeneste- og programtypen med størst betydning for overlevelse).

Figur 52: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde, 2008

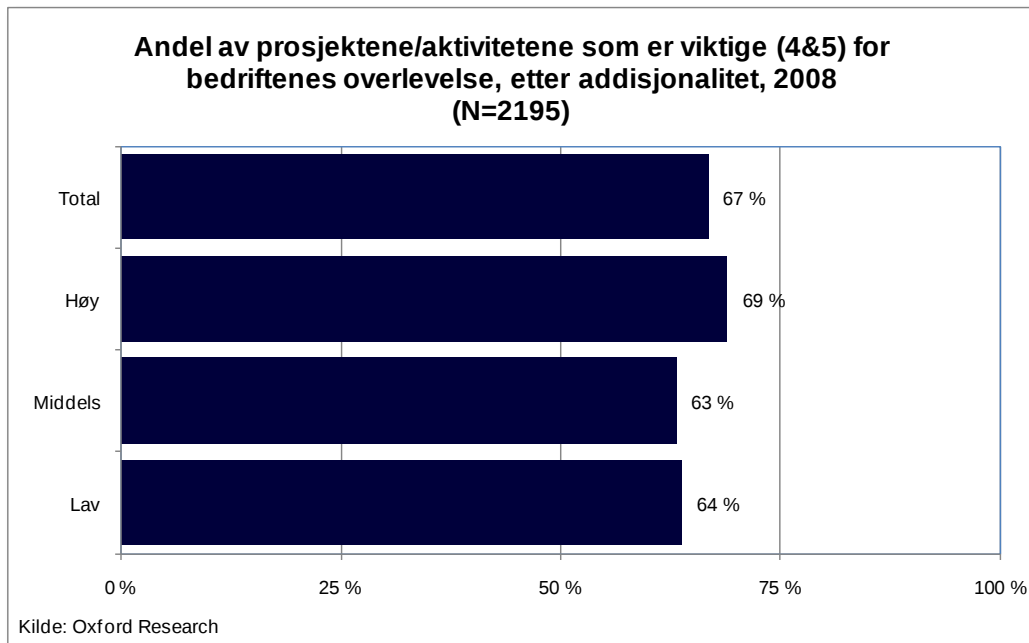

11.1.3.4 Viktighet for overlevelse etter addisjonalitet

Som vi tidligere har nevnt, er en av oppgavene til Innovasjon Norge å bidra til realisering av prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert. I tillegg bør prosjektene være viktige, blant annet for bedriftens overlevelse. I neste figur vises det i hvilken grad det er forskjeller mellom bedrifter med prosjekter som har ulik addisjonalitet når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres overlevelse. Resultatene viser at det ikke er vesentlige forskjeller i prosjektenes bidrag ut fra addisjonalitet og vi finner ikke igjen mønsteret for de to andre indikatorene for økonomisk bære-

kraft. Dette er i samsvar med resultatene fra 2006 og 2007. Prosjektene er tilnærmet like viktige for bedriftens overlevelse, uansett om bedriften er avhengig av støtten fra Innovasjon Norge for å gjennomføre det eller ikke.

Figur 53: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter addisjonalitet, 2008

11.1.4 Endring av ansatte og omsetning

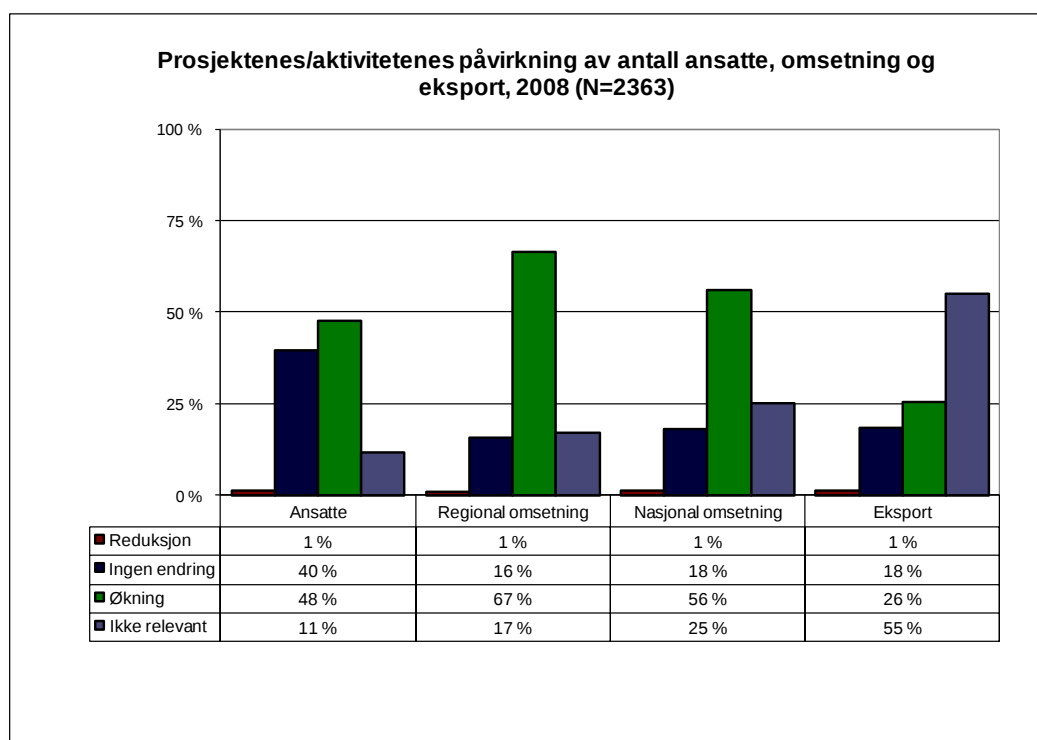
Endring i antall ansatte er ytterligere en indikator som ofte benyttes for å måle nærings- og bedriftsutvikling. I tillegg benyttes ofte omsetning på ulike markeder som en god indikator på konkurranseevne. I forundersøkelsen blir bedriftene bedt om å oppgi forventninger til prosjektet/aktiviteten vil påvirke antall ansatte, omsetning på regionale markeder, omsetning på nasjonale markeder og eksport de to neste årene. Resultat av dette vises i neste figur.

Som i tidligere forundersøkelser er det en svært lav andel (1 prosent) som forventer en reduksjon i antall ansatte som følge av prosjektet. Dette skyldes blant annet at flesteparten av bedriftene er små samt at det er stor andel enkeltpersonforetak (33 prosent) blant disse. Dette gjør det naturlig nok vanskelig å redusere antall ansatte. I hovedtrekk er det slik at prosjektene/aktivitetene enten ikke vil medføre noen endring i antall ansatte eller medføre en økning. Det er imidlertid interessant å merke seg at den forventede økningen i antall ansatte har gått fra 41 prosent i 2005 til 51 prosent i 2006, tilbake til 49 prosent i 2007 og til 48 prosent i 2008. Forventningene går med andre ord litt ned. Grunnen til dette er trolig å finne i konjunktursvigningene og spesielt kanskje finanskrisen som satte inn i Norge høsten 2008. Det kan altså hevdes at forventningene til sysselsettingsøkning stagnerer!

Når det gjelder omsetningsøkning, vil denne naturlig nok først og fremst skje regionalt og nasjonalt. 67 prosent (68 prosent i 2007 og 65 prosent i 2006) oppgir at de forventer en omsetningsøkning i det regionale markedet og 56 prosent (60 prosent i 2007 og 58 prosent i 2006) på det nasjonale markedet. Andelen som forventer økt eksport har falt fra 29 prosent i 2007 til 26 prosent i 2008. Dette innebærer at for-

ventningene til omsetning innenlands er relativt stabil, spesielt for de regionale markedene, mens forventningene til eksport faller noe. Dette kan meget vel være effekter av finanskrisen.

Figur 54: Prosjektenes/aktivitetenes påvirkning av antall ansatte, omsetning og eksport, 2008

11.2 Samfunnsmessig bærekraft

Spørsmålene i førundersøkelsen var formulert som følger:

1. I hvilken grad har Innovasjon Norge vektlagt samfunnsansvar (etiske forhold som for eksempel arbeidsvilkår i egen og underleverandørers virksomhet og støtte til lokalsamfunnet) i dialogen med deg og i behandlingen av din søknad?
2. I hvilken grad forventes det at prosjektet du/din bedrift søkte om støtte til vil bidra til at din virksomhet tar økt samfunnsansvar?

Disse spørsmålene vil i det følgende bli analysert på bakgrunn av de bakgrunnsvariablene som er gjennomgående benyttet i denne undersøkelsen.

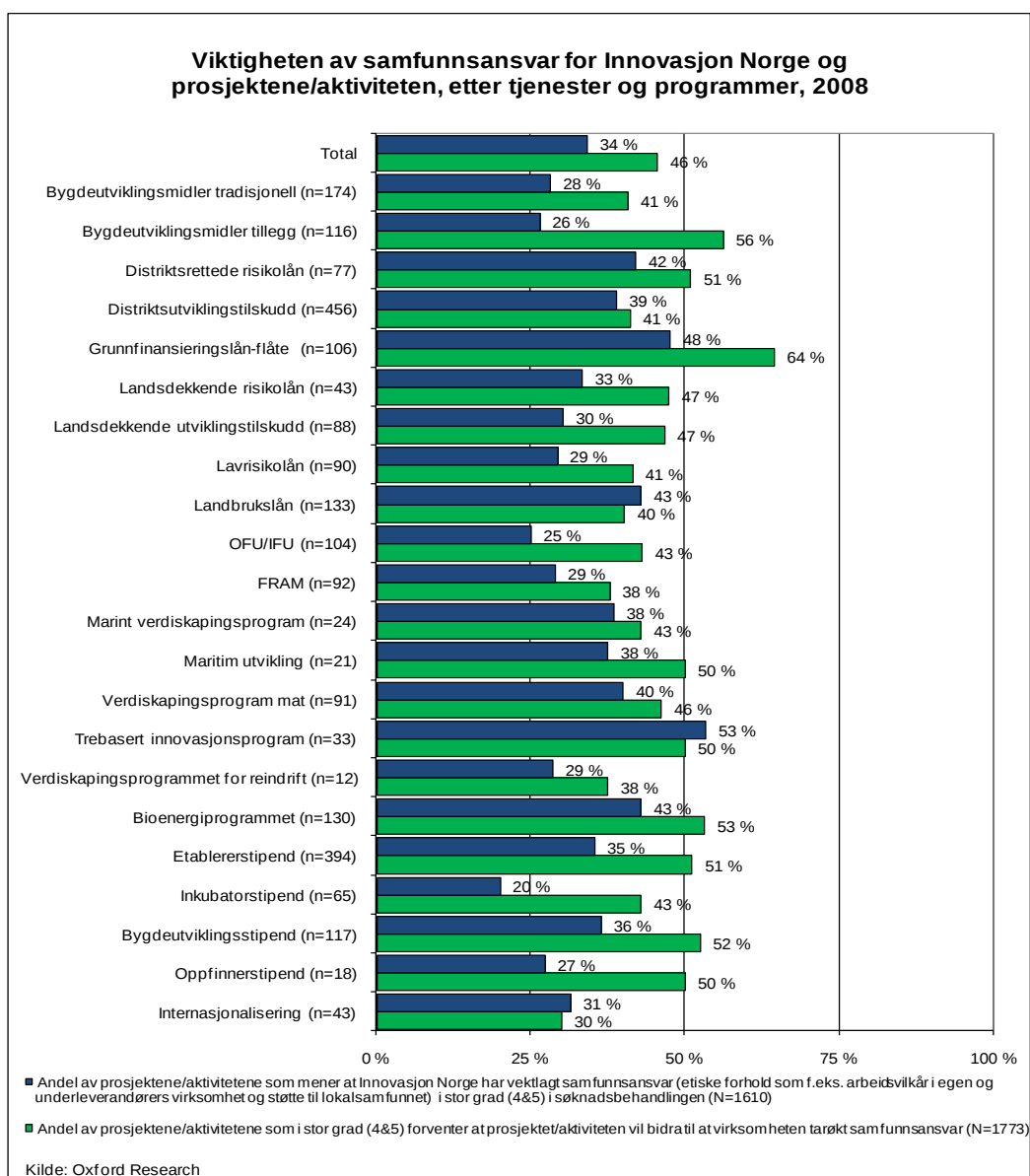
11.2.1 Samfunnsmessig bærekraft etter tjeneste og program

Det fremgår tydelig av figuren under at det er stor variasjon med hensyn til hvorvidt Innovasjon Norge – etter bedriftenes meninger – har vektlagt miljømessige hensyn i søknadsbehandlingen. Selv om verdiene gjennomgående er lave, ikke minst når en sammenligner med de økonomiske bærekraftindikatorerne, ser vi at deltakerne på Trebasert innovasjonsprogram i størst grad (53 prosent) mener at Innovasjon Norge har vektlagt slike hensyn, mens mottagerne av Inkubatorstipend i minst grad mener dette (20 prosent). Ser vi på formålet med Trebasert innovasjonsprogram er ikke

dette resultatet særlig overraskende, da ett av dette innovasjonsprogrammets hovedmålsetninger er ”å bidra til å øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.”

Det er interessant å observere de relativt store forskjellene i andelen av prosjekter/aktiviteter som mener at Innovasjon Norge har lagt stor vekt på samfunnsansvar i søknadsbehandlingen og andelen av prosjektene/aktivitetene som i stor grad forventer at prosjektet/aktiviteten vil bidra til at virksomheten tar økt samfunnsansvar. Her finner vi gjennomgående for nesten alle tjenester og programmer at virksomhetene har større forventninger enn Innovasjon Norge og disse forskjellene er til dels meget store, som for eksempel for Bygdeutviklingsmidler-Tillegg, der forskjellen er på hele 30 prosentpoeng.

Figur 55: Viktigheten av samfunnsansvar for Innovasjon Norge og prosjektene/aktivitetene, etter tjenester og programmer, 2008

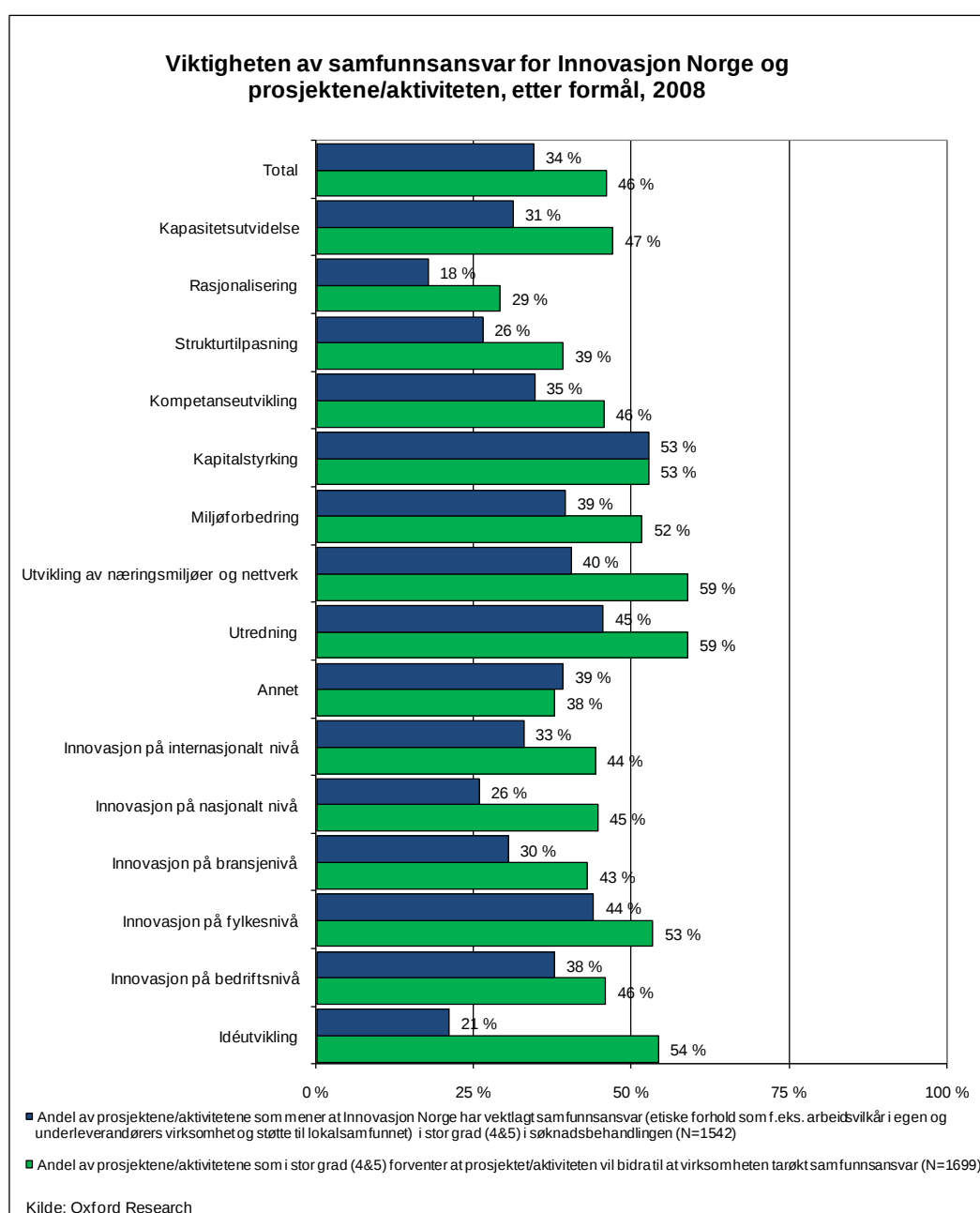

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

11.2.2 Samfunnsmessig bærekraft etter formål

I likhet med tjenestene og programmene er det også for de ulike formålene relativt store forskjellene i andelen av prosjekter/aktiviteter som mener at Innovasjon Norge har lagt stor vekt på samfunnsansvar i søknadsbehandlingen og andelen av prosjektene/aktivitetene som i stor grad forventer at prosjektet/aktiviteten vil bidra til at virksomheten tar økt samfunnsansvar. Også her overgår bedriftenes forventninger til dels kraftig Innovasjon Norges vektlegging. Vi ser videre at Kapitalstyrking og Utredning skårer høyt i forhold til bedriftenes forventninger og at dette samsvarer med Innovasjon Norges vektlegging av samfunnsansvar, som er høyest for prosjekter/aktiviteter med de samme formålene.

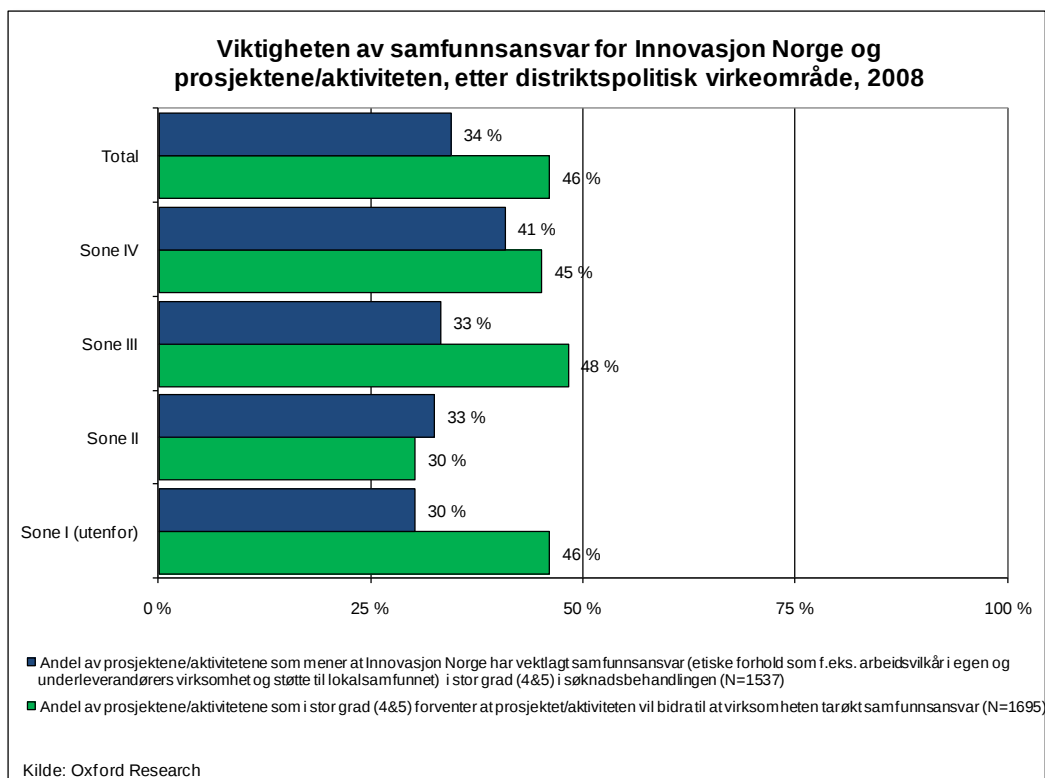
Figur 56: Viktigheten av samfunnsansvar for Innovasjon Norge og prosjektene/aktivitetene, etter formål, 2008

11.2.3 Samfunnsmessig bærekraft etter distriktspolitisk virkeområde

Dersom vi analyserer samfunnsmessig bærekraft på bakgrunnsvariabelen distriktspolitisk område, ser vi at forskjellene mellom Innovasjon Norges vektlegging og bedriftenes forventninger er mindre enn sett opp mot tjenester/programmer og formål. Innovasjon Norges vektlegging er jevn sett over de ulike sonene akkurat som bedriftenes egne forventninger.

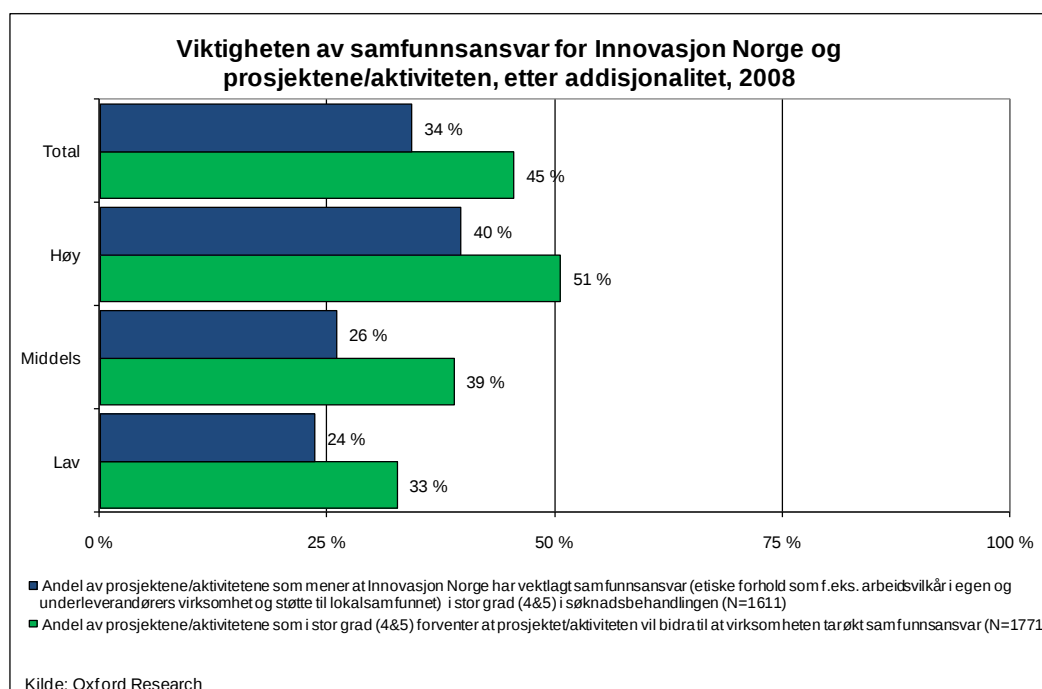
Figur 57: Viktigheten av samfunnsansvar for Innovasjon Norge og prosjektene/aktivitetene, etter distriktspolitisk virkeområde, 2008

11.2.4 Samfunnsmessig bærekraft etter addisjonalitet

Når vi ser på samfunnsmessig bærekraft opp mot addisjonalitet, blir forskjellene igjen mer tydelige. Her ser vi at både Innovasjon Norges vektlegging av denne dimensjonen og bedriftenes egne forventninger øker med stigende addisjonalitet. Til tross for relativt store differanser i verdiene, er forskjellene dog ikke signifikante i følge varianstester.

Figur 58: Viktigheten av samfunnsansvar for Innovasjon Norge og prosjektene/aktivitetene, etter addisjonalitet, 2008

11.3 Miljømessig bærekraft

Spørsmålene i førundersøkelsen var formulert som følger:

3. I hvilken grad har Innovasjon Norge vektlagt miljømessige hensyn (som for eksempel redusert forurensing og energiforbruk) i dialogen med deg og i behandlingen av din søknad?
4. I hvilken grad forventes det at prosjektet du/din bedrift søkte om støtte til vil bidra til at din virksomhet tar økt ansvar for din/deres miljøpåvirkning?

Disse spørsmålene vil i det følgende bli analysert på bakgrunn av de bakgrunnsvariablene som er benyttet gjennomgående i denne undersøkelsen.

11.3.1 Miljømessig bærekraft etter tjeneste og program

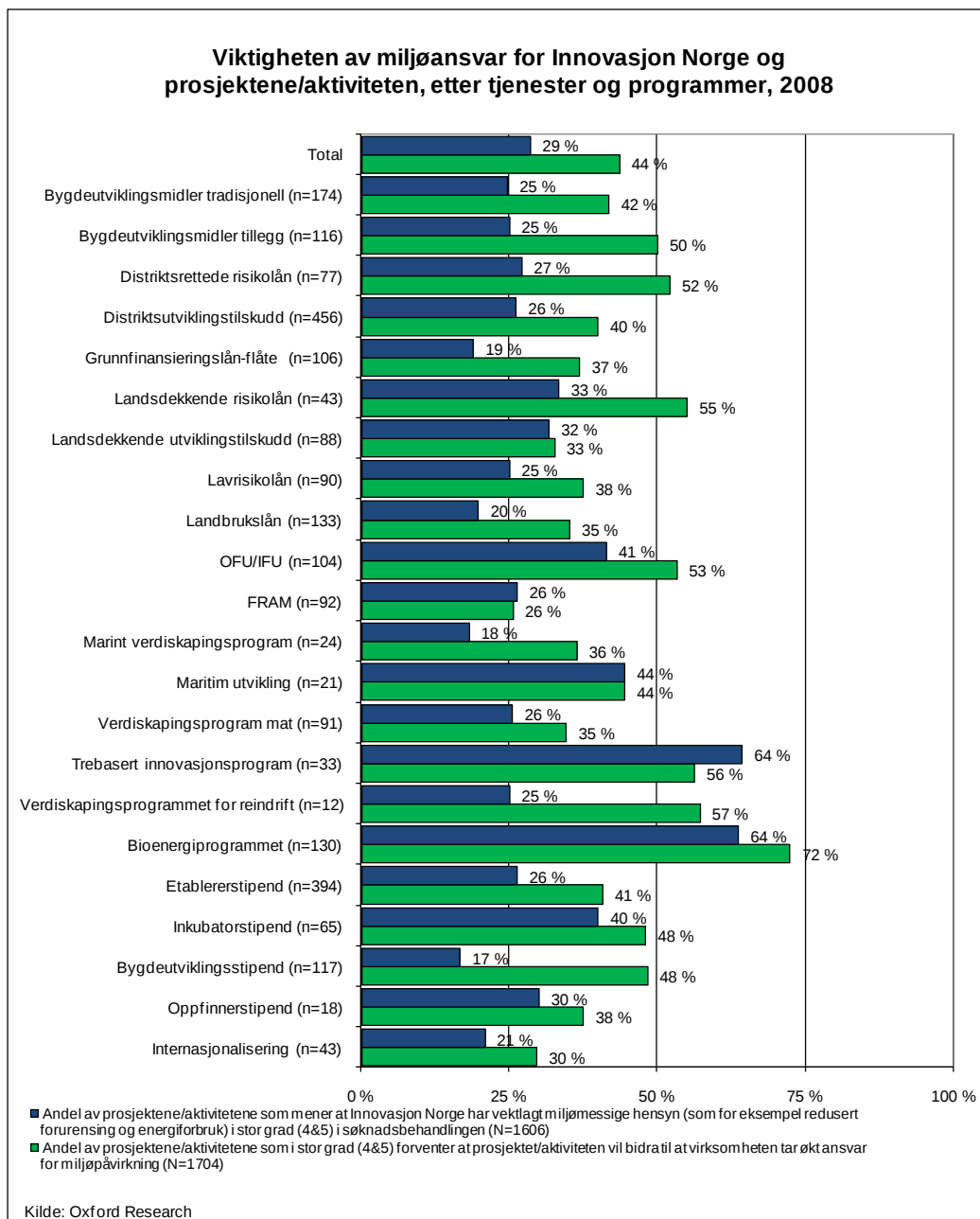
På samme måte som for samfunnsmessig bærekraft, finner vi en stor grad av variasjon med hensyn til hvorvidt Innovasjon Norge – etter bedriftenes meninger – har vektlagt miljømessige hensyn i søknadsbehandlingen. Verdiene er gjennomgående lave, med unntak av Trebasert innovasjonsprogram og Bioenergiprogrammet som i størst grad (64 prosent) mener at Innovasjon Norge har vektlagt slike hensyn, mens mottagerne av Bygdeutviklingsstipend i minst grad mener dette (17 prosent).

Tatt i betraktning at formålet med Trebasert innovasjonsprogram er ”å bidra til å øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.”, og at Bioenergi-programmet skal bidra til å fremme produksjonen av fornybar energi gjennom økt bruk og utbredelse av biobrensel, fremstår dette som et resultat man kunne forvente.

Ser vi på bedriftenes egne forventninger, skiller Bioenergiprogrammet seg ut med klart høyest forventninger (72 prosent), mens vi i den andre enden av skalaen finner FRAM-programmet med 26 prosent.

Igjen finner vi gjennomgående for nesten alle tjenester og programmer at virksomhetene har større forventninger enn Innovasjon Norge og disse forskjellene er til dels meget store, som for eksempel for Verdiskapingsprogrammet for reindrift, der forskjellen er på hele 32 prosentpoeng. Forskjellene mellom bedriftenes egne forventninger og Innovasjon Norges vektlegging er her enda større enn for den samfunnsmessige bærekraften.

Figur 59: Viktigheten av miljøansvar for Innovasjon Norge og prosjektene/aktivitetene, etter tjenester og programmer, 2008

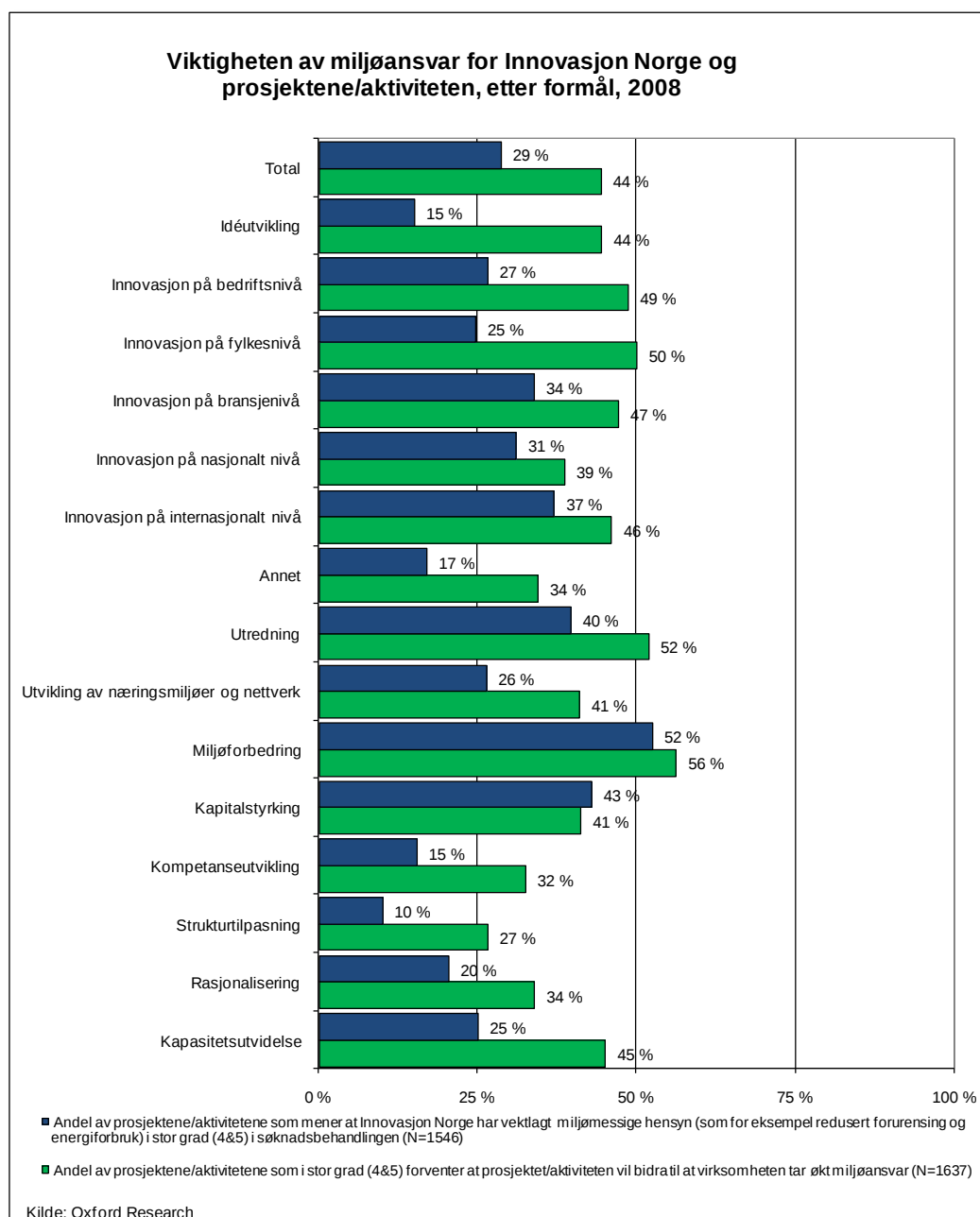

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Trebasert innovasjonsprogram, Marint verdiskapingsprogram, Maritim utvikling, Oppfinnerstipend og Verdiskapingsprogrammet for reindrift.

11.3.2 Miljømessig bærekraft etter formål

Ser vi på miljømessig bærekraft opp mot formål er det ikke overraskende at prosjekter/aktiviteter med formålet Miljøforbedring skårer høyest, både hva angår bedriftenes egne forventninger og Innovasjon Norges vektlegging. I den andre enden av skalaen finner vi Strukturtilpasning som skårer lavt på begge dimensjoner. Igjen finner vi at bedriftenes forventninger er høyere enn Innovasjon Norges vektlegging. Dette gjelder for samtlige formål, unntatt for Kapitalstyrking.

Figur 60: Viktigheten av miljøansvar for Innovasjon Norge og prosjektene/aktivitetene, etter formål, 2008

11.3.3 Miljømessig bærekraft etter distriktspolitisk virkeområde

Ser vi på miljømessig bærekraft opp mot distriktspolitisk virkeområde, ser vi det samme mønsteret som for samfunnsmessig bærekraft opp mot denne bakgrunnsvariabelen. Det er med andre ord relativt store forskjeller mellom bedriftenes forventninger og Innovasjon Norges vektlegging, men forskjellene mellom sonene er relativt lave.

Figur 61: Viktigheten av miljøansvar for Innovasjon Norge og prosjektene/aktivitetene, etter distriktspolitisk virkeområde, 2008

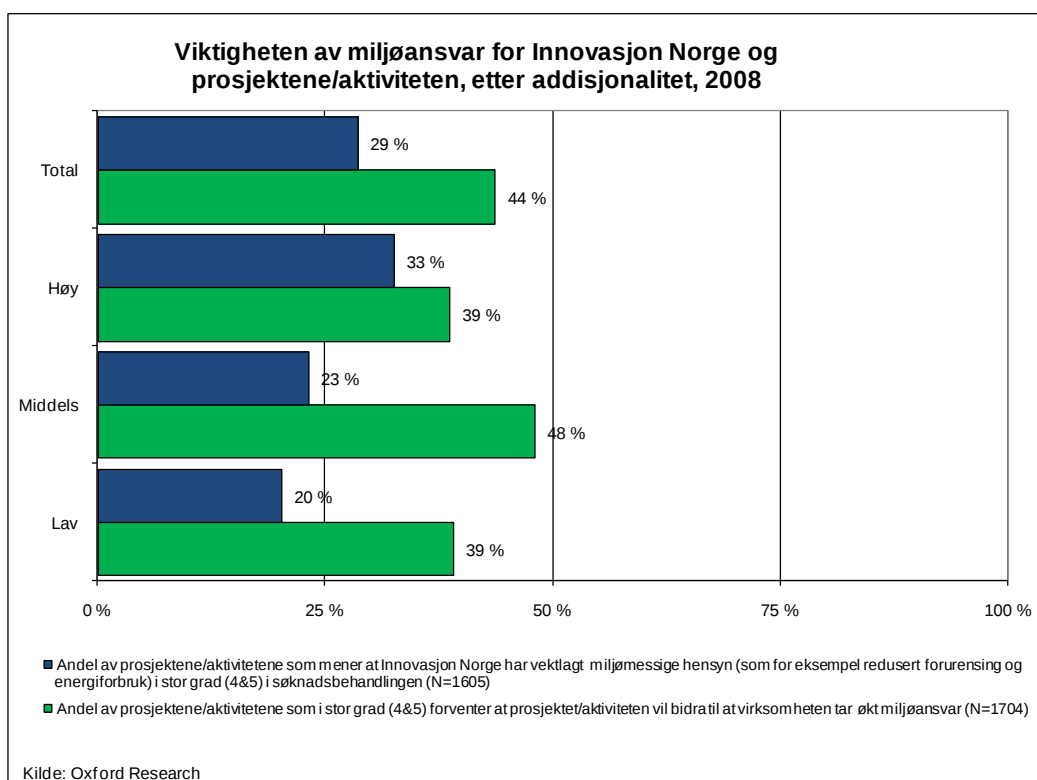

11.3.4 Miljømessig bærekraft etter addisjonalitet

Ser vi på miljømessig bærekraft opp mot addisjonalitet, fremkommer det tydelige forskjeller. Forskjellene mellom og bedriftenes egne forventninger er til dels meget store, og størst for prosjekter/aktiviteter med middels addisjonalitet.

Videre ser vi – som for samfunnsmessig bærekraft – at Innovasjon Norges vektlegging av miljømessig bærekraft øker med stigende addisjonalitet, mens vi ikke finner det samme mønsteret for bedriftenes egne forventninger. Her skårer faktisk prosjekter/aktiviteter med middels addisjonalitet høyere enn de andre addisjonalitetsgruppene. Dermed finner vi ikke noe entydig mønster i denne dimensjonen.

Figur 62: Viktigheten av miljøansvar for Innovasjon Norge og prosjektene/aktivitetene, etter addisjonalitet, 2008

Del 3: De enkelte tjenestene.

Kapittel 12. Kort om hver enkelt tjeneste og program

I det videre vil hver enkelt tjeneste og hvert enkelt program som er med i denne undersøkelsen, presenteres med noen nøkkeltall fra undersøkelsen. Disse kommenteres kort for hver tjeneste. Nedenfor er disse nøkkeltallene presentert for alle tjenestene samlet.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	4 514	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,8
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	5 681	Antall intervjuer i 2008	2 427

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	90 %	Økt kompetanse om produktutvikling	59 %
Teknologiske forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	43 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	52 %
Kunde	28 %	Økt kompetanse om strategi	49 %
Leverandør	28 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	38 %
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	30 %
Innovasjon Norge	46 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	49 %
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	30 %
SIVA	1 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	32 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	28 %	Økt kompetanse om eksport	25 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	15 %	24 %	61 %	"De driftsorienterte" 100 %
2007	14 %	26 %	60 %	"De utviklingsorienterte" 100 %
2006	14 %	27 %	59 %	"Superinnovatørene" 100 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	3,4	3,7	3,3
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	3,0	3,2	3,3
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,0	3,0	3,4
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	64 %	66 %	67 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	76 %	76 %	78 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	75 %	79 %	78 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	75 %	77 %	73 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	64 %	29 %	57 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	67 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	52 %
---	------	---	------

12.1 Bygdeutviklingsmidler-tradisjonell (BU-midlene)

Bygdeutviklingsmidlene forvaltet av Innovasjon Norge er delt i to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale. Hovedvirkeområdet for de *fylkesvise BU-midlene* er investeringer/prosjekter på den enkelte gården eller landbrukstilknyttede virksomheten. Det kan gis støtte til investeringer i driftsbygninger og til mindre investeringer ved generasjonsskifte innen tradisjonelt landbruk. Kvinner og ungdom er prioriterte målgrupper, og Landbruks- og matdepartementet gir rammer til hvert enkelt fylke. Hovedvirkeområdet for de *sentrale BU-midlene* er bedriftsovergripende utviklingsprosjekter innen landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet med interesse for hele eller deler av landet, f.eks en bransje eller produksjonsgren.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	906,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,7
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	1 269	Antall intervjuer i 2008	174

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	85 %	Økt kompetanse om produktutvikling	34 %
Teknologiske forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	19 %
Andre forskningsmiljøer	6 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	17 %
Kunde	19 %	Økt kompetanse om strategi	26 %
Leverandør	40 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	26 %
Konkurrent	5 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	23 %
Innovasjon Norge	35 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	20 %
Norges forskningsråd	1 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	3 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	3 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	31 %	Økt kompetanse om eksport	4 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	24 %	20 %	56 %	"De driftsorienterte"	33 %
2007	18 %	27 %	54 %	"De utviklingsorienterte"	13 %
2006	20 %	27 %	53 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	2,6	2,9	2,3
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	1,6	1,6	1,3
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,1	1,9	1,9
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	67 %	72 %	77 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	72 %	74 %	76 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	67 %	74 %	76 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	70 %	73 %	69 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	27 %	6 %	15 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	57 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	43 %
---	------	---	------

12.2 Bygdeutviklingsmidler-tillegg (BU-midlene- tillegg)

Bygdeutviklingsmidlene forvaltet av Innovasjon Norge er delt i to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale. Hovedvirkeområdet for de *fylkesvise BU-midlene* er investeringer/prosjekter på den enkelte gården eller landbrukstilknyttede virksomheten. I motsetning til de tradisjonelle Bygdeutviklingsmidlene (12.1), kan det gjennom denne ordningen gis støtte til investeringer i tilleggsnæringer, samt etablererstipend, bedriftsutvikling og investeringer for ny næringsutvikling. Kvinner og ungdom er prioriterte målgrupper, og Landbruks- og matdepartementet gir rammer til hvert enkelt fylke. Hovedvirkeområdet for de *sentrale BU-midlene* er bedriftsovergrepene utviklingsprosjekter innen landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet med interesse for hele eller deler av landet, f.eks en bransje eller produksjonsgren.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	149,7	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,3
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	472	Antall intervjuer i 2008	116

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	85 %	Økt kompetanse om produktutvikling	56 %
Teknologiske forskningsmiljøer	3 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	41 %
Andre forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	52 %
Kunde	27 %	Økt kompetanse om strategi	43 %
Leverandør	17 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	29 %
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	10 %
Innovasjon Norge	42 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	41 %
Norges forskningsråd	1 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	11 %
SIVA	1 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	21 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	25 %	Økt kompetanse om eksport	9 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	9 %	34 %	58 %	"De driftsorienterte" 9 %
2007	18 %	27 %	54 %	"De utviklingsorienterte" 9 %
2006	20 %	27 %	53 %	"Superinnovatørene" 6 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	2,6	2,9	3,2
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	1,6	1,6	2,7
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,1	1,9	3,3
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	67 %	72 %	62 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	72 %	74 %	73 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	67 %	74 %	75 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	70 %	73 %	82 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	27 %	6 %	19 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	70 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	46 %
---	------	---	------

12.3 Distriktsrettede risikolån

Distriktsrettede risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Lånene dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen. Risikolån skal normalt sikres ved pant i låntakers aktiva med prioritet etter langsiktige lån fra andre banker. Mindre lån kan også gis uten sikkerhet. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån. Risikolånene skal vanligvis ikke utgjøre mer enn 50% av det aktuelle kapitalbehov hos låntaker.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	343,8	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	2,0
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	151	Antall intervjuer i 2008	77

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	92 %	Økt kompetanse om produktutvikling	72 %
Teknologiske forskningsmiljøer	15 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	61 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	61 %
Kunde	23 %	Økt kompetanse om strategi	63 %
Leverandør	26 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	58 %
Konkurrent	4 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	41 %
Innovasjon Norge	63 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	47 %
Norges forskningsråd	6 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	36 %
SIVA	2 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	42 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	22 %	Økt kompetanse om eksport	37 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	5 %	21 %	74 %	"De driftsorienterte"	2 %
2007	11 %	33 %	56 %	"De utviklingsorienterte"	2 %
2006	7 %	31 %	62 %	"Superinnovatørene"	6 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,2	3,7	3,8
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,1	3,7	4,5
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,8	3,7	5,1
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	79 %	75 %	77 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	91 %	93 %	88 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	93 %	100 %	85 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	91 %	86 %	72 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	75 %	46 %	74 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	67 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	73 %
---	------	---	------

12.4 Distriktsutviklingstilskudd

Distriktsutviklingstilskudd kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Tilskudd kan gis til bedriftsutviklingsprosjekter (myke investeringer) og i noen grad til delfinansiering av fysiske investeringer. Det legges vekt på at tilskuddene bidrar til nyskaping og omstilling, og gode innovative prosjekter med internasjonale vekstmuligheter er spesielt høyt prioritert. Distriktsutviklingstilskudd skal nyttes til delfinansiering av samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som er viktige for å nå distriktpolitiske mål, og som ikke ville blitt realisert i samme grad uten offentlige lån og/eller tilskudd. Prosjekter med stor innovasjonsgrad og nyetableringer er høyest prioritert når det gjelder investeringstilskudd til fysiske investeringer. Det gis ikke tilskudd til normale utskiftninger, moderniserings- eller vedlikeholdsinvesteringer.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	447,4	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,04
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	1 011	Antall intervjuer i 2008	456

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	94 %	Økt kompetanse om produktutvikling	72 %
Teknologiske forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	53 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	67 %
Kunde	29 %	Økt kompetanse om strategi	60 %
Leverandør	25 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	41 %
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	37 %
Innovasjon Norge	47 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	63 %
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	39 %
SIVA	2 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	46 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	26 %	Økt kompetanse om eksport	34 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	8 %	30 %	62 %	"De driftsorienterte" 11 %
2007	7 %	25 %	68 %	"De utviklingsorienterte" 24 %
2006	9 %	28 %	63 %	"Superinnovatørene" 30 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,8	4,2	3,8
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	3,6	4,2	4,6
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,8	3,7	4,8
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	58 %	63 %	64 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	79 %	77 %	82 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	81 %	86 %	83 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	81 %	86 %	80 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	71 %	42 %	68 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	71 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	57 %
---	------	---	------

12.5 Grunnfinansieringslån–fiskeflåten

Låneordningen brukes til delfinansiering av investeringer i fartøy og til kvotekjøp. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånet med pant i fartøy. Flåtelån er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet. Løpetiden er tilpasset avskrivningstiden. Låntager kan velge mellom flytende rente eller binding av renten til en nærmere spesifisert periode. Flåtelån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning ved realisering.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	653	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	3,9
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	167	Antall intervjuer i 2008	106

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	79 %	Økt kompetanse om produktutvikling	24 %
Teknologiske forskningsmiljøer	2 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	12 %
Andre forskningsmiljøer	2 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	11 %
Kunde	7 %	Økt kompetanse om strategi	22 %
Leverandør	9 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	24 %
Konkurrent	11 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	20 %
Innovasjon Norge	60 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	25 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	8 %
SIVA	2 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	7 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	19 %	Økt kompetanse om eksport	7 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	44 %	13 %	43 %	"De driftsorienterte"	5 %
2007	55 %	12 %	33 %	"De utviklingsorienterte"	1 %
2006	45 %	15 %	39 %	"Superinnovatørene"	0 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	2,1	2,2	1,7
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	1,4	1,6	1,0
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	0,9	1,4	0,7
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	71 %	70 %	74 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	83 %	70 %	79 %
Konkurransesevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	79 %	72 %	73 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	61 %	54 %	51 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	44 %	26 %	46 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	77 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	54 %
---	------	---	------

12.6 Landsdekkende risikolån

Risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Låne- ne dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen. Det finnes to risikolåneordninger; en for bedrifter i distriktene og en for bedrifter i alle deler av landet. Denne delen knytter seg til den sistnevnte. Risikolån skal benyttes til delfinansie- ring av bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter, som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for i det private kredittmarked. Det er satt av relativt små midler til denne delen av ordningen slik at fysiske investeringer blir sjeldent prioritert. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	163,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	2,8
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	65	Antall intervjuer i 2008	43

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	93 %	Økt kompetanse om produktutvikling	88 %
Teknologiske forskningsmiljøer	16 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	54 %
Andre forskningsmiljøer	4 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	60 %
Kunde	32 %	Økt kompetanse om strategi	63 %
Leverandør	25 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	50 %
Konkurrent	4 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	61 %
Innovasjon Norge	48 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	43 %
Norges forskningsråd	4 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	65 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	70 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	4 %	Økt kompetanse om eksport	65 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	8 %	23 %	69 %	"De driftsorienterte" 1 %
2007	7 %	36 %	57 %	"De utviklingsorienterte" 2 %
2006	20 %	40 %	40 %	"Superinnovatørene" 2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,1	3,9	3,4
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,3	4	5,2
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,2	3,8	4,8
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	81 %	71 %	69 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	93 %	79 %	88 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	88 %	79 %	89 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	81 %	80 %	86 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	85 %	64 %	96 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	65 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	56 %
---	------	---	------

12.7 Landsdekkende utviklingstilskudd

Innovasjon Norge kan unntaksvis gi tilskudd til delfinansiering av bedriftsutviklingsprosjekter i små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte i de sentrale strøk av landet. Tilskuddsordningen kalles Landsdekkende utviklingstilskudd. Utviklingstilskudd vil fortrinnsvis være en tjeneste som gir bedriftene insitamenter til å gjennomføre prosjekter som f.eks. styrker kompetanse, eksterne samarbeidsrelasjoner, organisering, produkt- og prosessutvikling eller markedsutvikling. Et slikt tilskudd må forventes å ha en klar effekt for konkurranseevne og forutsetninger for økt verdiskaping og lønnsomhet. Prosjekter med stor grad av innovasjon og med et internasjonalt potensial prioriteres høyest.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	32,5	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,2
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	162	Antall intervjuer i 2008	88

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	95 %	Økt kompetanse om produktutvikling	62 %
Teknologiske forskningsmiljøer	15 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	49 %
Andre forskningsmiljøer	19 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	69 %
Kunde	50 %	Økt kompetanse om strategi	68 %
Leverandør	32 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	49 %
Konkurrent	4 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	41 %
Innovasjon Norge	47 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	77 %
Norges forskningsråd	9 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	64 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	54 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	28 %	Økt kompetanse om eksport	51 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	9 %	28 %	63 %	"De driftsorienterte"	2 %
2007	2 %	31 %	35 %	"De utviklingsorienterte"	4 %
2006	6 %	33 %	61 %	"Superinnovatørene"	5 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,4	4,6	4,3
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,1	5,2	5,3
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,2	4,5	4,3
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	46 %	49 %	58 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	65 %	72 %	72 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	75 %	85 %	72 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	70 %	59 %	66 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	78 %	48 %	75 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	67 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	60 %
---	------	---	------

12.8 Lavrisikolån

Lavrisikolån brukes til delfinansiering av investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og i landbruket. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene, vanligvis pant i fast eiendom, driftstilbehør og/eller transportmidler. Lavrisikolånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene. Lånene skal brukes til. Låntaker kan velge mellom flytende rente eller binding av renten for en nærmere spesifisert tidsperiode. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	658,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	4,5
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	135	Antall intervjuer i 2008	90

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	90 %	Økt kompetanse om produktutvikling	51 %
Teknologiske forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	52 %
Andre forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	46 %
Kunde	23 %	Økt kompetanse om strategi	43 %
Leverandør	34 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	41 %
Konkurrent	2 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	32 %
Innovasjon Norge	47 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	30 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	18 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	26 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	28 %	Økt kompetanse om eksport	29 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	33 %	13 %	54 %	"De driftsorienterte" 3 %
2007	31 %	27 %	42 %	"De utviklingsorienterte" 2 %
2006	37 %	20 %	43 %	"Superinnovatørene" 3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	3,8	3,0	2,6
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	3,7	2,9	2,8
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,8	2,5	3,4
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	74 %	77 %	76 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	93 %	83 %	78 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	90 %	84 %	84 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	82 %	74 %	66 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	82 %	23 %	56 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	73 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	55 %
---	------	---	------

12.9 Lån til landbruket

Lån til landbruksformål er en del av ordningen med lavrisikolån, men med landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet som målgruppe. Det kan gis lån til boligformål, kjøp av eiendom og investeringer i driftsbygninger og anlegg for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene med pant i fast eiendom og evt. driftstilbehør. Landbrukslånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	519,8	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,7
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	323	Antall intervjuer i 2008	133

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	88 %	Økt kompetanse om produktutvikling	42 %
Teknologiske forskningsmiljøer	3 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	24 %
Andre forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	24 %
Kunde	20 %	Økt kompetanse om strategi	27 %
Leverandør	30 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	30 %
Konkurrent	8 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	16 %
Innovasjon Norge	52 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	36 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	5 %
SIVA	1 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	7 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	36 %	Økt kompetanse om eksport	6 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	27 %	15 %	58 %	"De driftsorienterte"	9 %
2007	30 %	17 %	53 %	"De utviklingsorienterte"	2 %
2006	25 %	16 %	59 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	2,1	2,7	2,5
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	1,2	1,5	1,4
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	1,2	1,8	1,8
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	81 %	79 %	77 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	86 %	81 %	85 %
Konkurransesevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	76 %	82 %	85 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	62 %	69 %	70 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	14 %	4 %	8 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	76 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	46 %
---	------	---	------

12.10 OFU-IFU

Forsknings- og utviklingskontrakter innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). IFU-prosjekter skal gi muligheter for internasjonalisering i form av økt eksport eller utvikling av nye internasjonale samarbeidsrelasjoner. Innovasjon Norge kan bistå med å finne aktuelle IFU-kundebedrifter/samarbeidspartnere. Dette gjelder spesielt i utlandet hvor Innovasjon Norge kan utnytte sitt omfattende kontaktnett. Innovasjon Norges hovedbidrag er å avlaste risiko og legge til rette for igangsetting av lovende utviklingsprosjekter med et betydelig verdiskapingspotensiale. OFU-prosjektene skal utnytte potensialet i offentlig sektor, som årlig kjøper varer og tjenester for ca. 15 % av BNP, til å fremme verdiskaping i næringslivet og samtidig bidra til en mer effektiv og høyere kvalitet på offentlig forvaltning.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	280,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,5
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	211	Antall intervjuer i 2008	104

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	98 %	Økt kompetanse om produktutvikling	75 %
Teknologiske forskningsmiljøer	24 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	56 %
Andre forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	73 %
Kunde	64 %	Økt kompetanse om strategi	60 %
Leverandør	27 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	31 %
Konkurrent	4 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	74 %
Innovasjon Norge	47 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	63 %
Norges forskningsråd	13 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	65 %
SIVA	4 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	66 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	15 %	Økt kompetanse om eksport	57 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	2 %	15 %	82 %	"De driftsorienterte" 1 %
2007	2 %	26 %	72 %	"De utviklingsorienterte" 7 %
2006	7 %	20 %	74 %	"Superinnovatørene" 7 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,3	4,4	4,5
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	5,0	5,1	6,0
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,5	5,1	5,0
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	57 %	59 %	61 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	83 %	84 %	82 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	85 %	90 %	84 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	89 %	92 %	86 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	91 %	82 %	87 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	81 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	78 %
---	------	---	------

12.11 FRAM

FRAM er Innovasjon Norges flerbedrifts kompetansetjeneste innen ledelse og strategi. Hovedmålet for FRAM er at bedriftene som deltar skal øke sin konkurransekraft gjennom kompetanseheving innenfor strategi- og ledelsesutvikling. I løpet av første halvår 2008 vil i tillegg til et nytt sett av mål knyttet til konkrete resultater, bli etablert målindikatorer knyttet til CSR. FRAM har i dag tilbud til ulike målgrupper: En rettet mot ledere i små og mellomstore bedrifter, en mot etablerere og en rettet mot ”gården som bedrift og bonden som bedriftsleder”. I piloteringsfasen er egne tilbud rettet mot reiselivs- og kulturnæringen. Hvert prosjekt i FRAM består av 5 - 6 samlinger over 12 - 20 måneder med 9 – 12 deltakere. FRAM leveres i hele landet, og lokale tilpasninger og skreddersøm bidrar til tjenestens popularitet. Det deltar til en hver tid 250 – 300 bedrifter i FRAM.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	.	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	.
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	150	Antall intervjuer i 2008	92

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	83 %	Økt kompetanse om produktutvikling	48 %
Teknologiske forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	46 %
Andre forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	53 %
Kunde	21 %	Økt kompetanse om strategi	73 %
Leverandør	17 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	63 %
Konkurrent	11 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	17 %
Innovasjon Norge	61 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	51 %
Norges forskningsråd	7 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	18 %
SIVA	2 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	16 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	69 %	Økt kompetanse om eksport	12 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	10 %	8 %	82 %	"De driftsorienterte"	3 %
2007	13 %	13 %	74 %	"De utviklingsorienterte"	3 %
2006	6 %	22 %	72 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	3,1	3,6	3,2
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	3,0	3,7	3,2
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,0	3,5	3,1
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	45 %	45 %	43 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	67 %	62 %	61 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	60 %	55 %	61 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	73 %	78 %	63 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	27 %	18 %	60 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	48 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	50 %
---	------	---	------

12.12 Marint verdiskapingsprogram

Hovedmålet med dette programmet er å bidra til å styrke lønnsomheten og legge til rette for økt verdiskaping i alle ledd i fiskerinæringen. Formålet med denne tilskuddsordningen er å styrke lønnsomheten hos næringsaktører i fiskeri og fiskerirelaterte næringer gjennom å øke innovasjonsevnen. Det skal settes særlig fokus på nye marine arter i oppdrett med hovedvekt på torsk og skjell. Det marine innovasjonsprogrammet er opprettet for å styrke næringens evne til å drive innovasjon gjennom kompetanseoppbygging og målrettede nettverk, og å løse konkrete utviklingsoppgaver, med vekt på nye arter i oppdrett.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	29,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,0
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	41	Antall intervjuer i 2008	24

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	88 %	Økt kompetanse om produktutvikling	75 %
Teknologiske forskningsmiljøer	20 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	50 %
Andre forskningsmiljøer	20 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	71 %
Kunde	56 %	Økt kompetanse om strategi	63 %
Leverandør	29 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	38 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	7 %
Innovasjon Norge	41 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	67 %
Norges forskningsråd	7 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	71 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	63 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	57 %	Økt kompetanse om eksport	53 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	6 %	12 %	82 %	"De driftsorienterte"	0 %
2007	13 %	31 %	56 %	"De utviklingsorienterte"	1 %
2006	0 %	25 %	75 %	"Superinnovatørene"	1 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,8	4,8	4,1
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,1	5,0	5,3
Innovasjon (antall prosjekter/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,6	4,6	4,5
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	14 %	43 %	53 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	57 %	71 %	69 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	63 %	73 %	63 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	67 %	69 %	61 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	83 %	67 %	77 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	88 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	67 %
--	------	---	------

12.13 Maritim utvikling

Tilskuddsordningen Maritim Utvikling retter seg mot bedrifter som er en del av, eller har tilknytning til de maritime næringene, og omfatter således verft, utstyrsprodusenter, rederier, samt forsknings- og tjeneste- og konsulentmiljøer. Ordningen gjelder for små og store bedrifter, og retter seg mot prosjekter som tar sikte på å utvikle nye, lønnsomme og konkurransekytende produkter, tjenester, metoder og markeder i de maritime næringene, samt prosjekter som tar sikte på å styrke innovasjonsevnen i de maritime næringene. Ordningens skal bidra til å styrke konkurranseevnen og øke verdiskapingen i de maritime næringene i Norge og videreutvikle Norge som ledende maritim nasjon.

Maritim utvikling skal bidra til å utløse prosjekter som ikke ville blitt gjennomført uten offentlig finansieringsbistand.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	25,7	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,0
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	29	Antall intervjuer i 2008	21

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	92 %	Økt kompetanse om produktutvikling	69 %
Teknologiske forskningsmiljøer	25 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	54 %
Andre forskningsmiljøer	9 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	75 %
Kunde	55 %	Økt kompetanse om strategi	77 %
Leverandør	18 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	33 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	50 %
Innovasjon Norge	50 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	54 %
Norges forskningsråd	8 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	58 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	73 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	33 %	Økt kompetanse om eksport	58 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	8 %	31 %	62 %	"De driftsorienterte" 0 %
2007	13 %	31 %	56 %	"De utviklingsorienterte" 1 %
2006	0 %	25 %	75 %	"Superinnovatørene" 0 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,8	4,8	3,5
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,1	5,0	6,0
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,6	4,6	4,1
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	14 %	43 %	42 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	57 %	71 %	75 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	63 %	73 %	85 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	67 %	69 %	67 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	83 %	67 %	89 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	75 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	70 %
---	------	---	------

12.14 Verdiskapningsprogram mat

Matprogrammet skal legge til rette for utvikling og produksjon av norske matvarer. Formålet er å styrke konkurransekraften og øke lønnsomheten for både primærprodusenten i landbruket og resten av verdikjeden. Satsinger kan skje både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Handlingsområdene består av marked/salg (markedsvurdering/-test, markedssegmentering, markedsaktiviteter for bedrifter, bransjer og regioner), markedsorientert produktutvikling av produkter med høy kvalitet og kompetanse- og bedriftsutvikling (sikre evnen og viljen til omstilling av bedriften, inkl leveringsevne og bygge opp nødvendig internkompetanse). Målgruppen for programmet er bønder, næringsmiddelbedrifter og reiselivsbedrifter med matproduksjon eller servering.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	58,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,4
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	166	Antall intervjuer i 2008	91

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	91 %	Økt kompetanse om produktutvikling	77 %
Teknologiske forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	54 %
Andre forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	75 %
Kunde	31 %	Økt kompetanse om strategi	55 %
Leverandør	29 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	45 %
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	9 %
Innovasjon Norge	47 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	69 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	19 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	16 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	20 %	Økt kompetanse om eksport	8 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	3 %	29 %	68 %	"De driftsorienterte" 2 %
2007	2 %	34 %	64 %	"De utviklingsorienterte" 3 %
2006	6 %	23 %	71 %	"Superinnovatørene" 4 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	4,1	4,2	4,2
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	3,3	4,0	3,9
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,6	3,6	4,9
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	56 %	58 %	66 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	71 %	68 %	78 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	75 %	80 %	81 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	77 %	87 %	83 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	46 %	16 %	20 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	74 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	60 %
---	------	---	------

12.15 Verdiskapingsprogrammet for reindrift

Verdiskapingsprogrammet for rein (VSP Rein) skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye foredlingsbedrifter basert på reinkjøtt og råvarer fra rein. VSP-rein kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. VSP-Rein skal videre yte bistand til å tilrettelegge for samarbeid og nettverksoppbygging. Prosjektene kan være både teknologisk avansert og/eller basert på tradisjonell kompetanse, men være rettet mot et marked med høyere betalingsvillighet. VSP-Rein har definert nyskaping- og bedriftsutvikling, kompetanse, nettverk og markedskanaler som hovedsatsingsområder nå i siste programperiode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	9,7	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,4
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	51	Antall intervjuer i 2008	33

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	60 %	Økt kompetanse om produktutvikling	73 %
Teknologiske forskningsmiljøer	.	Økt kompetanse om prosessutvikling	20 %
Andre forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	73 %
Kunde	67 %	Økt kompetanse om strategi	33 %
Leverandør	20 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	40 %
Konkurrent	10 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	0 %
Innovasjon Norge	82 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	60 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	10 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	22 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	30 %	Økt kompetanse om eksport	22 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	0 %	18 %	82 %	"De driftsorienterte" 0 %
2007	0 %	0 %	100 %	"De utviklingsorienterte" 1 %
2006	0 %	33 %	67 %	"Superinnovatørene" 0 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,3	4,7	4,5
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,0	4,1	3,4
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,8	3,3	3,8
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	67 %	33 %	73 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	71 %	100 %	100 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	83 %	100 %	100 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	86 %	67 %	82 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	0 %	.	.

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	100 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	67 %
---	-------	---	------

12.16 Trebasert Innovasjonsprogram

Trebasert Innovasjonsprogram skal bidra til økt bruk av tre. Programmet er i stor grad rettet mot innovasjon i bedrifter og målgruppen er derfor alle aktører innenfor den tremekaniske verdikjeden. Programmet er en del av Landbruks- og matdepartementets satsing på næringsutvikling hvor økt avvirkning av skog er sentralt. Innovasjon Norge er operatør for programmet. For 2006 er det avsatt en ramme på 35 mill kroner til programmet.

Innovasjonsprogrammet har to formål: 1) å bidra til å øke verdiskapingen i skogbruk og for- edlingsvirksomhet, 2) å bidra til å øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	25,9	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,6
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	24	Antall intervjuer i 2008	12

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	95 %	Økt kompetanse om produktutvikling	85 %
Teknologiske forskningsmiljøer	33 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	63 %
Andre forskningsmiljøer	6 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	47 %
Kunde	37 %	Økt kompetanse om strategi	50 %
Leverandør	28 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	22 %
Konkurrent	18 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	53 %
Innovasjon Norge	45 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	67 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	32 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	11 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	16 %	Økt kompetanse om eksport	17 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	10 %	15 %	75 %	"De driftsorienterte" 1 %
2007	0 %	16 %	84 %	"De utviklingsorienterte" 1 %
2006	0 %	33 %	67 %	"Superinnovatørene" 1 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	5,2	4,8	4,7
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,5	2,8	3,9
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,6	3,7	4,7
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	33 %	29 %	37 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	56 %	53 %	53 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	63 %	63 %	62 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	56 %	72 %	68 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	33 %	16 %	42 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	65 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	58 %
---	------	---	------

12.17 Bioenergiprogrammet

Formålet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord- og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til.

Hovedmålgruppa for programmet er landbruksaktører som har en forretningsmessig interesse og intensjon om å levere biomasse eller varme fra biomasse. Programmet samarbeider med andre sentrale aktører på områder for å legge til rette for etableringer gjennom kompetansetiltak som kurs, etablererveiledning, eksempelplanlegg mv. Programmet gir støtte til: forstudier og forprosjekter, investeringer innen flisproduksjon, varmesalg og gårdsanlegg, biodrivstoff, kompetanse og utredning

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	44,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,2
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	262	Antall intervjuer i 2008	130

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	88 %	Økt kompetanse om produktutvikling	32 %
Teknologiske forskningsmiljøer	13 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	27 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	35 %
Kunde	24 %	Økt kompetanse om strategi	33 %
Leverandør	46 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	24 %
Konkurrent	7 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	27 %
Innovasjon Norge	36 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	33 %
Norges forskningsråd	4 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	9 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	10 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	24 %	Økt kompetanse om eksport	4 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	27 %	24 %	49 %	"De driftsorienterte" 7 %
	7 %	20 %	73 %	"De utviklingsorienterte" 1 %
2006	.	.	.	"Superinnovatørene" 3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	.	4,0	2,5
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	.	2,0	1,6
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	.	2,7	1,6
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	.	71 %	39 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	.	79 %	59 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	.	64 %	52 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	.	67 %	36 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	.	13 %	8%

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	54 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	40 %
---	------	---	------

12.18 Etablererstipend

Formålet med etablererstipendet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet for å skape lønnsomme arbeidsplasser. Etablererstipendordningen gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet og landbruk. Stipend til utviklingsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til etableringsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	104,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,2
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	580	Antall intervjuer i 2008	394

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	94 %	Økt kompetanse om produktutvikling	76 %
Teknologiske forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	59 %
Andre forskningsmiljøer	9 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	71 %
Kunde	26 %	Økt kompetanse om strategi	69 %
Leverandør	22 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	53 %
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	34 %
Innovasjon Norge	53 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	71 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	52 %
SIVA	3 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	51 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	29 %	Økt kompetanse om eksport	40 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	6 %	29 %	65 %	"De driftsorienterte"	6 %
2007	7 %	30 %	63 %	"De utviklingsorienterte"	14 %
2006	6 %	35 %	59 %	"Superinnovatørene"	16 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	4,2	4,4	4,3
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	3,8	4,3	5,1
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,7	3,7	4,3
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	64 %	71 %	72 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	74 %	82 %	83 %
Konkurransesevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	75 %	82 %	81 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	81 %	87 %	82 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	80 %	39 %	72 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	66 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	50 %
---	------	---	------

12.19 Inkubatorstipend

Inkubatorstipendet er en ordning for nyetableringer med høyt kunnskaps- og/eller teknologinivå, som vurderes å ha et stort verdiskapingspotensial og høy risiko, og som har tjenester/produkter som kan være aktuelle for et internasjonalt marked. Inkubatorstipend kan gis til nyetableringer lokalisert i godkjente inkubatorer i hele landet, men med særlig vekt på nyetableringer innenfor det distriktspolitiske virkeområdet. Nyetableringer innenfor alle næringer med unntak av offentlig virksomhet og landbruksnæringen kan støttes. Inkubatorstipendet kan gis til utviklingsfasen eller til selve etableringsfasen. Det kan ikke søkes om stipend til begge fasene samtidig. Stipendbeløpet vurderes i hvert enkelt tilfelle. Maksimalsatsen for inkubatorstipendet er kr 800 000 per prosjekt over 2 år (samlet for utviklings- og etableringsfasen).

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	27,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,3
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	91	Antall intervjuer i 2008	65

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	92 %	Økt kompetanse om produktutvikling	82 %
Teknologiske forskningsmiljøer	33 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	56 %
Andre forskningsmiljøer	14 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	76 %
Kunde	31 %	Økt kompetanse om strategi	61 %
Leverandør	28 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	56 %
Konkurrent	3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	54 %
Innovasjon Norge	59 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	68 %
Norges forskningsråd	14 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	58 %
SIVA	14 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	63 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	37 %	Økt kompetanse om eksport	51 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	5 %	26 %	68 %	"De driftsorienterte"	1 %
2007	6 %	22 %	72 %	"De utviklingsorienterte"	3 %
2006	0 %	29 %	71 %	"Superinnovatørene"	3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,8	5,0	5,1
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,6	5,5	6,1
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,2	3,8	4,9
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	84 %	74 %	82 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	89 %	83 %	87 %
Konkurransesevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	96 %	84 %	90 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	92 %	84 %	90 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	90 %	63 %	94 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	64 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	63 %
---	------	---	------

12.20 Bygdeutviklingsstipend

Bygdeutviklingsstipend (BU-stipend) er en del av de fylkesvise BU-midlene. Formålet med BU-stipendet er å bidra til å utvikle og etablere ny virksomhet utenom tradisjonelt landbruk. Stipend til *utviklingsfasen* kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til *etableringsfasen* kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	18,5	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,1
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	184	Antall intervjuer i 2008	117

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	88 %	Økt kompetanse om produktutvikling	71 %
Teknologiske forskningsmiljøer	2 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	54 %
Andre forskningsmiljøer	6 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	63 %
Kunde	35 %	Økt kompetanse om strategi	49 %
Leverandør	20 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	45 %
Konkurrent	16 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	15 %
Innovasjon Norge	58 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	61 %
Norges forskningsråd	4 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	16 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	14 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	42 %	Økt kompetanse om eksport	2 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	12 %	26 %	62 %	"De driftsorienterte" 3 %
2007	12 %	29 %	59 %	"De utviklingsorienterte" 3 %
2006	13 %	31 %	56 %	"Superinnovatørene" 3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,0	4,1	4,3
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	3,0	2,9	3,3
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,7	2,8	3,3
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	69 %	69 %	64 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	77 %	73 %	82 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	72 %	70 %	75 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	78 %	71 %	76 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	44 %	6 %	21 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	65 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	40 %
---	------	---	------

12.21 Oppfinnerstipend

Oppfinnerstipend er en stipendordning rettet mot oppfinnere. Det kan finansieres utviklingskostnader etappevis etter hvert som prosjektet når ulike delmål. Det kan også gis stipend for å dekke levekostnader slik at det kan jobbes med utvikling av oppfinnelsen på hel- eller deltid i en begrenset periode. Stipend gis normalt når prosjektet har kommet et stykke på vei og viser god fremdrift. Det kan ikke søkes om stipend før oppfinnelsen har fått en positiv vurdering hos oss og er godkjent for utviklingsfasen. Stipendet skal bidra til å dekke levekostnader i perioden samt eventuelle reiser i forbindelse med videreutvikling av prosjektet.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	2,1	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,1
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	27	Antall intervjuer i 2008	18

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	91 %	Økt kompetanse om produktutvikling	73 %
Teknologiske forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	40 %
Andre forskningsmiljøer	22 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	64 %
Kunde	20 %	Økt kompetanse om strategi	73 %
Leverandør	20 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	50 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	36 %
Innovasjon Norge	73 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	40 %
Norges forskningsråd	11 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	60 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	70 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	11 %	Økt kompetanse om eksport	60 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2008	8 %	25 %	67 %	"De driftsorienterte"	0 %
2007	7 %	29 %	64 %	"De utviklingsorienterte"	0 %
2006	5 %	24 %	71 %	"Superinnovatørene"	1 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,4	4,5	3,7
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	4,0	5,3	5,2
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,2	4,3	3,7
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	82 %	69 %	73 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	86 %	75 %	91 %
Konkurranseevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	91 %	85 %	73 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	87 %	79 %	83 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	95 %	67 %	91 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	83 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	80 %
---	------	---	------

12.22 Internasjonalisering

Innovasjon Norge skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med internasjonale vekstambisjoner og nødvendige forutsetninger skal lykkes i internasjonal konkurranse (enten konkurransen er i internasjonale markeder eller på hjemmemarkedet). Dette oppnås gjennom et fleksibelt og behovstilpasset tjenestetilbud som omfatter rådgivning, nettverk, kompetanse, finansiering og profilering, og som leveres i nært samspill mellom våre utekontorer og distriktskontorer. Stikkord er markedsundersøkelser, akseptansetest, partnersøk og praktisk assistanse, men også sparringspartner iforhold til internasjonal forretningsutvikling og strategiarbeid. Disse tjenestene er relevante både for små/mellomstore og store bedrifter, og begge grupper har vært med i Kundeeffektundersøkelsen.

Innvilget i populasjonen 2008 (tot. mill. kr.)	15,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,1
Populasjonen i undersøkelsen i 2008	110	Antall intervjuer i 2008	43

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	100 %	Økt kompetanse om produktutvikling	78 %
Teknologiske forskningsmiljøer	24 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	46 %
Andre forskningsmiljøer	15 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	73 %
Kunde	45 %	Økt kompetanse om strategi	65 %
Leverandør	12 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	38 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	35 %
Innovasjon Norge	40 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	63 %
Norges forskningsråd	9 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	68 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	73 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	14 %	Økt kompetanse om eksport	58 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
2008	10 %	31 %	59 %	"De driftsorienterte" 1 %
2007	16 %	28 %	56 %	"De utviklingsorienterte" 2 %
2006	16 %	37 %	47 %	"Superinnovatørene" 3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2006	2007	2008
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,4	3,5	3,9
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad, skår 4 og 5)	3,9	5,0	5,1
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,7	3,9	4,0
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	43 %	50 %	36 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	69 %	67 %	68 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	69 %	71 %	83 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	52 %	70 %	60 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	92 %	82 %	81 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	72 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	62 %
---	------	---	------

Kapittel 13. Vedlegg

13.1 Spørreskjema

Innovasjon Norges årlige kundeeffektundersøkelse

Denne henvendelsen retter seg til kontaktpersonen for tjenesten som er mottatt fra Innovasjon Norge eller bedriftens daglige leder.

Som det framgår av vedlagte brev fra Innovasjon Norge ønsker vi å intervju deg om erfaringene med tjenesten mottatt fra Innovasjon Norge.

Vi gjør oppmerksom på at dine svar anonymiseres før resultater presenteres for Innovasjon Norge. Svarene vil bli analysert sammen med flere hundre andre, og det vil ikke være mulig å identifisere enkeltvirksomheter eller personer.

Gjennomføring

Du har muligheten til å besvare spørsmålene i spørreskjemaet via Internett. Se følgebrevet for ytterligere informasjon.

Dersom du ikke har besvart skjemaet på internett i løpet 2 uker, vil det skjemaet du nå har mottatt danne grunnlag for et telefonintervju gjennomført av Polarfakta, Mo i Rana. Du vil bli oppringt av Polarfakta for nærmere avtale om tidspunkt for telefonintervju. Skjemaet sendes ut på forhånd slik at du kan lese gjennom dette. Vennligst ikke returner skjemaet per post eller fax.

For at Innovasjon Norge skal kunne utvikle et best mulig tilbud, er det viktig at dine vurderinger kommer fram gjennom undersøkelsen.

På forhånd tusen takk for hjelpen!

A handwritten signature in blue ink, reading "Tor Borgar Hansen".

Tor Borgar Hansen
Prosjektleder
Oxford Research AS

KONTAKTPERSON:

Pia Olsen, Polarfakta

Tlf.: 75 68 26 00 Mobiltelefon: 951 58 415

A. Hoveddel

1. Du/bedriften fikk i 2008 tilbud fra Innovasjon Norge om hel eller delvis finansiering av et prosjekt/en aktivitet. Har du/dere benyttet dere av dette tilbudet? (ett svar)

1. ☐ Ja
 2. ☐ Nei, men kommer til å benytte det
 3. ☐ Nei, og kommer ikke til å benytte det
 99. ☐ Vet ikke/ikke relevant (VI/IR)

Hvis 3 på foregående spørsmål: Hvorfor vil tilbudet ikke bli benyttet? (ett svar)

- 1 ☐ Prosjektet/aktiviteten er opphørt
 2 ☐ Prosjektet/aktiviteten er forsinket
 3. ☐ Prosjektet/aktiviteten er dekket gjennom andre kilder
 4 ☐ Annen grunn (vennligst oppgi; [FRITEKSTBOKS])
 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Hvis tilbudet ikke vil bli benyttet, gå til del B

2. Er prosjektet fullfinansiert i henhold til prosjektplanen? (ett kryss)

- 1 ☐ Ja 2 ☐ Nei 9 ☐ Vet ikke

3. I tillegg til finansieringen fra Innovasjon Norge, er prosjektet delfinansiert ved hjelp av: (ett eller flere kryss)

- 1 ☐ Egenkapital 2 ☐ Banklån 3 ☐ Annen offentlig finansiering 4 ☐ Eksterne investorer 99 ☐ Vet ikke

Hvis prosjektet ikke har blitt delfinansiert ved banklån, gå til spørsmål 6

4. Hvilken betydning har etter din vurdering midlene fra Innovasjon Norge hatt for at prosjektet fikk banklån? (ett kryss pr. linje)	Ingen			Svært stor		VI/IR
	1	2	3	4	5	
1. Innovasjon Norges betydning for at banken ga lån						
5. Hvor fornøyd er du/din bedrift med... (ett kryss pr. linje)	Svært misfornøyd			Svært fornøyd		VI/IR
	1	2	3	4	5	
1. Samspillet mellom banken og Innovasjon Norge for å finne en finansiell løsning?						
2. Den finansielle løsningen som banken og Innovasjon Norge kom fram til?						

6. Hva er status for prosjektet/aktivitetens igangsetting? (ett kryss)
- 1 ☐ Prosjektet/aktiviteten er startet opp og forventes realisert i samsvar med prosjektplanen
 - 2 ☐ Prosjektet/aktiviteten er startet opp, men fremdriften er forsinket i henhold til planene
 - 3 ☐ Oppstart er utsatt, men vil bli i gang i 2009
 - 4 ☐ Det planlegges en senere oppstart enn 2009
 - 5 ☐ Prosjektet/aktiviteten er avbrutt eller henlagt
 - 6 ☐ Prosjektet/aktiviteten er gjennomført og avsluttet
 - 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant
7. Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt bedriften dette tilbudet? (ett kryss)
- 1 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer; samme skala og tidsskjema
 - 2 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt
 - 3 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men med samme tidsskjema
 - 4 ☐ Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
 - 5 ☐ Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført
 - 99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

8. I hvilken grad bidro følgende aktører til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse i aktiviteten? (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		Svært store bidrag			VI/IR
	1	2	3	4	5	
1. Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)						
2. Teknologiske forskningsmiljøer						
3. Andre forskningsmiljøer						
4. Kunde						
5. Leverandør						
6. Konkurrent						
7. Innovasjon Norge						
8. Norges forskningsråd						
9. SIVA						
10. Bedriftsrådgiver/-konsulent						

9. Har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til økt samarbeid med følgende virksomheter? (ett kryss pr. linje)	Nei	Ja	VI/IR
1. Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt?			
2. Kunder?			
3. Konkurrenter?			
4. Leverandører?			
5. Konsulenter?			
6. Investorer/finansieringsmiljø?			
7. Offentlige myndigheter?			
8. Bransjeorganisasjoner o. lign.?			

10. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten bidra til ... (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		Svært store bidrag			VI/IR
	1	2	3	4	5	
1. Økt fokus på utvikling og innovasjon?						
2. Bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften?						
3. Bedre innsamling og strukturering av kunnskap?						
4. Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres?						
5. Ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling?						
6. Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne?						
7. Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid?						
8. Utvikling av nettverk?						

11. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten ført til økt kompetanse om ... (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		I svært stor grad			VI/IR
	1	2	3	4	5	
1. Produktutvikling						
2. Prosessutvikling						
3. Markedsutvikling						
4. Strategi						
5. Organisasjon og ledelse						
6. Avansert teknologi						
7. Opparbeiding av bedre nettverk						
8. Internasjonalt samarbeid						
9. Internasjonale markeder						
10. Eksport						

12. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten ført til ... (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		I svært stor grad			V/I/R
	1	2	3	4	5	
A. Utvikling og forbedring av nye produkter og tjenester? Hvis nei/VI IR (verdi 1 eller 99) gå til 12 B NB skal svare her også						
1. Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper Et kvaliteter?						
2. Utvikling av et nytt produkt?						
3. Utvikling av en ny tjeneste?						
4. Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg?						
B. Utvikling og forbedring av nye produksjonsprosesser? Hvis nei/VI IR (verdi 1 eller 99) gå til 12 C NB skal svare her også						
5. Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)?						
6. Utvikling av nye produksjonsprosesser?						
7. Forbedring av transport og logistikk? (f. eks ved å effektivisere kapasitet eller korte ned tiden det tar å produsere en vare)						
8. Endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter						
C. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring? Hvis nei/VI IR (verdi 1 eller 99) gå til 12 D NB skal svare her også						
9. Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder?						
10. Salg til nye kunder/kundegrupper?						
11. Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny emballasje)?						
D. Organisasjonsutvikling? Hvis nei/VI IR (verdi 1 eller 99) gå til 13 NB skal svare her også						
12. Ny eller vesentlig endret struktur i foretaket (for å øke bruken av kunnskap, kvaliteten i varer og tjenester eller effektiviteten i arbeidsprosesser)?						
13. Ny eller vesentlig endrede ledelsesmetoder (for å øke foretakets bruk av kunnskap, kvaliteten i varer og tjenester eller effektiviteten i arbeidsprosesser)?						

13. Hvis det er utviklet et nytt produkt/tjeneste, hvordan vil du karakteriserer resultatet? (ett kryss)

1. ☐ Helt nytt – finnes ikke fra før
2. ☐ Nytt på det norske markedet – men kjent på utenlandske markeder
3. ☐ Nytt på det regionale markedet – men kjent på det norske markedet
4. ☐ Nytt for virksomheten – men allerede kjent på markedet
99. ☐ Vet ikke/ikke relevant

14. Hvis det er utviklet en ny produksjonsteknologi eller –metode, hvordan vil du karakteriserer resultatet? (ett kryss)

1. ☐ Helt ny – finnes ikke fra før
2. ☐ Nytt på det norske markedet – men kjent på utenlandske markeder
3. ☐ Nytt på det regionale markedet – men kjent på det norske markedet
4. ☐ Nytt for virksomheten – men allerede kjent på markedet
99. ☐ Vet ikke/ikke relevant

Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelse 2008

Hvor viktig vil... (ett kryss pr. spørsmål)	Ikke viktig					Svært viktig	VI/ IR
	1	2	3	4	5		
15. Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens fremtidige <u>konkurranseevne</u> ?							
16. Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens fremtidige <u>lønnsomhetsutvikling</u> ?							
17. Prosjektet/aktiviteten være for bedriftens <u>overlevelse</u> ?							

I hvilken grad var/er (ett kryss pr. spørsmål)	Svært liten grad					Svært stor grad	VI/ IR
	1	2	3	4	5		
18. INs finansieringsbistand utløsende for annen finansiering av prosjektet/aktiviteten?							
19. INs finansiering eller annen bistand fra IN godt tilpasset bedriftens behov ved dette prosjektet?							
20. Fellesaktivitetene (for eksempel kurs, samlinger eller foredrag) i prosjektet/aktiviteten nyttige?							

I hvilken grad (ett kryss pr. spørsmål)	Svært liten grad					Svært stor grad	VI/ IR
	1	2	3	4	5		
21. ... har Innovasjon Norge vektlagt samfunnsansvar (etiske forhold som for eksempel arbeidsvilkår i egen og underleverandørers virksomhet og støtte til lokalsamfunnet) i dialogen med deg og i behandlingen av din søknad?							
22. ... forventes det at prosjektet du/din bedrift søkte om støtte til vil bidra til at din virksomhet tar økt samfunnsansvar?							
23. ... har Innovasjon Norge vektlagt miljømessige hensyn (som for eksempel redusert forurensning og energiforbruk) i dialogen med deg og i behandlingen av din søknad?							
24. ... forventes det at prosjektet du/din bedrift søkte om støtte til vil bidra til at din virksomhet tar økt ansvar for din/deres miljøpåvirkning?							

25. Hvordan forventes prosjektet/aktiviteten å påvirke bedriftens utvikling i de to neste årene? (ett kryss pr. linje)

	Reduksjon	Økning	Ingen endring	Ikke relevant
1. Antall ansatte				
2. Omsetningen på det regionale markedet				
3. Omsetningen på det nasjonale markedet				
4. Eksport				

B. Bakgrunnsopplysninger om bedriften

26. Hvilket år ble bedriften etablert? [feilmelding dersom ikke det benyttes 4 tall – bokstaver skal ikke være tillatt]
Årstall: ☐ Ikke etablert bedrift
27. Angi hvor stor omsetning bedriften hadde i 2008:tusen kr. [feilmelding dersom ikke det benyttes tall, desimaltall tillatt – bokstaver ikke tillatt, "Vet ikke/ikke relevant" må legges inn som svaralternativ]
28. Angi hvor stor andel av bedriftens omsetning i 2008 som ble solgt på regionale, nasjonale og internasjonale markeder? [summeringssjekk m/feilmelding dersom entries i de tre boksene ikke summerer seg til 100. Ikke feilmelding dersom ett eller to av feltene er tomme; 100% på ett felt er logisk mulig. Vet ikke/ikke relevant som svaralternativ]

	Andel i prosent av bedriftens omsetning
Regionalt	%
Nasjonalt	%
Internasjonalt (eksport)	%
Totalt	100 %

29. Hva er bedriftens selskapsform 31.12.2008 ?
- 1 ☐ Enkeltpersonforetak 4 ☐ Aksjeselskap (as)
2 ☐ Kommandittselskap (ks) 5 ☐ Stiftelse
3 ☐ Ansvarlig selskap (ans) 6 ☐ Annet (spesifiser):
30. Hvor mange årsverk hadde bedriften pr. 31.12.2008? [Feilmelding dersom ikke det benyttes tall, desimaltall tillatt – bokstaver ikke tillatt]
Anslå antall årsverk: 99 ☐ Vet ikke
31. Hvor mange ansatte hadde bedriften pr. 31.12.2008? [Feilmelding dersom ikke det benyttes tall, desimaltall tillatt – bokstaver ikke tillatt]
Anslå antall ansatte: 99 ☐ Vet ikke
32. Hvor mange av de ansatte har en universitets- og høyskoleutdanning? [Feilmelding dersom ikke det benyttes tall, bokstaver ikke tillatt]
Skriv ca antall: 99 ☐ Vet ikke
33. Hvor stor en andel av ansatte er kvinner? [Feilmelding dersom ikke det benyttes tall, bokstaver ikke tillatt]
Anslå andel i %: 99 ☐ Vet ikke

Innovasjon Norges kundeeffektundersøkelse 2008

34. Er daglig leder:

1 ☐ Kvinne 2 ☐ Mann

35. Ble virksomheten opprettet av...

1 ☐ Kvinne 2 ☐ Mann

36. Kvinneandel i bedriftens styre:

Anslå andel i %:

99 ☐ Vet ikke/ikke relevant

Navnet ditt: _____

E-post adresse: _____

Bedriftens navn: _____

Telefonnummer: _____

Kommune: _____

[Feilmeldinger dersom tall brukes der bokstaver er mest naturlig og vice versa]

Takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene

13.2 Inndeling i distriktpolitisk virkeområde

Inndelingen som gjaldt i 2007, og fremdeles gjelder er hjemlet i FOR 2006-12-15 nr 1455: ”Forskrift om geografisk virkeområde og bruk av dei regional- og distriktpolitiske verkemidla.” Videre følger utsnitt av denne:

§ 1. Kva forskrifta gjeld

Denne forskrifta omhandlar geografisk avgrensing av det geografiske virkeområdet og støttesatsar for bruk av direkte bedriftsstøtte. I tillegg avgrensar forskrifta eit område der det kan nyttast indirekte, tilretteleggjande distrikts- og regionalpolitisk støtte for næringsutvikling.

§ 2. Omgrep

Med investeringsstøtte forstår ein i denne forskrifta støtte til enkeltbedrifter for investeringar i materielle og immaterielle eigendelar knytt til:

- Etablering av ei ny verksemd
- Utviding av eksisterande verksemd
- Diversifisering av ei verksemd sin produksjon til å omfatta fleire produkt
- Ei fundamental endring i produksjonsprosessen i ei eksisterande verksemd
- Investeringsstøtte kan bli gitt som tilskot eller lån.

§ 3. Geografisk avgrensing

a) Så langt Stortinget løyver midlar som kan nyttast til investeringstilskot i distrikta, kan fylkeskommunen eller dei aktørane som skal forvalte verkemiddel på vegne av fylkeskommunen, gie investeringstilskot i samsvar med denne forskrifta.

Distriktsretta investeringsstøtte kan berre bli gitt i følgjande kommunar:

Fylke Kommune

Finnmark Sør-Varanger, Båtsfjord, Unjárga - Nesseby, Deatnu - Tana, Berlevåg, Gamvik, Lebesby, Kárášjohka - Karasjok, Porsanger, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund, Hasvik, Loppa, Alta, Guovdageaidnu - Kautokeino, Hammerfest, Vadsø, Vardø.

Troms Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy, Gáivuotna - Kåfjord, Storfjord, Lyngen, Karlsøy, Balsfjord, Lenvik, Berg, Torsken, Tranøy, Dyrøy, Sørreisa, Målselv, Salangen, Bardu, Lavangen, Gratangen, Ibestad, Bjarkøy, Skånland, Kvæfjord, Tromsø, Harstad.

Nordland Moskenes, Andøy, Sortland, Øksnes, Bø, Hadsel, Vågan, Vestvågøy, Flakstad, Værøy, Røst, Ballangen, Evenes, Tjeldsund, Lødingen, Tysfjord, Hamarøy, Steigen, Sørfold, Fauske, Saltdal, Beiarn, Gildeskål, Meløy, Rødøy, Trøna, Lurøy, Rana, Hemnes, Nesna, Dønna, Hattfjelldal, Grane, Vefsn, Leirfjord, Alstahaug, Herøy, Vevelstad, Vega, Brønnøy, Sømna, Bindal, Narvik, Bodø.

Nord-Trøndelag Leka, Nærøy, Vikna, Flatanger, Fosnes, Overhalla, Høylandet, Grong, Namsskogan, Røyrvik, Lierne, Snåsa, Inderøy, Namdalseid, Verran, Mosvik, Verdal, Leksvik, Frosta, Meråker, Namsos, Steinkjer.

Sør-Trøndelag Tydal, Selbu, Midtre Gauldal, Holtålen, Røros, Meldal, Rennebu, Oppdal, Osen, Roan, Ålfjord, Bjugn, Rissa, Agdenes, Ørland, Frøya, Hitra, Snillfjord, Hemne.

Møre og Romsdal Aure, Smøla, Halså, Rindal, Surnadal, Sunndal, Tingvoll, Gjemnes, Averøy, Eide, Aukra, Sandøy, Midsund, Nettet, Rauma, Vestnes, Haram, Stordal, Stranda, Norddal, Ørsta, Volda, Herøy, Sande, Vanylven, Kristiansund, Frei.

Sogn og Fjordane Flora, Gulen, Solund, Hyllestad, Høyanger, Vik, Balestrand, Leikanger, Sogndal, Aurland, Lærdal, Årdal, Luster, Askvoll, Fjaler, Gaular, Jølster, Førde, Naustdal, Bremanger, Vågsøy, Selje, Eid, Hornindal, Gloppen, Stryn.

Hordaland Masfjorden, Fedje, Modalen, Vaksdal, Austevoll, Samnanger, Kvam, Voss, Granvin, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda, Jondal, Kvinnherad, Tysnes, Fitjar, Etne.

Rogaland Vindafjord, Utsira, Kviteseid, Finnøy, Sauda, Suldal, Hjelmeland, Lund, Sokndal.

Vest-Agder Sirdal, Kvinesdal, Hægebostad, Audnedal, Åseral, Marnardal, Flekkefjord, Farsund.

Aust-Agder Risør, Gjerstad, Vegårshei, Tvedestrand, Åmli, Evje og Hornnes, Bygland, Valle, Bykle.

Telemark Notodden, Kragerø, Drangedal, Nome, Bø, Sauherad, Tinn, Hjartrdal, Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke, Vinje.

Buskerud Nore og Uvdal, Rollag, Flesberg, Krødsherad, Sigdal, Hol, Ål, Hemsedal, Gol, Nes, Flå.

Oppland Dovre, Lesja, Skjåk, Lom, Vågå, Nord-Fron, Sel, Sør-Fron, Ringeby, Gausdal, Søndre Land, Nordre Land, Sør-Aurdal, Etnedal, Nord-Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre, Vang.

Hedmark Kongsvinger, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Trysil, Åmot, Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Os.

Østfold Rømskog, Marker, Aremark.

b) Fysiske, tilretteleggjande tiltak kan i tillegg til i kommunane over støttast i følgjande 20 kommunar:

Nord-Odal, Øyer, Iveland, Birkenes, Froland, Lyngdal, Lindesnes, Boken, Forsand, Austrheim, Radøy, Fusa, Bømlo, Sveio, Fræna, Sykkylven, Hareid, Ulstein, Orkdal og Levanger

c) Støtte til andre tiltak

Utanfor kommunane under a) og b) kan det bli gitt støtte til andre tiltak når tiltaka er del av eit lokalt og regionalt utviklingsarbeid.

§ 4. Støtteintensitet

a) Bedriftsstørrelse

Maksimal støtteintensitet for bedriftsstøtte er:

Type bedrift Store Mellomstore Små

Prosent 15 25 35

b) Geografi

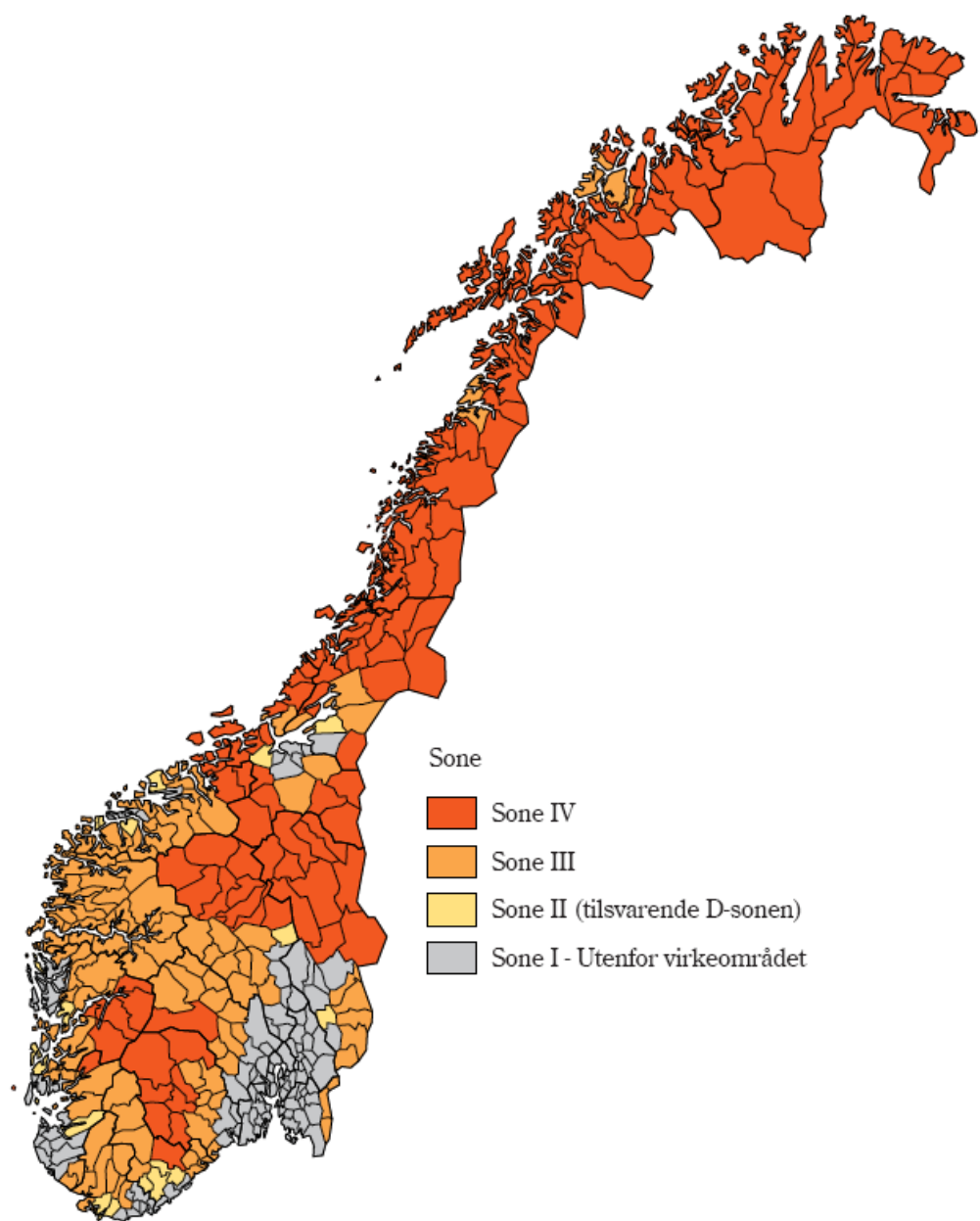
Kommunal- og regionaldepartementet har bestemt at maksimale støttesatsar berre kan nyttast i den høgst prioriterte sona innanfor virkeområdet. Soneinndelinga er å finne i egne retningslinjer gitt av departementet.

c) Andre føresetnader

Til grunn for bruk av offentleg støtte til bedriftsinvesteringar etter denne forskrifta ligg kapittel 25B i ESAs retningslinjer for offentleg støtte. Dette har definisjonar på kva som er å rekne som små, mellomstore og store bedrifter og på kva type selskap som kan støttast. Regelverket har òg instruksar om at det ved fastsetjing av øvre grenser for bedriftsinvesteringar skal nyttast kumulerte støtteintensitetar for samla offentleg støtte. Hovudinnhaldet i dette regelverket er tatt inn i retningslinjene frå Kommunal- og regionaldepartementet.

For mer informasjon se:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/andre/virkeomrader-retningslinjer-og-regler/det-distriktpolitiske-virkeomradet.html?id=528119>

VÅR KJERNEKOMPETANSE:

Oxford Research er et skandinavisk konsulentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har nå kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).